

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.

A' Hazai 's Külföldi

T u d ó s í t á s o k h o z

Toldalékúl írta 's kiadta

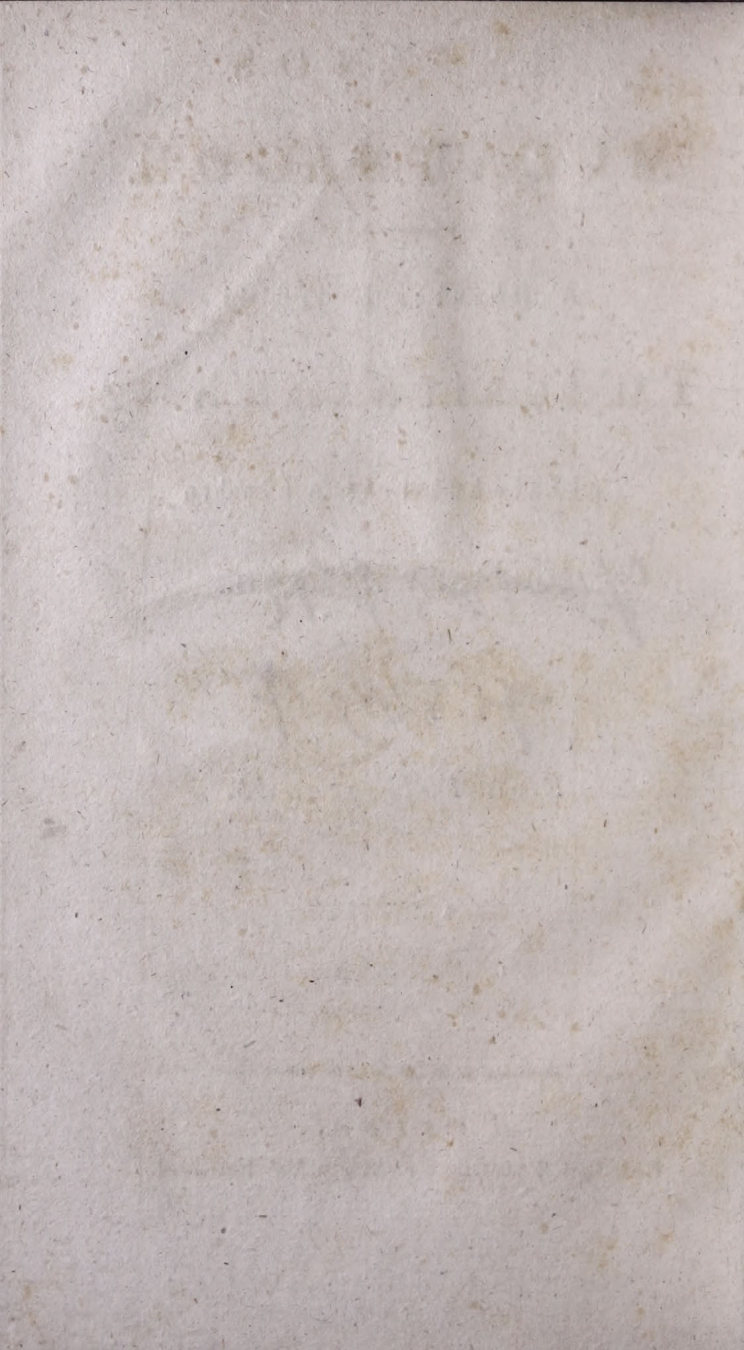
Kultsár István.

1 8 2 6.

Első Felesztendő.

P e s t e n,

Petrócai Trattner Mátyás' betüivel.

H a s z u o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(1.)

T. Balla Károly Úrhoz, midőn Regéit kiadá.

A' szerelem' 's Haza' szent érzésin lengve
regézel,

'S szívünk' 's elménket hajdani korba viszed.
Sok szép Lyánka után szívünket könnyre fakasztod ;

Elménket Corvin' fényivel elmulatod.
Meg fog, Balla! ezért sok szív 's ész áldani,
mondván :

Szíved eszed, Honnyunk' jó Fija! nem Rege
völt.

Vitkovics.

Durga Isten Asszonyinak Innepe a'
Gangesi Indusoknál.

A' Ganges, a' melly mindenütt termékenységet okoz, mindenütt hajókázható, a' kereskedést, és a' Népeknek közösülését könnyebbiti, az ő partjainak lakóit annyi jóté-

teményekkel tetézte , hogy azok eránta a' legmélyebb tisztelettel viseltetnek , azt , minekutánna Durga belé ölte magát , megistenesítették , legalább ez a' régi hagyomány. Ez az Asszony , úgy mond , az ő törvényadónéjok volt. Öreg napjaiban Gangesnek ágyába szállott le , a' hol mind e' mai napig lakik. A' honnan a' legnagyobb boldogság ebben az életben benne fürödni , annak vizét inni , a' melly olyan erejű , hogy a' testet , és lelket tiszán tartja. Ezeknek említése közben észre vehetni a' törvényadónak böltességét , a' ki ilyen színes külsőség alatt azt a' törvényt szabta reájok , hogy a' fürdőkkel gyakran éljenek , mellyek egy meleg ég hajlat alatt szükségesek a' bőr nyavalaínak , és mind azon rosszaknak elhárítására , mellyek a' rondaságnak következései. — Ugyan ez a' lélek uralkodik abban a' köteleztetésben is , melly azt kívánja , hogy a' hús ételtől tartóztassák meg magokat , és tsak zöldséggel éljenek. Ismét nagyon hasznos rendelés a' rothadó betegségeknek eltávoztatására , mellyeket a' nélkül is könnyen okozhatnak egy olyan Tartománynak motsáros gőzölgései , melly az esztendőnek nagyobb részén a' víz árjainak vagyon kitétetve. —

Durga Asszonyságnak története olyan babonára adott okot , a' mellynek már sok szerentsétlenek lettek áldozatjaivá. Megvagy-nak győződve , hogy ki a' Gangesbe hal , annak társaságában az örök boldogságot kóstolja , és hogy tsak egy felsőbb rendű aka-

ratnak ereje által történik meg a' bele fulladás. Azért távol vagyon tölők, hogy annak a' szerentsétlennék, a' ki Gangesbe esik, segítségére siessenek; sőt inkább minden-némű örömöket kívánnak néki, kegyelmébe ajánlják magokat, és ha szükséges, magok segítik bele halását: legalább Durga Asszony-nak nehezteletétől félnének, ha a' szerentsetlenek segítségére volnának, hogy az egy tsónakra kapjon, vagy a' partra kivergödjön. — De ritkán is vagyon alkalmatosságok az ő hazafiakon ezen barbarus buzgóságnak gyakorlására; mert egy Bengalai a' vízbe esvén, elhiteti magával, hogy az örök boldogságnak lakó helyébe megy, azért tsendesen által adja magát a' haboknak a' nélkül, hogy megszabadulást keresne. Néha a' Folyónak áradása által a' szárazra vettetnek, ekkor azt hiszik, hogy az ő lelkök még nem elég tiszta, és Durga Asszonyság még jónak nem találta, hogy őket magához felvegye. De az Európaiak, kik ezt az Asszonyságot látni éppen nem kívánják, ha lehet, örömetst megmenekednek, ha szerentsétlenségéből a' Gangesbe esnek. Illyenkor az Indiaiak gyorsan eltávoznak, és egész erejükből övedzenek, és ha az, a' ki ilyen veszedelemben vagyon, úszni nem tud, tehát elveszett, mert senkitől mástól, ha tsak Európaitól, nem várhat segítséget.

A' Bengalaiak a' bevett szokáshoz képest legalább egyszer napjában fürödnek. Férfiak, Asszonyok, Gyermekek, minnyájan

eggyütt tisztességesen fürdönek, lábbéliöket a' parton hagyják, és meglotsolják magokat, midön a' vízbe szállanak. Mihelyest övedzetig a' vízben vagynak, előkötőjüket leveszik, és megmossák, a' törvénytől eleikbe szabott mosódásokat tellyesítvén, előkötőjüket felteszik, és kimeennek. Gyakran Braminok is jönnek ide, kik egy kis réz edényt a' tömjényezőhez hasonlót hordoznak, mellyben borsó nagyságú bogycok vagynak, egyikét a' másika után a' folyóba hányják, bizonyos imádságokat lassan mondván. Ennek vége lévén, hátokat meglotsolják, halántékokat öreg újjokkal megérintik, előkötőjüket megmossák, és eltávoznak. Megjegyzésre méltó, hogy egy sem mulasztja el előkötőjének megmosását a' honnan láthatni, hogy ez tsak tisztaság kedvéért rendeltetett.

Haláloltnak közelítésekor sok öregek a' Folyónak apadásakor annak partjára vitetik magokat, és ott várják az áradást, a' melly öket a' nép' nagy épülésére elnyeli, meggyözödve lévén, hogy egyenesen a' boldogságnak lakó helyébe jutnak.

(Bérekesztése következik.)

A' Czethalnak leírása.

Ki ki tudja, hogy a' Czethal, a' szopós állatok közé tartozik. A' közép nagyságú Czethal 50—65 lábnyi hosszúságú, körülmérője, a' hol legvastagabb, szinte annyi. Egy - egy

Czethal 14 — 18 Tonna hal-zsirt ad. A' feje egy harmadrészét látszatik tenni a' hal egész hosszúságának ; de szemeinek által mérője tsak három hüvelk, és szem-almája nem nagyobb az ökörénél. A' Czethalnak szemeiben is kristály lentse, és vizes nedvesség (Humor aqueus) vagyon. Szem-tsillaga pedig hosszúkas, és sötét. A' nöstény Czethalnak két emlője vagyon, mellyek mindazáltal a' Hal nagyságához semmi arányosságban sintsenek. Nemző részei mellett mind két felől vagyon egy egy emlője. A' Czethalnak tsak két úszó hólyaga van, mellyek mindazáltal irtóztató nagyságuk. Ezen úszó hólyagok testének két felén, a' hal szájának megette találtnak. A' farka igen hosszú, és ezt is szinte olly vastag, és olly tömött bőr fűdi, mint egyéb testét. A' Czethalnak bőre egy hüvelk vastagságú, és néha több is, és kivéven alsó ajakát, melly fehér, tiszta fekete; könnyen össze lehet metélni, és könnyen foszlik. Különös az, hogy ezen állat bőrében a' Rostok (Tibern) nem a' test hosszában vannak, mint egyéb állatoknál, hanem keresztben (senkruth), és így hasonló keresztbe elvágott darab fához. Bőre alatt a' halnak szalonnája vagyon, mellyért ezen állatot a' földnek legvégsőbb sarkáig üzik. Ezen résznek vastagsága 1 láb, és néhol több is. Szalonnája alatt van valamelly fehér, nyúlós, vékony, rostos szövet, melly alatt a' halnak inas husai (Craug) találtnak, mellyek igen sötétek, és olly lágyak, hogy pusztá kézzel is kön-

nyen elszaggattathatnak. Az úgy neveztetett Hal-tsontok, két sorjában vagynak elhelyeztetve, a' hálnak felső ál-kepczájában, hol más állatoknak fogaik vagynak, fogai pedig valamely fél kör forma tsontban (Korona tsont. Croton bone), melly felső állának körében fekszik, taláztatnak. A' középsők leg-hosszabbak, számokra nézve mintegy 300-zat tesznek. A' halászok azt beszéllik, hogy a' hány nap van az esztendőben, a' Czethalnak annyi foga vagyon. Az agyari (Barten), mellyekből a' hal-tsont készül, a' fog-inyból nőnek, és többek vagy kevesebbek a' hal idejéhez képest, tövök apró szőrszálakkal van fődve, mellyek a' hálnak nyelvét a' megsértéstől óvják. A' legnagyobbak hosszúsága 10—14 láb, és ezekről itélik meg a' hálnak nagyságát. A' Hálnak nyelve valamely rettenetes nagy test, melly részént zsírból, részént húsból áll. Egy egy hal nyelve 4. 5. 6. Tonna nehezségű. A' Czethalnak két orr-lyuka vagyon, mellyek a' feje tetején taláztatnak, formájokra nézve hasonlóak az S betűhöz. Ezeken fetskendezik a' vizet nagy magasságra, úgy hogy ez által messze tájról megláttatnak.

M e s e.

Hol volt a' víz mikor lettem?

Hol; mikor elődbe jöttem?

Még is tsak ő az anyám,

Én szülöm, mi volt anyám.

J e g y z e t. A' múlt félesztendei 52-dik számbeli Mese: Dió a' zöld héjában.

H a s z u o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(2.)

Horvát István Urhoz

Guzmits Iszidór

1 8 2 6.)

A' halhatatlan lét kebelünk' nemesb
Vágyása. Fásít a' szomorú jelen,
Felsőbb eredtünk' köd ha nyomja,
'S nints örökitni nevet reményünk.

És egy ditső nép, a' Magyar, éljen-e
Tsak szük jelenben? Fel ne ohajtson-e
Száz ősökön túl fő fejéhez,
'S száz ivadék' sorain le élni?

Rómának attyát a' rege isteni
Vérből teremté; 's égbe ragadtatá,
Hogy halhatatlan lenne e' kép'! —
Hönnyszerígy örökitni embert. —

Nem nemzenek már senkit az Istenek;
És a' ditsőség szép ege nem nyilik
Olly könnyen: a' nemző atyáért
Küzdeni kell, 's az örök valóért.

Míg nemzetünknek szent hevű Attyai
Boldog jövődöt, melly soha bemlaui
Már már ne fogjon, törődnek
A' maradékra kivívni. — Addig.

Téged Hazámnak munka -tűrő fija,
Horváth! eredtünk' kutfeje foglal el:
Behatni a' köd -lepte korba,
'S fényt lederíteni belőle, bátor.

Nagy czélra munkás kézzel iparkodik
A' nagyra termett lélek; ezer veszélyt
Támad meg, és tör, lépdegelve
Czélja után kifeszült karokkal.

Ösvényt törél hát, 's száz lobogó metset
Gyujtál előttünk, ősi lakunk' felé:
Indulhat, a' kit vágya gerjeszt.
Eredetünk' magas Édenébe.

A' mélyható ész' nagy szüleményeit
Bámulja a' kor; meg de nem érleli
Egy nap. Sokáig nő, mi mélyen
Vert gyökeret, de sokáig él is.

Élj Te Hazádnak tsillaga! Vidd tovább,
Vidd véghez, a' mit kezde gigász erőd:
Munkád gyümölsét, Arpadoddal,
Szedje korán az egész magyarság.

Durga Isten Asszonynak Innepe a'
Gangesi Indusoknál.

(Folytatás.)

A' fürdéseken kívül még más tiszteletet
is mutatnak az Indiaiak Gangesnek. Áldoza-

tot tesznek néki kokos olajból, és virágokból ezeket partjaira teszik, és a' haboknak által engedik. Ha jó barátjaik vagynak a' tengeren, visszatérésökért fogadásokat tesznek, estve kis lámpásokat gyűjtanak, mellyekben kokos olaj ég, tserép tálba teszik koszorúkkal felékesítik, és a' Folyónak indítják, néha a' Folyó egészen el van ilyenekkel borítva. Ha a' tál hirtelen elmerül, ez szerentsétlen jel kívánságaiknak tárgyára nézve: ellenben a' legédesebb reményekkel biztatják magokat, ha szemeikkel a' lámpást nagy távolságra követhetik, és az ő barátjaiknak szerentsés vissza térések bizonyos, ha tálatskájok szemekből eltűnik, a' nélkül, hogy az a' világosság, mellyet hordoz, elaludnék.

Ez a' Durga Asszonyosság, melly a' Gangest szenté teszi, nagy tiszteletben vagyon, és az ő Innepe minden esztendőben Octóber hónapban tartatik. Ekkor minden eltelik vigassággal, az Indiaiak meglátogatják egymást, és estve három nap egymás után össze gyűlnek az Istenségnek imáadására. Ez egy kis földön vagyon gazdagon megaranyozva, virágokkal, arany füstös sallangokkal, és egyéb játékos bábokkal körül véve. Az álló kép igen pompásan vagyon felöltöztetve, mint egy három talp magasságú, és a' hely minden hozzá tartozandóval együtt mint egy három, vagy negyedfél talp kerületű. A' gazdagok ezt az Innepet magoknál ülik, betsületnek tartják ilyenkor nagy pompát mutatni. A' ház pompásan ki van világosítva, és a' kiknek

nintsen tehetségök, hogy ezt önnön házoknál
tehessék, a' szomszédhoz mennek, és így min-
denik eleget tehet ajtatosságának. — A' szo-
ba mindenek számára padokkal, és székekkel
el van készítve, az álló kép egy kis néző he-
lyen vagyon, a' melly mint a' mi játék néző
helyeinken, egy kis kárpittal vagyon elre-
kesztve, A' szolgák felre vonják azt, előbb
nagy számú lámpásokat gyűjtván meg, mel-
lyek nagy világosságot terjesztenek: azután
kezdődik a' musika, mellynek fő részét egy
zsebbéli sip forma teszi, a' szopókája nem
hajló, és semmi sem idomtalanabb annál a'
hangnál, a' melly abból jön, a' legrosszabb
's legdurvább Clarinet is Melodia ezen go-
nosz szerszámhoz képest, a' melly tsak nem
megsüketítő lármát tesz. Ezen contertnak kö-
zepette megjelenik a' Pantomima, (némajá-
ték) mellynek szurtos és undorító személyei
egy neveltséges öltözetben a' dohos kokos
olajtól egy ki állhatatlan bűdösséget terjesz-
tenek el, és holmi neveltségeseket állítanak
elő a' jó Indiaiaknak mulattatásokra. Két nap
egymás után a' tiszteletnek, és imádásnak
minden nemeivel viseltetnek az ő Bálványok
eránt, de harmadik nap elváltozik a' felvo-
nás. Gyalázzák, és orczázzák azt, kurvának
nevezik, hátuljokat mutatják néki, és sűrű
átkokkal illetik, végre vállaikra veszik, és
a' sipnak visitó hangjai között Ganges Folyó-
nak partjaira leteszik, itt újra minden féle
szitkokkal tetézik, és átkozzák, azután a'
legfélelmesebb jajgatás, és a' legvadabb láрма

között a' vizbe vetik, és a' haboknak által engedik. — Így megy nálok az isteni tisztelet az imádasról a' megbántásra által. —

Parry tengeri Kapitánynak tudósítása az Eszkimókról. 2

Jóllehet az Eszkimóknak szokásaik sokak előtt régen ismértetsek, és tudják, hogy azok melly hires sajkások még is egy illy nevezetes tudósítónak rajzolásaiból (Entdeckungs Reise nach den nördlichen Polargegenden v. W. C. Parry über Wien 1825) őket közelebbről megismértetnünk igen kedves dolog lehet. „Egy jég hegyhez kikötven — így szól Parry — néhány sajkán Eszkimók jöttek hozzánk. Dohányért, pálinkáért, vasért, de különösen ruháért, röpülő vadat, tojást, és tengeri-borjú bőrt hoztak tserébe. Ruhájok többnyire tengeri borjú bőrből vala, és szoknyából, nadrágból, és nagy sarúból áll. Saruikban a' bőr szőrös része befelé nadrágai-
kon kifelé volt fordítva. Sajakáik tengeri borjú bőrből állanak, mellyek vékony fa-rámákhoz voltak varva. A' sajkák hosszasa 16 — 18 láb volt, szélessége alig 2 láb. Közepett egy kör forma lyuk van, mellyben az Eszkimó ül. A' lyuk körül szoknyájokat terjesztik el, ez által a' sajkába viz nem szívároghat, a' selfordulástól pedig a' legdühösebb szélvészben sem fél. Evező lapátjaiknak két széle szélesebb, középett pedig, a' hol tartják, vékonyak, hosszasa 6 láb: így mind a' két felül evedz.

hetvén, olly sebességgel irámlanak a' tenger hátán, hogy semmi más hajó velök nem érhetne. — Sajkájok könnyüése (melly miatt másutt megvetnék) olly nagy, hogy azt, ha jég közé szorulnak, vállokra vehetik, vagy pedig hónok alatt tovább vihetik. Más jó tulajdonságok a' laposságok, melyly miatt egészen a' tengeri borjuk', és madarak' mellé lopódzhatnak, a' nélkül, hogy észrevétnének. A' törön (Harpun), melyly a' tengeri borjukat megölik, hosszú szíjon felfűjt tengeri kutya bőr függ, melyly által megtudják, merre úszik a' megsebesítetett által.

Éjszak Amerikai Respublikának Praesidensei.

Az egyesült Éjszak - Amerikai Státusokban most négy volt-Praesidens él: Adams (a' legöregebb 83. esztendő), Jefferson, Madison, és Monro (a' legifjabb, közel van 70 esztendőhez). Jefferson Ur Monticelliben lakik (Virginiában) Vashingtontól valami 40 német mértföldnyire, egy hegynek bércezen, a' honnét igen gyönyörű kilátás van. Ezen hegy tövében fekszik a' Virginiai Universzítás, melylyre az Expraesidens Ur vagyonának nagyobb részét szánta. Innét 8 mértföldnyi távolságra van Madison Urnak lakóhelye, ő az ezen tartománybeli földmivelő Társaságnak Elölülője, és a' mezei gazdálkodással foglalatoskodik. Monro Úrnak

jószága a' Jeffersonéval határos. A d a m s Úr Bostontól csak egy mértföldnyi távolságra lakik, és a' szép Mesterségeknek nagy Pártfogója. Mind ezen agg Urak igen jó egészségben vannak, és az ember bámúl az ő munkásságaiknak huzgóságán, és elevenségén. Jefferson Úr most is minden nap lovagol, ő $6\frac{1}{3}$ lábnyi magasságú. Leányának (Mistrisz Randolphnak) 4 gyermeke van; ezek közt a' legöregebb, egy leányzó, a' világ történeteiben igen jártas.

Malyorka szigetének éghajlata.

Ezen sziget a' Baleári szigetek között legnagyobb. A' Spanyolok' birtokában vagyon nem messze ezen Ország' déli partjaitól. Olly szelid, lágy, de egészséges, és kellemetes éghajlat alatt (Clima) fekszik, hogy a' téli hónapok alatt is a' hőmérő 11—10 grádusnyi melegséget mutat; ritkán száll le 6—7 grádusra. Ellenben a' nyári hónapok alatt 18, 20, 24 grádusra mutat rendszerént; mert az éjszaki részén lévő magas hegy lánczok tartóztatják az éjszaki szeleket: ellenben a' rendszerént fuvó déli szelek nagyon frisitik a' levegőt. Ezen kedvező helyheztetésből következik, hogy ott a' növények' táplálása igen hathatós, és minden buján terem, 's a' déli Tartományok' gyümöltsei általjában mint korábban megérnek. A' kapribokor a' pamuk bokor, az olajfa, a' Sz. János kenyere, a'

palma és , platanus Malyorkában majd minden gondviselés nélkül szerentsésen , és gazdagon nőnek. A' szüret Julius elején kezdődik , 's a' Sz. János kenyere (algarrebos) már Aug. közepén leszedetik, az olivák pedig Octob. végén , egyéb vetemények , 's konyhára való zöldség egész esztendőben folyvást tenyészik.

Különös Len-fonás.

Brestonban Angliában Kay Úr olly masinát talált fel, melly egy font Lenből 100 pászma ollyan vékonyságú fonalat fon, a' millyeneket Valenciában Francia Országban a' legvékonyabb tsipkékre fordítanak , és egy fontját 1200 Frankkal fizetik, de a' masinán kívül Kay Úr még a' lennel is különösen bányik; mert nem gerebenezi és léhelli, hanem azon enyves szert, melly a' szálakat öszve foglalja, bizonyos folyadékkal feloszlatja, és ez által a' szálak erősségöket is megtartják, és sokkal vékonyabbak is lesznek.

M e s e.

Nem félek én ellenségtől,
Kardnak rajtam nints helye,
Más őriz engem hőségtől,
Ha mozog, mozgok vele.

J e g y z e t. Az 1-ső számbeli Mese: hó pöhöly.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(3.)

Az Indusok' Mythológiája.

Az Indusok' Mythológiájának gyökerét a' legrégibb időkben kell keresnünk; kezdetét történetbeli oklevelekkel nem lehet támogatnunk. De ha az ő Mythusaiknak hosszú lefolytát a' legrégibb időktől a' mostani időig szemügyre vesszük, hitbéli véleményeik három nagy állításokból sarjadzanak. Legrégibb hitvallások, mellyet a' legrégibb időknek köde borít, azon czikkelyekből áll, mellyeket Brama, a' világnak teremője nyilatkoztatott ki: B r a m a i s m u s. Ezen Bramának, a' legfőbb valónak, az első megtestesült istennek, tanítónak, az Indusok sok ezer esztendőök óta ártatlan, együgyű szívvel; és vér nélkül való áldozatokkal szolgáltak; a' föld termésével, tejjel, mézzel, s a' t. Ezer esztendőnél tovább tiszteltetvén Brama egész Indiában, Siva következett, vagy a' második megtestesülés, ki az életnek, és halálnak képét magával hozta, és véres áldozatokat kívánt oltárára, Bramának

templomait ledöntötték, és csak a' Tseringáni Templom' titkos irományaiban lehetett olvasni, hogy Bramának is voltak egykor templomai, mint Sivanak, kinek a' szeretetben és életben, a' boszúállásban és halálban feneklenek fő tudományai. Ezután Wischnu következik, vagy a' harmadik megtestesülés, melly a' Siva hitnek vad törvényeit valamennyire kiírtja; de a' Siva hitfelekezetét egészen ki nem írthatta a' Wischnu felekezete, hanem vele megbékélt, és a' megtérésre bírta. Ezen megtérítést Buddha folytatja, úgy hogy a' most Hindostánban uralkodó Hitvallások' felekezetei részént Sivaitak, részént Wischnuitak, részént Buddhistak. — A' negyedik idő szakasz a' mi időnkbe esett (a' tizedik Avatar Kali-Yug végével). Ebben Kaleng, a' nagy Itélő-bíró fog kijönni, megítélni az eleveneket, és holtakat. A' Siva, Brama, és Wischnu felekezetek eredetét egy Upasinad e'képpen fejtí meg. „Az emberi állatok elhagyván az igaz utat, három részre oszlottak, némellyek a' tüzre tekintettek, melly mindent eléget, némellyek a' napra, melly az egész földre világosságot terjeszt; némellyek a' levegőre, melly mindent elfoglal. Azok kik a' tüzre tekintettek Tüz-i má d ó k lettek, és holtok után a' tüznek országába jöttek; kik a' Napra, Nap-i má d ó k lettek, és holtok után a' Napnak országába jöttek; kik a' levegőre tekintettek, Levegő-i má d ó k lettek, és a' Levegő országába jutottak: már pedig az Upasinadok-

nak ezer okleveleikkel meg lehet mutatni, hogy Siva, vagy Rudra a' Tűznek mythologiai neve, Brama a' napé, és Wischnu a' levegőé. (L. Mythologie des Indous; travaillée par M. de la Chanoinesse L. M. de Polier sur des manuscrits authentiques apportées de l'Inde etc. Roudolstadt et à Paris 1809. 2 V.)

Gruithuisennek a' Holdról, és annak állatiról való véleményei.

Ezen nevű Havi írásnak „Zeitschrift für die Anthropologie. Herausgegeben von Friedrich Nasse Leipzig”. 1825-dik második félély esztendei kötetében Prof. Gruithuisen az említett tárgyról ezeket mondja: „A' Holdnak lakosi eszes állatok és Troglodyták, melyek az emberi nemhez tartoznak. Az ő mesterség műveikből, a' mennyire mi ismérjük, igen nagy elmebeli képzést, és ész lehet gyanítani. A' hold valahára (25—30,000 esztendő múlva) a' földre fog szakadni, és azon nagy változásokat okozni.

A' Kigyók vedlése.

A' Gyíkok, és Kigyók tavasszal, és ősszel vedlenek. Tavasszal, mivel a' téli hideg miatt külső bőrök megvastagodott, és így az állatok mozgását akadályoztatja; ősszel, mi-

vel a' nyári hőség által külső bőrök mintegy megsült. Vedléskor a' kigyók lusták, félénkek, nyughatatlanok, nagyon mérgesek, bőrök motskosabb és sötétebb lesz, és először az álkapczájokon elkezdődven, szemöknek szaru hártájáról, és azután egész testökről levedlik, úgy hogy midőn a' farkokról levedlett, egész bőrök, mint a' kesztyű kifordul.

A' Párisi Bastille.

Igy hívták azon híres Francia fogházat, melly századok óta egész Francia országnak; de különösen Párisnak rettentésére szolgált, és a' melly az utóbbi Francia revolutió alatt, a' fellázadott polgároktól rárohanással elfoglaltatott, és elrontatott. A' Bastillának nyolcz tornyai valának. Első tálp-kövét Hugo Aubriot Párisban Prévôt des marchands (Polgár-mester?) tette le Aprilis 22-kén 1370-ben. Sem nagy tekintet, sem fő születés meg nem óvhatá a' bevádoltattakat ezen rettenetes fogháznak tömlöczeitől. A' befogatások az úgy neveztetett Lettres de cachet által történtek, mellyek egész a' revolutióig divatban valának. Ezen Levelek által sokszor a' legnagyobb tekintetű emberek, a' tudósok, vagy magános polgárok a' Bastillebe zárattak, nem is tudván bezárattatások' okát, hol egészen a' Gubernátor önkényére voltak bízva. Semminémű törvény-

szék tisztjének, a' Chateletnek, a' Parlamentumnak ; de még Franciaország Cancellariusának sem engedtetett a' Bastillebe való bemenetel. A' foglyok a' külső világtól végeképp elvalának zárva. Minden úton módon eltitkolták előttök a' Statusban történt változásokat, a' Király halálát, a' Ministerek megbukását 's a' t. Leveleket ugyan irhatának, de azok soha kézhez nem adattak ; a' foglynak rokonai soha meg nem tudák, ha él e' vagy hal e' rokonok. Ha egyik szabadon bocsátatott, megkelletett néki esküdni, hogy arról, a' mit a' Bastilleben hallott, látott, vagy tapasztalt, semmit sem fog kivallani. Mind e' mellett René August Constantin de Renneville, ki 11 esztendeig ült a' Bastilleben, Londonban ezen Fogháznak leírását kiadta (*L' Inquisition Française, ou Histoire de la Bastille*), úgy szinte M-me Staël, ki hasonlóképpen 2 esztendeig volt fogva a' Bastilleben, ezen Fogházat az ő Momoiresseiben lerajzolta. Mind ő, mind Renneville földalatti tömlöczökről emlékeznek, hol a' foglyot éhen halásra kárhoztatták, senki sem ügyelvén többé rá (*Oubliettes*), kalitkákról, hol csak összeszoronkodva lehetne ülni ; tötsér forma fogházakról, hol a' lábnak nem volt helye, a' hol megálhasson ; kinzó kamarákról 's a' t. De Liguët, ki hasonlóképpen a' Bastillenek tsinnyait tulajdon tapasztalása szerint leírja, mind ezen rettentő kínzásokról nem emlékezik. Ellenben azt mondja, hogy a' Király a' legalábbvaló fogolyért

naponként 3 Livrest, és úgy a' fogoly rangja szerint többet 's többet, egy Marsalért naponként 56 fontot fizetet. Azon fellül volt 10 hely a' Ministerek számára, mellyekért naponként 10 Livre fizettetett, akár volt fogoly ben, akár sem. Mind ezen pénzt a' Bastille Gubernátora vette be, kinek eszten-dei jövedelme 60,000 fontra ment. A' foglyoknak gyengébb, vagy sanyarúbb napjaik voltak, a' szerint, mint a' Gubernator őket kedvelé. Marmontel a' Bastillebe kerülván ebédkor 2 szolga 3 tál ételt rakott elejbe, és egy palaczk bort; de egy szót sem szólván hozzá, el távozott. Marmontel a' jó le-vesből, babból, és Tőke-halból (péntek volt) untig lakik, felkelvén a' maradékkal inassát kínálja, ekkor ismét megjelenik a' két szolga, és ezüst és porcelán Servicea pompás ebédet kávéval Confectekkel és külömbbféle borokkal tesznek elejébe. Ekkor az inas azt mondván: „az Úr az én ebédemet költötte el, illik tehát, hogy én az Úrét költsem el”, a' finom ételeket dőzsölve fogyasztotta.

A' törpe madár.

Ez kiváltképpen Braziliában találtatik, hol Tomineju néven ismeretes. A' Kolibri apró madaraknak egyik faja; de ezen nemű madarak között is nevezetes különösség, mert nem nagyobb egy kisdud pillénél, és fészke-

vel együtt nem nyom többet 24 gránnál. A' természet vizsgálók *Trochilus minimus* G. J. Maruger névvel nevezik.

Napoleon Suezben.

Midön a' Franczia armáda Egyiptomban vala Napoleon Kairóból Suezbe utazott; ló háton indult ugyan meg, de még is maga után 6 lovas hintót rendelt. Ez volt talán az első, és utolsó 6 lovas utazó kotsi, melly ezen homok pusztákon keresztül ment. A' Sueznél lévő szűk tengernek lelohadását megvárta, és nagy könnyen által ment a' tengernek ezen ágán; de midön ezen próbát megtette, a' tenger vissza tévén, a' tenger ömlés már annyira nevelte a' vizet, hogy alig gázolhata által, és valóban nagy bajjal vitte végbe, hogy nem jutott Farao sorsára.

Új Találmány.

Londonban most feltalált szép ércz-keverék, mellyet Mosaik-aranynak neveztek, mindenek' figyelmét magára vonja. Azt erősítik, hogy a' Király (Angol) megparantsolta, hogy sok ékességeket Buckingham-houseba, és a' Windsori Kastélyba ezen ércz-keverékből készítsenek. Ezen találmány 20 esztendei próbálgatásnak (experimentumnak) foganatja, nevezetessen a' feltaláló 1812 óta

fáradhatatlanul munkálkodott, hogy ezen érczet a' legnagyobb tökéletességre vihesse.

Fontos Mondások.

A' szenvedés előpóstája a' szerentsének;
a' sors tsapásának köszöni az erkölts a' legnagyobb fényét.

A' fák tsak a' szelek tsapkodásai által
lesznek erősebbek és velősebbek.

Valamint a' gabona magva a' téli hó alatt
nevekedik, úgy az erkölts a' szenvedések alatt.

A' fájdalmaok olyanok mint a' sötét felhők.

Azon esső mellyet kifatsarnak, szinte olly
gyümölsös, mint a' tiszta napfény. Mind a'
kettő segíti a' nevekedést, és a' megérést.

Rejtett szó.

Engemet tsak úgy szeretnek,

Ha jó víz vagyon bennem,

Vágd el fejem, 's nem szeretnek

Ha víz, 's motsár van bennem.

Ha lábam eltöröd, velem

Egy betű hangját viselem.

J e g y z e t. A' 2-dik számbeli Mese:
Árnyék.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(4 .)

Magyar Országi tájak' festése Kő-nyo- másban.

A' mit régen óhajtottunk, hogy Hazánk-
nak szebb tájai nagyobb formában, tsinosan
lefestve jelennének meg, és a' mostani kor-
ban még fenn álló nevezetes épületek a'
későbbi időkre emlékezetül fenn tartassanak,
azt Boutibonne, Láncz J. és Schmid J. Urak-
nak szorgalmatossága bátran elkezdette, és
szerentsésen folytatja. Már a' múlt esztendő
második felében a' szép kezdetet Mulatságunk'
42-dik számában megemlítettük, a' midőn
Bartova, és Csetnek szép rajzolatairól
szóllánk: most ismét jelenthetjük, hogy
Kraszna-Horka vára, és környéke, nem kü-
lömbben Rösnyó városa, és szép tája az em-
lített derék Művészek által elkészítettet,
ugyan azon folio formában, hogy így nem
csak magános megtekintésre, hanem szobák
ékesítésére, sőt, a' mi nagyobb, hazafiúi érzé-
seknek gerjesztésére is szolgálhassanak, mert
ki volna az, a' ki Hazájának nevezetesebb

tárgyain szemeit örömmel legeltetni nem akarná, midőn a' külföldnek, és hozzánk telyességgel nem tartozó, nevezetességei tsak a' mesterség tekintetéből is magokra vonják figyelmünket Kettős ok indíthat tehát illy igyekezetek megkedvelésére, úgymint a' Szép Mesterségeknek, és a' Hazánkunk szeretete, mellyek hogy Hazánkunkban hathatósan munkálkodjanak, 's illy igyekezeteknek gyámo-lítást szerezzenek, szívünk-ből óhatjuk. -- A' képek találta-tnak Budán a' Rác városban Schmid János Urnál.

Elmélkedés a' Magyar nyelv' előme- neteléről.

Noha igazságosan kérdésbe sem jöhetne a' Magyar nyelvnek előmenetele, melly va-lamint most, úgy ez előtt való századokban is a' törvénytévő Testnek nyelve vala, ámbár a' Törvények különös okokra nézve deák nyel-ven tétettek fel.—Noha a' Magyar Nemzet mi-óta Európában a' nemzeti nyelvek különösen virágzásba hajtattak, vetélkedve igyekezett önnön nyelvét is tudományos könyvek által kimívelni, 's azért azokban majd kisebb, majd nagyobb tökéletességű munkákat mutathat, úgy hogy alig vagyon a' tudományoknak olly neme, mellyben magyar könyvet mutatni nem lehetne.—Noha a' Felséges pártfogás, és szá-mos Királyi rendelések ezen nyelvnek terjesz-tését, és tökéletesítését már 1777-diktől

fogva szüntelen sürgetik, és, ha még az Országban egészen el nem terjedett az iskolák által, azt tsak a' Felvígyázók', és Igazgatók' gondatlanságának lehet tulajdonítani; vagy pedig a' Szülők' hidegségének, kik az első nevelésben a' nemzetiséget fel sem veszik, utóbb pedig, midőn gyermekeik köz hivatalokra vágyódnak, önnön károkkal tapasztalják kötelességöknek elmulasztását, és gyermekeiknek sokszor vagy a' hivatalból való kimaradásokat, vagy azoknak mások kárával akadályos folytatását. De felébredtek már 1790-diktől fogva számos városi községek, 's a' Nemes Vármegyéknek nagyobb része, úgy több Uraságok is, és a' nemzeti nyelvet, mint hivatalbelit, díséretesen gyakorolják. Így vannak íratva az Ország-gyűléseinek napló könyvei is, mellyekből a' Törvények' értelme kétséget nem szenvedő világossággal kifejtetik. Ohajtani kell ugyan, hogy a' nyelvnek még tökéletesebb kimíveltetésére annak eredeti természete bővebben kifejtessék, szorosabb regulákba szedettessék, és a' Tudományok' és Mesterségek' mester szavai tellyesen meghatározottassanak, és ezeknél fogva olly bőséges Szó-könyv készítettessék, melly mind a' régi könyvekben, és írásokban, mind a' közönséges életben találtató szókat magában foglalja.—De az ilyen Munkák minden tsinos Nemzeteknél a' nyelv' gyakorlásának, és tökéletesítésének későbbi következtései voltak, vagy még most is elég hiányosak; mint-hogy az újabb idők mutatják, hogy a' Ne-

met, Franczia, és Angol Nemzetek, a' mint nagyobb tökéletesedésre vergődtek, az Iróknak szaporodásával, a' nyelvet is felvilágosították, és szaporították. Ezt kiváltképpen a' nagy Tudósok', és a' Folyó-írások vitték végbe. Mellyre nézve Nemzetünknek is nem lehet nem örvendeni, midőn látjuk, hogy nemzeti nyelvünkön két Almanákok *Auro-ra*, és *Hébe*; két Folyó-írások, u. m. a' *Tudományos Gyűjtemény*, és a' *Felső Magyar Országi Minerva*; két Politikai Ujságok, u. m. a' *Magyar Kurir* Bétsben, és a' *Pesti Nemzeti Ujság*, melly Hazai, és Külföldi Tudósításokból szerkeztetik öszve, olly folyamathoz vannak, melly nekik bizonyos állandóságot ígér.

— Itt sajnálnunk kellene az *Egyházi Értekezéseknek* tavali megszűnését, ha az a' reménység nem biztatna, hogy a' lelkes Magyar Papság módot fog találni, illy hasznos Folyó-írásnak megújítására. Még külfölből tekintetben a' nyelv virágzását mutatják a' közönséges Kalendáriumok is, mellyek noha egyenesen tudományos czélra intézve nintsenek, de még is némelly *Astronomiai*, *Historiai*, *Statistikai*, és *Gazdaságbeli* darabokkal felvannak készítve, és, a' mint örömmel tapasztaljuk, *Ns. Trattner Mátyás* által Pesten kiadatott negyedréti, a' *Debreczeni* 8-ad réti Magyar Kalendárium, és a' *Szegedi* esztendőnként válogatottabb tárgyakkal kedveskednek. Általában pedig tízféle Magyar Kalendáriumok 10. 20. 30. 40. ezerenként,

el kelnek. — Melly bizonyos tapasztalásunkból azon meggyőződésben erősödünk meg, hogy a' Magyar Nemzetnél az olvasásra, és tökéletesedésre törekedő indulat naponként nevededik, és azt a' bizonyos reménységet nyújtja, hogy ha a' Polgári Elöljárók, 's minden vallásbeli Egyházi Férjfiak a' könyvek ismértetését 's a' nyelvet buzgón terjeszteni fogják az ő hazafiúi ajánlásaik által, nyelvünk nem sokára még nagyobb virágzásra juthat.

Ulysses Aldrovandus.

Ezen nevezetes sok könyv Szerző 48 esztendeig volt a' Természet Historiájának Professora a' maga szülő városában Bolonnyában; 120 munkát számlálnak, mellyeknek ő volt Szerzője. Ezekhez tartozik a' Természet Historiája tizenhárom folio kötetekben, mellyeknek egy része tsak halála után jelent meg, és nagy ritkaság. A' Tudományok eránt való buzgóságból legtávulabb lévő Tartományokba utazott, hogy a' külföldi ritka állatokat megismérhesse. A' maga tulajdon fizetésén 30 esztendőnél tovább tartotta a' leghíresebb Képművészeket, és Képművészeket, kiknek az állatokat életben le kellett rajzolni, vagy rézre metszeni; egy ilyen Képművésznak ezen idő alatt esztendőnként 200 aranyat adott. Illyen költséges fizetések miatt végre olly szegénységre jutott, hogy midőn öregségében megvakult, a' Bolonyai szegények' házába kellett vi-

tetni, a' hol ő nagy öregségben halt meg 1605-dik esztendőben.

Természet históriai nevezetességek.

Konstantinápolyban mostanában egy élő Giraffa, pöttögetet testű, hosszú nyakúes számár farkú állat, találtatik. Ezen állatot az Egyiptomi Basa ajándékozta a' Nagy Úrnak.

1815-ben egy Angol Tábornok a' Ron-szevából Szebasztianba vivő úton állott. A' tiszta ég egyszerre elsötétedett, a' hegy tetőkön sűrű felhők bolyongtak, és képzelhetetlen sokaságú és irtóztató nagyságú jégessők hullottak. E' mellett az ég meg sem zördült; de a' lehulló jégesső sok katonákat megsebesített.

Bridgewaterhez közel Westonzolandban Hunt Úrnak kertjében, hiteles Angol Újságok szerint, 1824-dikben harminczkét ezer alma termett egy almafán!

A' hideg házakban a' palántáknak, a' külömbfele férgek, és bogarak nagy ártalmokra vannak. Fredgold Úr tehát azt javasolja, hogy a' palántákat keserű Aloe feloldozásával kell megmosni. Ez által a' palántában semmi kárt sem teszünk, de azt mindenféle féregtől végképpen megmentjük.

Piemonthan a' Szaleszi Orvos-vízben, melyet mind eddig a' Golyva ellen nagy foganattal használtak, Angelini Patikáros Jordinát talált, melly leghathatósabb Orvosi szer a' Golyva ellen.

W. Y. Lewis, Új, Orleansi polgár azt hirdeti, hogy Mollet Ur Luizianában a' zöld Chinai Theát magyából szerentséssen tenyészteti. Az ő nagy plántálása Amite folyó mellett vagyon, hol az ég-hajlat a' Théaplántának igen kedvezni látszik; de annak szárítása módjában, össze-gyöngyörgetésében, és elrakásában a' Chinaiakat nem képes követni.

Bromsgroveban, Worcestershireben, hat esztendő előtt egy asszony egyszerre négy gyermeket szült, kik mind eddig épek, és egészségesek. A' szegény szülék ajtójuk fölé egy táblát akasztottak, melly által a' Népet ezen ritkaság megszemlélésére, és jószívű adakozásra kérék.

A' Polusi tenger némelly részének különös zöld színe Scoresby tengeri Kapitány tapasztalása szerint, képzelhetetlen sokaságú, szabad szemmel nem látható (Microscopiumi) állatotskáktól származik. Ezekkel a' Sepiáknak némelly nemei táplálják magokat,

mellyeket a' Czethal rendkívül szeret. Innen van, hogy a' Czethalat különösen a' tengernek azon zöld-színű tanyáiban lehet feltalálni.

Hewland drága ásványok gyűjteményében egy Braziliai Gyémánt kő, barna vasérczes kőben foglalva találtatik; ugyan barna vas érczes kőben termett gyémántal bir Schuch Úr Portugáliában, és Eschwege Úrnak az ő gyűjteményében egy gyémántot magában foglaló barna vas érczes kőve van. Ezen érczben a' gyémánt égerkő savanyas vas érczen termett. Ebből azt következteti, hogy a' Braziliai gyémántnak anyagja nem egyéb barna vas érczes kőnél, melly magneses vas ércz tanyáin találtatik. Ezen utóbbi az eredeti agyag falától származik.

Rejtett szó.

Én akadályt szerzek mindenben; vissza felé
mondj
És akadályt rontok, 's bővitem, bár mi szorult volt.

Jegyzet. A' 3-dik számbeli Rejtett szó: Kül, út, kú.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(5.)

Sziberiának új felosztása, és népessége.

Sziberia 1822-dik esztendeig három Kormányzékéből állott, de ekkor új felosztást nyert. Ezen Tartomány, melly az Orosz Birodalomnak mintegy töldalékja volt, tsupán mellékes mód által neveli a' belső hatalmat. Ez egész Ásiában a' legszebb prém készületeket szolgáltatja; ez a' leggazdagabb arany, és ezüst erekkel van megrakva, és mégis az ott lakó vadász, — és halász népségek nem fizetnek annyi adót, hogy a' három Kormányzéknek költségeire, és azon katona seregeknek hó-pénzére elegendő legyen, mellyek a' déli határ szélén őrző lineát formálnak, hogy a' tsavargó népségek' kitsapásainak gátat vessenek. — 1577-dik esztendőtől fogva, midőn Haisak Jermak Timofejew Európa széleit pusztította, Sziberia lassanként az Orosz uralkodás alá jutott. Akkor Sziberia térségein egynehány Tatár nemzetségek (Kán-ságok) laktak, mellyek valóban a' tsinosodásnak (civilisatio) némelly vonásaival bir-

tak ; de ez azon roppant nagy Tartományban
 alig tetszett ki. A' többi tájakon vadász , —
 és halász csoportok kóboroltak az erdőkön ,
 és pusztákon keresztül , szabadok minden pa-
 rantoló és uralkodó nélkül lévén. De ezek-
 nek is lassan lassan a' Muszkák alá kellett
 magokat vetni. Prémekből , és más természet-
 ményből álló adó fizetés mellett az ő pusztá-
 táiknak , és Isteneiknek tsendes birtokában
 meghagyattattak a' nélkül , hogy az ő belső
 állapotjoknak elrendeléséről , és Religyiójok-
 ról gondoskodtak , vagy vizsgálódtak volna ,
 hogy őket hatalom , vagy reábeszélés által
 a' megtérésre bírassák. Azonban lassanként
 a' tsinosodásnak némelly bimbói fakadoztak ;
 az oda számkivetett gonosztévők elsöbben
 Tobolsk , Beresow , és Barnaul vidékeibe
 próbálták az Európai kultúrának némelly mi-
 néműségeit bevinni. Utóbb az ott megtele-
 pedett szállítványok némelly kiesebb tájakon
 gyámolították őket. — A' Kolváni , és Ner-
 tsinski ezüst , és réz bányáknak felfödözte-
 tése Sziberiának nagyobb tekintetet szerzett ,
 és késöbben a' Rhinával való kereskedés , és
 a' keletre fekvő tengereken való hajókázás
 az Oroszoknak még gazdagabb reménysége-
 re nyitott utat. — Még 1577-dikben , a' Tu-
 rani , és Tiumenski Hátságokat kivéven , Szi-
 beriának alig volt 10,000 lakosa ; és 1763-
 dikban már 133,995-re szaporodott ; 1783-
 dikban az állandó helyeken lévő lakosok már
 180,964-re mentek ; 1796-ban 212,613-ra ;
 és 1817-dikben , ide nem számlálván a' buj-

dosó nemzetségeket, a' vadászokat, és halászokat, kik adót fizetének, és azon szigetbeli lakosokat, kik a' keletre fekvő tengereken lévén, adót szoktak fizetni, a' száraz földi állandó lakosok 220,307-re számláltattak, és így az egész Sziberiának lakosi 1823-ban 1,604,495 lélekre mentek, kik közül 842,058 férjfi, és 750,487 asszonyi személy volt. — Az egész Sziberia három nagy Kormány székekre osztatott, melyek az Orosz Tartományoknak Kormányozásához képest voltak elintéztetve. — A' Tobolszki Kormány széke 24,961 □ mértföldre; a' Tomski 60,425 □ mértföldre, és az Irkutski 126,460 □ mértföldre terjedett. Mivel ezen temérdek nagyságú Kormány székeknek Fő városaikból lehetetlen volt a' távúl lévő lakosoknak böl-
dogításáról gondoskodni, Sándor Császár, 1822-ben arra indult, hogy Sziberiát új rendbe szedje, 's azt csak ugyan 4 Kormány székekre, 2 különös Tartományokra, és ugyan 2 tengeri Vidékekre osztotta.

Az Orosz Dynastiák.

Valamint az emberek, úgy a' Familiák is kihalnak, vagy valamelly nagy történet által az uralkodásból kiszoríttatnak. Így az Országokban más más uralkodó nemzetségek következnek, melyek a' politikai nyelven Dynastiáknak neveztetnek. A' történetek' rende szerént az Orosz Uralkodók' külömbféle nemzetségei e'képpen következtek:

Rurik, vagy Vasily Dynastiájából Iván III. Vasilievits Nagy Fejedelem, vagyis Czar 1462-dikben, a' ki meghalt 1505-ben. — Vasilei Ivanovits, a' ki meghalt 1533-ban. — Ivan IV. Vasilevits meghalt 1584-ikben. — Feodor Ivanovits, meghalt 1598-ikban.

Ezen idő után az Orosz földön nagy belső zavarodások következtek, 's ezen köz időben a' fő hatalmat birták Boris Gudonov, meghalt 1605-ben; Feodor II. Cudonovits meghalt ugyan 1605-ben. — A' hamis Dimitri I. meghalt 1606-ban. — Vasilei Suiskoi, meghalt 1610-ben. — A' II-dik hamis Dimitri meghalt 1610-ben. — Vladislav a' Lengyel, 's a' III-dik, és IV-dik Dimitri; kik 1613-ig üzték a' fő hatalmat. Ezek után állandó rend következett, és az uralkodásra jutott.

Rómanow Dynastia, melyből ezek voltak az Uralkodók: Michael Feodorovits, a' ki mint Nagy Fejedelem 1613-dikban kezdett uralkodni, és meghalt 1645-dikben. — Alexei Michaelovits meghalt 1676-ban. — Feodor Alexievits meghalt 1682-ben; — Ivan Alexievits, és I. Péter amaz evvel 1688-ig együtt; emez utóbb maga 1689-től, a' ki 1721-ben magát Tsászárnak nevezte, és úgy uralkodván 1725-dikben meghalt. — Az utánna következők mind megtartották a' Tsászári titulust, 's így lett I. Katalin Tsászárné, a' ki meghalt 1725-ben. — II. Péter Tsászár, meghalt 1730-ban. — Anna Tsászárné, meghalt 1740-ben. — III-

dik I v á n Tsászár, a' ki letétezt 1741-ben.
— következett E r z s é b e t Tsászárné, a' ki
meghalt 1762-ben.

Holstein-Gottorp Dynastia következén,
ebből III-dik Péter lett Tsászár, a' ki 1672-
dikben letétezt. — Ezt követte II-dik R a -
t a l i n hires Tsászárné, a' ki meghalt 1796-
ban. — Ezután uralkodott I. Pál Tsászár,
a' ki meghalt 1801-ben. — Ezt követte a' fia
I. Sándor, a' ki 1825-ben Dec. 1-ső napján
halt meg. — Ki után most következett I. Mik-
lós Tsászár.

A' Bengaliai Tigris.

Johnson az ő „Sketches of fredl sports”
's a' t. könyvében azt írja, hogy a' kegyet-
len Bengaliai Tigris természetére nevezé igen
felénk állat, melyet csak a' rendkívül való
éhség tesz bátorrá és kegyetlenné. A' Ben-
galiak azt vélik, hogy a' melly Tigris egy-
szer emberhúst evett, az az embereket min-
denütt üzi. Ezen vélemény onnan eredett,
hogy ott néha több esztendőig sem hallani,
hogy ezen vad embert ölt volna ; de , ha
egyszer illy szerentsétlenség történt, azután
igen gyakorta megesik.

A' Hyäna természete.

Ugyan Johnson azt beszéli, hogy a'
Hyäna nem olly vad, hogy azt meg ne le-

hetne szelídíteni. Állításának bizonyságául, e' következendő történetet közli: „Chrittrahban élt William Hunter; ennek inassa Jones Tamás egy Hyánával birt, melly olly szabadon élt a' házban, mint a' kutya”. Johnson maga látta, midőn Jones a' Hyánával kötekedett, mint a' kutyaival kötekedni szokás.

Aqua Tofana.

Igy nevezik azon híres mérget, melyről azt mesélik, hogy az embereknek beadatván, lassú száradással elfogyasztja. Sok Természet-visgálók kémleltek ezen Méregnek tulajdonságait; de bizonyos tapasztalásokra nem jöhettek. — Ozanam, ki soká tartózkodott Olaszországban (hol azt készítik) azt mondja, hogy az Aqua Tofana mérget a' Cantharides bogarakból veszik, és ezt e'képpen próbálja: Bembo Cardinális, Guicciardini, Tomassini, kik az Aqua Tofánáról értekeznek, azt aqua Cantarella-nak is nevezik. (Cantharides víz) Tofana, és Cantarella nem tesznek egyebet Cantharidesnél, és az ezen bogarokról letsöpögtetett víz, melly egyszer'smind valamelly felette edző, állati olajat, és valamelly más ezektől egészen különböző szert is (mellyet Robiquet fődözött fel) foglal magában. Ezen szereknak vegyületében áll a' méregnek hathatós ereje. Az égett borral készített Tincturái a' Cantharidiseknek hathatósabbak, mint ezen bogaraknak

pora. De ezen fellül még három más féle „Aqua Tofana” találhatók Olaszországban, mellyeket titkon Bolognában, Romában, és Nápolyban készítenek, hol voltaképpen semmi orvosi Policzia nincs. — Az első a' Cantaridesekről készítettett égett-bor, és víz letsöpögtetés. Ez szagtalan, sárgás Tinctura, melly apró üvegetskékben jól bedugva tartatik; mert, ha a' világosság, vagy levegő érheti, tüstént elveszti erejét. — 2) A' második a' fehér Egér-kőnek (weisses Arsenik oxyd) vízzel való feloldozása, meleg hamu fölött, e'hez egy kevés Lúg-só, és égett-bor adatik. Igen világos áttallatszó víz. Ötven tsöpben négy grán Arsenikumnál több legyen. — 3) A' harmadik rendbeli Aqua Tofana, a' Krysztallizált eczet-savanyú Önnak letsöpögtetett vízben való erős feloldozása. Ez is világos, által látszó szagtalan, és édeses víz. Ha más italokhoz adatik, azokban tej színű fölhötskét okoz, és ez tulajdonképpen azon víz, melly az elszáradás által való lassú halált okozza, 's mellytől őrizkedni kell.

Optikai üvegek, a' vad-állatok fogására.

Németországban már a' régi időkben, a' Madarászok tükrök által tsalogatták a' patstirtákat a' tsaptákba. A' madarászásnak ezen módját, Newport vidékén, éjszaki Ameriká-

ban, egy vadász ismét dívatba hozta. A' ki nem csak a' madaraknak, hanem más egyéb állatoknak megfogására is az Optikai üvegeket nagy szerentsével használja. Hogy az állatoknak ismert vonásait szembe tüntesse, tehát a' tükröt úgy állítja fel, hogy azok magokat könnyen megszemlélhessék; az állat társához való vonzódásból, vagy kíváncsiságból közelebb megy, és a' tsaptába esik. A' Minx, és Mosus Patkány fogására hasonló tsöves tsaptát használnak, mellynek belső végén tükör vagyon. Ezen tsöves tsaptát a' folyók szélén szokták felállítani, hol ezen állatotskák tartózkodnak. Az említett Newporti Vadász foglyokat és más egyéb madarakat hasonló módon fog; úgy szinte Házi nyulakat, és egereket nagy számmal minden tsalogató koncz nélkül.

Rejtett szó.

Omlott vár üregék lakom én, nem hajdani
bajnok,
Repke madár; farkam vágd, leszek édes
öröm.

J e g y z e t. A' 4-dik számbeli Rejtett-
szó: Gát, tág.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(6.)

Kőszeg Városának ostromoltatása 1532.

Krisztus születése után 1532-dik esztendőben Szoliman Török Tsászár, I. Ferdinand Magyarok Királya ellen, rettentő nagy hadi készüléttel indult, és Béts Városát birtoka alá hódítani szándékozván, útját Kőszeg Városának vette: ugyan azon esztendőnek Augusztus 5-dik napján, négy álló nap szüntelen jödögelt az ellenség Kőszeg környékére.

Kőszeg lakosi naponként Gyöngyös folyó táján, Magyar nevezetű külső Városon túl, az ellenség elejébe indulván, vele szembe szállottak, és kis tsaták által, nagyobb viadalra készültek.

A' Kémek észrevételeikből megtudván a' Kőszegiek, hogy Szoliman egész seregével, hajdani Kő-mezőt mostani Szombathely táját meglepte, az ellenség megszállásának kiállítására való szükséges eszközöket, és szereket tüstént megszerzék; a' külső Várost elégeték; a' népet a' városba hívák, egyenként kinek kinek fegyvert osztának, vigyázókat rendel-

tek, ágyúkat a' Város falaira helyheztek, a' Várat, és Várost trombita harsogással megkerülék, végtére, hogy a' Város védelmére készek lennének, a' zászló kitételével jelenték.

Alig hogy ezek a' Köszegeieknél meglettek, már a' környéknek bércei, és térei az ellenség táborától egészen ellepve látszattak. Száz ezere föllül köllött lenniök. Késedelem nélkül az ellenség a' Várnak, és Városnak, mieink viszontag az ellenség táborának szegézék az ágyúkat, és harmadnapig tartott az ágyúk durrogása, és a' fegyvereknek olly szörnyű ropogása, hogy az Ég, és Föld öszve roskadni látszatnék.

Látván a' Török a' mieink állandóságát, és a' múlt napi ostromlások által meg nem tökökcent bátorságokat, hirtelen reájok rohanni magában föltette.

Augusztus 13-dik napján számtalan felfegyverkezett sokaság, kimondhatatlan nagy zajgással a' Város' falai tövébe tódult, és a' falhoz vetett lajtorjákon fel's alá mászkálván minden ügyével győzedelemre törekedett. De a' Polgárok olly vitézi bátorsággal, a' fölmászókkal szembe állottak, hogy valamenyien, a' kik már a' fal hegyét érdesték, megölettettek, és a' méredek árkokba a' magok féliek kebelébe vissza rohantak. Nagy tsapás érte itt az ellenséget: sokan a' falakról való vissza taszítottatás, többen az ágyúzás által elveszték. Maga az ellenség akadályoztatta a' rendes harczolást, és a' Város meghódítását;

mert az öszve tódult nagy sereg nem mozdulhatott, és a' hely szűkében fegyverrel nem élhetett. Azért ámbár a' Várost 10. reá roháással az ellenség ostromolta, birtokába nem hódíthatta.

Ezután minden erejüket arra fordították a' Törökök, hogy a' Város falait alá ásván azokat puskaporral fölhányattassák, de haszontalan, mert a' mieink céljokat megelőzték ellenkező föld alatt való ásással, 's az általok ásott üregeken vissza nyomattatván megfosztatták szerszámaiktól, mellyeket a' mieink a' Városba, győzelem jelül behordották. — Többi között még is, egy vájást egész a' bástyákhoz szerentséssen vittek, és az üregbe tett puskaport rettenetes durranással kisüttetvén, tíz ölnyi falat leomlasztottak. Erre a' Törökök nagy felszóval kiáltozván, a' győzelem gögös reményével felfuvalkodva, tsoportosan futának a' prédára. A' Köszeziek ellenben ágyú-lövéldözéssel gátolván az ellenséget, a' fal hiját földdel, és földdel tömött hordókkal toldák, és így a' bérohanást elfordíták. — Haszontalan közelgete már akkor a' zabolátlan sereg: némellyek közülök lövéldözéssel, némellyek kövézéssel vissza nyomattak; némellyek pedig hosszabb dárdákkal a' hirtelen felépült bástyákról levettettek. Hijába biza el magát ekkor a' Szultán, és Ibrahim Basa, felmenvén a' Város fölött fekvő szőlő hegyekre azért, hogy onnan a' Város falai leomlását, maga népe bérohanását, és a' Keresztények meszarlását szemlélje.

Sikeretlennek tapasztalván czéljokat, más fortélyon törekedének, hogy a' Várost, és Várat meghódíthatnák. Kiki midőn a' Várost kerítő sánczhoz jöve, nyaláb vesszőt vetett bele; hogy ez által szabad utat készítsenek a' Város belső falaira. De a' Várból, a' golyóbisok özönével olly hatatosan ostromoltattak, hogy a' munkát félbe hagyván elszéledének.

Még sem szűnt meg a' Török a' Város ostromlásától. Szekereken, és tevéken öszve hordatott hasogatott fából a' Város falainál magasabb dombokat rakatott az ellenség, hogy azok a' Városba való bemenetelre, és meghódításra szolgáljanak. — Szomorú állapotban volt ekkor a' Város: de a' lakosok az ellenség új fortélyját észre vévén, a' leg-lehetőbb serénységgel a' fa dombok alá fúrván magokat, a' vájott üregekbe faggyú, kénkö, és szurokkal töltött hordókat helyeztettek, 's közben számtalan szalma kévéket szórtak, és így tüzet vetvén alá, a' fából épült dombokat hamuvá, az ellenség fortélyát pedig semmivé tették.

Illy sok hasztalan fáradozás, és seregének érezhető veszteségén megindulván a' Török Tsászár, az ostromlásnak 28-dik napján, már legnagyobb erővel megtámadni Kőszeg Városát magában eltökéllé. Reggel a' napnak feljövetele előtt, durva természete dühösségével rohana a' Városra a' zabolátlan sereg, és nagy hirtelenséggel két zászlóját a' Város falaira kiségezé. Ellenség prédájának vél

hette immár magát ekkor a' Város: mindazonáltal elszánt vitézséggel állottak ellent a' Török dühösségének, az oltalmazó férfiak, és a' viadalhoz kezdvén, az ellenséget még most is a' falakról leöldösték. Elkeseredve a' legdühösebb vakmerőségre vetemedvén, mint az Oroszlányok, ismét a' Városra több ízben egész délig rohanának a' Törökök, és azt dühösen kerülék; de minekutánna az első felhevülés ellankadt az ellenségbe, kissebedni kezdte a' remény a' Város meghódítására.

Feloldá ezután Szoliman az ostromot, és nem szállott többé szembe azokkal, kiknek megaláztatását nem szemlélhette. Békekötést tévén tehát a' Város főrmányozójával, és minden sátorfáját felszedetvén, harmadnap alatt ezen tájékról, az egész tábori seregével Német Országi Bétshöz költözött.

Jeles valóban, és örök emlékezetre méltó, ezen vitéz Kőszegiek tette, 's nagyobb tekintetre méltó annál inkább, hogy védelmükre sem kün, sem pedig kebelében ezer fegyver viselő férfinál több nem volt. Mindazonáltal példás vitézséggel az iszonyú nagy erőn, és az ellenség vágyakodásán győzedelmet vett, részint a' veszedelem nagyságával megilletett; részint a' nemes vérnek tüzetől élesztett magyar szív. Feláldozni t. i. inkább életöket, mintsem türni pogány rabságot készek voltak. Emlékezetre méltó kiváltképpen, a' megrettenhetetlen szívű, nagy hadi tanácsú, és példás vitézségű Jurisits Miklós, Arany sarkantyús Vitéz, Fiumé, és Kőszeg Vá-

rosok Hórmányozója: ki a' Királyhoz, és Hazához viseltetett hívségeért, és a' Kőszeg Városának a' Törökök ellen tett védelmezéséért, az Ország Naggyai számába iktattatott. Nevezetes az akkori Város Birája, ki az ütközetbe bal karján megsebesített. Nevezetesek még: Erdöss Pál, Kerschner János, Vedöts Miklós, Ledner Mátyás, Város Tanátso-si, kik a' Város védelmezésében vérüket ontván, meghaltak. Mindössze a' Kőszegiekből 418. a' Törökökből 765. elestek. (Ezen előadás a' Város Jegyző Könyvéből közöltetik).

Raffai János.

Mind, a' Matska festő.

Mind Gotfrid felső Magyar Országban Lipsben született 1768-dik táján. Asztalosnak fia volt, de magát a' képirásra adta, 's ezt folytatta halálig. Hazájából kibújdosván, Bernában telepedett meg, 's ugyan ott 1814-dikben halt meg. Más képeket igen közép-szerűen festett, de némelly állatokat, kiváltképpen a' medvéket, és matskákat olly természetesen adta elő, hogy ötöt a' matskák' Rafaelének neveznek, 's az idegenek is tsak ezen néven találhaták meg. Ezen nevet annyival bizonyosabban megérdemlette; mert a' matskáknak nem tsak külső vonásaik, hanem belső indulataikat is igen jelesen tudta festeni, úgy hogy az általa festett matskák szinte élni látszattak, mert mindeniknek tulajdon in-

dúlatait, majd a' hízékedést, majd a' tigri-
ses mord tekintetet, majd a' tsalfa pillantást,
majd a' hízékedő hajlongást mind az öreg,
mind az ifjú matskákban olly helyesen kiej-
tette, hogy ezen külömbféle tulajdonságok
mind egyiknek különös természetet adni lát-
szattak. De tsak ugyan annyira bele is volt
szeretve az eleven matskákba, hogy minden-
kor többen voltak körülötte, az aprók vál-
lain, az öregebbek kebelében heverészvén. Ő
a' munkáját, semmi háborgatást tőlök nem
szenvedvén, órákig folytatta. Midőn 1809-ben
egy matskának megdühödése miatt 800 mats-
kánál több megölettetett, ezen veszedelemből
elrejtegetése által Minette kedves matskáját
ugyan megtartotta; de vég nélkül nagy szo-
morúságba merült. Ő vad-gestenyékből is
estvéli órákban igen furtsa kis medvéket, és
matskákat faratskált, mellyeket pénzen elada-
tott. A' város árkában lévő medvéket sokszor
kenyérrel tartogatta, úgy hogy azok őtet
látván, sebesen hozzája közelitettek. Mind
his természetű ember volt, jókora nagy fejű,
mélyen beesett szemű, és hosszú orrú, arczá-
jának színe barnás veres volt, melly a' hi-
degtől egészen megkékült. Szavának igen mély
hangja vala, mintha egy üres edényből szól-
lana, 's életének vége felé olly gyakran kö-
hétselt, hogy a' ki hallotta, mindenkor élete
veszedelmében lenni vélné. — Ő a' maga mes-
terségén kívül minden szép mesterségek' mű-
veit belső vágyódással szokta szemlélgetni, 's
rólok való ítéletét ez által élesítgette.

A p r ó s á g.

Midőn az Eszlingi tsatában Napoleon, mint akármellyik All-Tiszt, minden veszedelemre kitette magát, a' katonákat bátorította, a' megsebesedetteket vigasztalta, Walther Generális észre vevé, hogy az ellenségnek golyóbisai azon környékben több Tiszteket, és közlegényeket levertek. A' veszedelmen megindulván hirtelenséggel a' Tsászárhoz fordúla, 's ezt mondá: „Sire! ha Felséged nem találja jónak, hogy innen tüstént elmennyen, én Felségedet Granatérosaim által vitetem el”.

R e j t e t t s z ó .

Én mondom idő vesztedet,
Én ha birod fejemet
Mind fejemet, mind egészen
Rézben használsz engemet :
Hasa nélkül titkaidat
Visgálja, de az egész
Vissza mondva pajtásaim;
Megfejtí az okos ész.

K. T.

J e g y z e t . Az 5-dik számbeli Rejtett-szó: Tóka.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(7.)

A° B o g r á t s.

(Fársáangi Dall)

Drága kintsem galambotskám,
Gulyás húsos Bográtsotskám,
Kedves tárgya két szememnek,
Öröm vígsága szívemnek.

Ékes terepély termeted,
Bár soha nem ékesgeted,
Nints szemem előtt szebb Dáma,
Bár újmódit vegyen rá ma.

Még tsak az is illik neked,
Hogy füstöskés a' feneked;
De ez a' te ékességed,
Azért nem szólnak meg téged.

Ha soká nem vagyok véled,
Szerelmem hozzád megéled;
'S azt is kellemetes alak,
Alig várom, hogy lássalak.

Ékes a' te danolásod,
Szív hódító sutgorgásod;

Nints nála szebb musika szó,
Sem primo, sem pedig Basso.

Mikor gulyás-húsom főzöd,
Hogy ha megtsap meleg gőzöd;
Az örömök özönében
Uszkál szívem örömében.

Volt már, a' ki kulattsárol,
Mint kedves élte párjáról,
Szerelem Verset énekelt,
'S téged szóval sem érdekelt.

Ennek Verse bár valami,
Mégis nagy error Calami,
Hogy megveté személyedet,
'S így kissebbített tégedet.

Elmerült nagy szerelmébe,
Azért nem juta eszébe,
Hogy az ő nagy kurázsija
A' kis Bográts szülött fija.

De én esmervén jóságod,
Hűséged, és igasságod,
Én tégedet választalak
Éltem párjának, gyöngy alak.

Mert tudom tapasztalásból,
Nem tsak ama köz mondásból,
Hogy ha a' Bográts hibázik,
Már akkor a' Kulats fázik.

Biz én tehát nem tagadom,
Sőt bizvást tudtadra adom,
Hogy, ha jődban részesülök,
Egy más tüztől is hevülök.

Némelly szemeknek érzéketlensége bizonyos színek eránt.

Dr. John Butter, Tucker Robert szemének a' színek eránt való érzéketlenségéről e' következőket beszéli: „Tucker Robert 19 esztendő, négy gyermek közt a' legidősebbik, midőn mesterséges bogarakat készített a' horogra, sárga selyem helyett mindig zöldet vett. Ez által figyelmetessé tetetvén szemeire, próbákat tettem a' Prysmának hét színeivel vele, a' midőn ezeket tapasztaltam: 1) A' vöröset barnának nézte. 2) A' narants színt zöldnek. 3) A' közönséges sárgát több ízben narants színnek. 4) A' zöldet narants színnek. 5) A' kéket halavány vörösnek. 6) Az indigo kék színt, bíbor színnek. 7) A' Viola színt bíbor színnek. Ezen színeket mindig feltserélte akár selymet, akár tollat, akár Symesnek festék mustra könyvét nézte. Egyedül a' fekete, és fehér színt különböztetheté meg igazán. A' lovak szörének tsak két színét látta: t. i. vagy fehérnek, vagy feketének nézé. A' szivárványon tsak két színt látott kéket, és sárgát. A' fehér, fekete, és sárga testeket többnyire jól meghatározta”. Tucker különben egészséges ifjú volt, és igen éles látással birt, úgy hogy a' szem rossz alkotásától nem lehetne ezen hibát származtatni, azért azt véli Butter Gall, és Spurzheim tanítását követvén, hogy a' látás eszköze (Organum) az ágyban nints eléggé kiképezve.

Némelly füleknek érzéketlensége bizonyos hangok eránt.

Dr. Wollaston ezen tárgyról igen tudós Értekezést írt, mellyben megmutatta, hogy sokszor taláztatnak olyan fülek, öregekben, és ifjakban, mellyek bár olly tökéletesen vannak is képezve, hogy minden hangokat tökéletesen felfognak, még is egészen érzéketlenek azon hangok eránt, mellyek a' muzsikai hang lajtorjának egyik, vagy másik végén fekszenek. Ezen állítást bizonyítván Dr. Brewster azon tápasztalását hozza fel, melly szerént bizonyos szemek, mellyek külömben tökéletesen vannak képezve, és minden színeket igazán felfognak, még is a' világosságnak némelly gyengébb sűgárai eránt, mellyeket más szemek jól látnak, tellyesen érzéketlenek.

A' Gymnastikának előmenetele Franciaországban, és Schweiczban.

Schweiczban Elias Úr, a' Gymnastikai gyakorlásokat a' nyilvánvaló nevelésben, már tíz esztendőök óta iparkodik közönségessé tenni. A' külömbféle Cantonokban már 15 illyes intézet vagy on, mellyeknek elrendelésök igen jó. Ezen Gymnastikai iskolák, a' magasabb iskolákkal össze köttetésben vannak, és Elias Úrtól igazgattatnak. Ettől indittatván a' Gymnastikai gyakorlások már

De bár sok jóság van benned,
Még sem jó egyedül lenned;
Mert olly szerelmet indítasz,
Mellyet le nem tsillapítasz.

Ha részt veszek szerelmedbe,
Alig nyúlok kebeledbe,
Már ölelem kulatskámat,
És tsókjára törlöm számat.

De ezt te sem nehezteled,
Hogy Barátnédát te veled
Illetem száj tsókolással;
Mert megegyeztek egymással.

A' kulatsnak Írójához
Hamvaihoz sír - halmához,
Úgy mutatom tiszteletem,
Hogy özvegyét megkéretem.

Igy akárki mit mondjon bár,
Retten leszteek nékem egy pár,
Sött, ha szerelmünk' össze fér,
Hárman leszünk egy test, és vér.

De tán szerzek ellenséget,
Hogy tartok két feleséget?
Ki ezért megszóll bennünket,
Irigyelje szerelmünket.

Ej semmi! Eggyet hörpentek,
Pletykára nem is füttyentek;
Mert e' szabad Bigamia,
Nem tiltja az Ekklésia.

Nem bánják ezt a' Papok is,
Mert kulatsolnak magok is,

Bográtsolnak, kulatsolnak,
Ebből hát nem parantsolnak.

Éljünk tehát víg életet,
Vessünk meg bal ítéletet,
Adjunk egy tsókot, 's vegyünk mást,
Úgy szeretjük híven egymást.

Forrón szeretlek titeket,
El sem hagylak benneteket
Kedves életem' párjait,
Bográtsait, kulatsait.

Tsak az búsítja szívemet,
Hogy én elérvén végemet,
Eltemet a' setét árok,
De ti lesztek kapós Párok.

'S bár engemet elvesztetek,
Özvegységtől ne féljetek,
Maradtok hosszú időkre,
'S találtok újabb kőrökre.

Mert bár sok száz meghalna is,
Egy férfi nem maradna is;
Még Asszonyokból is válik,
Ki töletek meg nem válik.

Éljen tehát a' kulatssal,
A' pörgölt hús a' bográtsal.
E' kettővel jó az élet,
Bár mit mondjon bal ítélet.

Halász István.

sok magános nevelő intézetekben is felvételtek. — Franciaországban Ancoros Úr hasonló intézetet állított, mellynek elrendelését különös munkátskában le is írta (*Gymnase normal militaire, et civil; idée de cette institution au Commencement de 1821 etc. par M. Ancoros*). Célja ezen intézetnek abban áll, hogy minden testi erőt egyképpen gyakoroljon, és kimíveljen, és az ifjak' testének könnyűséget, 's erőt, magoknak bátorságot szerezzen, hogy akár melly helyhezettesben nagy ügyességet mutathassanak. Az ő gyakorlásainak következései voltaképpen nevezeteseek. Szembetűnőképpen megjavította a' Skrophulaesus gyermekek' rossz testi állapotját; úgy szinte azokét, kiknek tüdőbeli, és belbéli nyavalyákra hajlandóságok vala. Ancoros Úr ollyas testi gyakorlásokat is talált fel, mellyekről a' régiek nem is álmodoztak. Azok által megedzettetvén az ő nevendékjei akármilyen viszontagságot könnyen eltűrnek, és semmi veszedelemtől meg nem rettennek. A' Görögök módja szerént a' muzsikát is egyesítette gyakorlásaival; mert a' harmonikus mozdulások által rendesebben, és ügyesebben tellyesítik nevendékjei a' gyakorlásokat. Már négy esztendő előtt Énekek gyűjteményét nyomtattatott számokra, mellyeknek diätetikai, és morális céljok vagyon. Az éneklés által szavaknak hangja javúl, és a' tüdők erősödnek; de egy úttal az ifjaknak magok viseletét is javítja, a' lelket fellengzőbbé teszi, az érzéseket felindítja, a' Ha-

za' szeretetét éleszti, egy szóval, minden lelki és testi erőt az emberi szeretetre, és a' Status szolgálatjának óhajására ösztönözi. Mellyből kitetszik, hogy az Ének Ancoros Úrnak nevelése módjában fő pont, és elválhatatlan törvény.

A' plántáknak kő lenyomásai.

Angliában a' növényeknek különös kőlenyomásait készítették. Bekenték tudni illik a' palántákat Lythographiai téntával, és úgy nyomták le köre, és ezen lenyomásról ismét más lenyomásokat készítettek. Még eddig ezen próba a' várakozásnak végképpen meg nem felelt, de tőle sokat lehet reményleni.

M e s e.

Mi munka az, mellyért neked nem fizetnek:
Sőt te fizetsz gyakran, 's azért téged nem
nevetnek.

J e g y z e t. Az 6-dik számbeli Rejtett-
szó: Késem, kés, kém, mesék.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(8.)

A' Német Természetvizsgálók' és Orvosok' Eggyesülete.

A' múlt esztendőben T. T. Almási Balog Pál Úr, az Orvosi Tudományok' Doctora, megjárván a' Német Országi Academiákat jelen volt az Orvosok Eggyesületének üllésében Frankfurtban, 's arról ezeket közli:

„A' Nemeteknek fáradhatatlan törekedések a' tudománynak elébb vitelére közönségesen esmeretes. Nem uralkodik ő náluk, azon nemzeti büszkeség, melly a' Francziáknak, 's Angoloknak meg nem engedi, hogy más idegen Nemzeteknek Literaturájokat is, illendő figyelmökre méltassák. A' Nemetek a' tudományos esmereteket örömet fogadják, akármelly Nemzet kebeléből kerüljenek azok, 's híven fordítják a' tudománynak tökéletesebbitésére. Illyen lélekkel mennyit tehetnének ők, ha nekik is egy Párizsok, egy Londonjok volna, a' hol a' most annyi sok Német Tartományokba, 's egymásra nézve,

mint meg annyi kül országokba, el szórt Tudósok együtt lehetnenek, vagy öszve jöhetnek, a' hol a' mostan mindenütt el szórt tudományos kintseket, és segéd eszközöket, együtt találhatnák, 's szabadon használhatnák, a' hol a' tudományos felfedezések, 's elme-szülemények, egy közönséges masszát formálhatnának; a' hol a' Fejedelem, 's a' Nemzet, egyaránt részt vehetnének a' tudomány' előmozdításában, 's terjesztésében, könnyen gondolhatni. Hogy ezen nagy fogyatkozás néminémüképen kipótoltassék, ez előtt négy esztendőkkel, a' híres és derék Oken, (Weimári N. Herczegi Tanácsos, és egykor Jénai Prof.) ismételve meghívta Német Ország Tudósait, az általa kiadott jeles folyó írásban, az Isisben, hogy Lipsziába, September 18-dikán jöjjenek öszve. Elő adta az öszve jövetel célját, 's az ott tartandó rendet, egyszer'smind Felügyelőt, 's Titoknokot választott a' Társaságnak. Örömmel fogadták ezen meghívást Német Ország Tudósai, 's már az első öszvejövetelt is sok jeles és híres Tudósok diszesítették jelenlétekkel. Ezen gyűlésben, az öszvejövetel rendszabásai jobban megállapítottak, 's az 1823-diki öszvejövetel helyének Hála; itt pedig az 1824-dik esztendőre Würzburg választott ki, a' lévén a' fő cél ezen hely választásokban, hogy Német Ország minden tájékainak, alkalom adassék, a' gyűlésekben való részvételre.

A' múlt esztendőben, Frankfurtba a' Ménusnál jött öszve ezen futó, vagy-is vándorló Akademia, September 18-dikán, melly meghatározott ideje ezen öszvegyülésnek. Ekkor az Universzításokban szünnapok lévén, a' Professoroknak is az eljövetel könnyebben eshetik. — Több mint száz Természet-vísgálók és Orvosok jöttek öszve Német Ország' minden részeiből, úgy hogy ezen gyűlés, az eddig tartatottak között még legnépesebb volt. Az öszve gyűlés helye, a' derék Senkenberg által fundált intézetnek Muzeumában, az épület felső emeletének szálájában volt, mellynek tsinossága, és ezen czélra tett néminémű felékesítése, nevelte ezen nevezetes gyűlésnek ünnepét. A' szála egyik végében egy veres posztóval bévont pulpitus volt készítve, a' beszéllőknek számokra, két felől asztalok, és ezeken túl ritka külföldi növények, *Alectris fragrans*, *Cocos nucifera* 's a' t. Ezek közt egy oldalt a' Senkenberg mejképe (büsztje), más oldalt, a' derék Frankfurti utazónak, Rüppelnek mejképe, 's előtte egy asztalon az általa küldetett nevezesebb állatoknak kitömött bőreik voltak felállítva. A' szálában köröskörül, a' Múzeum természet tudományi kintsei vagynak, tsinos üveges almáriomokban; mellyeknek szépségökben és ritkaságaikban, vátig lehetett gyönyörködni. A' szála közepén köröskörül ültek az öszve jött Tudósok, 's állottak a' sok idegenek. Az ülések rendszerént tíz óra tájban kezdődtek, 's tartottak délután egy óráig.

Felnyitván az első ülést egy beszéddel az ezen esztendei Felügyelő, Dr. Neuburg, valamint máskor, úgy most is több nevezetes férjfiak által tudós értekezések olvastattak fel.

Különös figyelmet gerjesztettek néhány értekezések. Nevezetesen a' második ülésben, Sept. 19-dikén Wilbrand Gieszeni Prof. 's híres Természet - Philosophus, egy hosszú de szépen írt, 's tudós értekezést olvasott el, a' vérforgásról, mellybe résszerént a' Természet - Philosophiából, résszerént tapasztalatokból megmutatta; hogy a' vérforgásnak eddig való ideája, helytelen és meg nem állható, valamint egy átaljában, a' Physiologiának sok más tételei is, tsak helytelen észrevételeknek, megtsalattatásoknak, tévedéseknek, 's ráfogásoknak szüleményei. Egy más nem kevésbé váratlan, 's halhatatlan ideákat magába foglaló, értekezést olvasott el Berliini Prof. és Titkos-Tanátsos, Reich, a' változó hideglelésről, azt mutatván itt meg sok tapasztalásaiból, 's nevezetesen több száz holttestek' felbontásokból, hogy minden változó hideglelés, gyuladásos mejbeli nyavalya, 's hogy ennél fogva az egyedül való bizonyos gyógyítás módjok a' változó hidegleléseknek, az érvágás. — Figyelmet érdemlő szép értekezést olvasott el, a' híres és tiszteletre méltó öreg. Báró W e d e k i n d, Darmstadti Udvari Orvos, az Aloenak az emberi testben való munkálkodásáról, 's annak orvosi használása módjáról. A' gyűlés' Titkokja Dr. Cretzsehmar, a' fentebb

említett derék útnak, Rüppelnek, figyelmet gerjesztő élet leírását olvasta el, 's a' legközelebb Kairóból érkezett leveleit adta ki olvasni, 's több általa küldött nevezetességeket mutatott. Az ülések után, a' napnak hátralévő részét is, nagyobb részent egy együtt való mulatással töltötték el a' Tudósok, hol egy hol más helyen. A' gazdag Rothschild, meghívta kertjébe a' Tudósokat, 's frissítőkkel vendégelte. Státus-tanátsos Bethmann, vatsorára hívta meg őket, 's szép kertjébe lévő jeles Antikabinétját illumináltatta, a' tudósoknak gyönyörködtetésére. Több mások is ajánlották kertjeiket, 's művészi gyűjteményeiket az ő mulattatásokra. Az Előadó nagy gyönyörűséggel emlékezik azon napokról, melyekben Német Ország olly sok nevezetes Tudósaival együtt lenni, 's társalkodni szerentsége volt. Az öszvegyülés, Sept. 22 dikén oldattattatott fel. Öszvegyülés helyének a' jövő esztendőre, az Oken tanátslásából Dreszda, Felügyelőnek Kir. Tanátsos és Prof. Seiler, Titoknoknak Prof. Carus, választattak.

Bolivar Pradt szerént.

Egykori Mechlini Érsek, 's utóbb Napoleonnak Ministere Pradt Úr, a' ki egykor legbövebb ékesen szözlással beszélt Napoleonról, 's az óta minden nevezetes történetekről, 's minden közelgető politikai változásokról éles észrevételeket közlött, nem

rég egy kisded könyvet adott ki a' Panamai Congressusról , mellyben Bolivart következőképpen magasztalja :

„Minden nagy változások a' világ előtt nagy Férfiakat mutatnak meg. Nagy talentumok , nagy characterek , nagy bátorság , és nagy elszánás kiváltképpen a' revolútiókban fejlődik ki. Ezen izzó tűzön pattannak ki a' hathatós , és nemes elszánások , és képződnek azon választott emberek , kiket az emberiség időről időre bámúlni szokott , kiket az emberi társaság a' nélkül , hogy tudná , birt vala , és kiket a' revolútiók nélkül soha meg nem ismért volna , végre kik a' századoknak őzőneiben , mint világító tornyok , az embereknek az útát mutatják , mintegy kiszabván a' láng elméknek azon menetelt , mellyen a' szabad kifejlés által az emberi elme magas pontjára juthat. — Illy nagy férjfiú emelkedik most fel déli Amerikában , melly az egyesült Amerikai Státusoknak szerentséjét ezután nem irigyelheti ; mert Kolumbia Bolivart nem tsak Vashingtonhoz hasonlíthatja , de annál többre is teheti. — Midőn egy férjfiú a' maga pályáján fényesen fellép , szokás szerént ötöt másokhoz hasonlítjuk , kik vele tsaknem egyyenlő helyheztetésben valának. Így tsak nem közönségesen Vashingtonhoz hasonlították Bolivart. De ez tsak meggondolatlanságból eshetett. A' két férjfiú egymástól olly nagyon különbözik , mint déli Amerika az egyesült régi Státusoktól. Vegyük tsak fel Vashingtonnak segéd társait , Franklint , A-

damsot, Jeffersont, és tekintsük meg, kik
 voltak Bolivárnak első segédei. Hasonlítottuk
 össze Éjszaki Amerikának népességét, mely
 Anglusokból állott, és pedig az Európai Ang-
 lusokkal egyenlő culturájú Anglusokból:
 ellenben mely kevert a' déli Amerikának né-
 pessége. Mely könnyű volt az elsőket kiform-
 álni, kik már a' nevelésnek eszközeivel
 az Európai neveléshez hasonlók valának, a'
 midőn déli Amerikában hogy valaki a' lakó-
 soknak hasznára lehessen, az ott uralkodó
 Spanyol neveléssel kellett küszködnie. Hason-
 lítottuk össze az Éjszak-Amerikaiakat, kik az
 Angliai Constitutionnak jótételeivel éltenek,
 a' déli Amerikaiakkal, kik 300 esztendőből
 fogva a' Spanyol, és Barátos Despotismus
 által valának elnyomtatva, és által látják,
 mellyik részen voltak nagyobb nehezségek, s
 kinek volt nagyobb érdeme, és ditsősége, ha
 a' nehezségeket meggyőzte. Az egyik ré-
 szen már minden el volt készítve, a' másikon
 mindent újan kellett teremteni. Továbbá te-
 kintetbe kell venni a' két rész által viselt há-
 borúnak veszedelmeit, és a' háborúnak tartá-
 sát. Majd elhíhetetlen nehezségek adták elő
 magokat egy olyan Országban, mint déli
 Amerika, és annak megbetsülhetetlen követ-
 kezései, ha éjszaki Amerikának háborújával
 össze hasonlítottatnak; megmérhetetlen nagyok.
 Vallyon Vashington 11 esztendeig állott e'
 fegyverben, mint Bolivar? és ez még ma
 sem tette le fegyverét, folytatván az eddig
 nyert győzedelmeket. Vallyon Vashington,

mint Bolivar, egyik kezében a' kardot tartván, másikkal törvény-könyvet készített e? Vallyon egy megszabadított Hazának bátor seregeivel más szomszéd Országot szabaddá tett-e? Voltak-e Bolivárnak segítő társai: Országok, Hatalmasságok, és népek, mint Vashingtonnak Franczia, és Spanyol Ország? vagy inkább ő megrettenthetetlen homlokkal nem állott-e ki egész Európa' fenyegetései ellen, 's kezdett pályáját, olly állhatatosan nem folytatta-e? — Az egyesült Amerikai Státusoknak revolútiója egy ollyan rúgás' következése volt, melly a' társaságos életben reformatiókat szokott okozni; de ez igen szűk batárok közé vala szorítva. De Déli Amerikának revolútiója azon nagy változást fejtette ki, melly maga kiterjedésével, és kiterjedésének gazdagságával még az éjszak Amerikai kifejlést is tökéletességre hozta. Vashingtonnak munkássága nem terjedett ki-vül a' hazáján; Bolivárnak munkássága az egész világra kiterjed.

Rejtett szó.

Én élhetek a' szárazon, néha a' vízben ázom,
Reblemben van a' kenyerem, hátamon hordom
házom,
De ha fejemet elveszed, leszek ollyan partéka,
Mellyet állat, 's ember visel, 's viselni nints
szándéka.

Farkas Károly.

J e g y z e t. Az 7-dik számbeli Mese:
Táncz.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(9.)

Mind egy.

É s z a k - e , v a g y D é l ? — E z m i n d e g y , t s a k h í v k e -
b e l e d b e n

S z é p é r z é s , k ö z j ó s z e r e t e t , f e l s é g e s a r á n y z a t
É l j e n e k , é s f e j e d e t t u d o m á n y - f é n y i s t e n e s í t t s e :
M e r t t s a k a z e l m e s z e g é n y s é g é t ö l d ö s h e t i a ' t é l ;
E l l e n b e n f é n y t á d a ' f é n y h e z , e r ő t a z e r ő h ö z . —
É s z a k - e , v a g y D é l ? — t s a k l e l k e d n e m e s í t t s e a z é s z l á n g .

V á r o s - e , v a g y F a l u ? — E z m i n d e g y , t s a k l a k h e l y e d ,
e g y k i s

J ó e g e d , é s z ö l d f á k á r n y é k a i n a p h e v e e l l e n
F ö d j e n e k , ' s a ' m u n k á d k ö r e i t b a j a i d n e s z o r í t t s á k ,
N i n c s a ' b o l d o g s á g h e l y h e z k ö t t e t v e , m a g a d b a n
N e m k í v ü l r a j t a d f a k a d a ' k ú t f ő ö r ö m i d r e , —
V á r o s - e , v a g y f a l u ? — a ' k ü l s ő s é g g y e r m e k i j á t é k . —

D ú s - e , s z e g é n y - e n e v e d ? — m i n d e g y , — s z i l v á t - e ,
v a g y a l m á t

É l e t f á j á r ó l n e m e g y e n l ő f o n t r a ' s z a k í t u n k ,
N é k e d a d ó d z i k a z á g , v a g y t ö r ' s ö k , n é k e m a ' k i s g a j :
M é g i s a z é r t s o k a t é r k e d v e s s é g é v e l e b é d e m ,
A ' d o l g o k ' b e c s ö k e t t é v é n a ' j ó l v e l e k é l é s . —
D ú s - e , s z e g é n y - e s e r é n y ? — a ' b ó l d o g o k ú g y i s e g y e n l ő k .

Sáppadt, vagy piros? — E' mind egy : mert nincs
egyedül csak

A' halavány orcán vágyódás , szenyv , harag , érzés,
És idegen szükségét elűző gerjedezéssel

Munkás kívánság , vagy más nagy arányra törődés ;

Igy nem is a' vérnek habzása mutatja az elmét. —

A' napsúgárok sok tükrön gyűjtani tudnak ,

Sáppadt, vagy piros? — ám de szemed meghalva ne légyen.

Vén-e, vagy ifjú vagy? — mit tenne futóka korá-
csod?

Ész eleven benned, — de tsalóka lehet hajad a' fön : —

Öszülök magam is, fűrtöm fényesre kifejlik ;

Már pedig úgy-e ezüst keresés nem szégyen? — azért hát

Ám ifjú vagy vén ; — de csak a' sírban hidegűlj meg. —

Álom-e, vagy kihalás? — legyen áldott jöttötök
édes

Testvérek! — már a' nappal leenyésze , szemünknek

Pillájit bezárjátok : — mind ketten e' földön

Szükségünk , örömünk , kívánságinkra nagy örök! —

Jaj rövidek , szaporán suhanók esztendeji a' mi

Éltünknek ; — de ragyog majd egykor hajnali fényünk!

Rácz István ,
Orvos Doctor.

Nagy Sándor fontos mondási.

Sándor gyermek korában az Attya hó-
dításainak nem örült, 's gyermek társainak
azt mondá : mi hasznom , hogy sokat hágy
az Atyám : ha tselekedni méltó dolog , a' mit
tehessek , számomra nem marad. — Serény
futó lévén , az attyától únszoltatott az Olim-

piát Játékokon pályát futni. Igen is, felelé, hogy ha mind Fejedelmek volnának az antagonisták. — Granikus folyónál ütközetet akarván más nap reggel tenni, Macedonainak azt mondá: gazdagon vatsoráljatok, a'mitek csak van, tegyetek fel mindent; mivel holnap az ellenségéből fogtok vatsorálni. — Perilles nevű barátja a' Leányainak jegy pénzt kérven tőle, 50 talentomot parantsolt neki adatni, a' mellyre az felelé, hogy csak 10 is elég lészen. Ha bár neked, úgymond Sándor, annyi is elég; de nekem adni nem elég. — Anaxarchus Filozofusnak részére is parantsolá a' Kintstárnokjának annyit adni, a' mennyit kíván, mellyre ez felelé, hogy 100 talentomot kíván. Sándor mondá: jól teszi, olyan tehetősnek ismervén barátját, hogy neki adhat annyit, ha hogy akarja. — Miletusban, az Olimpiai, és Pythiai Játékokban győzött személyek emlék-oszlopait látván, mondá: „Hol voltak, ezek a' midőn a' Barbarusok a' Hazánkat ostromlották?” — Kárusok Királynéjának, Ádának, a' ki gazdagon készült eledeleket sokszor küldözött neki, betsületért való vetélkedésből, azt mondá: Nekem sokkal jobb szakátsaim vannak, a' kik jelessen az ebéddel a' vatsora helyét nem foglalják el, a' vatsorában pedig holnapra is az étel kívánást meghaggyák. — Midőn az ütközethez készültek volt, kérdék a' Vezérek, volna e' még valami hátra? Semmi egyéb nem, felele, hanem hogy a' Macedónok szakállaikat beretválják el. Ezen tsudál-

kozván Parmenion, mondá Sándor: Nem tudod, hogy az ütközetben nints jobb, mint szakállánál fogva kapni meg az embert. — Dárius 1000 talentumot ígére Sándornak, és azt, hogy Á'siát is nagyobb részt neki haggya. Parmenion azt mondá: „Ha én Sándor volnék, én azzal megelegetném”. Én is, felele Sándor, ha Parmenion volnék. — Dáriusnak pedig felelé: „Sem a' föld két napokat, sem Á'sia két Királyokat nem szenved meg”. — Az Árvillai ütközet előtt, minthogy 1 milliom ellenséggel kéntelenítettett más nap megütközni, gondolóra vévén egyszer'smind a' szerentsének álhatatlanságát is, szorongattatásba esett. De a' sátorából hallá katonáinak ilyen beszédjeket: „Holnapi ütközetben nyerendő prédául semmit ne vigyünk a' Királyi kints tárba”. Elmosolyoda Sándor, 's mondá: jót jövendöltök, győzni szándékozó férfiak, nem pedig szökni. Elhatározásokat hallom. Mellyre közelítének hozzá 's mondák: „Bizzál ó Király, és ne félj az ellenség sokaságától; mert a' mi rohanásunkat az ellenség ki nem álja.

Részeg Tehenek.

Sokan kételkedtek ugyan a' Pipatsnak (Papaver rhoeas) kábító tulajdonságain; de hogy az avval bir, e' következendő bizonyítja: 1819-dik esztendőnek nyarán Westphaliában nagy szározság volt, a' lóher rosszúl

termet, de a' Pipats annál jobban. Egyik Westpháliai gazda kigyomlálatván lóheres földjéből, a' szekér útra hányatá: azomban a' tehenes gazdálkodni akarván a' takarmányban, jó nyalábbal haza vitt, és másnap reggel a' tehenek elejbe dobta. Hat órakor reggel a' gazda megnézvén teheneit, látá, hogy az egyik vadon forgatá szemeit, hirtelen megugrott, és nagy erővel megrántá a' lánczot, mellyhez kötve volt. E' közben iszonyú módon bögött, első lábaival rugaszkodott, egyszerűen egészen dühösnek látszatott. Keves idő múlva a' többi tehenek is szinte így dühösködtek, midőn pedig vadságok elmúlt, elbágyadtak. — A' parasztok megkérdeztetvén, ha az ő tehenők között nem tapasztaltak e' valamelly hasonló jelenetet, azt felelték, hogy némelly pásztor gyermekek teheneiket sok pipatsot termő ugarra hajtván, mind megvadtak, mert sűrű kerítéseken által törvén, a' vízbe ugrottak, bögtek, egymást öszvedőfték, és mintegy dühössen ide oda nyargalódtak. Midőn a' Gazdák marháikhoz kifutottak, már a' vadságnak vége volt, és a' marhák bádgyadtan kérődztek a' legelőn.

A' tüzes vasnak mangeses ereje.

Barlow Úr fődözte fel hogy a' tüzes vas mangeses erővel bir; de egy úttal azt is tapasztalta, hogy annak mangeses ereje változik a' szerént, mint a' vas vagy durva, vagy

művelt. A' kalapátsolt vasnak magneses ereje 100 ; lágy öntött aczélé 74 ; kemény öntött aczélé 49 ; durva vasé 84. — Mivel e' szerint a' legkeményebb vasnak és aczélnek magneses ereje legkisebb, tehát megakará tudni, hogy miképp változik ereje, ha megtüzesittetik. Ezen próbák arra taníták, hogy a' tüzes vasnak a' mágnes töbe való befolyása, éppen ellenkezik a' nem tözes vasétól: t. i. azon vas, melly hidegen a' legnagyobb magneses erővel bír, tüzes állapotjában a' legkisebbel bír; az pedig melly hidegen a' legkisebbel, tüzesen a' legnagyobbal bír. A' próbák között azt is tapasztalá Barlow Úr, hogy a' fehér lánggal égő tüzességnél a' vasnak minden magneses ereje megszűnik, a' vörös lángnál pedig legnagyobb. A' tüzességnél ezen két pontja között sok közép pont vagyon, mellyekben a' tüzes vas a mágnes töt egészen ellenkező arányban vonja magához: az az, hogy a' tö úgy állítatik, hogy a' hideg vas az éjszaki polust vonja magához, akkor a' tüzes vas a' délit fogja vonni, és ellenkezőképpen; de mihelyest a' vörös tüzesség a' legnagyobb vörös tüzességbe által megy, tehát a' vasnak rendes vonó, és rugó ereje megjelenik.

A' Kinaiak' tsalárdsága.

Tudva vagyon, hogy a' Kinaiak legügyesebb tsalárdok, és tolvajok. Egész könyveket lehetne írni azon mesterséges ravaszságokról, mellyekkel ők Cantonban a' főke-

reskedés' helyén ravaszán sokakat megkáro-
sitottak. Erre egy példa a' következendő:
Valamelly Angol kereskedőnek az Anglus ke-
reskedés' épületében az első emeleten vala
lakása, és a' pénzes ládája az ő háló-szobá-
jába vala letéve, és olly szokabák között
helyheztetve, mellyekhez tsak más szobákon
által 's különösön tselédjeinek szobáin által
lehetett bemenni, úgy hogy lehetetlenség-
nek látszott, hogy valaki az ő háló szobájá-
ba férjen a' nélkül, hogy a' vigyázó tselé-
dek észre vegyék. De a' Kínai tolvajok a'
ház tetejére mentek fel, 's azon betörvén,
egyenesen az ő háló-szobája fölébe jutottak.
Itt egy kis lyukat vájtak, és hosszú tsövön
annyi Opium füstöt fújtak a' szobába, hogy
az Anglus a' legmélyebb álomba merült, és
tellyesen magán kívül volt. Ekkor nagyobb-
vájták a' lyukat, és rajta leereszkedvén, a'
pénzes ládát a' födél alá felvitték. Az Anglus
más nap reggel azt vallá, hogy ő észre vet-
te a' Kínaiaknak a' ládával való dolgozását,
de úgy el volt merülve, és gyengülve, hogy
sem megmozdítani, sem szólni nem tudott.

Föld - indulás.

Straszburchban, és a' környékben a' múlt
esztendő Dec. 23-dikán reggel jó kemény
föld-indulást érzettek. Tsendes volt az idő,
és az ég felleges, még is a' Hév-mérő azon
éjtszakán majd 2 lineával fellyebb ment. A'

Münsteri toronyban lévő örök egymásután következő három olly kemény ingásokat érzettek, hogy nagyon megrettenének. Természetesen keményebb volt a' rázkódás felül, mint a' föld színén. Ezenkívül még az örök azt is bizonyítja, hogy ez előtt egynehány órával valami rendkívül való zúgást hallottak a' levegőben. (Genfben is érzették ezen föld-indulást).

Hány Ház van Angliában, 's hány ember lakik azokban.

A' Parlamentum elejébe terjesztett írásokból kitetszik, hogy Angliában és Valesben 2,088,156 Ház vagyon, mellyekben 11,968,875 ember lakik. De 1,446,000 ház csak szegényekkel van tele, kik minden adófizetéstől szabadok, úgy 202,628 házban mind árendások laknak, kik semmi taksát nem fizetnek; így tehát az adófizető házak csak 437,626-ra mennek.

M e s e.

Bár még annya nem is született, más lánya
födelen

Jár, és hogy leszen, szemeidnek hirdeti
büszkén.

Jegyzet. A' 8-dik számbeli Rejtett-
szó: Tsigá.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(10.)

Méltóságos és Fő Tisztelendő Horváth János Úrnak, választott Bosoni Püspöknek, és Veszprémi Kanonoknak 's a' t. midőn a' Theologiai Kar' Előüllője Hívatalába béiktattatnék.

Tedd félre gyászos fátyolodat, töröld-
Le, Pesti Muzsánk, bús szemed árjait:

Tedd árvaságod' fellegét le,
Ime jelen van Igazgatód már.

Vigadj öröm-láng lengje körül szived',
Bízvást emeld fel bús fejed, im ködöd'

Oszlattyá, 's új fényt jött dicsőül

Bölcs kebeledre deríteni HORVÁTH.

Ri halhatatlan 's számtalan érdemi

Által jutott fel a' nemesebb, 's tudósb

Lelkek' karába; itt szed ő áldást,

Fáradozásinak új jutalmát.

Bölts Férj! terjezd virtusidat tovább,
Oszlasd setéttyét a' Magyar Égnek el,
Terjesz derülő fényt reája,
Bölcs vezetés - 's ügyelések által.

Hála-adatlan Hunnia nem marad,
Hidd el, 's jövődő hű maradékai
Neved' dicsősségét homályos
Századok' álmaitól megóvják.

Minket fogadj el, Hunnia Nagy Fia!
Kiket Királyunk biza kezedre, légy
Kegyes mihozzánk, és vezérelj
A' Haza, Hit 's Fejedelm javára.

ajánlotta
a' Pesti Nevendék Papság.

A' Német Természet-visgálók Egyesü- letének Lipsiában megállapított Törvényes Rendszabásai.

§. 1. Bizonyos számú Német Természet-
vi'sgálók, és Orvosok, Sept. 18-dikán 1822,
egy társaságba állottak, mellynek neve: Né-
met Természetvi'sgálók' és Orvo-
sok' Társasága.

§. 2. A' Társaságnak fő czélja az, hogy
Német Ország Természet-vi'sgálóinak és Or-
vosainak alkalmatosság adassék egymást sze-
mélyesen megismérni.

§. 3. Minden, ki valamit írt a' termé-
szeti tudományok, vagy orvosi tudományok
nemében, mint Tag, úgy tekintetik.

§. 4. A' ki tsak egy inauguralis Értekezést írt, nem tekintethetik úgy, mint Író.

§. 5. Tagokká való különös kinevezés nints, és Diplomák nem osztogattatnak.

§. 6. Mind azok, kik a' természeti, vagy orvosi tudománnyal, tudományosan foglalatoskodnak, benne részt vehetnek.

§. 7. Voksolásra való jussal, tsupántsak az ősze gyűléseknél jelenlévő tagok birnak.

§. 8. Minden a' Voksok többsége szerint határoztatik el.

§. 9. Az ősze gyűlések minden esztendőben még pedig nyitott ajtóknál tartatnak; kezdődnek mindenkor September 18-dikán, és több napokig tartanak.

§. 10. Az ősze gyűlés helye változik. — Minden esztendőben előre meghatároztatik az, a' jövő esztendőre.

§. 11. Egy Felügyelő, és egy Titoknok, kiknek az ősze gyűlés helyén kell lakni, fogják által venni a' gondokat, a' legközelebbi ősze gyűlésig. —

§. 12. A' Felügyelő határozza meg, helyét, és óráját az ősze gyűléseknek, és elrendeli a' munkákat; azért minden, ki valamit elő adni akar, neki tartozik megjelenteni.

§. 13. A' Titoknok gondoskodik a' Protokollumról, számolásokról, és a' levél váltásról.

§. 14. Tsupán ezen két Tisztviselők írják magokat alá, a' Tarsaság' nevében.

§. 15. Ha kívántatnék, az illető Hivatalokat tudósítják, még pedig elég jókor a'

legközelebb tartandó öszvegyülésről, 's azután az arra határozatva lévő helyet közönséggé teszik.

§. 16. Minden öszvegyülésben választanak a' Tisztviselők a' jövő esztendőre. Ha el nem fogadtatik a' választás, akkor a' Tisztviselők más választást tesznek, 's ha szükséges volna, más öszvegyülés helyet is választanak.

§. 17. Ha a' Társaság valamellyik Tisztviselőjét elvesztené, úgy a' hátramaradottra bizatik amannak kipótólása. Ha mind a' kettőt elvesztené, akkor az elebb esztendő Tisztviselői állnak elő.

§. 18. A' Társaság nem tsinál semmi gyűjteményt, 's levéltárán kívül más tulajdona nints. A' ki valamit bemutat, azt vissza is veszi ismét.

§. 19. A' történhető kis költségeket, a' jelenvaló tagok fogják viselni.

§. 20. Az első öt öszvegyülésekben ezen Statútumokon semmi sem változtattatik.

Költ Lipsziában

October 1-ső napján 1822.

a' Társaság nevében

Felügyelő D. Schwägrichen Fridrik,
Természet hist. rendes Professora

Titoknok D. Kunze Gustáv,
Orvostud. rendkívül való Professora.

Nagy Sándor fontos mondási.

(Folytatás).

Az Amon Templomában Jupiter fijának neveztetvén: „Nem tsuda, felelé; mivel Jupiter az egész természetnek attya”. — Nyil lövéstől sebet kapván a' czombján, sokan oda futának, a' kik Istennek nevezték. Ez vér, mondá, a' mint láttátok, nem pedig (ἰχώρ) Sångvis Crudus, Sanies) olyan, a' mi a' boldog Istenekben forog. — Antipatrides egy szép éneklő Asszony személyt vivén be vatso-ra felett, a' kinek látásán megindulván Sándor, azt kérdezé Antipatridestől, hogy ezen személyt megszerette-e? 's megvallom, hogy meg; halgatag, felelé, miért nem vezetted ki mindjárt e' társaságból. — Antigénes a' betegek közzé állván, hogy azokkal a' Hazába mehessen, 's kérdezvén Sándor, hogy mi nyavalyája volna? megvallá, hogy Telesippe szeretetért akart elmenni; mire nézve kérdezé, hogy kitől kellene Telesippét kérni? Szabad személy felelé. Erre mondá Sándor, jól van, tehát reá beszéljük, hogy velünk maradjon, mivel szabad lévén, ötet kényszeríteni hozzánk nem illik. — Az Indusok közzül egy jó nyilast azzal magasztaltak előtte, hogy egy gyűrűn is keresztül tud löni. Ennek próbáját adatni parantsolá: de az nem akarván a' Király parantsolatját tellyesíteni; tehát fejét vétetni parantsolta, a' midőn pedig az a' vesztésre vitetnék, azt mondá a' vivők közzül egynek, hogy már több napok óta nem gya-

korolván, félt az elhibázástól. Ezt hallván Sándor, tsudálkozott, és mindjárt megajándékozva elbotsájtatta; minthogy inkább kész lett volna meghalni, mint a' ditsösségre méltatlannak láttatni. — A' midőn Taxilkákhoz jött, egy az Indusok Fejedelmi közzül öszve jöven, azt mondá Sándornak, hogy ne verekedjenek, és vért ne ontsanak; mert ha kisebb nálok, türje Jósággal a' sorsát: ha pedig nagyobb, légyen jóltévőjök. Felele Sándor: a' hadban is nem tsak vitézséggel műlni fellül, hanem jótéteménnyel is megelőzni a' másikat, szint olly ditsőség. — Petrakornumot hallván, hogy igen megerősített hely, az azt kormányozó pedig félénk; mire nézve magát Sándornak a' bent lévő őrizettel által adá, a' kinek Sándor vissza adá a' hatalmat, és még a'hoz több birtokot; azt mondván: ő inkább az emberi jóságban bízni jobbnak tartá, mint az hely erősségében. — Ezen vár bevétele után némelly baráti azt mondák, hogy Herculest is fellül multa tetteivel; mire felelé: Én pedig minden tetteimet öszvesen, minden elfoglalt Tartományokkal egyetemben sem tartom tsak egy szóval is méltónak hasonlítani Herculeséhez. — Baráti közzül legelsőnek, és legjobbnak betsüli ügymond Kraterust, Heffesztiont pedig szinte úgy szereti. — Xenocrates Filozofusnak 50 tál aranyat küldvén, ez el nem fogadá, nints reá szüksége azt mondván; mellyre kérdezé Sándor: hát! nem barátom-é nékem Xenocrates? ~~bisze~~ nékem a' Dárius minden kintse

alig lenne elégséges a' barátimmal való jól tételre. — Midőn Porus az ütközet után Sándortól kérdezné, hogy miképpen való bánás módját kíván tőle: fejedelmet, felele; és mást semmit sem? ebbe minden bele foglaltatott, felelé; mire nézve tsudálta okosságát, egyszer'smind vitézségét, 's több Országokat, mint a' mellyel birt, adott neki. — Egy némelytől arról győztetvén meg, hogy rágalmaztatik: „Fejedelmi dolog, monda, rosszat hallani, még is jót tselekedni.” — Meghalván Sándor, Demades Rhetor, a' seregek fejtelenségét hasonlítá a' mégvakúlt Ciclophoz.

Elias Theodor.

Hasznos Találmány.

A' Loári kerületben Koront Ágoston Úr álmélkodásra méltó masinát gondolt ki, melly által eggyetlen egy ember 6 szövő székeket igazgathat, és egyszerre selymet, pamukot, lent, kendert, és gyapjút fonathat: Példa nélkül való sebességgel, és tökéletességgel. — Ugyan ezen ügyes mester két olyan szövő-széket talált fel, mellyek öszve illetetvén, egy egészet, és így harmadik szövő-széket formálnak. Ezen öszve kaptsolt szövő-széknek rendkívül való a' mozgása, és benne a' vetellő egy minutum alatt 80—100-szor megyen által a' kereszt-szálak között, és egyszerre két véget sző. Ezen kívül a' Találmánynak nagy haszna az, hogy, ha muselin, vagy pamuk portékák' készítésére fordittatik,

a' munkás' egészségének tellyességgel nem árt-
hat, mert semmi fogas kereknek benne elő
nem fordulnak, és így ha lent, vagy pamu-
kot sző, azok mind szárazan maradhatnak,
's nem szükséges, hogy a' pamukot, vagy
lent nedvesítsék, mellytől kivált a' pincze
forma bőltekban a' takátsok melybeli beteg-
ségeket szoktak kapni. És így Koront Úr a'
takátsoknak szinte azt a' hasznót fogja sze-
rezni masinája által, mint Prior György a'
tő-fabrikásoknak ez előtt 17 esztendővel szer-
zett, midőn olly készüllettel állította fel a'
malmokat, melly az aczél, és porkő finom
porát kifújja, mellyet addig a' munkásoknak
kellett elnyelni, és azért külömbféle terhes
betegségekbe estek.

A p r ó s á g.

A' Franczia Tudományok Akadémiájának
Tagja lévén Mezeray; azt kérdezték tőle:
hogy miért adna az új tagok választásakor
mindennek fekete golyóhisokat? Azért, fe-
lele Mezeray, hogy a' késő maradéknak bi-
zonyosság jele lenne az Akademia szabadságá-
ról a' Tagok' választásában.

R e j t e t t s z ó.

Lába fejébe' vagyon, 's amaz ezt éleszti hevével:

A' feje lábával legközelebbi rokon.

J e g y z e t. Az 9-dik számbeli Mese:
Füst. — A' versben lévő más szó hiba:
kellene lenni: már.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(11.)

Fő Tisztelendő Dertsik Nep. János Úrnak, az Esztergami Érsek-Megye Kanonokjának az Isteni Tudomány' Doktorának, midőn a' Pesti Fő Papi Nevelő-ház Kormányát által vette fiúi tisztelettel.

Felséges érzés! ösztönöző öröm!
Szemlélni mintegy széllyel ereszkedő
Napfény' sugárként terjedezni
A' Tudományt nyomozó jutalmat.

Felséges érzés! látni miképp' emel
A' halhatatlan Muzsa dicső szobort
Becsülhetetlen tisztelője'
Századokig ragyogó Nevének.

Önn' érdemen nyert hír-diadalmakat
Bal sors dühétől ostorozott szegény
Dieséri szintűgy, mint az ékes
Ércz tetejű Paloták' lakossa;

Mindenkî méltán tiszteli a' Nagyot —
Hát árva lantunk: Dertsiket idvezeld
'S oltárt emelvén nagy Nevének
Tedd le te bús panaszid' keservét. —

Dertsik nagy elméd ültete Tégedet
Magyar Minervánk érdemes Oszlopi
Közé, kik oktátván virágzó
Drága Hazánk' fiait, 's jövőndő

Polgárit; illyképp' nyitnak utat magok
A' halhatatlanság' koszorúira
Kikkel Te élendesz dicsőül
A' Nemessebb maradék szívében.

Esmerte régen szép Tudományidat
'S szorgalmas élted' láttatos érdemit;
Esmerte Felséges Királyunk
A' Haza dísze' magas'bb javára.

Főképp' ügyellő sok Nemes ösztön' id
Azért Te benned, küldé, letörteni
Foházkodásink' záporát, gyász
Lepte egünkre derült ragyogványt. —

Jöjj' hát Vezérlőnk! jöjj szeretett Atyánk!
Hozzánk, kik édes szív-dobogás között
Várjuk jelen-léted', remélyvén
Tőled igaz nevelést javunkra.

Lépj-fel tetézett Virtusid' illető
Helyedre; honnan majd futamad öröm
Érzéssel eltelt kebleinkből
Híre Nevednek egész Hazánkba.

Vedd Érted égő gyenge lyránk' szavát —
Vedd bölcs kezedhez N é k e d ajánl'tt korunk
Hormányozását ; add kegyelmed' —
'S gondviselést fiadra méltass !

ajánlotta
a' Pesti Nevendék Papság.

Az asszonyi nemnek minden éghajlat
alatt a' földhátán gyakorlott ma-
ga mázolósa, vagy festése.

Az asszonyi nem a' Világ' minden ré-
szeiben bevett szokásképpen, a' mint t. i. itt,
vagy amott bizonyos szín szépnek, és be-
tsesnek tartatik, azzal magát ékesgetni. Így
p. o. a' fekete leányzók Senegal mellett mi-
nekelötte férjhez mennének, testöknek egész
bőrét külömbféle figurákkal, állatok' ké-
peivel, és virágokkal ékesítettetik ki.

Sombro szigetének lakosnéi zöld, és
sárga festékekkel vonják bé arczaikat.

Sierra-Leonában a' Szeretsennék szemei-
ket körös körül fehérrel, sárgával, és ve-
ressel kifestik.

Az Arábiai vadabb népségeknél az egész
képeiket Rukonnal, vagyis Indiai fából ké-
szített veres festékekkel kenik be.

A' Grönlandiak fehér, és veres festékekkel
tarkázzák orczaikat ; néha fehérrel, és sár-
gával.

Sumatra szigetén bizonyos fehér mázzal
élnek, melly guhngurnak neveztetik ; azt

beáztatott, ismét megszáritott, porrá tört, és ismét megnedvesített riskásából tsinálják, mellyet gyömbérrel, és dichlum nevű növény levelével kevernek. Ezen kenőtsnek különös szaga vagyon, és, a' mint mondják, hívesítő erővel bír. Tsinálnak ők ilyen festő szert még a' török-búza virágjából, édes fából, és édes-moskusból; de rendszerént ezeket az előbbiekkal öszve keverik, és apró bogyókat készítvén, 's vízzel megáztatván, ezzel dörgölik kezöket, arczaikat, és nyakokat.

Mingreliában külömbbféle színekkel festetik arczaikat.

A' Japoniai asszonyok pedig ajakaikat, és szemöldökeiket kékre festik.

A' Kinaí asszonyok, és leányok fejér, és rózsaszínnel festetik magokat, mellyekből, mintegy tésztát tsinálván, a' külömbbféle keveréshez képest külömbbféle színt is adnak, úgy hogy sokszor az arczajok, és kezeik más más színt mutatnak. A' Kinaiak már 7 esztendőskorokban illy mázokkal tapasztják meg a' gyermekek' képeit, 's ezen mázolás okozza, hogy a' vén asszonyok' ábrázatja se hol nem ránczosabb, mint Kínában.

A' Beduinok' feleségei Arabiában, és az ő leányaik hal epéből készített viola szín festékekkel, mellyet usziának neveznek, szokták magokat festeni; ez igen mélyen behat a' bőrbe, azért az asszonyi nem külömbbféle pontos figurákat tövel bökdőstet, melly lyu-

katskákba ezen festék magát erősen beveszi. A' Fő asszonyok a' szájok' végénél, állaikon, és homlokaikon apró fekete foltokat készíttetnek, körmeiket pedig veresre festetik; ugyan ezt teszik magok a' férjfiak is, kik hajokat, és szakállokat fényes veres festéssel ékesítik.

A' Persáknál mind asszonyok, mind leányok vereses sárga kenőtsével kenik arczaikat; de a' hajokat, kezöket, és lábokat veresre festik.

Algirban vörnyeges sárgára festik hajokat, mellyet henna nevű fűből szoktak tsinálni.

Az Arany parti asszonyok nagy készüléssel viszik végbe öltözéseiket, és fej-ékesítéseiket, 's egész testöket fejerre mázolják, és bizonyos arra készített bélyegek által különbözőféle állatok' képeit nyomogatják testökre. Végre képeiket kékre, vagy sárgára festik.

A' Birmannoknál, Kinaiaknál, és Peguiaknál a' fogait feketére páczolják.

A' Tserkassiak körmeiket veresre festik; de képeikre semmi szint nem használnak; mert az ő képzelődéseik szerint, tsupán tsak a' búja személyek festegethetik arczaikat.

Rafflesia Titan.

Ezen plánta, a' növényeknek újjonnan felfödöztetett különös neme. Terem a' Su-

matrai erdőségekben, hol Dr. Jaek feltalálván és leírván; Sir Thomas Stanford Raffles tiszteletére Raffleszának nevezte Brown ezen óriási virágnak, a' „Linnean Transactions” legújabb kötetében nemek leírását közölte, hozzá tsatolván színes rajzolatát is. Legelsőben Raffles Ur' látta ezen virágot a' Sumatrai erdőkben 1818-ban hol az a' replékenyék módjára élődik más fákon. A' virág bimbójának minek előtte kinyilik, egy láb az által mérője színére nézve pedig sötét vörös. A' virág maga, ha kinyilott, a' növényeknek valóságos tsudája. Egyik virág levélnek hegyétől, a' másikhoz által ellenben 3 láb szélessége. A' virág kehely feneke 12 pint nedvességet eltarthat. Belső színe a' virág kehelynek sötét bibor szín nyílása felé fehér foltokkal megrakva. Virág levelei téglavörösségűek. A' virág levelek fél hüvelk vastagsaguak, és hus forma szerűek. De szaga külső szépségének éppen meg nem felel, mert mihelyest széllyel terjegeti a' kinyilott virág a' leveleit, azonnal bűdös szénvedhetetlen állati bűzt terjeszt el magától.

Némelly Amerikai tájaknak neveztessége.

Campell Úr, utazásainak leírásában azt mondja, hogy azon vidékeken, hol az erdei Vadnépek (Buschmänner) tenyéznek, az Antilopákat ezerenként láthatni. A' Strucz

madarak olly nagy számmal vannak, hogy egyszer 45 ötle szemébe. — Tsoporton Oroszlányokat is sokszor látott, ordításokat pedig igen gyakorta hallotta. Egyszer egy Oroszlányt holtan lelt fülelő helyhez tetésben. A' vadászok előbb rá löttek, hogy sem észre vették, hogy holt. A' hőség elszenvedhetetlen vala. Olly nagy, úgymond Campbel Úr, hogy Czukorunk olly kemény volt, mint az égetett tégla; a' ténia kalamárisunkból kiszáradott; a' deszka, mellyen szekerebben írni szoktam, össze repedett; a' víz az edényeinkben olly meleg volt, mint Angliában a' Theát inni szokták. A' szekérnek oldalát, hová a' nap tűzött, meg nem illethetém, a' legnagyobb fájdalom érezése nélkül. A' Hév-mérő délben az árnyékon 960 állott. Midön Criquát elhagyánk, az úttól néhány lépésnyire gödröt lelénk, melly első vízzel volt tele. A' mi Hajtónk azt mondá, hogy azon gödröt egy Czebra kaparta első lábaival, a' mit tenni szokott, midön lefeküdni készül és az illyes erőssen össze tapadt gödrökben szokott a' víz meggyülni, mellyet a' pusztákon találni.

A' Köszvény érdeme.

A' Köszvénynek is, a' mint egy Párisi író észre veszi, van jó oldala. A' történet azt beszéli, hogy Severus Tsászár soha sem volt tehetösebb a' Római Birodalom igazga-

tására, mint mikor a' köszvény elérte. Mazzarin láng esze, és politikája soha sem tündöklött nagyobb fénnel, mint mikor lábait a' köszvény szaggatta. Az éles elméjű Erasmus soha sem mutatta az elméjének nagyobb élességét, mint a' köszvényben, és akkor készítette legszebb munkáit, midőn a' köszvény legélesebb volt. Legközelebből nem lehetett-e látni, hogy Canning Úr az Anglus alsó Házban éppen akkor tartotta a' világossággal, erővel, értelemmel, böltséggel tellyes beszédét, midőn a' köszvény gyötrötte? Sydenham, Angliának legjelesebb orvosa szerint, a' köszvény több lelkes eszes embereket öl meg, mint ostobákat, és több gazdagokat, mint szegényeket.

A p r ó s á g.

Tauchnitz Liptsei (Leipzig) könyváros Homerust kinyomtatta; 's ezt a' jelentést tette, hogy minden hibáért, mellyet valaki benne talál, egy egy aranyat fog fizetni. Kiki megvette, a' ki Görögül tud, az új Homerust, éjjel nappal fáradozott benne, hogy egy marok aranyat nyerhessen. Tsak ugyan 23 hibát találtak is bene; 's a' Könyváros becsületesen mind kifizette.

R e j t e t t s z ó .

Fót háton fót: még is a' Szabó egy ötést se tett rajta.

J e g y z e t . Az 10-dik számbeli Rejtett szó: Testvér.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(14.)

Török Szabadság-Levél.

Noha sok szomorúságra nyújthatnak okot azon idők, melyekben Hazánknak nagy része a' Török iga alatt nyögött: de ugyan azon időkbeli nyomok vannak, melyek az igazságnak, egyenességnek, jótévőségnek, és kémellésnek bizonyágai. Illyent bizonyít az Érsek-Ujvári Basának Levele, melyet a' Nyitrai P. Franciscanusok' Klastromának adott, és megengedte, hogy az ott lakó 13 Szerzetes Barátok a' Basa' hatalma alatt lévő tájakon alamisnát szabadon kéregethessenek. Ezen levél megvagyon Török, és Magyar nyelven a' Boldog Asszony' Szerzetes Tartományának Archivumában; és tsak azért is méltó a' közlésre; mivel bizonyága, hogy a' Török a' Magyar nyelvet elfojtani nem igyekezett; sőt ugyan avval élt nem tsak magános szabadság Levelekben, hanem Diplomatikai egyezésekben is, mint ezt a' Zsitva-Toroki békekesség' Actája bizonyítja. Óhajtunk kell, hogy sok nagyobb községek-

nek Levéltáraiban heverő Török levelek valamely úton közre botsáttassanak. — A' jelen való Szabadság Levél ez:

„Én Nagyságos Mehemet Basa, az hatalmas tündöklő, és győzhetetlen Uralkodó Török Császárnak Hadi tanácsa, a' Dunán innind lévő Hadinak fő Parantsolója és Érsek Újvári Vég hazának mostani helytartó gondviselője Isten engedelmeből.

Adjuk tudtára mindeneknek, hogy a' Nittrai tizenhárom Barátok könyörgének azon, hogy hit-levelünket adnánk nekik, hogy a' mi Török partunkon békével koldúhatnának; mink is mai naptól fogva két egész esztendeig megengedtük nekik. És fogadom is az én igaz Uri Török hitemre, és a' hatalmas, tündöklő Török Császárom áldott fejére: hogy ezen Nittrai tizenhárom Barátok két egész esztendeig, a' mi Török rendünkről semminémű bántások, és rongálások nem leszen, a' mi Török partunkon ott járhatnak, a' hol akarnak. A' mellynek nagyobb bizonságának okáért, adtam ezen Magyar, és Török írásommal volt tzipimeres, és Uri pészétemmel megerősített hit-levelemet. Újvár 23. Decemb. 1663.

A' Tibeti Ketskéről további észrevételek.

(Folytatás).

Feltéven azt, hogy Kirgisi Ketskék, az igazi Tibeti ketskéktől származtak, hasonló-

képpen az Angori ketskék is, mellyeknek kő-
czos szőrű gyapjók vagyon, úgy kell gon-
dolni, hogy mind a' két fajta, mind sok más
házi állataink, Ázsiának felső részeiből szár-
mozott, és onnan terjedett el a' föld hátán,
meghatározhatatlan külömbbféleségű változá-
sokkal. Tibetben most is legdrágábbak a' fe-
kete ketskék, de a' két fajtának öszve keve-
redése által újabb újabb külöbségek támod-
nak, mellyekkel majd több, majd kevesebb
pölyhös szőrök terjednek az ivadékokra. Úgy
látszik mind az által hogy az elfajzás mind
az anyát követi, mind az atyát. — Ha ta-
vasszal a' ketskék megfésültetnek, és a' dur-
vább szőrük utóbb kiválasztatnak, jó sok
pölyhös gyapjút kaphatunk, mellyet a' fel-
lyebb említett czélra fordítani.

Schmid Úr továbbá így szól: ha öszve
hasonlítjuk az Országhelei ketskének pöly-
hös gyapját Ternaux Úrtól Löwenherz által
hozott ketskének pölyhös gyapjával, mind
a' kettőt tellyesen egyenlőnek fogjuk találni.
Nálunk, úgy mond Schmid Úr, egy olyan
ketske, melly egész esztendőben az istállóban
tartatik, és tsak néha néha eresztetik az ud-
varba, háromszor annyi gyapjút ad, mint
Löwenherz Úrnak ketskéje, noha finomsága
valamivel alább való, de bizonyos vagyok
benne, hogy ha ezen állat a' szabadon külö-
nösen hegyes tájakon legelne, az ő pölyhös
gyapja is helyesen el érné finomságával Lö-
wenherz' ketskéjének gyapját; mert már a'
Gidákban ugyan ezt tapasztalom. Az tehát bi-

zonyos, hogy a' mi ketskéinknek szinte azon finomságú pölyhös gyapja lehet, és ha még talán a' Kirgisziek finomságát el nem érné, azokkal való öszve keveredés által szinte úgy meglehetne nemesíteni, mint juhainkat a' Spanyol juhok által, csak az a' kérdés lehetne tehát, hogy ezen ketskék' tenyésztetése hasznos lenne-e, vagy nem; kiváltképen a' finom gyapjú mellett? Erre azt merem mondani, hogy éppen nem; mert Franciaországban is sokkal alább való áron kél már most is, mint a' finom gyapjú: de külömben nem is igen nagy a' használata; és nálunk Burkus országban nintsenek Fabrikák, melyek ezen ketske gyapjút feldolgozzák, és így a' tenyésztőnek költségét, 's fáradságát a' ketske pölyhös gyapjú meg nem fizetné, minthogy külföldről oltsóbban, 's bővebben megszerezhetni. A' ki magát bővebben ezen Kirgisi ketskéknél minéműségéről megakarja győzni, hasonlitsa öszve figyelmetesen Löwenherz Úr által hozzánk behozott ketskéket a' nálunk külömbben is tenyésző, és a' hegyek között élő ketskékkal, 's állításunknak valóságát bizonyosnak fogja találni. (Lásd: Abhandlung des Herrn geheimen Oberfinanz-Raths in den Verhandlungen des Gewerbe Vereins 1822.)

Világi boldogság.

Egészség. Mivel csak az egészséges ember lehet alkalmas minden névvel nevezhe-

tő emberi kötelességekre, és foglalatosságokra, ugyan azért ez lehet a' legelső fő, és fundamentomos oka a' világban való megelégedésünknek is.

T u d o m á n y. Valamint egy hajót kormányozónak szükséges azért, hogy tsak egyszeri felvett útban is többek' életét, és kintseit az azokat fenyegető veszélyektől védelmezni, és megmenteni tudhassa; annyival inkább szükséges azért, hogy egy egész élet lefolyását az azt fenyegető zűrzavaroktól, veszedelmektől, üldöztetésektől nem tsak hogy megmentse, hanem egyszer'smind azon felséges tulajdonságokat, a' mellyekkel valaha a' nagy elmék ékeskedtek, 's jeleskedtek: a' Tudományoknak köszönhették, 's mind azon tehetségek kifejtődését, a' mellyekkel tsak az emberek javára, és boldogítására alkalmatosak lehettek; úgy minden némű nagy virtusok követésére, minél fogva származtak mind azon remek találmányok, a' mellyekből szinte emberi erőt meghaladó tsudák támadtak. Ez az embert a' baromtól véghetetlenképpen el választó linea; azért mondá Aristipus Cyrineus: „Inkább „Koldús, mint tudatlan kívánna lenni, mert „ennek alamisna, a' mit kiki adhat, amannak pedig hogy ember legyen, az híjja, a' „mit már senki nem adhat”. —

É l h e t ő s é g. Tsak azért is egy múlhatatlanul szükséges dolog, hogy ez által a' mások kényének ne legyünk alája vetve, azért hogy élésünkért másoknak tartozunk; hogy

a' magunk Classissát, úgy meg és fenn tartassuk, hogy a' kikkel, és a' hogy akarunk társalkodni, magunknak azoknál tekintetet szerezhessünk. Úgy az idő, viszontagságok, és nyomorúságok' történhető esetére segítő módok, és eszközök nélkül ne szűkölködjünk; azért akkor, a' mikor a' szerentse a' maga adományával kedveskedik, azt akkor kéméljük úgy annyira, hogy mindenkori szükségünk se tehesse azt kimeríthetővé, és inkább úgy kéméljük, hogy holtunk után ellenségünknek is jusson, mint hogy élén, barátink' kegyelméből kellessék élnünk. Arrisztoteles: „Úgy reménylj, mint balandó; úgy kémélj mint halhatatlan”.

Eliás Theódor,

Tsomó A. B. C. a' Vakok' számára.

Ezen A. B. C-ét Milne Robert, és Macbeath Dávid, két vak találta fel Angliában, úgy hogy az által egymással levelezhetének. Résztétele módja e' következő. Vesz az ember valamelly madzagot, vagy 'sinórt, vagy pántlikát, és azon bizonyos tsomókat köt, mellyek a' betűknek jegyei. Ezen A. B. C-nek betűi 7 rendre osztatnak, mellyek tulajdon tsomós kötések által jegyeztetnek meg. Az első vagy A. rend egyszerű gomb által; a' második vagy E. rend a' madzagra elől álló tsomó által; a' harmadik, vagy I. rend több egymáshoz közel álló apró tsomók ál-

tal; a' negyedik vagy az M. törös kötés által (Schlinge) az ötödik, vagy a' Q. rend olyan kötés által, mellyen a' madzag keresztül húzatik; a' hatodik vagy az U rend egyszerű hátras kötés által, az Y. rend fonott húzós kötés által. Ezen jegyeket egyszerűebb módon is elő lehetne adni, ha ezek nehezeknek tetszenének, külömbféle tsomók által, mellyek nálunk isméretesek: p. o. a' szabógomb, takáts-gomb, kötélgyártó-gomb, hálógomb 's a' t. által. A' betű rendeknek első betűjét, az említett jel maga jelenti, a' második betűjét ezen jel, az alatta kötött egyszerű tsomóval, a' harmadik betűjét a' rend jele egy fél hüvelknyire tőle álló tsomóval, a' negyediket ha a' tsomó egész hüvelknyire áll tőle 's a' t. Ugyan ezen elmés vakok a' számok jelentésére is találtak ilyen tsomós jeleket. És mivel ezen tudomány nem nehéz, a' hozzá kívántató szerek igen oltsók, a' készítése szapora, haszna felszámálhatatlan, tehát megérdemli, hogy közönségessé tétettség.

A p r ó s á g o k.

A' Darmstadt-i udvari Könyv-kötő Wüst egynehány hét előtt a' Frankfurti Lotteriában 20,000 forintot nyert. A' pénzt titkon vette kezébe, és magának legalább egy részét megtarthatta volna; de azonnal az ő hitelezőit, kiknek az előbbi szerentsétlen kereske-

dés miatt tartozott, minden levonás nélkül telyesen kielégítvén, egész nyereség-vagyona mind elment, úgy hogy neki — majd semmi pénz sem maradt; de egy — betsületes derék embernek neve még is megmaradt.

Madame Gendisnek Napoleon esztendőnként 6000 Frankot rendelt ajándékul, és neki az Arszenálban lakást is. Az Asszonyság elbámúlt ezen nagy lelküségen; mert soha a' Tsászárral nem szóllott; kérdezteté tehát: mit kívánna tőle? Napoleon azt felelé: „Írjon nekem minden hónapban egy levelet”. „Én, így szóll az Asszonyság, a' felelethez szabtam magamat, de nem a' politikáról, hanem a' Tudományokról írtam, 's noha soha vele nem beszéltem, ajánlásomra 5 szegény tudósoknak 4000 Frank fizetést rendelt.

Rejtett szó.

Egynek látod: de háromra

Felszabhatod tagjait

Az első tőr, a' második

Adja ének hangjait

Vége négy lábú, egésznek

Télen pipázók örülnek.

Jegyzet. Az 13-dik számbeli Mese:
Szű.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(15.)

A^s Lepkéhez.

Kék halom környékén járó
Tarka lepke — kis bogár! —
Ró'sa fámra szállj te már, óh —
Csintalanka szállj te már!
Mérges illat balzsamozza
E' halom kék bársonyít;
De reggel méz harmatozza
Ró'sa fám leveleit.
Nézd tsak, méz gyöngyök peregnék
Rólla! — ni mint fejlík már! —
Néki hév nyárnak, hidegnek
Ostromán elveszni kár.
Nézd piczinke, hogy tolongnak
A' kis méhek ró'sámért! —
Sok halmotskán át' bojongnak
Sok ligeten olyanért?
Rezzentsd el már e' bogárkát
Tölled kék domb — kis határ! —
Felnyitom kis kertem árkát,
Tarka lepkém érted már.

Körössy András.

Egy Szeretsen leánynak megkereszteltetése Görlitzben.

A' Szilézia Tartománybeli Újság levelek egy Szeretsen leánynak megkereszteltetését Görlitzben így adják elő: Doderesi Mantéja Dziobbo, a' maga jelentése szerint Ferrä-ben (arabsul Ferdüt) Szeretsen Országnak egy ismételten részében született. Attya Taja Dziobbo odavaló lakos. Midön 2 esztendő volt a' leány, anyja meghalván, Tuba-ba az anyja nényéhez mene, és innen nagy Bättya (az anyja' testvére) Gedde, Ferräi Király magához vette. Egynehány esztendő multával ötet, és nagy Bättyanak leányát sétálás közben elragadták a' kóborló Arabsok, és több illy szerentsétlenekkel Bornuba szaladtak, 's ott a' rab szolga kereskedőknek eladták. Ezek Salma Marsella nevet adtak neki. Bornuból Darfur-ba (arabsul Fashchin) adták el; 's végre 1822 dik esztendő' kezdetével Kairóba a' rab-vásárra hozták. Itt tartózkodott éppen akkor Ernst Weiner Görlitzi Kereskedő a' kereskedés dolgában; történetből ezen leányra akadt, 's ennek szomorú történeteiről tudósíttatott, mellyek ötet a' többtől megkülömböztették. Sajnálkodásból megvette tehát, hogy szabaddá tegye; 's az Egyiptomi Basától szabadságot nyert, hogy magával Európába hozhassa, és a' múlt esztendőben October 24-dikén vele Görlitzbe érkezett. A' kereskedő attya magához vette, élelmet, 's nevelést adott neki, és részszerént

a' leány-iskolában, részszerént a' hit tudományban különösen taníttatta. Így a' közelebb múlt December 13-dikán Görlitzben a' Sz. Péter Templomában a' Religyiói igazságokba beavattatván, a' hitvallást fényes szertartással tette le ; az ő derék Tanítójától megkereszteltetett, és Maria Friderika Wilhelmina Dziohbó-nák neveztetett. Ő Felsege a' Burkus Király, és a' Korona Hg. megkeresztetvén, Keresztatyák valának.

A' Világnak 100 legnépesebb városai.

Azt véljük, hogy nem leszen unalmas az érdeemes Olvasók előtt, ha a' föld hátán lévő legnépesebb száz városokat, az ő népességek' rende szerént, ide tesszük, hogy egy tekintettel által lehessen látni, mellyek a' Világon a' legnagyobb Városok, 's mennyi lakosa van mindeniknek. — Ritetszik ebből, hogy Á'sia nem csak városainak régiségére, hanem nagyságára, 's népességére nézve is Európát jóval felgyúl múlja, ha a' régi Rómára nem tekintünk, mellynek Augustus idejében 3 milliom lakosa volt.

Igy következnek pedig rendszerént a' száz legnépesebb városok ; a' mint azok Hasselnak Geneologiai, Historiai, Statistikai, Zsebkönyvében 1826 taláztatnak:

1. Jeddo — 1.680,000 lakos — 2. Peking 1,500,000, — 3. London 1,274,600, — 4. Han-tseu 1,100,000, — 5. Halkutta 900,000,

- 6. Madrasz 817,000, — 7. Nanking 800,000
- 8. Kang-tseu 800,000, — 9. Paris 717,300,
- 10. Wu-tsany 600,000, — 11. Konstanti-
nápoly 597,800, — 12. Benaris 530,000, —
- 13. Kio 529,726, — 14. Su-tseu 500,000, —
- 15. Hoang-tseu 500,000, — 16. Surate 450,000
- 17. Delhi 400,000, — 18. Nápoly 342,000,
- 19. Fez 330,000, — 20. Patna 312,000,
- 21. Sz. Pétervára 305,000, — 22. Luknow
- 300,000, — 23. Nan-tsau 300,000, — 24.
- Ha-ussa 300,000, — 25. Béts 257,242, —
- 26. Lizabona 239,872, — 27. Dublin 227,335,
- 28. Kairo 215,200, — 29. Dakka 200,000,
- 30. Hyderahad 200,000, — 31. Haleb
- 200,000, — 32. Ispahan 200,000, — 33.
- Buchara 200,000, — 34. Son-kian 200,000,
- 35. Yang-tseu 200,000, — 36. Kian-tseu
- 200,000, — 37. Wassanah 200,000, — 38.
- Tombuktu 200,000, — 39. Amsterdam 198,000,
- 40. Berlin 193,000, — 41. Moszkva 190,-
000, — 42. Saigon 180,000, — 43. Kase-
mir 175,000, — 44. Rio-Janeiro 170,000,
- 45. Madrit 167,700, — 46. Mursedabad
- 165,000, — 47. Bombai 161,600, — 48.
- Palermo 151,600, — 49. Ahmedabad 150,000,
- 50. Puna 150,000, — 51. Ofaka 150,000, —
- 52. Samarkand 150,000, — 53. Teheran 150,-
000, — 54. Udsin 150,000, — 55. Husvan
- 150,000, — 56. Umerapurah 150,000, — 57.
- Mexiko 148,8000, — 58. Róma 146,000, —
- 59. Manilla 145,000, — 60. Manchester 133,-
703, — 61. Lyon 131,258, — 62. Aurun-
gabad 131,258, — 63. Damas 130,000, —

64. Sinn-gan 130,000, — 65. Tunis 130,000,
 — 66. Majland 129,100, — 67. Bahia 125,-
 000, — 68. Neu-York 123,800, — 69. Han-
 Yang 120,000, — 70. Ismir 120,000, — 71.
 Sieyo-Thiya 119,000, — 72. Liverpool 119,-
 000, — 73. Varsó 116,300, — 74. Hamburg
 110,000, — 75. Mexines 110,000, — 76.
 Marseille 109,500, — 77. Velencze 109,100,
 78. Philadelphia 108,200, — 79. Turin 107,-
 600, — 80. Glasgow 107,100, 81. Birming-
 ham 106,800, — 82. Cork 106,400, — 83.
 Surakarta 105,000, — 84. Arkot 100,000, —
 85. Baroda 100,000, — 86. Cutrax 100,000,
 — 87. Edrenah 100,000, — 88. Hama 100,-
 000, — 89. Herat 100,000, — 90. Kauda-
 har 100,000, — 91. Lahore 100,000, — 92.
 Pisauer 100,000, — 93. Rampur 100,000,
 — 94. Tokat 100,000, — 95. Barcelona 98,-
 000, — 96. Kopenhaga 96,000, — 97. Se-
 villa 96,000, — 98. Bordeaux 92,400, —
 99. Prága 89,000, — 100. Bristol 87,800.

Nép számolás.

Berlinben tavál született 4127 férjfi, 's
 3906 leány - gyermek. — Öszveséggel tehát
 8033 gyermek. Meghaltak 6426 an és így
 1607-tel több született, mint meghalt. Ugyan
 ott 1824-ben született 7531, meghalt 6386;
 tehát 1825-ben 502 gyermekkel több szüle-
 tett, 's 40-nel több halt meg, mint 1824-ben.
 Az 1825-dik esztendőben született gyermekek

között 95 kettős, és 1157 törvénytelen ágyból való volt, és pedig 578 férfi, 's 579 leány gyermek, és így minden hetedik gyermek törvénytelen ágyból született. Ezek közül 694 halt meg, és így 463-mal több törvénytelen születésű jött a' Világra, mint meg halt. — Még első esztendejük eltelte előtt (ide számlálván az idétlen, vagy halva született gyermekeket) 2102 gyermek halt meg, és így a' születteknek harmadánál nagyobb része meghalt; ezek között 837, és így két ötöde, gyomor-görtsben múlt ki a' világból. Az idősbb megholtak közül csak 204-en érték el a' 80 esztendőt; 80, 's 90 esztendő között 182, 90 's 99 között elhaltak 21-en, 's tsupán egyetlenegy érte el a' 100 esztendőt. Külömbbfele szerentsétlenségek által 75-en, vesztették életüket, 's 47-en magok ölték meg magokat. Megesküdött 2126 házas-pár.

A' napra-forgó Virágnak hasznai.

Ezen virág magvának mind eddig nálunk kevés hasznát veszik; azért méltó róla többszer emlékezni. A' magból vert olaj sokkal kövérebb, és éppen olly szelíd, 's kellemetes, mint a' fa-olaj, de még sokkal tisztább ennél, és szép arany színű sárga. Izére nézve hasonlít a' mandola-olajhoz, és semmi szaga nintsen. Erfurt táján közönségesen használják, 's annyival inkább kedvellik, hogy midőn a' fa-olajból 3 kanálnyi szükséges,

akkor a' nap virág' olajából 2 kanál is elég. Szobákban éjjeli világításra tsak azért is alkalmas; mivel minden nagyobb gőz nélkül ég. Hasznos a' bőr készítésben is, mellynek szép fekete színt ad, és ha a' magok hüvelyekből kifejtetnek, külömbbféle esetekben azokat a' mandola helyett lehet használni. — Ezen növénynek megsárgult levelei igen szép, és tartós sárga festéket adnak; de e' végre árnyékban kell megszáritani, vékonyan tiszta padláson kirakni, és gyakrabban megforgatni.

A p r ó s á g o k.

Brightonban 1821-dikben egy előkelő férjfiú lakott, kinek életét a' négyes szám sok különösségekkel tette nevezetessé. Négy-szer házasodott meg, és mindenik feleségétől négy-négy gyermeke született. Első felesége 18 esztendő volt; a' második 28; a' harmadik 38; a' negyedik 48 midőn elvette. Első házasságakor 24 esztendő volt; másodikkor 34; harmadikkor 44; negyedikkor 54. 1821-dikben 64 esztendő volt, és utolsó felesége négy esztendőre megholt. Ő a' hétnek minden negyedik napját megüllötte; minden nap délután négy órakor ebédelt, és reggeli négy óráig aludt.

Az isméretes Dumouriez mindég pénz szűkiben volt. Egyszer a' hitelezői közül egyik egy régi adósságnak megfizetésére írás által emlékezteté. Dumouriez igen udvariasan mentegeté magát feleletében; hogy neki most éppen nincs hatalmában, ezen kívánságot tellyesíteni, és levelét ilyen szavakkal zárá bé: „Maradok egész halálomig igaz barátja, alázatos szolgája, és adóssa”.

Az első Zsidó vala, ki a' Németeknél mint Drama író jelent meg, Arnstein Benedek Dávid a' Dramatikai próbatételekben, a' ki Bétsben 1787-ben halt meg.

Rejtett szó.

Vágdki szívét, két taggá lessz.

Első erdő' dísze már;

Vége ebből gyakran készül,

Magánál több erővel jár;

Az egész tsak konyhán díszlik,

Ételed általa izlik.

Jegyzet. Az 14-dik számbeli Rejtett szó: Kan - dal - ló.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(16.)

Az idő-járásnak Jegyzéke , és 1801—1825.

Ámbár a' közmondás szerint elmúlt esőnek nem kell köpönyeg: de mivel a' múltakból a' jövőndökre haszonnal okoskodhatunk, a' következendő, Vácziól érdemes kéztől vett, jegyzékek méltán kedvet találhatnak: „A' közelebb múlt 1825-dik esztendőben mi nálunk a' föld színére lehullott eső, és hó víznek magassága tett $15\frac{1}{57}$ '' hüvelket; az az, ha azon víz mind megállott volna a' földön, $15\frac{1}{2}$ hüvelknyi mélységű lett volna. Egy négyszegű lábnyi térre esett $54\frac{1}{2}$ magyar ittze. — Esett az esső 74 ízben, a' hó tsak 6 ízben; legtöbb esső volt Juliusban, mellyben 16 ittze esett egy négyszegű láb helyre; legkevesebb Februariusban, midön $\frac{4}{5}$ részét tette egy ittzenek a' leesett víz.

A' Nehéz mérőben (Barometrum) a' kényeső legmagassabban állott 30-dik Januáriusban, midön a' 29-dik hüvelken fellül a' második huzáson (lineán) állott, legmélyebb-

re leszállott 19-dik Octoberben, midőn a' 27-dik hüvelken fellül a' nyolczadik húzáson volt; tehát a' legnagyobb külömbözes ezen esztendőben volt $1\frac{1}{2}$ hüvelk.

Legnagyobb hévség volt 15-dik, és 20-dik Juliusban, midőn a' Romür Hévmértéke (Thermometrum) a' 26 dik léptsön, garáditszon, állott: leghidegebb volt 15-dik Martziusban, midőn a' fagy-pont alatt 11-dik garáditszon volt: tehát a' külömbség tett 31 garáditsot.

A' levegő legnedvesebb volt 23-dik Octoberben, midőn a' 94-dik garáditsra mutatott a' Nedv-mérő (Hygrometrum), tehát tsak hat garádittsal mutatott kevesebbet annál, melyet mutat, ha egészen a' vízbe mártatik az eszköz.

Azon 25. esztendők közül, mellyek a' 19-dik századból elfolytak, vagyis, 1801-esztendőtől kezdvén, 1825-dik esztendő végéig számlálván; a' legnedvesebb esztendő volt 1809-dik, mellyben a' leesett víznek magassága 28 hüvelket tett: a' legszárazabb volt 1822-dik, mellyben a' leesett víznek magassága tsak $9\frac{2}{3}$ hüvelket tett: tehát a' legnagyobb külömbség ezen században tett $18\frac{1}{3}$ hüvelket.

A' legkeményebb tél volt 1813-dik esztendőben. Ekkor a' legnagyobb hideg volt 25-dik Januariusban, midőn a' Romür Hévmérője a' fagy-pont alatt $20\frac{1}{2}$ garáditson

állott. Leggyengébb tél volt 1822-dik esztendőben, midőn a' Hév-mérő az 5-dik garáditsnál alább nem szállott.

A' legnagyobb hévség volt 1807-dik esztendőben, midőn 10-dik és 26-dik Augustusban a' 30. garáditsra mutatott a' Hév-mérő az árnyékban; azután 1811-ben, midőn több ízben volt a' 29-dik garáditson. A' legtsekélyebb hévség volt 1813, és 1814-dik esztendőben, midőn a' Hév-mérő 24 garáditsnál többet nem mutatott: tehát a' különbség a' legnagyobb meleg, és legnagyobb hideg között ezen században tett $52\frac{1}{2}$ Romúr garáditsot.

A' Nehéz-mérőben a' kényeső legmagasabban állott 1821-dik esztendőben, midőn 7-dik Februáriusban a' 29-dik hüvelken fellül, a' hatodik húzáson állott: legmélyebbre esett 1806-dik esztendőben, midőn 3-dik Decemberben a' 27. hüvelken fellül a' harmadik húzáson volt: tesz tehát a' legnagyobb különbség két hüvelket, és három húzást.

Legnedvesebb volt a' levegő 1811. esztendőben, midőn 20-dik Aprilisban a' Nedvmérő a' 98-dik garáditsra mutatott: legszárazabb volt 1822-ban midőn Julius és Augustus' több napjaiban a' 64-dik garáditson állott a' mutató: tehát a' legnagyobb különbség tett 34 garáditsot.

Ezen huszonöt esztendőbeli tapasztalásokból a' középszerű állapotjáról az időnek ezeket lehet folytatni:

1-szor Középszerű nedvességű esztendő az, midőn a' leesett víznek magassága körülbelől 18 hüvelket téssen.

2-szor Középszerű a' tél, midőn keményebb hideg a' 10-dik garáditsnál, a' fagy-pont alatt a' Romür mértéke szerént nem volt.

3-szon Középszerű a' nyári hévség, midőn az árnyékban a' 27-dik garáditsnál fellebb nem megy a' kényeső, a' Romür mértéke szerént.

4-szer Középszerű magassága vagyon a' kényesőnek a' Nehéz-mérőben, midőn a' 28 hüvelken fellől az ötödik huzásor áll.

5-szer Középszerű nedvessége van a' levegőnek, midőn a' Nedv-mérő a' 80-dik garáditshoz közelít.

Az égő föld.

Többször megtörtént, hogy itt amott meggyulladt a' föld. Ez történt Zvikau mellett is Meiszen helységnél. Az aratók tüzet raktak, hogy mellette ételt melegítsenek, 's alatta azonnal meggyulladt a' föld, és hosszában 50, széltében pedig 40 lépésnyire esztendőnél tovább égett. Néhol mélyen behatott a' földbe az égés több lábnyira, de igazi mélységét meghatározni még sem lehetett, mivel az égés után a' hamu össze roskadt. Azomban lángot látni nem lehetett, és kén-köves szaga sem volt.

Ez onnan eredett, hogy ezen a' helyen valaha tó vala, mellynek töltését még most is láthatni; tehát a' vízi növényeknek gyökereik, 's a' turfa gyúlladott, és égett meg.

Hasonlóképpen írja Schneiders Gáspár Szász Választó Fejedelemség' Kronikájában, hogy 1669. esztendőben Moritz helység mellett egy igen száraz nyár idején Május hónapban egy hegy, és láp meggyúlladott. Ennek igen nehéz volt a' szaga, úgy hogy a' lakosok fő fájást szenvednének miatta. Azomban 1680. esztendőben a' pestis idején a' lakosok magok meggyújtották a' hegyet, hogy a' levegőt általa tisztítsák. Ez is itt amott két ölnyre is beégett, 's gödröket hagyott maga után. Midőn egy tónak vizét a' lápra akarták eresztetni, hogy ez a' tüzet eloltsa, még jobban látszott égni a' föld. Ezen víz, mint az első víz is, habot hányt, mint mikor a' víz forr.

Megvizsgálván ezen földet azt tapasztalták, hogy benne sok volt a' kénkö-olaj, melly könnyen gyúlad, úgy szinte szurkot is találtak benne.

Az illy föld-égésből lehet megfejtetni, a' mi a' Mansfeldi Grófságban egy kiszáradt tónak fenekén a' pala kőben táltathatik. Itt tudniillik temérdek sok halnak formáját lehet látni a' köveken, 's ezen halak mind megvannak görbítve, mint a' forró vízben meggörbülni szoktak. Azomban ezen vidék tenger fenéke nem volt, mivel a' halak mind kicsinyek. —

Misisippi folyója.

A' Misisippi folyójának új Orleánsnál szélessége egy órányi, mélysége 2 öltől - 60 ölig. Így tehát tsaknem egész hosszába járhatni lehetne rajta Linia hajókon is, de a' torkánál igen zátonyos, úgy hogy nagy hajóval bele nem mehetni. Ámbátor olly rettenetes a' szélessége, még is az esőzés idején legkisebb vizén felül 40, 's 50 ölnyre árad. Innét gondolni lehet, melly irtóztató özönnel zuhan a' tengerbe. Azomban ezen tsudálgozni nem lehet, ha meggondoljuk, mennyi nagy víz szakad belé. Ohio, Missouri, Arkanses, a' veres folyó, 's más folyók is bele öntik vizeiket, mellyekhez képest Európának legnagyobb vizei is elenyésznek. Misisippit most 80 gőz-hajó járja, mellyek közül némellyike 600 tonnás. (Egy tonna 20 mázsát tesz). Az Ország' belső részeinek termékeit ezeken szállítják Új-Orleansba, mint pamukot, dohányt, 's a' mit a' külföldre kivinni szándékoznak, úgymint: gabonát, vaját, szalonnát, besózott húst, lisztet (az utóbbi négy esztendőben 475,000 hordóval) marhát, bőröket. E' felett ónt, éget-bort (az utolsó négy esztendőben 80,000 hordóval) 5863 láda üveget, 7274 láda szappant, etzet, puska-port, 's 2619 láda gyertyát.

A' Kutya, mint Vádoló.

Pyrrhus, Epirusnak Királya, utjában egykor egy kutyára talált, ki Urának holt tetemét már harmad nap éhen, szomjan örzötte. Pyrrhus az holtat eltemettette, a' kutyának pedig eledelt vettetett, mellyért az oktan állat creje szerint háládatosságát kijelentette. Nem sokára ezután ezen kutya (noha külömben igen szelíd volt), midőn a' Király fegyvereseit mustrálná, megpillantván Urának gyilkosait, olly szörnyű dühösségbe jött, hogy ötet lehetetlen volna letesdesíteni, s ő a' Kirátytól a' gyilkosokhoz, innen ismét a' Királyhoz futkosott, mintha bosszúállásért kívánna esdekleni. Nem is hagyta el a' gyilkosokat, hanem azon katonák sorai közt ugatásaival követte. A' Király a' kutyától e'képpen üzőbe vett személyeket elfogatta, kik megvalván hűnös tettöket, a' kutyának vádolását megerősítették.

A' Kinai Karavánok.

Egy Kinai Karaván, melly 200 tevékből áll, December 6-dikán Saratsik várába (Orosz Birod.) érkezett. Ez Orenburgba volt rendeltetve, de a' rossz út miatt Saratsikban kellett maradnia. — Egy más Karaván, melly 2032 tevékből áll, 1,712,753 Rubel betsű külömbbféle Orosz portékákkal a' Tzoizki tsere-vásárról elindult. — Illy távul lévő tar-

tományok melly nagy kereskedést űznek egymással?! 's ebből, mennyi haszon árad mind a' két Birodalom' lakosira.

Szentírási nevezetességek.

Crusius Márton azt beszéli, hogy ő 1505-dik esztendőben a' Rotenburgi Karmeliták' Klastromában Neckar mellett egy aszszony által íratott igen díszes Bibliát talált. Norinberga városának Könyv-tárában a' múlt század kezdetén egy egész deák Bibliát, és más nyolcz nagy könyvet jegyzésekkel lehetett látni, mellyeket Sz. Katalin Klastromának egy, Carthäuser Margit nevű, Apáczája igen tisztán, gondosan, és ékesen írt, és szép festésekkel felczifrázott. — Dobrowsky említ egy Tseh Bibliát nyolczad réthben, mellyet pergamenre egy Tábor kerületbeli Molnárné Tseh Országban írt.

Rejtett szó.

Éhest még az egész ki nem elégíti,
Sem három végsőmmel baját nem enyhíti:
De ha három elsőt két első takarja
Lakásod' zivatar már meg nem zavarja.
Szondy László.

Jegyzet. Az 15-dik számbeli Rejtett szó: Fazék, fa, ék.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(17.)

Az Oroszok' új hívség esküvése.

A' Fő Tanács' újsága közli azon esküvés formáját, mellyel az Orosz Birodalombeli alattvalók most a' Tsászárok' hívségére lekötik magokat:

„Én N. N. ígérem, és esküszöm a' Mindenható Istenre, hogy familiámmal együtt, a' legfelségesebb, és leghatalmasabb Urhoz, és Tsászárhoz, Pawlovits Miklóshoz, 's az utánna következő Orosz Tsászárhoz, mostani Nagy Hg. Nikolajevits Sándorhoz, hív, egyenes-szívű, engedelmes, és örökre alattvaló leszek, 's az Ő Tsászári Felsége helybehagyása, 's parantsolata nélkül sem a' Birodalomból ki nem lépém, sem idegen szolgálatba nem megyek; Ő Tsászári Felsége' ellenségeivel semmi ártalmas egyetértésben nem keverem magam; vagy semben az Orosz Birodalomban, sem azon kívül, semmi titkos levelezést nem folytatok; általjában valami egy Orosz Tsászári alattvalónak kötelességével ellenkeznék, semmit

ollyast nem teszek. Ellenben valami Ő Tsász. Felsege' hatalmának, és elsőségének jussaira tartozni meg van határozva, vagy jövődöben meg fog határozni, a' legszélesebb értelemben véve, minden erőm, és tehetségem szerént fenn tartok, és oltalmazok, a' nélkül, hogy a' szükség úgy hozván magával, még életemet is kimilleném, e' mellett legnagyobb buzgósággal azon fogok törekedni, hogy azt, a' mi akármelly alkalmatossággal az Ő Tsász. Felsege' hűséges szolgálatjára, 's a' Birodalomnak hasznára lehet, előmozdítssam. A' káros, és veszedelmes dolgokat pedig, mihelyest valami e'félét észre veszek, nem csak jökor bejelentem, hanem magam is minden módon meggátolni, 's Ő Tsász. Felségét attól védelmezni fogom. Minden titkos foglalatosságot, melly Ő Tsász. Felségének szolgálatjára, 's javára reám bizatik, vagy minden olyan dolgot, mellynek titokban való tartása meghagyatik, tellyes titokban fogok tartani, és azt senkinek ki nem nyilatkoztatom, kinek azt tudni nem kell, és nekem kinyilatkoztatása parantsoltatik. Mind ezeket megtartani köteles vagyok, és hűségesen meg is akarom tartani. Isten úgy segéljen lelkemben, testemben. Ezen esküvésemnek béfejezésére pedig megtsókolom az én Megváltómnak szavait, és keresztjét. Amen".

A' szén, és mész trágyáról.

Egy mész-égető kemenczének tulajdonosa, kitisztítván kemenczét, a' benne talál-

taló szenet, 's hulladék meszet közel lévő szőlő hegyére hanyatta. Még azon esztendőben azt vette észre, hogy ezen részét a' szőlőnek a' dör nem tsipte meg, holott másutt mindenütt szenvedett a' szőlő-hegy; sőt ezen a' helyen jobban megértt a' szőlő, mint másutt, 's jobb ízű lett. — Ezt úgy fejtí fel magának, hogy a' szénnek fekete színe magába veszi a' nap sugárit, 's azokat tovább tartja meg, és így nagyobb meleget szerez; a' hamuval egyveleges mész pedig esős időben a' földet mélyebben felpuhítja, 's a' szén természete szerint tovább tartja meg a' nedvességet is. Azért Német országban itt amott láthatni, hogy azon fák mellett, melyeknek ágait a' kert körül spálik formára kikötözik, a' palánkot feketére festik, a' földet pedig szénnel terítik be. Így a' gyümölcs hamarabb, és jobban megérik. (I. Mercure technologique.) Martius fol. 325).

Barclay Sörháza Londonban.

Ezen Sör-házhoz tartozó épületek 8 hold földet fognak el, egy hold földre (nállók Acres) 1125 Bétsi ölet számlálván. A' múlt esztendőben 351,474 hordó sert főzött. Egy hordóban pedig vagyon 36 gallon, és egy galon tesz 3204 Bétsi pintet. Bent a' sör-házban dolgozik 200 ember, és 22 ló erejű

gőz-masina; az elhordása, 's árulása 3000 embernél többnek ad foglalatosságot. Az udvaron, 's kint még 160 ló vagyon minden nap befogva. — Három üst vagyon benne, 's mindegyikébe 150 hordó fér. (Innen lesz hihetővé azon tudósítás, hogy egy ser-hűtő kád szét szakadván, a' ser egész sor házakat elsöprött). (Mercure technologique Mart. 1825. fol. 326.) Azomban, bár igen is rettenetes nagyságú ser-házokat tartanak Barclay, Vithbread, Meur, 's más Urak, de a' sörök (azt írja egy Bajor) felette rossz, 's ihatatlan a' legjobb is; úgy hogy a' legrosszabb vizet is kész előbb meginni a' Bajor, mint az Angolnak a' legjobb sörét. (A' Bajorok magokat legjobb Sör-főzőknek, 's ivóknak tartják).

Ásvány Cautchouc.

(Gummi elasticum).

Ezen természeti test, melyet rendszerént a' plaibász foltoknak a' papírosból való kitörlésére használunk, de tokok, és más egyéb jószágok készítésére is használhatunk, mellyektől azt kívánjuk, hogy el ne törjenek — nem egyéb némelly plánták megszáritott levénél. Ásvány Cautchoucot, még eddig másutt nem leltek, mint az Odin gödörben Derbyshirében. — Legújjabban pedig az Éjszak Amerikai Státusokban, új Angliában; 20 Angol mérföldnyire New-Haventől találtak. A'

vidék gyántás ásványokat terem, melyek miatt, ottan köszenet kerestek. Találtak is gyántás palát, köszenes erekkel. Silliman Professor ezen ásványokat megvizsgálván, azok között rostos mészkövet talált, mellynek leveles fekévei egymástól egyarányban voltak a' gyántás földben elrendelve. Ezen levelek hasadékaik között ásvány Cautchouc vala. Ezen Cautchou lágy, a' kéz között össze nyomható, fekete, vissza rúgó ereje csak tsekély. Némelly változásai keményebbek, fényesebbek, és tekenő törésűek. Igen nagy lánggal, és sok füsttel ég, szaga olyan, mint a' gyántás, és fűszerszámos szag keverve. Az égés között tüzes tsöppök potyognak alá, és a' közben egészen elolvad, mint a' növénybeli Cautchouc. A' papiroson fekete foltot hágy; igen nagyon megsímíthatni: de a' Plajbászt nem veszi ki a' papirosból.

A' Fősvény másoknak él.

Párisban is, mint más Városokban, némellykor, csak a' halál szakasztja szét azon fátolyt, melly némelly ember környülállásait a' világ előtt eltakarta. Egy öreg, egykori Adó-szedő, már több esztendők óta Páris' közepében magánosan élt, egyedül egy kutyával. Az ő eledele csak száraz kenyér volt, és már nagy ünnepnek kellett lenni, midőn egy pár garas ára meleg ételt parantsolt magának. Mellyért senki sem gondolt az emberrel. A'

minap szobájában holtan találtatott. Az atyafiak nem igen foglalatostkodtak körülötte, és csak hosszas tünődés után nehezen határozták el magokat, hogy a' boldogultnak egy lapos, orrot zúzó koporsót készíttessenek, egy halottas ruhával együtt. Midőn ebbe öltöztetnék, testén bőr gyűszűt, és ebben 30,000 frankot, aranyban, 's papirosban tatáltak; már most a' megboldogult bátyyokat sokkal nagyobb illetődéssel szemlélték az atyafiak, és midőn az ágyban, és szemet rakásban számos fényes aranyokra akadának, akkor közönséges zokogás támadott az atyafiak között.— Tettek e' ezen jó atyafiak próbákat a' boldogultnak felelésztésére? az még bizonytalan.

A' Hang Mester.

Egy néző játékban öszve egyengették a' muzsikuskok a' hangot a' muzsika karban; az első hegedűsnek húrjai egy fél hanggal fellyebb voltak feszítve, mint a' többieké; de ő azt gondolván, hogy már jól meg van egyengetve, letev é hegedűjét. Egy muzsika értő, ki éppen a' parterre amannak háta megett áll, megütögeté vállát, és azt mondá: „Az Úr igen fenn áll”. — Mihelyest elkezdik a' játék darabot, azonnal leülök, 's azután rajtam keresztül jól láthat az Úr minden felé”; ez vala a' jeles muzsikusknak felelete.

Triest népességének szaporodása.

Midőn 1716-dik esztendőben ezen várost szabad kikötőnek hirdették ki, csak 5600 lakója volt; 1802 esztendőben már 27,559; — 1808-ban, 33,060; — 1817-ben 42,315; — és 1821-ben 45,323 lélekre szaporodott ezen városnak népessége. Ez rendkívül való szaporodás! — Ezek között 1818-dik esztendőben 2,400 Zsidó, 1366 Görög, és 1022 Protestans taláztatott. Az utolsó megnevezett esztendőben ezen városban 69 Pap, és 85 Nemes születésű taláztatott.

A' megfagyott tagokra való ír.

Ezen rossz ellen nints könnyebb, és bizonyosabb segítő szer, mint, ha az ember közönséges száraz krétát vakar lenmag olajba, 's abból irt, vagy kenetet tsinál. Ha ezen irt csak egynehány nap hordozza a' fagyott tagon, minden fagyás eloszlik.

A p r ó s á g o k.

Kiki tudja, melly kemény hidegek valának ezen télen; de ki gondolná, hogy ezt is tudják hasznokra fordítani, a' tsalárd emberek? Egy ritka tsalárdságra adott a' kemény fagy alkalmatosságot Lyonban. Egy valaki, a' kit fel nem leheté fűdözni, igen oltsó áron

adta el a' köszönet; mellyet mindön a' tüzre raktak vala, a' helyett, hogy azt felgyújtotta volna, inkább kioltotta; mert nem egyéb volt, hanem — jég hóltszén porral behintve. j.

Folyó esztendő Januarius 31-ik napján, Saxoniának Freyberg Városa tájában fekvő Kis Valtersdorf helységében, egy Bányásznak felesége 5 gyermeket (3 fiút 2 leányt) mind gyönyörű alkotású ép kéz láb gyermekeket az helybéli igen tudományos Bábának segítségével, 7. orák alatt szerentséssen szült. A' két utóbbi születtek egy fiú, 's egy leány azonnal születésök után meghaltak, a' többi három: két fiú, egy leány gyermekek az Szent Keresztséget megérték. Ugyan ezen bő áldású asszony, két esztendő előtt két egyhasú fiú gyermekeket szült.

M e s e.

Nem az egész testem adja az erőmet,
A' fejemben vagyon mind, a' mit tehetek;
Évvel támadom meg az ellenkezőmet,
Vele károm nélkül győző is lehetek.

J e g y z e t. Az 16-dik számbeli Rejtett-
szó : Falat.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(18.)

Szép Mesterségek.

I. Muzsika

„Pannonia , vagy válogatott Magyar Nóták' Gyűjteménye" név alatt szerentsésen kezdett Magyar Nóták Gyűjteményének 2-dik füzeté is megjelent , és Bétsben M e c h e t t i -nél , Pesten L i c h t l -nél találtatik , mellyben válogatott jeles lassu Nóták foglaltatnak , Triokkal , és több frissekkel. Ezen igyekezetet nem tsak Hazánkban , hanem az Austriai Monarchia tartományaiban is : sőt , bizonyos hírek szerént , Angliában is a' Muzsikához értők nagy kedvel fogadták , és az össze-szedőt , 's kiadót , R ó t h k r e p f G á b o r Urat , a' Gyűjtemény folytatására biztató bátoritással serkentették. E'hez képest egymás után meg fog jelenni a' 3-dik füzet , mellyben egy egész Nemzeti Táncz , e' Magyar közmondás szerént „H á r o m a' T á n c z" háromszori különös megújítással fog előjöni. A' 4-dik füzetben a' szorgalmatos gyűjtögető egy Somogyi Juhász furuglájának Nótájával fog-

ja meglepni a' kedvellőket, melly eredetiségére 's ritkaságára nézve méltó figyelmet gerjeszthet. Óhajtjuk, hogy Róthkrepf Úr jóízű válogatását több füzetekre terjessze a' Magyar Nemzeti Muzsika' díszére!

II. Rézre metszett Képek.

Ehrenreich Úrnak szép igyekezete, mellyel a' Magyar nevezetes Férjfiakat, mind az élőket, mind a' megholtakat, kiadni törekedik, újabb gyümölcsöket mutat 1) Nagy Méltóságú Korompai Gróf Brunsvik Jó'sef Ország Birájának, és Ns. Neograd Vármegye' Fő Ispányának képével; melly igen finom véséssel, 's a' világosságnak, és árnyéknak jeles változásával tetszetősen vagyon elő adva. 2) Hunyadi János Erdélyi Vajda', 's Magyar Ország' Kormányozója' Képével, mellyen ama' nagy Vitéz, és nagy Hazafi diszeinek jeleivel tsinoson vagyon elő adva. Minthogy Hazánkfiait mind az élő, mind a' holt nagy Férjfiak közelebbről illetik, a' Kiadó olly rendelést tett; hogy ezen Képeket eggyenként is meglehessen venni Müller Jó'sef Könyvrárosnál Pesten.

A' Keményítőnek betse Angliában.

A' 16-dik Század' első felében hozattott be legelőször Angliába a' keményítő, de tak Er'sébeth Királyné kormánya alatt jött a' fehér ruhák keményítése közönségesen szo-

kásba. — A' Királyi kotsisnak feleségét Mrs Guilham, Hollandiai asszonyt, ki ezt a' mesterséget értette, annyira megkedvelte a' Királyné, hogy ötet fehér ruháinak felvigyázójává tenné. — A' nagy keményítőnének híre nem sokára elterjedett az egész Országban, 's számosan gyűlének hozzája a' legnemesebb asszonyságok, és Szűzek ezen nagy mesterségnek megtanulására. — Ezen időtől fogva a' legelső Dámák' Palotáiban nem látott az ember egyebet tekenőknél, keményítő s tálaknál, és több illyentén szereknél, melyeket mostanában csak a' mosó házakban láthatunk. — A' megmosott, 's keményített ruháknak kirázása, szárítása, kiegyengetése, és vasa-lása akkoron a' férjek jelenlétében rátartósan végeztetett, mint mostanság a' gyöngy fűzés, vagy a' Klaviron való játszás.

Olly annyira elragadta ezen mesterség' kedvelése az Anglusokat, hogy Mrs Dingheu Bauden Plaste nevű Asszonyt, mint a' keményítő Tudomány' Professornéját Londonba meghívnák. — Ezen Asszony a' fő Nemesség-től olly tisztelettel fogadtatott, mint a' mi időnkben Rossini, és egy leczkéért éppen annyi fizetést kapott, mint ez, t. i. 5 font Sterlinget, és egy font ajándékot (Douceicot) a' keményítő főzés mesterségének megtanításáért.

Úgy látszik, hogy már sokkal előbb a' keményítőben kék festéket keverni kezdettek az asszonyok; mert midőn Er'sébeth Királyné korosodott, egy kevéssé tsudálatos kez-

dett lenni. Ezen idejében megútálta a' kék keményítést, olly annyira : hogy közre botsátott parantsolatjánál fogva minden embert a' kékesen keményített fehér ruhák viselésétől eltiltott. Mi vihette őtet ezen parantsolatra, a' kék színnek megútálása? vagy más valami fontos ok? azt Anglia Történeteiből, de kézírati gyűjteményeiből sem lehetett mind eddig megfejtetni.

De az Anglus asszonyok ezen parantsolatnak nem engedelmeskedtek, mellyért a' Királyné újabb parantsolattal kéntelenítetett ezen általhágást megtiltani, mellynek következő foglalatja az ő különössége végett megérdemli a' megjegyzést.

„Leírása azon Királyi parantsolatnak, melly 1596-dik esztendei Junius 27-dikén St. Buttolp- vithout- Aldgate Templomában köz hirré tétetett:

„A' mi kegyelmekkel tellyes Királynénk nem régiben kibotsátott Rendelése által meghatározni, 's parantsolni méltóztatott: Hogy senki, sem Férfi, sem Asszony, bár melly karban, 's Rendben lévő, a' parantsolat közre botsátása napjától fogva ne mérészeljen kékesen keményített fehér ruhákat viselni. Ezen Királyi Parantsolat ellenére mindazonáltal sokan ezen Város lakosai közül bátorkodtak, a' legnagyobb makatssággal, Ő Felségének tsúfságára kékesen keményített fehér ruhákban nyilvánságosan járni. Ezt mi a' Királyné szájából magunk hallottuk, ki elkövetelte magában, ereje szerint ezen enge-

detlenséget megtörni. Ugyan azért Ő Királyi Felségének visszahúzhatatlan kívánsága, és parantsolatja; mellyet is ezen közönség minden Tagjainak szoros megtartás végett tudtokra! adni parantsolok, hogy jövendőre senki, bár melly korú s nemű legyen is az, nyilvánágos helyeken kékesen keményített fehér ruhákban meg ne jelenjen, ha ő a' Királynénak neheztelésébe, és aristomi büntetésbe, hol mérész tettit megbánhatja, esni nem kíván; melly büntetésnek idejét egyedül a' Királyné fogja meghatározni. Annakokáért kiki vigyázzon magára; hogy büntetésbe ne essék. Költ Guildehalban Junius 27-dik napján 1596.

A' gyöngy fejerítés.

A' gyöngyöt nagyságán kívül fejärsége teszi bötsösebbé. Ez azomban idővel is, de szokszor más okokból, megsárgúl, 's bötséből sokat vesz. Hogyan kellessék ezt ujra megfejeríteni? annak módját az emberek Ceylonban a' madaraktól tanulták meg. Észre vették, hogy ha az illy sárga gyöngyöt a' madár elkapta, az fejéren ment el tőle. Így tehát azon gondolatra jöttek, hogy a' sárga gyöngyöt a' tyukoknak adnák eledelül. Erre való nézve a' szokott eledelt, gyönggyel vegyítve föld közé keverték, 's abból a' gyöngyöt is felkapkodták a' tsirkék; de két minuta múlva mind le ölték azokat, ne hogy a' tsirke gyomra sokat olvasszon fel a' gyöngy-

ből. A' tsirke gyomrában úgy megfejeiredik a' gyöngy, mint mikor azt a' rátsból kivesszik. (Asiat. Journál Januar 1825 fol. 51.)

Erre a' Journal de Pharmacie Avril fol. 176. azt jegyzi meg, hogy ezért még se szükséges nagy vérontást tenni a' tyúkok között, hanem ha azt már le ölték házi szükségére, akkor is lehet a' gyöngyöt az annak gyomrában lévő emésztő nedvességbe mártani, és pedig kevesebb veszedelemmel, da szinte olly foganattal; sőt lehet olly nedvességet mesterségesen is készíteni; mivel az ollyan nedvességnek alkotó részei isméretesek. Azért javasolja is a' Patikárosoknak, hogy adnák magokat a' gyöngy fejeítésre, 's több lenne hasznok, mint a' pilula' készítésben.

Melly jó lett volna ezen módot tudni a' régi Magyar párták' megújítására, mellyek izről izre örökségül sokszor az unokákra általszállottak az ezüst és arany boglárokkal. — Mit hágy most az Anya unoka leányainak, ha hajadon korában szüz pártája sem volt?!

Mac - Ádám Ország-útjai.

Angol Országban Mac-Ádám' módja szerint készítik most a' kirakott Ország-utakat. Több esztendei tapasztalás bizonyította, hogy ezen mód leg tökéletesebb. Sőt a' Városok' útszáit is illy formán kellene kirakni. Angol Országban legalább 1000 Angol mértföldnyi út vagyon már így elkészítve.

Ha egy régi utat kellett megigazítani, Mac-Ádám annak minden köveit felszedeti, azokat két oldalra az út-félre rakatja ki, 's az útnak bőlthajtás forma domborodást ad. Ha az útnak szélessége 30 lábnyi, elég, ha a' közepén három újnyival magossabb, mint a' széle. Azt mutatta a' tapasztalás, hogy az illy domborodás elég az eső-víz' lefutására. Minekutánna ezen domborodás mindenkitelhető tökéletességgel az útnak megvan adva, apró legfeljebb egy diónyi nagyságú kövekkel önteti be az egész utat, mint egy 3 újnyi magasságra. Erre nézve az előbbeni köveket darabokra töreti. Ha ezen töltést már jól el egyengették, azt nehéz görgőkkel lenyomtatják, 's elsímítják, 's így már kész a' szekér út. Eleintén ugyan bevág a' szekér' keréke, de ezt gereblyével azonnal bevonják, 's így kevés idő alatt már megülledik az út, egyenes lesz. Ezt azonban két újnyi magasságra ismét beönteti követsekkkel, 's úgy tesz vele, mint előbb. Így addig önteti fel az utat míg az egész tíz lábnyi magasságú nem lesz. Erre darabos fővennyel önteti be az utat, de ollyal, mellybe ne legyen semmi föld egyeledve; mert ez az eső által feloszlatván, az út nem üllepedhetik úgy meg, Az illyen út olly keménységű, hogy azon a' kerék-vágás meg nem látszik, 's az illyen úton el huzza 3 ló könnyen azon terhet, a' mellyre más úton négy ló kellett.

A' Hegyről a' fát le szállítani.

Nápoly Országban Castelamare , Sorrente , 's Nouza mellett már igen régóta így eresztik le a' hegyről a' fát. Egy vastag kötelet kötnek a' hegy' tetejére , 's annak másik végét a' völgybe , vagy a' hová akarják a' fát szállítani , megkötik. Itt a' kötelet szekér emelő masinával meghuzzák , úgy hogy ez nem sokat ereszkedik meg , 's a' fátörzsök vastagságánál fellebb áll. Ekkor a' fát rakásokra kötözik , 's horoggal felakasztják a' kötélre. Így , mint a' villám , úgy szállad le a' kötelen a' törzsök a' mélységek fölé. A' köteleket 's horgokat pedig egy számmarra rakják , 's azt egy gyermek hajtja fel ismét a' hegy-tetőre ezen szerszámokkal.

Rejtett szó.

Száz meg száz fogaim vannak ,
Ismerik a' Takátsok :
Fő nélkül fogra kerülök ,
Jól tugják a' Szakátsok :
Ha fejem fejedbe megyen ,
Vigyázz , hogy zavart ne tegyen :
Hagyd ki a' negyedik betűt ,
'S találsz asszonyt ilyen nevűt.

J e g y z e t . Az 17-dik számbeli Mese :
Kalapáts.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(19.)

Afrika' kebelében tett útazások.

A' „Revue encyclopedique” Angol folyó-írás 1824. esztendei folyamatjában Jomard-tól vagyon egy értekezés, melly az Afrika belsejében az újjabb időkben tett felfedzéseket előnkbe terjeszti. Afrika földének kiterjedését 1,400,000 □ Francia mértföldre számlálják. Ezekből mind eddig tsak mintegy 23,000 geogr. □ mértföldet ismerünk, mellyekkel leginkább Dr. Oudney (a' ki útjában 1824, Jan. 12-kén meghalt), Hornemann, a' ki Murzukot a' Fezzan tartományban feltalálta; és Denham, a' ki Bornut feltalálta, ismértettek meg bennünket. Az utóbbi az éjszaki szélességnek 9—10-dik grádusa között egy nagy Hegy-lánczot talált fel, melly a' Kong hegyek' arányában fekszik, és egy iszonyú nagy folyót ereszt éjszak felé. Bornutól 300 mértföldnyire bellyebb nyomulván, 450 mértföldnyire közelített az Atlantikum tengerhez. Ezen tartományok az ő leírása szerint arannyal, és vassal bővelked-

nek, melly érczekből ottan temérdek készü-
leteket találni; vagynak ott virágzó népes
városok közel egymáshoz, mellyeknek iszo-
nyú nagy a' kereskedésök; a' héti-vásárokra
100,000 ember is össze gyülekezik; nagy
armádáikban a' lovak, és emberek egészen
pánczélban vannak. Ezen vizgálatokból azt
is tanuljuk, hogy ekkedig Murzuk tartomány
hosszaságát hibásan jegyezték fel; hogy
Bornút 600 mértfölddel tovább éjszak nyugot
felé tették. A' nagy Afrikai Wangara tónak
hossza (220 mértföld) kitudódott. Ezen tóba
egy nagy folyó szakad, melly Tomboktu
felül ömlik, melly hihetőképben Dsjoliba
(Niger) folyójának ága, midőn más ága éj-
szak felé más nagy tóba szakad. Várni lehet,
hogy a' Wangara tónak a' Nilusba való öm-
léséről bizonyos tudósításaink lesznek. A'
legújabb időben Bowdich Anglus másodszor
utazván Afrikába, azon jegyzéseket keresztül
forgatta, mellyek a' Portugallusoktól tétet-
tek, kik Sofala, és Monomatapa felül Afri-
kába betörtek. Ebből kitetszik, hogy Co-
ango, vagy Zair folyó a' déli széless. 10-dik
grádusa alatt ered; hogy Zambezi folyónak
torka egy grádussal tovább kelet felé tété-
tett, és mivel Tuckeynek utazásaiból kitet-
szik, hogy a' déli szél 17-dik grádusa alatt
fekvő nyugoti partok mind eddig, egy grá-
dussal messzebb nyugot felé tétettek, tehát
kitetszik, hogy Afrika ezen vidékein 2 grá-
dussal keskenyebb.

Péter, és Jagusinsky.

Muszká Országának, ama nagy Uralkodója Péter, a' többi jeles Intézetei között egy Természeti ritkaságok Cabinetjét is állított. Egykor Fő Prókátorával, Ivanovitsch Jagusinszky Pállal, több Tanácsosokkal, és a' dolgot értő több személyekkel azon módokról tanács-ülést tartott, mellyek által ezen tudományos Intézet idővel mind inkább inkább hasznos gyümölcsöket hozhatna. Ugyan azért a' gondos Fejedelem azt parantsolá, hogy minden jobbagyai szabadon megtekintessék ezen új Intézetet, és az Elöljárók közül az egyik tartozzék a' nézőknek fejenként a' ritkaságok felül bővebb magyarázatot adni. Erre Jagusinszky azt javallotta, hogy jobb volna, ha a' hemenni kívánók egy, vagy két Rubelt fizetnének; mert ekképpen mind az Intézet fenn tartására, mind annak öregbítésére, és megbővítésére szükségképpen megkívántató költségek megtéríttetnének. De Péter, ki népét legjobban ismerte, azt felelé: „Te megbódultál, Ivanovits Pál! ki jönne az én idegen Természetheli Gyűjteményeim' megtekintésére, ha nékie még fizetni is kellene? — Sőt inkább azt parantsolom: hogy nemcsak ki ki a' gyűjteményt minden fizetés nélkül megsejmelhesse, hanem ha egy egész Társaság együtt kívánná azt megtekinteni, tehát a' Ritkaságok Cabinetjében kiki egy findzsa Kávéval, egy pohár borral, vagy egy pohárka Pálinkával, a' vagy más frissítő

itallal vendégeltessék meg az én költségemre”.
— Ezen történetnek valóságát az akkori fő Igazgatója ezen Intézetnek Schuhmacher Tanácsos Úr, ki maga is a’ Tanátskozáson jelen volt, azzal a’ hozzá tétellel bizonyítja, hogy csak ugyan ezen kegyelmes Tsászári Parantsolat szerint fogadtattak a’ vendégek.
— Nemde nem így kell-e a’ tudatlanságon erőt venni?

Gipsnek, mint Trágyának, újjabb használása.

Egy bizonyos gazdaságbéli Társaság, a’ Párisi Conseil de l’agriculture szerint, a’ Gipsnek mint trágyának használásában következő hasznos tapasztalásokat tette:

1-ör A’ mészsze által vált Gips, nem különben, mint a’ durva, hasznos, csak avval a’ különbséggel, hogy az első hamarabb, az utóbbi tovább használ.

2-ör A’ Gips a’ levegőből a’ nedvességet magában szívja, és az élet erőket feleleveníti.

3-ör Igen hasznos, ha az esső, vagy harmat által megnedvesített plánták’ levelei a’ gipsnek porával behintettetnek.

4-er A’ mesterséges rétekben még következő esztendőben is nagy hasznokat tesz.

5-ör Általa hétszerte bővebb termést lehet a’ Lucerna’s Melissa magokból várni.

6-or Szembetűnő a' gipsnek haszna a' száraz esztendőekben , főképp a' mesterséges réteken , száraz , és porhanyó földeken.

7-er A' gipsnek mértéketlen , és gyakori használása által az föld terméketlen lesz.

8-or Hasznossan fordítatik a' gips , mint trágya , a' széles , 's vastag levelű plántákra , úgymint káposztára , eperre , 's a' t. de koránt sem az haj-szálú keskeny levelű szemes plántákra.

9-er Általa a' szemes Plánták' jövődő kalászhai megjavíttatnak.

10-er A' marha szőre nem azért lesz rosszabb , hogy gypses , hanem ha penészes szénával él.

A' víz ágya megvizsgálásának módja.

Éjszak Amerikai egyesült Statusbéli Villiáms Leslie nevű Opticus 8. Hónappal ez előtt feltalált egy Telescopust , melly által a' vizek' ágyát a' nélkül , hogy a' víz' folyása , és mélysége legkisebbet hátráltathatná , meg lehet vizsgálni. Ezen új eszköz által mind azt , a' mi a' víz' fenekén van , pontossan megtekintheti az ember , még pedig , minthogy a' szükséges világosság a' beune égő lámpások által eszközöltetik , mind nappal , mind éjtszaka egyformán használható az eszköz. Ha ezen találmány' ritka tulajdonságai megbizonyosodnak , úgy utánna sok hasznos találmányokat várhatni.

Az emberi szív³ kultsa.

„Egy valakit külömbbféle próbákra tet-
tek, és mindenkor derék, és jámbor ember-
nek mutatta magát: bámúlták az ő tudomán-
nyát, az emberekhez való szeretetét, az ő
okosságát, és igazság-szeretését. Rövid szó-
val tökéletes embernek tartották. Kiki öröm-
mel hozzá adta magát; mert benne megnyug-
hatott”. — De az ilyen embert is, van még
ám, a’ mi megkésértse; ez tudniillik a’
pénz. Ha pénz dolgában próbára nem tétetik
valaki, azt még tökéletesen nem ismérhet-
jük. Pénz az emberi szívnek kultsa, és az
emberi characternek valóságos bizonyysága.
Tudniillik, a’ ki pénzbeli dolgában jó ren-
den áll, a’ ki nem örömet marad adós, a’
ki vagy nem költsönöz, vagy a’ költsönt pon-
tosan vissza fizeti; a’ ki nem boszorkodik
meg, ha az adósságot tőle megkérlik, sőt
hitelezőit szelid szókkal kérlelni igyekezik;
a’ ki másé után nem ásítzik, ’s másnak pén-
zét, vagy jószágát nála, mint biztos helyre
letételve, meg nem szegi. Ez a’ jó, tökéle-
tes, és erős characterű ember. Mert láthatni
sok derék embereket, a’ kik mindazáltal a’
pénznek késértete által könnyen megesnek.

Természet históriai ritkaságok.

Toulousei Dr. Tarbes egy embernek tör-
ténétét közlötte, ki úgy kérödzött, mint a’

marha. Ezen tűnemény ugyan nem rendkívül való az embereknel; de ezen emberre nézve, mégis annyiból emlékezetes, hogy nála a' kérődzés, minekutánna megházasodott, elmúlt.

Nem rég nagy tengeri szélvész után Manchesterben (Angliában) azt tapasztalták, hogy minden tenger felül való ablakokat az üveget meghomályosító máz borítá el; közelebbről megvi'sgáltatván ezen szer, az rész-szerént kristályozott tengeri sónak lenni tapasztaltatott, melyet a' szélvész a' tenger vizével elkapott, és oda ragasztott. Blackpoolban, Southportban, és más a' tenger mellett fekvő helységeekben ezt többször észre vették; de Manchesterben, melly 40 Angol mértföldnyire fekszik a' partoktól, soha sem tapasztalták. El lehet tehát gondolni, melly szörnyű fergetegnek kellett annak lenni, melly ennyire vitte a' víz záport.

J. Murray Magnes póznát 2—3 napig Lakmus tincturában tartott, 's a' Tincturának kék színe egészen elenyészett. — Ha az ember patkó forma Magnesnek mindegyik végét szalitrom savanyú ezüst oldozásba teszi, tehát az egyik Polusa az oldozást nagyon megfogja zavarni, a' másik Poluson pedig kristályok fognak képeződni; midőn mindegyik vége egy edénybe tétetik, mellyben hasonló oldozás vagyon, tehát az oldozás egészen szét oszlik, 's a' polusokra tiszta ragyogó

ezüst ragad, és a' nedvességben ide oda tsilámló kristalok úszkálnak, és az előbb színetlen nedvesség színessé válik.

Angliában újonnan figyelmetessé lettek, a' Magnesnek az Időmérőkre (Chronometer: az az Astronomiai észrevételekre szolgáló órák) való befolyása eránt. Midőn Harrissonnak (híres Mechanikusnak) időmérője Richmondban megvizsgáltatnék, az nem járt olly pontossan, mint reménylek. Ezen hijánosság-nak okára senki sem akadhata, miglen a' meghalt Kírály, III. György, ki előtt ezen műszer nagyon kedves vala, egy Magnesnek közellétét venné gyanúba, mely midőn elvetett, az időmérő pontossan járt.

Rejtett szó.

Az egész fejét kergeti,
Valamig azt elejtheti;
Ez erdön, mezőn tanyázik;
Amaz sokat fázik, ázik.
Végét ismerik kártyások,
Kártya között van, de nem sok.

J e g y z e t. Az 18-dik számbeli Rejtett szó: Borda, orda, bor, Bora.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(20.)

Párisi Ritkaság.

Páris' városáról egy újabb utazó a többi között ezeket közli: „Midőn a' városhoz közelítünk, a' nyíl egyenességű Bondy útra értünk, mindazonáltal mégis ide, 's tova kellett tsavarognunk; mert a' nagy gips kotsik nem tartoznak a' Póstának kitérni. De valjon minő kotsik ezek? egész házak, mellyek keresztben rakott fákból, és 3 hüvelk vastagságú rudakból vannak össze szerkeztetve, mellyek nyolcz láb magasságúak, 's mintegy malom köveken nyugsznak, (mert ezen kotsiknak 15. hüvelk szélességű kerekai tsak ugyan ahöz hasonlítanak). Az e'képpen elkészült kotsik apró zsákokban lévő gipszel olly annyira megterheltetnek, hogy az egymás után hosszába belé fogott 8. lovak ezt a' ház nagyságú kotsit alig mozdíthatják ki helyéből, pedig melly szörnyű nagyok ezek a' lovak? Valóságos Oriási állatok, mellyeket másutt pénzért tsudálva néznének. (Ezen lovakat Szárdiniából, és

Brabantból hoznak), Illyentén kotsi naponként 5—600. érkezik Páris városába, hol a' gipsz nem tsak a' szobák' és házak' tsinosítására, hanem építésére is használtatik. De miként építenek Párisban? Tudni való, hogy néhány esztendőkhel ez előtt épített legújabb, és legnagyobb Párisi Theátrum igen erős falakból áll, 's többféle kép-szobrokkal, 's falból kiálló kömetszésekkel ékeskedik, mégis tökéletes elkészítésére illy szörnyű épületnek nem kívántatott több idő 51. napnál, melly napon benne már az első Darabot játszották. Ehez hasonló, de sokkal nagyobb dolog vétetett most munkába, midőn X. Károly mostani Uralkodónak emlékezetére a' Szent Márton külső városában, mellyen a' Rhemi koronázás után keresztül a' Városba kotsizott, egy Társaság több kereteket, és alábbvaló házakat öszve vett, hol egy gyönyörű nagy „Roi Charles” nevű útszát, mellyben legalább 150. Házak lesznek, olly rövid idő alatt fel fog építtetni, hogy a' Zsellérek még ezen télen a' Házakba bele költözhetnek. —

Ez ugyan ritka példája az ügyességnek, de nem olly tsuda, mellyet másutt tapasztalni nem lehetne; holott ki ki örömmel szemlélheti, hogy Pesten, mellynek népessége a' majdan 800-ezerre menő Páris városa népességéhez képest tsak tsekélység, de a' pénzt forgásban hozó, és szaporító kereskedése is Páris várossának szélessen 's messze terjedő külső 's belső kereskedéseivel öszve nem hasonlítható, mégis eggyes Pol-

gárok igen rövid idő alatt (nem egy, de több útszakat sött egész Piaczot az építő mester-ségnek legújabb izlése szerint, hihetetlen ügyes sietséggel épített házaikkal felékesítettek. Illyenek a' Mária Dorottya, a' földő, a' szél 's több még nevetlen új útszak, valamint a' már most is szép: de jövődöre még inkább felépítendő, és a' Tsászári Fő Herczeg Nándor Ispányról, mint ezen szépítés fő Kormányozója nevérol nevezett „József Piacza”.

A' Státus' gazdasága.

Azok, kik a' Státus' gazdálkodásáról írnak, jobbára úgy tekintik az embert, mint egy evő Állatot, 's a' Státust pedig olly Intézetnek nézik, mellynek, mintegy tárháznak, az élet' szükséginek kipótolására megkívánható eszközöket magában kell foglalnia.

Ezen tekintet magában ugyan nem hibás, ha az embert az állati részről tekintjük; de sok hibára ad okot. Így véve az embernek fő czélja a' szerentse-keresés, és a' Státus azon Intézet, melly az emberi létel' ezen czéljának elérésére szolgáló módokat az embernek nyújtja. Így ezen czélnek elérésére hibából olly módokat is választhat az ember, mellyek azzal ellenkeznek, és miatta az erköltség, maga mérséklés, 's az igazság' szeretete gyakorta elenyésznek.

De ez a' társaságos életnek felöldaná minden köteleit, és az ember ember ellen,

a' Státus Státus ellen ismét az első vadságba vissza dülne, 's örökös vér-ontásokba keverednék.

De hálá a' Hit' felvilágosításának, 's azon fő gondviselésnek, melly az ilyen vizszasz gondolatok' álmait eltörlötte, 's azoknak hiúságokat felfödözte.

Nékünk az embert egy eszes valóságnak kelletik tekintenünk, mellynek czélja magát a' fő tökéletesedés' örök-képéhez tehetsége szerint hasonlónvá tenni, 's ezen állati élet tsak eszköz ezen fő czélnek elérésére.

Az étel, ital, álm, fődél, ruha, fütözés szükséges ugyan az embernek, de nem úgy, mint a' létel' czélja; hanem, mint olly eszköz, melly nélkül az ember kötelességének, mint a' Világ' polgára, nem tehet eleget; a' Státus pedig, mint egy nagy familia, tsupán a' maga tagjainak boldogságában, 's méltóságában érezi a' magáét. Tehát mi lehet egyéb kötelessége, mint azon eszközöket elkészíteni, mellyek a' létel' czéljának elérésére szükségesek?

Azonban ezen czélnek elérésére most a' pénz-tsinálást veszik eszközül.

De hibásan. Ha sok a' pénz mindenütt, sok pénzen keveset veszünk; 's ha kevesebb a' pénz, ugyan azt kevesebb pénzen vehetjük meg. Így tehát a' pénz sokasítása nem egyenes eszköze a' Státusnak az ő tagjai boldogítására, hanem ez tsak az egyes embereknek lehet nyereség, kik sok pénzen annál többet vesznek, mentül kevesebb a' pénz

az emberek között. De akkor a' szegény a' gazdagnak játéka. A' gazdagságnak egyenlőbb felosztása a' társaságnak hasznosabb. Mit kelljen tehát itélni Angol Országról, hol a' föld' birtokossai kedvéért nem szabad idegen Országból bevinni a' gabonát, 's így 15 milliom ember csak azért, hogy egynehányan jobban dobzódhassanak, 25 milliom font Sterlinggel drágábban fizeti a' gabonát.

A' Haza szeretet' példája.

Lionban született: de a' kelet Indiai Kom-pániánál szolgált Martin Fő Strázsamester, ki 25 esztendő előtt halt meg, a' maga születése helyének Lion városának 1,200,000 Frankot hagyott, azon feltétel alatt, hogy abból egy olyan Intézet állíttassék fel, la Martiniére név alatt, melly a' Lionbelieknek leghasznosabb lenne. A' Lioni Akadémianak ajánlására, ugyan ott már a' szép, és kézi-mesterségek Iskolája fog felállíttatni, hová midőn a' mesterségekre a' felvétetések történnek, főképpen az oda való lakosokra különös tekintet leszen. Ezen Iskolákba 40 kegyelembeliek (szabad tanulók) fognak felvétetni. Ezekre a' költségek 48,000 Frankra fognak esztendőnként menni.

A' Vakandok-túrás ellen.

Diakonoff Majór azt állítja, hogy a' Vakandok-turásától könnyen megmenekedhe-

tik az ember. Ő zöld nyárfa ágat vett, 's annak végét meghegyesítette, bedugta a' vakandok-túrásba, és körülette letapodta a' földet. Azt mondja, hogy így mind a' kertjéből, mind a' rétén kivesztette a' Vakandokokat. Szomszédjai, kik példáját követték, annak hasonló hasznát vették. (Mercure technologique Febr. fol. 225.) Mivel ennek okát ő nem feszegeti, legjobb a' dolgot megpróbálni, kíváltképpen, mivel kevés fáradsággal megeshetik.

Gyertya-gyújtó szálla - fa készítése.

A' múlt esztendőekben nálunk is közösségesebben kezdettek árulni egy új gyertyagyújtó eszközt. Ez a' mennyi benne kívülről látható, áll egy üvegetskéből, mellybe egy veres végű fátskát bele dugván, az meggyúlad, 's általa a' gyertyát meggyújthatni. Azonban megtörténik sokszor, hogy kiszárad belőlle a' gyújtó nedvesség, és így az, ki nem tudja, miből áll azon nedvesség, kén-telen újra más üveget venni. Azonban az is, kinek üvegébe elég a' nedvesség, sokszor több fátskát ront el, míg egy annyira meggyúl, hogy vele gyertyát lehessen gyújtani. Nem tartottuk tehát felesleg valónak, erről szót tenni, 's annak természetével, 's készítése módjával is megismertetni az Olvasót.

Ezen üvegbe fosztott Asbest kő vagy bele téve, 's reá gálicz-kő olaj öntve. Az Asbest-kő azért van benne, mivel azt meg nem emésztí a' vitriol olaj; meg van pedig azért fosztogatva, hogy puhább legyen, 's maga közzé bevévén az olajt, abból eressen a' fára, midőn azt bele nyomják. Így tehát, ha kinek kifogyott üvegéből a' gyűjtő nedvesség, vegyen egy lat gálicz-kő (vitriol) olajat, 's beéri vele több esztendeig; mivel csak annyit kell bele önteni, hogy újra nedves legyen az Asbest-kő; a' fátskát pedig csak annyira kell bele dugni, hogy azon nedvesség a' fátskának veres végét fellül ne haladja. Mert így meggyúl ugyan azon veresség a' fán, de tovább meg nem gyúlhat, és elvész hiában. E' szerént Asbest kő nélkül is lehet az illy fát meggyújtani, ha csak annyi vitriolt tölt az ember az üveg fenekére, hogy a' bedugott fátskának veres bimbóját, végét, el ne lépje.

A' fátskát így készítik: A' száraz fenyőt, vagy nyírfát 3 újni vastagságú törzsök-darabokra vágják, ennek egyik felét meggyalulják, hogy a' szálka ne keveredhessék a' veres bimbóba, 's azután ezen darabokat vékony szeletekre hasogatják. Illyen szeletet ötvent, vagy százat vesznek egy kézbe, bemártják annak végét az olvasztott kén-kőbe, 's a' két tenyér között forgatják, hogy a' fátskák össze ne ragadjanak, 's azután illy egyvelegbe mártják:

Vesznek 1 font 's 28 lat kénkö-virágot, 8 lat cinobert, 8 lat arábiai gummit, 6 lat dragánt gummit, 's 6 lat gyantát. Ezeket előbb porrá törik egyenként, és pedig megtörük igen nagyon, 's azután keverik össze. Azután vesznek 14 lat chlor-savanyas kálit, a' mozsárban jól el döröglik, 's ha megnedvesednék, kevés melegnél megszárasztják, 's az előbbeni keveréknek egy harmadát egyve-lítik evvel össze. Mentől jobb a' Káli, annál jobb a' gyűjő eszköz is. Ezt mind össze ke-vervén, reája egy kevés vizet öntenek, úgy hogy egy sűrű kása lesz belőlle. Ebbe be-mártogatják egyenként a' kénköves fátskákat, kiterítik száradni egy deszkára, de úgy, hogy azon veres vége a' fának a' deszkán kívül essék. Ha megszáradt, össze kötik százonként, 's úgy árulják.

Mesés Kérdések.

- 1) Hányszor áll meg a' nap egy esztendőben?
 - 2) Ki élt tovább a' halálánál?
 - 3) Hol van a' Világ vége?
-

J e g y z e t. Az 19-dik számbeli Rejtett szó: Vadász, vad, ász.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(21.)

Nagy Sándor' Plánurai.

Nagy Sándor Indiai győzedelmi után vissza jöven hazájába, azon gondolkodott, hogy az ő hatalma alatt lévő minden népeket egy Nemzetté tegye. Ugy hitte, hogy a' Macedoniaikat a' Perzsákkal házasság által legkönnyebben eggyesítheti. Erre nézve maga is két Perzsa Herczeg Asszonyt vett feleségül, más kettőt Hephästionnak, legkedvesebb emberének, 's Craterusnak adott férjhez; úgy Generálissai, 's Ministerei között 80-at házassított össze előkelő Perzsa Asszonyokkal, 's megajándékozott minden Macedoniabélit, a' ki Perzsa születésű feleséget vett el; katonáinak pedig adósságaikat is kifizette, 's az érdemesebbek között arany koronákat osztogatott. Mivel ebben a' Perzsák, és Macedoniaik között semmi különbséget sem tett, sőt kihirdette, hogy mindenik haza mehet, a' ki a' hadi szolgálatra már nem alkalmas, felzendültek a' Macedonia-beliek, 's elbotsáttatásokat mindnyáján kívánták. Nagy

Sándor erre felboszongkodván, a' lázítók' fejei közül tizenhármát azonnal félkoncezoltattott, a' többi pedig megrettenvén, püsszeni sem mert. Ekkor Nagy Sándor egy beszédet tartván hozzájuk, nékiek elő adta tettöknek gyalázatos voltát, bezárkózott azután két nap palotájába, 's a' fő hivatalokat mind a' Perzsák között osztogatta ki. Erre igen elkeseredtek a' Macedonia-béliek, körül vették a' palotát, leveték fegyvereiket, 's megesküdtek, hogy addig el nem távoznak, míg nékiek a' Király meg nem botsát.

Ennek láttára egészen könnyekbe lábadtak Sándor' szemei, 's egy szelid pirongatás után bizonyossá tette őket kegyelméről, 's 10,000 embert, kik már alkalmatlannok voltak a' szolgálatra, gazdagon megajándékozva, haza eresztett. Irántok azon időre nézve igen szép gondolkodását mutatta Nagy Sándor. Ezek a' Theátrumban az első helyet foglalták el, 's ott megkoszorúzva jelentek meg, 's kik a' hazáért elestek, azoknak árvaí egész a' törvényes korig húzhatták apjuk fizetését. — Legkedvesebb embere Hephaestion meghalván, néki olly emlék jelet építtetett, melly 10,000 talentumba került.

Ezután még a' Kosszaerekkel viselt háborút, kik a' Medusi hegyek között az ő hatalmának mind eddig ellent állottak: de meghódította ezeket is. Innen Babylonba utazott, hol nagy pompával tartotta bemenetelét, sőt a' külső Hatalmasságoknak pompás audientziát adott. Ez az ő hívságát még in-

kább nevelte, 's végtelen plánumokat kezdett forralni. Babilonnak motsárjait le akarta tsapolni, 's ott 1000 hajóra építeni egy kikötő helyet: de az alatt is Arábiát meg akarta hódítani, Gibráltárnál a' tenger szorossán a' nagy tengerre ereszkedni, körülvezetni Afrikát, 's végre Carthágót, 's Olasz országot elfoglalni; de ezekben ötet a' halál meggátolta, életének 32-dik, a' Világ' teremtésének pedig 3660-dik esztendejében.

Az Indus Asszonyok' Házasságbéli Törvényeik.

Nem régiben Párisban egy munka jött ki az Indusok' szokásairól, mellyet egy Dubais nevű Francia Missionarius írt, ki hosszabb ideig Missourban tartózkodott. Ezen író nem követte a' többi írókat, kik az öblökben megállapodván, az utazóknak tökéletlen mesélései után írják munkáikat; hanem az Ország' belsejében vólt hosszas és több esztendőkre terjedő mulatásával hasznos ismereteit buzgón szaporította. Az Indusoknak azon meséjüket: hogy a' Világ már 3,802,926 esztendőig áll, annál kisebb tekintetűnek lenni állítja, holott magok a' Braminek ezen regét csak kaczagva említik, azomban hihetőképben azt bizonyítja ezen állítás, hogy az Indus idő számlálás alkalmasint a' Víz-özöntől kezdődik. Ezen történet az Indus Szent könyvekben igen világosan említették. Ők

azt állítják, hogy a' víz-özön' alkalmatossá-
gával az egész emberi Nem kihalt, kivéven
egy érdemes embert, ki magát egy hajón
gyermekével, 's többféle állatokkal meg-
mentette. Továbbá ezen Író sok kedveltető,
és több új ismereteket közöl az Indiai Ren-
dekről, különösen a' Pariákról, kik a' mint
tudva van, a' tökéletességnek, és tsinoság-
nak legalsó léptsőjén vagynak. A' népnek ezen
része könyörületességre indítja az embert,
azomban, úgymond, lehetetlen említés nél-
kül hagyni a' szegény asszonyoknak sorsát,
kik minden emberi jussoktól, mellyekkel má-
sutt a' szép Nem szabadon él, meg vannak
fosztva. Semmivel sem lehet inkább az In-
diaiaknak ezen embertelen bánását, 's gon-
dolkozását megbizonyítani, mint azon paran-
tsolatok' közlésével, mellyek Padma-Po-
urana Szent könyvben a' Szép Nem eránt
foglaltatnak, és mellyeknek fő pontjai e' kö-
vetkezendők:

1-ör Az asszonynak nints a' földön más
Istene az ő férjén kívül.

2-or Ezen férj, ha még olly öreg, még
olly szörös, még olly szenvedhetetlen, és
durva, ha mindjárt vagyonját buja társára
pazarlaná is, mégis köteles az asszony min-
den igyekezetivel azon lenni: hogy férjével,
mint Urával, Királyával, és Istenével bánják.

3-or Az asszonyi állat azért teremtetett,
hogy minden időben engedelmeskedjék. Mint
leány tartozik attyának, mint asszony férjé-
nek, mint özvegy fiainak fejet hajtani.

4-er Minden asszony szorosan köteleztetik arra: hogy más férfit testi, és lelki szép tulajdonaiért legkisebb figyelemre se vegyen.

5-ör Az asszony, Ura jelenlétében, nem mérészeljen enni, és szerentséjének tartsa, ha éhségét avval enyhítheti, a' mit Ura meg nem akart enni.

6-or Ha a' férj nevet, ő is nevéssen, ha sír kötelessége az asszonynak, hogy sírjon.

7-er Minden asszony, bár mely rangú legyen, tartozik naponként a' házat kisöpreni, az asztal, és konyha eszközöket tsinosítani, és az Urának kellemetes ételeket készíteni.

8-or Hogy férjének tessék, tartozik naponként tiszta vízben, azután sáfrányos vízben fürödni, haját megfésülni, és szagosítani, szemöldökét 's homlokát vörös festéssel kifesteni.

9-er Ha a' férj elútazik, tartozik az asszony böjtölni, a' puszta földön feküdni, és minden tsinosítást elhagyni.

10-er A' férjnek vissza jövételekor tartozik az asszony diadalmi örömmel Ura' elejébe sietni, és néki pontosan minden tselekedeteiről, beszédjéről, és gondolatjairól számot adni.

11-er Ha szidalmazza a' férj feleségét, ez nékie a' jó tanításokért köszönetét kijelenteni tartozik.

12-er Ha megveri a' férj az asszonyt, ez köteles a' büntetést békeségesen tűrni,

azontúl köteles Urának kezét alázatossággal megtsókolni, és tőlle engedelmet kérni, hogy haragra indította.

Ezen Indiai Házassági Törvény-könyv alkalmasint arra, hogy a' Szerzőnek az előre botsátott embertelen bánásokról tett állítása megbizonyosodjék, nem kíván bővebb világosítást.

Egy Franczia Nyereg-jártónak ritka embersége.

Cambraiban egy Nyeregjártó ki egy Lovas Ezrednek külömbféle elhasznált nyeregeit, 's loszerszámait nyilvánosságos Kótyavetyén öszve vásárlotta, nem keveset megütközött, midőn egy nyeregben, melyet ő öszve darabolt, egy Európának minden Birodalmainak arany pénzeiből, egy nagy értékű gyűjteményt találta. Ő azonnal kérdezősködött a' nyeregnek volt tulajdonossa felől, és olly szerentsés volt, hogy nem sokára az tulajdonost megtudná, a' ki egy öreg Ezredes Kvártély-mester volt, ki 25 esztendőig minden háborúban szolgált, és az utolsó Spanyol háborúban Szaragosszában lévő Ispítályban meghalt. Az emberséges Nyereg-jártó, a' boldogúlnak örökösseit is kifürkézte, és a' szerentséssen felfödözött kintset nékiek által adta.

Jean Paul' munkái.

Berlinben Reimer nevű Könyv-áros vette által Jean Paul Fridrik Richter' munkáinak új tellyes kiadását. Ő ezért a' megholt' familiájának jutalomúl fizet 61,000 forintot; és az egész 60 kötetből álló munkát 12 fogásban bortsátja ki.

Egy sertésnek rendkívül való szaporítása.

Angliában Mallhamstown-ban egy Kinai fajta sertés egy esztendőben háromszor malaczozott, és 75 malaczozt ellett; elsőbben 24-et, másodsor 25-öt, harmadsor 26-ot.

Régiség.

Rómában Febr. 15-dikén közel a' 8-dik mértföldet mutató határ-kőhez a' Nomenti úton, Castelli Úr, ezen tájon föld-birtokos, és az ott találtató régiségek ásásainak Igazgatója, egy jó forma állapotban lévő Görög felírást talált, mellyet a' mi Görög Tudósunk, Abbate Amali, e'képpen magyarázott: „Az én hazám a' halhatatlan Róma, atyám volt az ő Tsászárja, és Királlya. Allicilla-nak neveznek, melly az én anyámnak kedves neve. Haldokolván, feleségemnek négy fiút hagytam, kik az ifjuságnak vég-korán valá-

nak. Az ő szelid karjaik hozának engem ezen sir-bóltba".

Természeti Ritkaságok.

Sir Staunton Chinai útazásának leírásában, egy Chinai füves-lajstromot közöl, mellynek titulussa: „Raen-fang-poo” mellyben az egy érű Pamuk-plántáról ezen jegyzések vannak: „A’ durva pamuk igen könnyű, és gyengéded bállásúl szolgál a’ ruhákhoz, magvából jó olaj készül, és ha ez kisajtoltatott, trágyának szolgálnak a’ magvak; a’ magházak tűzello szert, levelei pedig takarmányt adnak, úgy hogy a’ palántának minden része haszonvehető. A’ pamuknak egyik barna neméből készítik a’ Chinai Nanquint”. — Azt beszéli Jackson, hogy Afrika belsejében, szinte olly Thea terem, mint Chinában, de az Afrikaiak a’ hasznát nem ismerik.

Rejtett szó.

Az egész mentő fegyver volt,
Fele emberi tag már
Másikból fegyvert készítenek,
Kemény ércz ez hidd el bár.

Jegyzet. Az 20-dik számbeli Kérdésekre Felelet: 1) Rétszer. 2) a’ Lázár. 3) Hol végződik látásunk határa.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(22.)

Veszprém Vármegyei Magyar Nóták.

Már eddig is nagy kedvességet talált a' Haza előtt azon nemes Eggyesületnek igyekezete, melly Veszprém Vármegyében a' Magyar Nótákat öszve gyűjtögeti, és Fortepiánóra alkalmaztatván, kinyomtatattja. Ezen érdemes igyekezetnek most VIII-dik fogása jelent meg, melly Mélt. Meggyesi Gróf Somogyi Mária Tsillag keresztes Dámának, és Gr. Eltz Imre Ö Exja Hitvesének nagyon ajánlva. A' jelenvaló fogásban találtatnak e' következő Darabok: Diétális lassú Magyar, Rózsavölgyitől; Verbunk időmértékhez, lassú, Ruzsitskától; fris Magyar; lassú Verbunk felségesen, Csermáktől; lassatska, ismét Csermáktől; fris Magyar; lassú Magyar, kedvességgel, Rózsavölgyitől; fris Magyar; lassú, szemérmetes, Csóri Andristól; fris Magyar; ismét fris, megilletődéssel. — Ezen fogás végződik a' 67-ik Nótával. Mellyre nézve az egész Gyűjtemény mintegy Tárháza a' Magyar Nótáknak, és

így kedves birtoka lehet minden muzsika kedvelőnek. Találtatik Pesten Müller Szép Mesterségek Műveivel kereskedőnél a' kis Hidútszában. Pápán Sebestyén Gábor Fiscalis Úrnál. Az ára 24 kr. ezüstben.

Erdélyi Török Levél.

„Messiás vallásán való Erdély Országának Fejedelme Apafi Mihály nekünk igaz hívünk minden kglmes igeretünk után vévén ezen hatalmas Parancsolatunkat. Mivel eösztül maradott Erdély Országának Fejedelminek réghi természeti szokások ez volt, hogy valamikor az mi ditsőséges eleink, és miis fényes Hadainkat arra felé fordítottuk, azon fényes hadainknak segittetésekre, és szükségekre hat hat ökrü hét vagy nyolcz száz szekér Elest vitettenek fényes Táborunkra. De mivel ebben az áldott esztendőben is mind az egész Erdély Országának hadaival edgyütt fényes Táborunkra kelletik jünötök, azt az réghi rendszerént reátok vettetet Élest elengettük, könyörgéseket es remenkedéseket méltó tekintetben vettük. Parancsollyuk azért igen hatalmassan, hogy ezen fényes Parancsolatunk oda érkezvén, mind az Egész Erdély országának Ékes Hadaival annak idejekorán alkalmas helyre fényes Táborunkra menni, es ott megh jelenni, minden szükséges es hasznos dolgainkban találtatni es fáradozni semmiképpen el ne mulassátok,

mellyet megh tapasztalván igen nagy külömb
külömbféle kglmességünket mutattyuk, csak
mindenekben szivessen cselekedgyetek es
igyekezzetek. Ezen Fényes es Czimeres Le-
velünket látván külömben ne cselekedgyetek.
Hölt Drinapolyi mezön, die 1 Marty A. 1683.

Szultán Mehmeth".

Némelly észrevételek a' Perui keres- kedésről.

Peruban mostanában az Európai keres-
kedést, egyedül az Anglusok, és Francziák
birják. Az Európai Portékák, mellyek leg-
inkább megvétetnek e' következendők: a'
Vászonnak minden nemei; kék, zöld, feke-
te, és barna mint leginkább tetszetős színű
posztók; Pamuk portékák, és harisnyák;
ingeknek való Calicotok, Kartonyok, min-
denféle bársonyok, s pántlikák, mindenféle
színű Tafota, és selyem portékák; flanell;
kasimir, kendők, zseb-kendők, üveg, és
tserép portékák; Sajtok, és füstölt sunkák;
fehér, és sárga Viaszk, Kéneső, a' mái
fenyőzéshez tartozó portékák, tsak igen ke-
vés mértékben.

Kihozattatnak pedig: Pamuk; fa-héj;
bárány, és Vigony-gyapjú; öz, és ketske-
bőrök, szarvak, cochenilla, vanilia, és ka-
hao; közönségesen mindazonáltal tsak kész-
pénzzel térnek vissza a' Kereskedők, mert
igen ritkán rakodhatnak meg az említett por-
tékákkal.

Callao, másként Chorillos, vagy Ancon és Huacho (Huasko) öblei egyedül tsak a' neutralis és barátságos szövetségben lévő Hatalmasságok' hajóinak állnak nyitva.

Bolivárnak 1825-dik esztendei Mártius hónapban költ Rendelése szerint, minden idegen Peruban szabadon kereskedhetik. Minden harminczadtól fel van mentve a' Kényszer, a' Bányák' művelésére való szerszámok; hadi eszközök (kivéven a' puska-port) Könyvek, Tudományos szerek; Mappák; Réz-metszetek, és minden nemű Machinák.

A' fizetések egyébbaránt a' portékáknak folyó Piaczi árához, és a' portékák' minéműségéhez képest számláltatnak.

A' Perui hajókon azon portékáktól, melyekért harminczad fizettetik, 10 proCentum, Chili, Rio, de la Plata, és Columbia szabad városok' hajóin 18 perCentum, és minden más hajón kétszerte annyi fizettetik.

Nagy Kérdés.

Bámúlásra méltó a' 19-dik századnak találmányos lelke, melly sok olyan műszereket, 's természeti titkokat lételre hozott, felfödözött, mellyeknek lehetsége az ó kor előtt talán kétségesnek, vagy éppen lehetetlennek látszék. — Erre nézve nem kevesebbé tsudás gondolat volt egy Westphaliai Újság levélben ezen kérdést tenni: „Vallyon nem volna-e lehetséges, minden selyem-bogár'

munkálkodása nélkül, chemiai és technikai dolgozás útján a' fehér szeder-fa' leveleiből selymet készíteni"? — Mellékes kérdésül a' Chemicusoknak, és Természet-vizsgálóknak még ezt lehetne feltenni: Vallyon nem volna-e lehetséges fűből, mellyel a' juh él, gyapjat tsinálni?

Az Aranyat tisztítani.

Akármelly por dörgöli, az fogyasztja az aranyat. Legjobb tehát azt folyó szerekkel tisztítani. Erre legalkalmasabb a' szappan, 's alkali só' felolvasztása, vagy is a' lúg, ammonium, és bor-szesz.

Ha a' darab aranyat lúgba főzik, színe szebb lesz, de az edényre kell vigyázni. Ha az edény meg van czinezve belől, az arany-nak igen bádgyadt lesz a' színe, sőt egészen fejrre is válik. Azonban, ha ezt réz-edényben főzik lúgban, ismét megjön sárga színe. Így a' más bádgyadt színű arany-nak is meglehet szerezni sárgaságát.

Arany tsipkét, him-varrást, 's paszomántot sem lúggal, sem szappannal nem lehet tisztítani; mert ez a' selyemnek színet elveszi. Itt tehát a' bor-szeszhez kell nyúl-ni. Ha ezt jól felmelegítik, 's belőle egy etsettellel megdörgölik a' tsipkét, nem tsak az arany-nak megjön fénye, hanem még némelly materiáknak színe is tisztább, 's világosabb lesz. Ugy tetszik, hogy ebből áll az arany-tsipke tisztítóknak egész titkok.

Azonban a' bor-szeszt tsak a' valóságos aranynak tisztítására lehet hasznosan fordítani. Ha avval ezüst, vagy más részek vagnak egyvelítve, azoktól mintegy elválasztja az aranyat, 's így azoknak más lesz a' színök.

Ha a' czínt rézzel vegyítik, legjobban játsza az arany' színét.

A' Kolompért-soká eltartani.

Vhitlaw Károly közli azon módot, hogy szokta ő a' Kolompért tartani. Azt mondja, hogy ha levegőn, vagy a' napon szárad meg a' kolompér, annak íze keserű lesz, ha pedig azt nagy rakásra rakja az ember, vagy elássa mély gödrökbe, megpárlík. Ő kikerüli mind a' két bajt. Azonnal, hogy a' földből kiszedi a' kolompért, apró hordóba rakja, 's földet homokkal egyvelítve tölt közibe. Így annyi kolompér férhet a' hordókba, mint ha benne föld sem volna, minthogy evvel tsak a' közötté való hézagot tölti be. Így ő egész nap-nyugoti Indiába vitte ki a' kolompért, 's ott nagy nyereséggel adta el. Azt mondja, hogy abból az Amerikai Statusoknak 10 millióm Dollár a' jövedelmök.

Londoni elkelések.

London városa a' közelebb múlt 1825-dik esztendőben is igen sok ételt, és italt

költött el. Ugyan is 22 milliomm font vaj, és 26 milliomm font sajt fogyott el. Tsupán csak a' tejért esztendőnként London 14 milliomm forintot; a' szárnyas állatokért 900,000 forintot fizet. De az Angoloknak különösen kedvelleniök kell a' tengeri nyúlat. Eggyetlen egy áruló az esztendőnek nagyobb része alatt hetenként 14,000 tengeri nyúlat hordott Londonba. — Párisban ugyan a' múlt esztendőben 5 milliomm butelia bort — nem hogy csak ennyit ittak volna meg, hanem ennyivel többet ittak meg, mint az előtt való esztendőben.

A' Füge-fával való bánásról.

G. Svayne Úr, Transactions of the London Horticultural — Society (Repertori of Arts, January 1825.) lévő munkájának 110-dik oldalán némelly nevezetes találmányokat közöl, a' többi között azt tanátsolja: hogy a' szabad ég alatt lévő fügefákon mind azon apró fügétskéket, mellyek Augustus hónaptól fogva kifakadnak, mihent azokat csak észre venni lehet, az újjai között morzsolja el az ember, mert ezek nem egyebek mint a' nagyobb fügek táplálására szükségképpen megkívántató nedvességek tolvajjai.

A p r ó s á g o k.

Azon két író tollat, mellyekkel az Amiens-i Békeséget alá írták, nem rég London-

ban nyilván elkötyavetyélték, és Sir Francis Burdett 500 font Sterlingen vette meg.

Nem rég ugyan Londonban Newtonnak egy fogát Lord Shwaterbury 730 font Sterlingen vette meg, 's ő azonnal azt gyűrűbe tsináltatta, 's most legnagyobb értékű gyémánt gyanánt hordozza.

December 28-dikán a' múlt esztendőben Anhalt-Dessau Herczegi erdő-felvigyázónak fia Steckby-nél Aken-en alól az Elbe vizében egy delfin-halat (*Delphinus phocaena* Linnei) puskával meglőtte, nőstény volt; 4 láb, 's 3 újni hosszúságú, és 51 fontot nyomott. Kitömték, 's mint nevezetes ritkaságot, a' Herczegi Természeti gyűjtemény' kabinetjében felállították Gross-Kühnauban.

M e s e.

Én vagyok az élet jele,
Allat, ember velem tart.

Belső tagod bánik vele,
A' mit tettem be kavart.

Én magam testből nem vagyok,
De tested munkája vagyok,

J e g y z e t. Az 21-dik számbeli Rejtett-
szó: Karvas.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(23.)

Az Elefánt dühösségének újjabb példája.

Azon híres 22. esztendő, 11 láb magasságú, és 10,000 font nehezségű Elefánt, melly Londonban Exeter Changében lévő állatok nagy gyűjteményében, már 17 esztendő óta a' Londoniak által tsudálva nézet-teték, folyó esztendei Februárius 28-dik napján a' tulajdonosnak parantsolatjára agyon lövettetett, (hasonló Velencei történetről néhány esztendővel ez előtt tudositottuk Olvasóinkat). Ezen állat melly valóságos természeti ritkaság volt, időssebb korátúl kezdve mindég szelídebb, és szófogadóbb lett, azomban némelykor igen észrevehető jeleit mutatta indulatosságának, melly kedvetlen garázdálkodása, mint egy nyilvános jele volt közelgető hanyatlásának. Ugyan azért tavasz kezdetén, a' midőn említett nyughatatlanságai észrevehetőek valának, indulatosságai letsendesítésére abrakja megkevesítetett, és orvosságok böven (némellykor egy Dosisban

6 Untzia Calomelt) adattak néki, melly orvosság állandó gyöngeségben tartá az állatot. — Mind ezen gondos előre látható szükséges intézetek sem tsendesíthették meg egynehány nap óta az állatot, sőt inkább napról napra annyira nevedett dühössége, hogy még szolgájának ketsegtetésére, és hízeltető simogatásaira sem ügyelne, hanem aztat órával megütni igyekeznek, lefeküdt továbbá ketreczébe, és abba magát olly dühösséggel hem-pelyette, hogy abban nagy rongálásokat tett, mellynek helyre állítása noha az szörnyű erősen volt készítve a' tulajdonosnak 350 font Sterlingbe került. A' veszedelem napról napra nevedett az Elefánt dühösségén a' legkeményebb orvosságok sem vehettek erőt, ugyan azért Arsenicum kevertetett az eledel közé, de ezt megérezvén, azt meg sem érintette, és vastag rudakból álló vas-gádorja ellen olly szörnyen dühödött, hogy minden pillantatban attúl lebetett tartani, hogy ketreczét végképpen szét töri. Ugyan azért ezen hires állati gyűjteménynek tulajdonosa eltökéllette magában, hogy minden további történhető szerentsétlenségek elkerülésére az Elefántot agyon lövette, befonyatta annak-okaért az Elefánt ketreczén volt vas-rostélyt melly ellen még mindig dühösködött az állat erős hajó kötelekkel; továbbá kiállított 14. puskást, kiknek két Chirurgus által azon helyeket kimutatta az Elefánton, hol a' golyó-bis legkönnyebben áthatjárhatván azt hama-rább kivégezhessék. Az első kilövással az

állaton semmi sebek sem ejtettek, és a' golyóbisok csak vissza ugrottak, így történt a' puskásoknak második tüzelésével is, de a' harmadik tüzelés után fájdalmassan elbödítette magát az Elefánt, a' mikor a' füle mellé tüzelt puskákból néhány golyóbisok husába behatván az ez által okozott sebből a' vér bőven folyt, de ez még erőt nem vett az Elefánton, hanem midőn másfél óráig az emlitett puskások szünet nélkül tüzeltek volna, és már 154. golyóbisok az Elefántba bele lövettettek, akkor rogyott a' nagy állat öszve, és egy karabin végére alkalmaztatott kardnak többszöri szúrásaival végképpen megölettetett. Az Elefántnak olly sok vére folyt, hogy a' ketretznek allját jó magassan befogná.

Az útszákon a' puska-lövések' hallására olly szörnyű sok nép gyült öszve, hogy a' kiállított Constablesek (Polgári Politia katonák) a' nyughatatlan tolongásoknak alig állhatnának ellent. Mindenik az állati gyűjteménybe igyekezett menni, a' hol 2 Schilling fizetésért ki ki a' vérében fetrengő megöletett állatot láthatta. A' puskások minden lövés után, mellyet ők 15 lábnyi távulságról süttögettek az Elefántra, a' Sála szegletébe futottak, a' hol minden veszedelem nélkül töltögettek fegyvereiket. Az Elefánt egy igen nagy vas-rudat kivetett kinnyai, és dühössége között az előtte álló rostélyból, és bizonyosan kitört volna ketreczéből, ha az erős hajó kötelek nem tartóztatták volna.

Ezen Oriási nagyságú állat megöletése után, éppen olly helyheztetésben hevert ketreczében, mintha aluva kinyújtózkodott volna. A' golyóbisok által testen okoztatott sebek fejen, és halántékján láthatók voltak, mellyek között alkalmasint azon golyóbis, melly oldalán, és szíven keresztül ment, okozhatta halálát, azon alkalommal midőn a' vas rostély ellen vadúl dühösködött, eltörte egyik fogát, a' másikat még fiatal korában törte el. Ezen Elefánt mind azon elefántokat, mellyeket még eddig Európában lehetett látni, nagyságára nézve felül haladta. Minek-utánna ezen szerentsétlen állat több lövéseket kapott fejében, természeti ösztönétől indíttatván, farával fordúlt a' rostélynak, és puskásoknak; minthogy pedig egész erejével a' rostélyt farával kinyomni igyekezett, az őrzők felvén a' veszedelemtől, éles kardokkal szurkálták, melly által a' továbbhi vad erőlködéseit mind addig gátolták, míg valahára erejében megfogyatkozván, öszve rogyott. Ezen Elefánt Sir Everard Home Anatomus által Martius 4-én vizsgálat végett feldaraboltatott. Az állati gyűjteményben egy állat sem mutatott a' lövöldözés közben valami különös nyughatatlanságot, kivéven a' szelindekeken nyert győzedelemről isméretes Nero nevezetű kan Oroszlányt, melly mérgesen rázván serényét, farkával ketreczének rostélját keményen verdeste, mellyel a' véres tsatába elegyedni kívánó indulatját akarta jelenteni. Ezen híres állati gyűjtemény szá-

mára hét új Elefánt Bengaliából útban van London felé.

Az említett Elefánt 5 utolsó esztendőktől óta mindég Tavasszal nyughatatlankodni kezdett, de a' hasznosan elrendelt gyengítő orvosságok mindég elégségesek voltak, a' további következtetések' eltávoztatására. Egyszer 5 esztendő előtt olly dühödött volt, hogy igen erős orvosságok, úgymint 6. Untia Calomel, 75. font Epsomi só, czúkor aljával keverve, 52. óra alatt minden hasznos következtetés nélkül adattatnék nékie, de minnekutánna 5—6 font velőt megevett volna, hathatósan munkálódtak benne az orvosságok, és a' kívánt véget elérték. Más alkalmazhatósággal 4. Palatzk Croton olaj adatott neki, mellyből sokszor egy tsepp egy embernek elegendő dosis, a' nélkül, hogy legkisebb változás lett volna az Elefántban. Közönséges nyughatatlankodásai közben eledele közé kénkö kevertetett, és igen fogatosan munkálkodott. A' fő felvigyázójának közelébb múlt esztendei November hónapban történt halála után senki tellyes bátorsággal az állat körül nem forgolódhatott. Utolsó dühösségének első jelét adá egy héttel megölettetése előtt, ketrecze' egy részének felszaggatásával a' midőn olly dühödött vólt, hogy a' ketreczet igazító embereknek tellyesen lehetetlen volt munkáikat folytatni.

(Folytatása következik).

A' Selyem-bogár, és a' Pók.

M e s e.

Irígy füllel hallván a' büszke Pók, a' Selyem-bogár sok ditséreteit, megvetőleg imígy szólítá a' pókot: „Te felfuvalkodott Pedant! hát olly nehezen esik vad komorságodnak engem Collégádnak hívni? Tekints csak az én mesterséges munkáimra, hát nem de vékonyabb szálakat fonok én, mind te”?

„De mitsoda haszonra”? így kérdezé a' Selyem bogár: „Itten te csak a' szobákat piszkolod, azért mindenütt igyekeznek téged pusztítani, a' hol csak reád akadhatnak, én pedig fáradságommal az embereknek munkát adok, foglalatostoktatok több ezer kezeket, és familiákat, kik általam keresik meg szükséges élelmeket, némellyek még utánnam meg is gazdagodnak, de a' mi több én élesztetem az Országokban, és Nemzetekben az igyekezetet, elterjeszttem a' legmesszebb Tartományokban is a' kereskedést; érettem állítatnak fel sok kézi művek, és mesterségek, mellyek a' polgári életben olly hasznosak. Ugyan ditsekedhetsz e' te illy hasznokkal”?

„Te semmit sem tudsz a' Jurisprudentiáról, és a' Corpus jurisról „mondá a' Pók” a' te mesterségbéli belső hajlandóságod engem éppen meg nem ítélhet, de nékem még Jus gladiumom is van, nállam van az igazság, és a' törvényszék, az én hálóm azon vesztő hely, mellyen a' bűnös legyek, és

férgek kik fullánkaikkal az embereket üldözik halálössan megbüntettetnek.

De erre a' selyem-bogár „szűny meg törvénykezéseddel, és igazság kiszolgáltatásoddal kérkedni, itten a' te hálóddal, tsak legyeket, és bádjadt férgeket tudsz fogni, a' darázsok hálóidon szabadon keresztül járhatnak.

Helyre hozása a' megromlott hordóknak, hogy azokba bor, és más italok bátran tölthetessenek.

A' legújabb gazdaságbéli, havi írás szerint, Lajous Úr azt tanátsolja: hogy a' megromlott hordók fa, vagy más tiszta olajjal többször kisuroltassanak, és azután pálinkával jó kimosattassanak, melly tisztítás után bátran az italok a' hordókba tölthetnek. Eddig az Tonnák e'képpen tisztítattak, a' megromlott dongák és fenekei a' hordóknak, kivetettek hogy a' szél keresztül járhassa, továbbá bűdös-kövel kifüstöltettek, és oltatlan mész bennek feleresztetett. Azomban Hattchet Anglus Chemicus azt javálja: hogy ezen feleresztett mész helyett Edző lúgsó (Kali) fordítassék a' hordók tisztítására, és ezen utóbbi, mint több próbákkal megerősített hasznos javallat, minden boros gazdának ajánlható.

A p r ó s á g o k.

Eggyik így jelenti fia' halálát: Az én kedves fiam elvált töllem, tsendessen nyugodjanak porai, mellyek legszebb reménységet nyújtottak.

Egy másik pedig: Tegnapelőtt, Julius 3-kán a' földi örömet az égivel váltotta fel Hitvesem. Ha vissza emlékezem az ő jeles tulajdonságira, keserűség fog el engemet, 's sajnosan esik azon kötelesség, melly parantsolja, hogy a' hóltról csak jót mondjunk. Kik csak esmerték őtet, esmerik azon fájdalmat, mellyet én egyedül érezek, 's arról bizonyossá tesznek engemet, bár ha szóval nem mondják is.

Hogy van az Úr? kérdé eggyik. — Úgy mint az Úr lát, vólt a' felelet. Tehát az Úr igen rosszúl van; mert én valósággal rosszúl látok.

M e s e.

Két atya, két fiú három nyúlat fogván,
Mint a' sor kívánta együtt megosztóznán;
Hihetnéd-é? mégis valóban megtörtént,
Mindegyiknek jutott egy egy nyúl fejenként.

J e g y z e t. Az 22-dik számbeli Mese:
Lélekzés.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(24.)

Az Elefánt dühösségének újabb példája.

(Bérekesztése).

A' fent leírt többszöri dühösségén kívül az Elefánt, egész utolsó hónapokig olly jámbor, és szelíd volt, hogy felvigyázója órában aludhatnék, és az állathoz minden órában, rúd nélkül mehetne. De végső napjaiban a' legnagyobb veszedelemmel volt a' körülötte lévő szolgálat öszve kötötte. Ezen természeti tudának eledele 2 tsomó szénából, 10 — 12 tsomó répából, 1. zsúp-szalmából, (melly ugyan ágy képpen vettetett alája, de azt közönségesen megemésztette) azon kívül 30 — 40 Galló vízből állott. 24 óra alatt közönségesen 4 órát aludt, de ekkor is legkissebb szokatlan zörgésre felébredett. Ez előtt 4. vagy 5. esztendővel bőre felpattogni, és sebesedni kezdett, melly sebeket naponként a' szolgál velövel békent. Ezen ápolgatás annyira tetszett az Elefántnak, hogy ha illyentén

új sebet testén érzett, vizet sziván orrába avval testének fájdalmas részét megfetskendette, és evvel mintegy szolgáját figyelmetessé tette, hogy új sebet a' szokott módon orvosolná. Ezen állat éppen olly érzékeny, mint kegyes volt, egykor szolgája czifra köntösbe öltözködve közelített hozzája, az Elefánt meg nem ösmervén szolgáját, felemelte az orrát, és éppen reá akart vágni, a' midőn egy másik vigyázó pajtásán segíteni kívánván az Elefánt czombját vas-villával megszurta. — Ez által a' szolga ugyan megmenekedett a' veszedelemtől, de az Elefánt megjegyzette magának azon felvigyázót, ki őtet megsértette, és boszúját ezen naptól óta, ha mással nem lehetett, legalabb azzal kívánta rajta kitölteni, hogy őtet gyakran piszkos vízzel, melyet orrába felszívott, megöntözte. Illy szörnyű állatnak megölettetése mindenkör sok munkába kerül. Azon Elefántot melly néhány esztendőök előtt Velenczében kiszabadult, minnekutánna 50 puska lövésekkel megsértetett, csak 9 fontos ágyú lövéssel lehetett megölni. Indiában a' kan Elefántok gyakran olly betegségbe esnek, melly Indiában „Mustnak” neveztetik, ez nem egyéb, mint megbódulás. Ha ezen betegségbe esik az Elefánt, akkor megdühösödik, senki neki nem parantsolhat, a' kit útközben talál, ha mindjárt Mohantja (vezetője) volna is, minden irgalom nélkül megöli, noha az előtt véle mindent tehetett; ilyenkor más oszvoóság nints a' megölettetésnél. — Delhiben is néhány

esztendőkkel ez előtt egy Elefánt megbódulván, megdühösödött, és, a' mint mondatik, ez is tsak 2. vagy 3. ágyú lövésekkel ölettetett meg.

A' ki keres, többet is talál, mint elvesztett.

Párisban Februarius 25-én délben egy kereskedő Ház' pénzszedő szolgája egy zatskóval, mellyben közel 9000 Frank vólt, Pont Royal nevű hídon menvén, hogy kinyugodhassék terhével, a' kar-fához dőlt, de szerentsétlenségére a' zatskó kitsúszván kezéből, éppen ott, ahol a' víz legmélyebb belé esett. Mindjárt találkoztak több buvár emberek, kik a' mélységbe esett zsák kiemelését magokra vállalták, de melly nagy vólt tsudájok, midőn legelőször egy kis vas-ládát, 1784-ik esztendőbeli Louidorokkal megtöltve találtak. A' benne talált pénzeket mellyek 12,000 Frankot értek, mindjárt magok között elosztották, azután ismét a' víz alá ereszkedvén - ki, emelték a' zatskót is, és a' Szolgának által adták, ez örömében egynéhány öt Frankos pénzekkel kívánta ezen buvár emberek, fáradságát megjutalmazni, de ezek' háládatossága is a' véletlenül felfedezett vas-láda találásán feleledvén, nem hogy a' jutalmat a' szolgától elvették volna, sőt inkább azon aranyokból, mellyekkel a' szerentse egyedül

a' szolga szerentsétlensége által őket meg-
gazdagította, néhányokat nékie adtak.

Londoni drágaság.

Londonban az idegenek' szolgálatjára, és a' gyomor kielégítésére 200. Vendég-fogadó, 400. Kortsma, 500. Hávé, és Thea Ház vagyon. Egy fölöstököm, melly Hávéből vagy Theából áll, a' közepszerű Vendégfogadókban, és Kortsmákban $1\frac{1}{2}$ — 3 Schillingbe (1. Schillinget 24. krajczárjával ezüst pénzben számlálván) kerül; egy Ebéd 5—24 Schillingbe, egy ágy $2\frac{1}{2}$ — 5 Schillingbe; egy palaczk Portói, vagy Szeresi bor 6—7 Schillingbe; egy palaczk Madeirai bor 8—10 Schillingbe; egy palaczk Burgundiai 13—14 Schillingbe; végre egy palaczk Champaniai vagy Rajnai ó bor 10. Schillingbe kerül.

Ellenben egy szobáért 2—3 Schillinget, a' felvigyázónak 1— $1\frac{1}{2}$ Schillinget, a' Szoba-leánynak 1 Schillinget kell tsak naponként fizetni.

A' leghíresebb Vendégfogadókban egy szobától naponként 10—21 Schillinget kívánnak. A' közönséges Vendég-házakban $1\frac{1}{2}$ — 2 Schillingért jól lehet lakni. A' Polgároknál lehet a' legszebb útszakban minden készüllettel szobákat, és pediglen az első emeletben $1\frac{1}{2}$ — 6 font Sterling fizetésért egy hétre, a' felsőbb emeletekben 1—4 font Ster-

lingért. Egy közönséges alvó szobáért hetenként 7—12 Schillinget fizetnek.

Házi orvosságok.

1-ör Az elsózott levest az evésre alkalmatossá tenni.

Az elsózott leves helyrehozására egyéb nem kívántatik, mint egy tisztán kimosott közönséges fürdő spongyiát a' már kitalált levesbe egy villán mártani, ez rövid idő múlva a' söt magába fogja szívni.

2-or A' kotsizás által okozott imelgések ellen.

A' kotsi-rázás által okozott imelgések eltávoztatására nints hasznosabb orvosság, mint egy közönséges itató papirosból egy árkust Pálinkába, vagy könnyű Spiritusba mártani, és több réthben öszve hajtva, a' gyomorra tenni, ha a' papiros megszáradna annak meg nedvesítését a' kotsin is folytatni lehet.

A' Strázsa.

Bonaparténak táborozásai alatt bevett szokása volt, hogy éjtszaka minekelőtte lefeküdnék, maga a' sátorai körül kiállított strázsákat körül járná, és azokat megvizsgálná ha valjon nem alusznak-e. Egy ilyen vizsgálás alkalmatosságával egy strázsához

jött, ki egy kereszt-útnál őrképpen ki volt állítva, és az a' parantsolatja volt, hogy egyáltalában senkit ne mérészeljen azon keresztül botsátani. Minthogy a' Strázsa az ekképpen hozzá közelgető Tsászárt meg nem ösmerte, puskáját eleibe tartotta, és nem engedte őtet az úton keresztül menni. Bonaparte azt mondá a' Strázsának, hogy ő Generalis szolgálatot teszen, de a' katona ekképp' felelt „Teremtette! ha mindjárt a' kis Ráplár volnál is (így nevezték Bonapartét az Olasz katonák) még sem ereszttenélek tovább”, 's azért Bonaparte vissza térni kénytelenített.

Más nap virradóra a' katona eránt kérézősködvén Bonaparte, mint hogy ellene Tisztjei semmi rosszat sem mondhatának, magához hívatta a' katonát, és minekutánna tegnapi tettiért megditserte, azonnal Tisztnek nevezte.

A' Rablás, jutalma.

Midön Mahomed Szultánnak, ki Persiát meghódította, egy özvegy asszony azért panaszkodnék: hogy útközben a' haramiák fiát megölték, Ispahánban azt hirdette ki, hogy ezentúl minden (Karavánnak) utazó csoportnak bátorságáról fog gondoskodni. Nem sokára öszve gyűlt egy jó nagy utazó csoport, mellynek védelmére 100. katonát rendelt. Az útnak indulók ezen védelmet erő-

lennek tartván, a' védő erő megnagyobbításáért a' Sultánt ismét megkérték; de ő megújította azon állítását, hogy bátorságokról már elegendő képpen gondoskodott, mellyért az utazók nem kis félelemmel indultak meg. Azomban minden katonának a' Szultán parancsolatjára egy egy kosár külömbféle megmérgeztetett gyümöltsöt kellett magával vinni, mellyet ők azon tájakon, hol az utazó csoportok' közönségesen kiszoktak raboltatni, mintha azt a' napon szárítani akarnák, kirakni tartoztak. Ez meg is történt, a' haramiák megjelentek, a' katonák pedig azonnal elfutottak, ekkor az éhes haramiák neki estek a' szép gyümöltsőknek, és már majd mind felették, a' midőn a' mérgező szorított öldöklő munkálódásait elkezdette. A' Haramiák szörnyű kínok között végzék élteket, az utazó csoport pedig nyugodalmasan tovább ballagott.

A' Döghalál ellen való Doctorok.

1656-dik Esztendőben, midőn Rómában a' Döghalál leginkább kegyetlenkedett, a' Doctorok e'képpen igyekeztek személyöket a' nyavala' ragadásaitól megőrizni. A' midőn tudniillik a' betegek' látogatására mentek, viaszos-vászonzól készült hosszú ruhát vettek magókra, a' képeikre lárvát kötöztek, hogy a' veszedelmes gőzt be ne szívassák, szemeik eleibe nagy Kristály pápa-szemeket

tettek, és orraikra egy nagy madár orrot függesztettek, mellyért őket Orrondi Doctoroknak nevezték. Ezen madár-orr formájára készült üres orr, különbféle jó szagú fűszerszámmokkal volt megtömve. Kezeikben, mellyeket kesztyűkkel fődöztek egy hosszú pálczát hordoztak, mellyel a' betegnek mit kellessék nékie bevenni, és mihez alkalmaztassa magát, megmutatták. — Ezen öltözet által a' dögleletes nyavala' elragadása ellen életüket megőrzötték, és a' betegeknek minden félelem nélkül segítségére lehettek. Rómának minden útszáiban lehetett ilyen öltözetű Orvosokat látni, kik olly ijesztőn néztek ki, hogy a' gyermekek már messziről futottak előlük.

Rejtett szó.

A' fákkal, növényekkel van dolga egésznek ;

Első részében ő pepetselni szokott ;

Szükség , hogy bírjon végével is , ezzel ajánlja

Dolgát ; e' nélkül ostoba tette vagyon.

J e g y z e t. Az 23-dik számbeli Mese :
Öreg atya , atya , és fiú.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(25.)

A^s Kutya düh, és annak mind eddig leghathatósabb gyógyító módjai.

Nem régiben Meissenben Dr. K. F. Lutheritznek értekezése jelent meg a' kutya dühösségről. (Die Hunswuth, als Folge des tollen Hundsbisses etc. Meissen 1825.), mellyben a' veszettségnek megisméréséről ezeket olvassuk. „Ha az engedelmes kutya egyszerre minden ok nélkül harapós lesz, nyughatatlanul ide oda futkos, a' nélkül hogy aludni, a' sötét szögletekbe vonja magát, a' veszettségről gyanús lehet. Midőn a' nyavalya kitör, még ugyan Urának engedelmeskedik; de álnokká válik, a' kezéhez kapkod, melly ötet czirókálja. Továbbá mindég nyughatatlanabbá válik, embert és állatot bosszont, azután félénk lesz, ordít, ugat, harap, szalmát kapar a' hasa alá, a' deszkákat, lánczokat rágja. Ekkor megszökik, fut, mindent, a' mi útját állja, megmar, szeme mámoros, halavány (nem szikrázó), a' vizet nem utálja, mint az ember ugyan ezen nya-

valyában; az egyéb kutyák nem irtóznak tőle, mint sokan állították, ha csak náluk nem erősebb. Dr. Lutheritz a' nemzés ösztönének ki nem elégítését adja a' kutya düh okául, és a' betegséget e'képpen szokta gyógyítani: A' harapás sebet hideg vízzel, vagy húgyal mossa ki, azután meleg vízzel; utóbb a' seb körül jól össze szorítja a' tagot, sós vízzel, tobakkal, vagy sárral bekeni, puskaport éget el fölötte, jól össze meselgeti (scarificálja), és illy módon Vesicator flastrommal nyolcz hétig evesedésben tartja; belsőképpen a' tsere-bogarakat adja. Ennél hiresebb azon bánás módja, mellyel a' kutya dühben szenvedő betegeket Zürichben, és Boroszlóban (Breszlai) gyógyítják, (a' melyekről Dr. Locher-Balher, és Dr. Wendt tudósítanak bennünket). Zürichben a' sebet jól megmetélik, a' Körös-bogarak porát bele döröglik, Vesicator flastromot tesznek a' seb mellé, és így hat hétig tarták evesedésben, azon közben kénköcs kenőtsöt dörögölnék a' beteg tagjába, míg a' nyálfolyás nem kezdődik. Belsőképp az idős betegek minden reggel, később minden másod nap 5. Grán (szem) Nadragulya gyökér port (Rad. Belladonnae) vesznek be, mellyhez míg nyálfolyás nem következik Calomel adatik Ezen por mellé a' beteg mixturát kap, melly Liquor ammonii aceticus, et succiniciból áll, és sok Theát, hogy mindég izzadjon. Négy hétig ágyában fekszen, és hús ételtől magát tartóztassa. Illyen mód szerint 1783-diktól 1824-ig 233.

kutya dühben szenvedő beteg gyógyíttatott meg, kik közül 182-töt kutya, 50-et matska, és róka, eggyet menyét harapott meg. Ezen 233 beteg közül némellyek 2, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 35, 48 napok múlva vétettek fel az Intézetbe, és még is tsak négy halt meg; kettő ezek közül 1784, és 1791-dik esztendőekben tüstént a' felvétel után, a' kiket úgy kell tekinteni, mintha fel sem vétettek volna; a' más kettő közül az eggyik szájának üregében, a' másik szemében kapott sebet, úgy hogy a' gyógyítás módját rajtok nem lehetne végképp' tellyesíteni. — Boroszlóban a' gyógyítás módja e' következendöböll áll: a' seb Körös-bogár porával tele tömetik, és hat hétig evesedésben tartatik; e' mellett kénesös kenöts dörgöltetik a' tagba, és Calomel, szénsavanyas kénesö adatik be hat hétig, míg nagy nyálfolyás nem következik: ilyen módon 1810-től 1823-ig 106 kutya dühben szenvedő beteg gyógyítván, tsak 2 halt meg. Ezek közül egy asszony, kinek annyi sebje volt, hogy lehetetlen vala valamennyivel rendessen bálni; és egy gyermek, kinek sebet már előbb egy Schorvos kiégeté. — Dr. Azter Bétsben szinte 27 esztendeig az illyes betegeket e' következendöképp szerentséssen gyógyította: Belsőképp 3—6 napig egy grán Körös-bogár por adatott be, kívül a' sebre Vesicator tétetett 5—6 hétig. — Dr. Hausbrand Braunsbergben, az első napokban nagy érvágást rendel, a' sebet össze vagdalja, sós vízzel kimossa, és Vesicator által szinte 3 hó-

napig evesedésben tartja. Belsőképpen az első 3 nap alatt Kámfort, és Opiumot ad, és bodza Theát. Illyen módon már 11. beteget gyógyított meg, és egyet sem vesztett el keze alatt. Ebből kitetszik, hogy a' belső gyógyítás módja majd mind egyiknél másféle; de külsőképp a' sebet mind egyik evesedésben tartja, úgy hogy ez, a' kutya düh gyógyításának fő módja. Sokszor a' tsupa külső szerek elegendők a' gyógyításra: Saint-Martin (Monograph. J. Hundswuth Ilmenau 1824) 5 beteget tsupán külsőképp gyógyított meg, 1 ló, és 1 tehén, mellyeket ugyan azon kutya harapott meg, megdöglöttek. - Ezen nevezetes jegyzések hazánknek egész figyelemességét megérdemlik, hol a' kutya-düh olly igen sokszor előfordúl, és többnyire, kiket meglep, a' haláluk áldozza.

Vad-disznó Vadászat.

A' Volga vize partjainál, közelebb múlt esztendei December 20-dik napján Vad-kan vadászat tartatott, mellyben egy Kozák még eddig hallatlan bátorsággal különböztette meg magát. Azon alkalmatossággal tudniillik, midőn egy vad-kan üzőbe vétetvén a' vadászok által körül fogatott, olly vakmerő volt, hogy arra mint egy lóra, reá ugorván, és sertvéjébe kapaszkodván, rajta a' mezőn keresztül lovaglott. Mind ezen bátorsága mellett még sem ölhetette meg a' szörnyeteget,

hanem egy segítségére jövő Vadász-tsoport a' vad-kant földre terítvén, öszve kötözte lábait, és úgy vitte diadalmi pompával haza. Ezen vad-kan elvesztésére minthogy az nagy károkat okozott, a' ki megölné, annak 10. Rubel ígértetett.

Különös Testamentom írás.

Nem régiben egy halálosan megsebesített Anglus katona Tiszt, minthogy se ten-tája, se tolla, de papirosa sem vólt, a' melly-re végső akaratját feljegyezhetne volna, fogta kardját, és avval a' homokba azt leírta. Ezen, két Tanú-bizonságok által megerősített, végső akarat Birói Itélet által jóvá hagyatván, foganatba tétetett.

K a u k i.

Ez Batáviában közönségesen látható fának Indus neve, mellyet Linné *Mimusops* fajtához számlál. Ennek nyolcz levelű szőrös virág kelyhe vagyon, tojás formájú hegyes levelei kettős sorban állanak, vannak 8. lántsa formájú kinyílt virágot képzelő, és a' kehely leveleivel egy forma hosszaságú levelei, mellyek között rövid szőrös por szálak, 's egy fogartyú. Ezen ritka levelű Kauki fa (*Mimusopt* *Elengi*) igen szép külsőjére nézve, ugyan azért a' Malágok által, kik igen

nagyra betsülik ; tsak a' kertek szépítésére plántáltatik, noha hosszas életű, még is tsak alacsony, és vékony szokott lenni. Az öregebb fák törsokei ritkán gömbölők, hanem többnyire szegletesek, és görbék, mintha több ágak egybe nőttek volna ; ha a' kérge megsértetik, abból nyúlós tejes lé folyik, hosszukás levelei egymásnak ellenében vannak, és majd egészen fenyések, mellyek mellül sáfrány színű több virágotskák bujnak ki. A' virágok szaga, mellyet megszáritások után is megtartanak, igen kellemetes ; a' virágok közönségesen estve felé nyilnak, és reggelre már lehullanak. A' gyümöls Narants színű húsos, és a' mellett, hogy az Indusok külfömbféleképpen használják, megszáritván annak húsos részeit, noha egy keveset fanyar, még meg is eszik.

Vagyon sűrűbb levelű Hauki fa is (Mimusopt Hauki) ez közönségesen Matasszárában terem, de más tartományokban is plántáltatik. Ez az előbbenivel majd mindenben megegyez ; kivéven, hogy ennek leveli hosszabbak, virágjai nagyobbak, de szagok nem annyira kellemetes ; a' gyümöltse levessebb, és ízere a' Török szilvához hasonló.

Két Seb - orvosnak nemes gondolkozása.

Párisban egy előkelő embernek igen veszedelmes daganatja támadott. Illy helyhez-

tetésben eltökéllette magában, hogy azt felvágattatja, de ezen Operatiót csak Morand mint leghíresebb Seb-orvosra akarta bízni. — Morand meglátogatja a' beteget, 's megvizsgálja annak daganatját, de azt olly veszedelmesnek találja: hogy a' daganatnak felmetszését, minthogy öregsége miatt keze már reszkedett magára vállalni nem merte. „Itt úgymond egy fiatal kemény kézre van szükség, ugyan azért én Marschall Urat ajánlom”. Ugyan azért ezen fiatal ember, ki nem régiben kezdé Seb-orvosi pályáját, mindazonáltal igen jó értette mesterségét, hivatott a' beteghez. Allig kezdett ez az Operatiohoz, megjelent a' Veteranus Seb-orvos Morand, ki a' kés forgatását szemeivel követte, e' közben észre vette, hogy a' késnek alkalmaztatása szerint végre hajtandó felvágása a' daganatnak, ha nem halált, legalább a' beteg állapotjának megnehezítését vonhatná maga után. Ezen érdemes régi Orvos nem szólt, hanem csak újjával mutatta ki a' fiatal orvosnak a' daganaton azt a' helyet, mellyen a' vágásnak kellene keresztül menni, ne hogy intései által a' fiatal Orvos betsülettyében kárt tegyen. Marschall azonnal megértette, és az öreg Seb-orvos tanátsa szerint igen szerentséssen operált. A' beteg jobban lett, vissza nyert egészségének ünneplésére vendégséget adott, ebbe Morand, és Marschall Urak is hivatalosok voltak, midőn Marschall a' szobában belépnék, a' meggyógyult kinyújtott karokkal eleibe futott, és minekutánna

ötet a' legnagyobb indulattal megölelte volna, mint élete megmentőjét vezette a' társaság eleibe. De Marschall, megfogván Morandnak kezét ezeket mondá: „Nem nekem, hanem ennek az embernek köszönnyé életét, az ő tanácsa nélkül most legalább érzéketlen volna az Úr, ő az én bletsületemet, és jó híremet nagy lelkűen megőrzötte, én sem halgathatom el most, hogy rólla ne szóljak”.

Új Üstökös-Tsillag.

Biela Kapitány Úr, Tseh Országban Josephstadtban Febr. 27-dikén egy kis Üstökös-tsillagot fődözött fel a' Kosban. Febr. 28-dikán estve egyenes felmenetele volt $28^{\circ} 2'$, és éjszaki eltávozása $9^{\circ} 18'$; Martius 2-dikán pedig $2^{\circ} 3'$ állott tovább nyugot felé, és $13'$ éjszak felé.

M e s e.

Nem égetek senkit,
Még is sok fujdogál
Sött bár hideg is szám;
Még is szád hozzá áll
Te adsz lelket kebelembe,
Igy sívok rívok kedvedre.

J e g y z e t. Az 24-dik számbeli Rejtett szó: Kertész.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(26.)

A° Szalmás Üveg.

Galambom, szalmás üvegem!
 Le veszem néked süvegem,
 Megölelem szép derekad,
 Körül nyalom kis ajjakad.

Szebb vagy abba a' szalmába
 Mint Pandi a' rokolyába,
 Úgy nézel ki pólájából,
 Mint a' ró'sa bimbójából.

A' legszebb Dáma nyakába
 Nints a' gyöngy olly szép sorjába,
 Mint mikor Szilvoriumom
 Kis nyakatskádhoz felrázom.

Ha a' szép napot felvárom,
 Te vagy kedves kis óltárom,
 Mellyhez köszönteni mégyek,
 Hogy az nap szerentsés légyek.

Ez előtt vagy harmad nappal
 Jó reggelt mondtak kalappal:
 Nem esik jól a' jó reggel,
 Ha tsak nem szalmás üveggel.

Nem utál tégedet Amor,
'S a' kit háborgat a' mámor;
Mihelyt sugár testedhez nyúl
Szédelgésiből kitisztul.

Mint az essöt tsatornája,
Gyomrotskád parányi szája
Gyengén adja ki tsinosan
Arany tsepjeit hasznosan.

Egy, gulyás - húst falatozott
Író *) minap tsudálkozott,
Hogy a' kulats szép rajzában
Nints a' Bográts a' Danában.

Én még azt jobban tsudálom
Hogy az elsöt nem találom,
Az hátul kezd, ez középen,
'S az első elmarad szépen.

De én Szathmárom 's Beregem,
Redveltje, szalmás üvegem!
Csak ugyan nem falatozom,
Mig veled nem tanátskozom.

A' Gulyás - húsos Bográtsot,
A' legjobb sültet 's kalátsot,
Appetitust szerző szeszed
Által, kedvessé te teszed.

A' hármas szám tökéletes!
'S lesz tán olyan Tiszteletes,
Ki a' Világ bölts századja'
Templomában öszve adja.

*) A' 7-dik Újság Toldalékjában pag. 49, 50, 51, 52.

A' szalmást, és a' Bográtsot,
A' csikó - bőrös kulatsot,
Még pedig kérem szívesen,
Hogy mindeniket terhesen.

Úgy adja szeretőjének
Magyarnak a' kedv szültének,
Én a' Mészárszék, és csapok
Mellett magam is feltsapok.

Barát nélkül élni átok,
Igy mi négyen jó Barátok
Vigabban töltjük éltünket,
Költsönözvén szerelmünket.

Én szilva - fákat ültetek,
'S alattok énekelgetek,
Magasztalom kék fűrtjeit,
Italom kis kútfejeit.

Mikor tsordogál lombikon,
Nem szaglom a' ba'salikom'
Sem a' Nártzis' illatait,
Csak az ő friss bal'samait.

Ha tele töltöm esobolyóm,
'S rá vethetem két-szem golyóm',
Érzékeny pillantatait,
Nevetem a' bú rabjait.

Szalmásom hozzá vezetem,
Csorgója alá ültetem,
Mihelyt tele gyűl kebele,
Nekem kínálkozik vele.

Csak az a' szívemnek nehéz,
Hogy ötet majd egykor más kéz,

Nem az enyim ölelgeti,
De jó — ha az is szereti.

Jöszte még eddig kedvesem!
Csókod alig várom lesem,
Álj előtttem, álj mellettem,
Míg tsak el nem temettetem.

K. A.

Vera-Cruznak leírása.

Vera-Crux tartománybéli fő Város fekszik az éjszaki szélességnek 19° , $11'$, $52''$ és hosszaságnak 281° , $31'$ alatt, az öbölnél egy száraz térségen, melly közönségesen víz nélkül szűkölködik: a' folyó homok által Octobertől egész Aprilisig a' szörnyű éjszaki szelek 24—36 lábnyi magosságú halmokat hordanak öszve, 's az által az itt uralkodó nagy melegség, hozzá járulván, a' nap-sugárainak vissza lökése, és az éghajlat meleg volta, felettébb nevededik. Ezen városnak 3. földi, és 2. vízi kapuja vagyon, egyébbáránt köfalakkal, 's tornyos bástyákkal, és sánczokkal vagyon körül vétetve; házai, többnyire a' Matreporok' régi kő épületeikből állanak, mellyeknek kövei a' tenger fenekéből szedetnek ki. Nevezetesebb épületei közé számláltatnak a' Felvigyázónak (Intendantnak) Kastéllya, 1. Plébánia, 7. Szerzetes, és 2. Ispitálybéli épületek. Humbolth a' lakosokat 16,000; Pike pedig 30,000-re teszi. Ezek leginkább kereskedéssel keresik

élelmöket. — Az öblöt képzeli egy falazattal kirakott part, melly az átaellenében fekvő Ulloa szigetje által formált tsatorna hosszában nyúlik. Igen veszedelmes kikötő, és minthogy a' bevezetés igen nehéz, csak kisebb hajóknak szolgálhat tellyes bátorságul: mindazonáltal ez az első kikötő az egész tartományban, mellyen minden kintsek öszve gyűjtetvén, igen nagy divatban van a' kereskedés, 's ez által a' Portékák Havannába, és Európába küldetnek. Vera-Cruxból egész Mexikóba széljel küldetnek az Európai portékák. Azonban itt ezen portékákra vetett Vám olly nagy, hogy 1805-dikben 100 forintot érő portékák a' fuvar fejében 20 pro Centum beszámlálásával 342 forintra jöttek. Az öbölnek átaellenében fekszik St. Juan de Ulloa Vára, melly 4 rendű várfalakkal megerősítettvén rendes négyszeget formál, mellyben az utóbbi ostromlás' alkalmatosságával nagy károk tétettek. Monterey Vice Király a' 16-dik században azon a' helyen vetette meg talpkövét, a' hol Cortez kikötött; 1615-dik esztendőben különös Privilegium által (Ciudad) az az várossá tétetett. Az egésségtelen levegő ezen homok-buczkás tájék' lakosainak gyakori hideglelést okoz; ide járul a' víz' szűke is, mint legnagyobb hiánosság. Azon idő alatt, míg Vera-Crux ostromlatott, a' kereskedés Alvaradó helységébe, mellyben 60 fehér, és Mulát familiák laknak, tétetett által.

A' nagy Tsallánnak (Urtica major) használása.

Svédziában a' nagy Tsallánt nem hogy ki-
írtanák, sőt inkább avval, mint igen hasz-
nos takarmánnyal, egész szántóföldeket be-
vetnek, a' hol egyébként más nem termene.

Különösen a' Svecziaiak azért tenyész-
tik, mert: 1-ör korán tavasszal a' marhának
zöld eledelül szolgál, a' midőn még más fű-
vek éretlenek. 2-or Bár melly rosz földben,
ha az egészen kösziklás volna is, és tsak 1.
vagy 2. hüvelknyi földdel betakarva, megte-
rem. Nem kíván semmi fáradságos munkát;
nem árt neki sem hideg, sem meleg; azomban
ha valami mivélés fordíttatik reá, a' fárad-
ságot bőven megjutalmazza. 3-or Általa a'
tehenek igen sok, és különös jóságú tejet
adnak, a' téjfel nem tsak hogy sokkal zsíro-
sabb, de az abból köpülendő írósvaj sárgább,
és igen jó ízű szokott lenni. Francia Or-
szágban is a' Prevelia tájéki írósvajat, mint
legjobbat, betsülik, hol a' tehenekkel ha-
sonlóképpen tsalánt étetnek.

De egyébbaránt megmenti a' Teheneket
a' tályag nyavalyától, sőt ha már abban
szenvednének is, kigyógyítja.

Folyó 1826-dik esztendei Aprilis hó-
napban várandó idő járás.

Aprilisben az idő járás közönségesen
változónak tartatik, de ezen állítás helytelen,

mert Aprilis hónapnak közönségesen meleg napjai vagynak, mellynél Julius, Junius, és Május hónapok napjaiban az időjárás sokkal változóbb. Tsak a' melegségre nézve, a' vagy inkább a' változó melegnek, 's hidegnek a' párolgásra való hefolyásából áll Aprilisnek kevert, vagy változó időjárása; mert az északi föld-sark tájékairól, északi Ásiának hegyes vidékeiből kiomló szelek közönségesen reggel ugyan hideg levegőt okoznak, ellenben délután a' Reaumur mértékje szerint 20 grádusnyi meleg is éreztethetik. Aprilisben a' nap már 5. órakor reggel felkel, és 7. órakor estve lealkonyodik, ugyan azért 14. óráig tartó napvilág által a' nap elegendő melegséget lövelhet ki, ha tsak a' sűrű felhők a' nap-sugarait nem tartóztatják, a' vagy a' kipárolgó melegség, hideg levegő ömlésekkel meg nem köttetik, vagy éppen el nem térítettik. A' közepszerű melegség, melly Reaumur + 10 grádusára mégyen, naponként nevededik, és ezen hónap' fogytával többnyire Reaumurnak + 20 grádusáig emelkedik: ekkor kezdődnek a' nedves napok, mellyek a' közönséges nappali melegséggel együtt, a' Tavasznak valóságos kezdetét eszközölni szokták, ugyan azért Aprilis 20-dik napja után virágzanak a' Baraczk, és Körtve fák. Ezen hónap közepében támadó hideg idő a' gyümölts-fáknak már nyílásban lévő virágait vissza veri, és nem ritkaság, hogy ezen hónap' némelly napjai havazással jelennek meg, melly mindazonáltal nem tar-

tós. Aprilisben többnyire a' napkeleti szelek fúvnak, mellyek meleget, és essőt hoznak, ellenben a' dél-napkeleti szelek szép száraz, és meleg napokat, az éjszaki szelek hideg, és komor napokat okoznak. Ha Aprilisnek több esztendőben előfordúlt idő járásait, mellyek a' mostanival megegyeznek, megfontoljuk, abból azt fogjuk tapasztalni, hogy egy esztendőben előfordúlt idő járásokat a' másikkal öszve hasonlítván, közönségesen Aprilisben csak 3 egészen tiszta minden felhők nélkül való napok, 5 egészen komor napok, és 23 napok felhővel, s napfénnel felváltva vagynak, valamint 4 nap essős, és 3. havas szokott lenni. Reménylhető hogy az idén Aprilis hónap száraz, és hűs lesz, melly végett a' Tavaszt hátráltatni fogja.

Kurueburg Mart. 15. 1826.

Dr. W. Fischer Jó'sef.

M e s e.

Szárnyos, lábos, nints erdőben:
Inkább van, ház üregében,
Lába lépni nem szokott.
Szemet bogarat keresvén,
Igy Gazdának kárát lesvén,
Magára veszélyt hozott.

J e g y z e t. Az 25-dik számbeli Mese:
Trombita.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(27.)

Máyer Jó'sef Pesti Nevendék-Pap^s
temetésére. *)

Hah! hát dühödnek semmi határa nints,
'S töröd nem ismér válogatást, halál?!
Mindennek a' sirt kell elérni
Áthalad, a' mi tsak élni indult!

Ki sirt szemekkel szánva előbbeui
Társára, 's most, hah! áldozatodra néz
Egy hü Nevendék-test, kin ejtéd
E' sebet egy tag' eleste által.

Máyer, Te-érted sír, kesereg, 's eped
Lantunk, letévén ömledezéseit,
'S helyette gyász fátyolt felöltvén
Meghidegült tetemidhez illöt.

*) Ezen derék Nevendék Pap, Pesti fi volt, és a' Pesti fő Seminariumban magát mindentanuló társai előtt annyira megkedveltette, hogy az ő halálát mindnyájan sajnálnák.

Te már lejárad jóra, 's igaz nevű
Erkölcstre vágyó pályafutásodat. —
Már vége nem kis szorgalommal
Szép tudományt kereső hevednek —

Veled kimultak kedves Anyád', 's Atyád'
Nem szélén épült drága reményei,
Kik érted égő fájdalommal
A' Nagy Egekre panaszt kiáltnak;

Hijába — nints már, nints fiok — a' kinek
Javára szánák földi vagyonyokat;
Nints kin tekinthetnek örömmel
Fáradozásainak jutalmát.

Nem érzi többé, nem — szerető szived
A' hü barátság' szent kötelékeit,
Túl ment az e' Világ köréből
Lakni az Ég Ura' Thronusához.

Mi, volt barátid, por, 's hamu testedet
A' sirba indultunk takarítani;
Más egy halandó mit tehetne
Hív szeretetnek igaz jeléül?

Kong a' harang — menny, menny szeretett,
felünk!

Bánat, 's sirás közt a' temetőbe le —
Emléked el nem múl szivünkben
Míglen az életerőnk nem áll —

Nevendék társai.

Afrikáról újabb ismeretek.

Az Anglus Levelekben ezeket olvassuk: A' mi Afrikai utazóinktól Sierra - Leonából tudósításokat vettünk, mellyek szerint az innen Benin és Biafra felé evedzett Clapperton és Pearce Kapitányok, valamint Morrison, és Dickson Urak' a' tengernek alkalmas partjainál kikötven, Soccatu felé igyekeznek, hol néhányan a' társaságból hátra maradnak, hogy azon híres Bello Sultánnal közelebbi eggyességet, valamint Soccatu, és a' part között való közösülést szerezhessenek; az alatt pedig a' társaság' többi része Niger folyót fogja végig hajóházní. Ezen hírek szerint újabban az bizonyíttatik: hogy Afrika' közepében sokkal nagyobb a' műveltség, és a' Negerek az emberiségnek annál nagyobb polczára léptek, mennél inkább meszszebbre élnek a' tenger partjaitól. A' nép itt annál rendesebb, szorgalmasabb, és előrelátóbb, mennél inkább távol van a' Rabszolgaságnak útálatos következéseitől. Clapperton Kapitány, ki már az előtt is Soccatuban volt, elegendőképpen nem tudja dítserni az épületeknek tsínosságát, a' plántálásoknak rendességét, különösen dítseri a' Pamuk, és Indigó plántálásokban a' Negereknek azon fáráthatatlan igyekezetöket, mellyel ök ezeket a' gaztól tisztogatják. — Az a' körülállás, hogy Tombuctuba, és Soccatuba vitetni szokot arany, Afrikának nyugoti, és délnyugoti részeiből hozatik újab-

ban megerősíti azon régi véleményt, hogy nyugot Afrikának belsejében a' gazdag arany Bányák, nem messze Sierra Leonától fekszenek.

Haydennek különös megillettetése.

Minekutánna Haydn Angliai utazásából visszatért volna Bécs Várossának Külső Várossában, egy kis házatskát kertel együtt vásárlott magának. Ezen tündérlakhelyben készítette ő a' Teremtésről, és az Esztendőnek négy részeiről való munkáit. Ezen nagy munkákat, melyek a' képzelődésnek fiatal tüzevel olly angyali módra hangzó harmoniákkal vannak ékesítve életének 65-dik Esztendejében írta. Az Esztendő' négy részeinek Musikai előadásán, melly utolsó munkája volt 11 hónapokig dolgozott. — Halála előtt néhány Esztendővel, a' Bécsi Musikai Egyesület bekívánván rekeszteni téli gyakorlásainak nyilvános mutattványait, annak berekesztésére Haydn Teremtését adta, erre maga a' Szerző is hivatalos volt, már a' megkülömböztetett nagy tiszteletű elfogadás igen megillette Haydent, de még inkább elfogta szívét tulajdon munkájának mesterséges előadása; főkép' midőn annak ez az tzikkelye adatnék elő „És világosság lőn” tulajdon munkájának Isteni harmoniájátúl annyira meglepetett: hogy könnyei letsordulván szeméből felemelt karokkal eképen kiáltának fel —

„Nem én töllem, hanem onnan jött minden.” — Erre ostromló indulatai közt öszverogyék úgy hogy elkellenék öt a' gyülekezetből vinni.

Orosz megtelepedés Pekingben.

Tudva van, hogy Orosz Ország az 1689-dikben Chinával kötött békeségben lemondott azon elfoglalásokról, melyeket a' Kozákok Amur folyó körül 1580-ban tettek. — Akkor több Orosz szállítványok jöttek a' Sinai uralkodás alá. A' Pekingi udvarnak veszedelmesnek látszott, azon új alattvalókat az ő régi földieiknek szomszédságában hagyni; azért Pekingbe által szállította, és ott ezek egy nevezetes külső várost állítottak. Hogy a' háború alatt a' Sinaiak az Orosz vitézséget megtanúlták bethűlni, ezen emberekből a' Tsászár egy Gárda Regementet állított fel, mely Oroszniron vagy Orosz Kompania nevet kapott. A' Moszkvai Udvar részt vette ezen Orosz szállítványoknak sorsában, kik a' pogány földön minden lelki segedelem, és vigasztalás nélkül élni kénytelenek voltak. Azért a' Tsászárnál kieszközöltetett azon engedelem, hogy Pekingben két Templomot, s egy Klastromot lehessen építeni a' megkívántató Papok számára. Egy későbbi, 1728-dik esztendei egygyezés által ezen Papi Intézet ismét megerősítettett. És így Orosz Ország minden Európai Hatalmasságok között egyedül

való, melly rendszerént való öszvefüggésben
 vagyon, ezen az egész világtól elzárt Biroda-
 lommal. A' Papok ezen Missiónál 10 eszten-
 deig laknak Pekingben. Mivel az Országló-
 székek ide csak derék tudós férfiakat küld, te-
 hát nintsen nyereség nélkül a' Nemzetek tu-
 dományára, és Literaturára nézve. Hyacinth
 Archimandrita, a' ki nem rég tért vissza Si-
 nából, minden előbb oda mentek között leg-
 jelesebb. Pekingben mulatása alatt a' Sinai,
 Mandsu, és más Indiai nyelvek' megtanulásá-
 val foglalatoskodott. Ezen jeles ember an-
 nyit munkálkodott, hogy a' Tudományoknak
 egy egész Akademiája annyi idő alatt nehe-
 zen tehetett volna többet. Tőle nyertük a'
 következendőket: Sinának közönséges törté-
 netei 2357 esztendőtol fogva Kr. szül. előtt
 1633-ig a' mi idő számlálásunk szerént, 9
 Kötet folio formában. A' Sinai Birodalomnak
 Geographiája, és Statistikája, azon öt nyel-
 veknek, mellyekkel ott élnek, summás elő-
 adásával együtt, 2 Kötet folio formában.
 Confuciusnak írásai Orosz nyelvre fordítva
 megvilágosításokkal. Egy Sina-Orosz Lekszi-
 kon. Tibet és Kis Bukaria Geographiája, és
 Mongoliának történetei. Egy Sinai Törvény-
 könyv a' Mongolok eránt, Peking városának
 pontos leírása. Hoangho folyó tsatornájának,
 és a' Tsászári tsatornának leírása. Ezeken
 kívül még ezen szorgalmatos Férjfiú több
 munkákat irt a' Sinaiak szokásairól, és élet
 módjáról, hadi tudományáról, és fabrikáiról.
 Azon rész vétel, mellyet Orosz Tsászár a'

tudományos vizsgálódások eránt mutat, nagy reménységet nyújt, hogy ezen gazdag Gyűjtemény, az egész tudós Európának nyereségül szolgál.

Angliában a' Masináknak fontossága, és nagy használása.

Hét esztendővel ez előtt, három legnevezetesebb Pamuk-szövők, a' munkák öszveszámolásából azt a' következtetést tették közönségesse: hogy miolta Arkvirght által a' Masinák megigazítottak, egy ember annyit végezhetett, mint annak előtte 120, a' mostani legújabb javítások szerént pedig egy ember annyit végezhet, mint külömben 140—150 ember végezhetne. Minthogy a' Kartonfabrikákban mostanában 230,000 emberek fordítatnak a' pamuk' fonására, már ha 280,000. 120-szal sokszoroztatik 33,600,000, mester legények kívántatnának, azon temérdek sokaságu pamuknak a' régi módon leendő feldolgozására, mellyet most Angliában olly tsekély emberi erő feldolgoz.

A p r ó s á g o k.

Colbert Finanz Minister, tizen negyedik Lajos Franczia Király alatt legelőször harmintzad alá vetette a' dohányt, minthogy a' dohányzás még olly divatban akkor nem völt, ezen rendelkezéért közönségesen kinevettetett,

de Colbert erre ekképp felelt „nevessetek tsak, a' dohányzás egy rossz szokás, a' pedig elterjedni szokott”.

1694-dikben Franciaország Dauphinja, Legrand híres Színjatszót Párisba hozattatta. Ez egy igen tudós, és eszes ember volt, a' színjáték mesterségében jártas, szava hangja pedig felettebb kelemetes, de egyébiránt igen hitván kis ember. Szerentsétlenségére mindég néki kellett a' Királyok, és Vitézek személyeit felvenni, midőn egykor hasonló Rollét jádzana, a' melly alávaló test alkotásával éppen ellenkezett, a' nézők nem igen kedvessen nézték őtet, mellyet ő észre vévén, az Színjatszó hely széllire lépett, és alázatos helyheztetésben ezeket mondá. „Ugy tartom sokkal könnyebb lészen az Uraknak személyemet megszokni, hogy sem nékem azt megváltóztatni”. — Evvel annyira megnyerte a' nézők tetszését, hogy ezután Párisban ő volt a' legkedvesebb Színjádzó, és általa írtt Theátralis darabok, minden boltokba árultattak.

Rejtett szó.

Házadban testedben, leled az egészet,
Állatok hajlékát látod elejében;
Ha vég tagját veszed mint újabb egészet
Már hangzik, 's kedveli kiki jó kedvében.

Jegyzet. Az 26-dik számbeli Mese:
Veréb.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(28.)

Szerbus Dal.

Mi hallik ott a' túlsó részeken,
Harang, avagy kakas szó hallik-e?
Se nem Harang' se nem kakas szava;
Egy Nénnek öcscséhez kérő szava:
Redvelt öcsém! hah török rab vagyok,
Jer, válts ki engem török kezekből,
Érttem kevés bért kíván a' török:
Két font arany pénzt, két font gyöngyöket.
Nénnyének az öcsce azt üzenteti:
Áranyt nem adhatok, lovamra kell;
Ha rajt' üllök, szépnek tessék nekem:
Gyöngyöt sem adhatok, mátkámra kell;
Ha csókolom, kedvesebb hadd legyen. —
Öcscsének a' Nén viszz' üzenteti:
Redvelt öcsém! Török rab nem vagyok,
Hanem török nagy Császárné vagyok.

B.

Egy Paraszt leánynak különös szerentséje.

Abban a' Tartományban: hol az aszszonyi nem szabadabban uralkodik, a' Dauphin Francia tartományban Claudina Mignonot paraszt leány egy helységben minden Szűzek felett virágzott. Szeretői nem sokára körül vették, de ezek között csak egy volt olly szerentsés, kit annyira megkedvelt, hogy szívét, és kezét tőle meg nem tagadta. Ezen szerentsés ifjú egy gazdag Bárnak d'Amble-rieux Úrnak, Dauphin kintstárnokjának Titoknokja volt. A' Völegény, mintközönségesen bevett szokás Urához folyamodott, a' házassági engedelem megnyeréséért. A' Báró minekelötte Titoknokjának ostobatettében, a' mint mondani szokta megegyezne, a' menyasszonyt látni kívánta, meglátván a' Báró ezen tsuda szépségű leányt, azonnal magában elvégezte, hogy ötet tulajdon gerjedelmei kielégítésére fogja megtartani; ugyan azért szerelmes Titoknokját némelly dolgok' elintézése végett elküldötte, az alatt a' Báró a' leányt elvette; vissza térvén hosszas útjából a' Titoknok, különös meglegedésének kijelentése után a' Báró ötet megajándékozta, és szolgálatjából elküldötte. Ezen rangjához nem illő házasság miatt a' Báróra egész Nemzetsége megneheztelt. Itt már meg volt vetve Claudinának a' szerentséje; mert meghalván férje, noha a' tőle való két gyermekek már előbb meghaltak, nékie hagyta minden va-

gyonját. — A' Báró atyafiai a' végső akarat-
ról tudósíttatván, azt megsemmisíteni akar-
ták, melly végett a' szép özvegy szükséges-
nek tartotta, hogy Párisba utazzon, és ott
Pörében tulajdon szép személye szerént vilá-
gosítsa fel a' Birákat; l'Hospital Marsal meg-
pillantván a' szép Menyetskét elfelejtkezvén
a' 75 esztendő' sullyairól, belé szeretett,
és elvette. Ezen új házassági élet, két esz-
tendő' múlva a' Marsal' halálának közben
jöttével megszűnt, a' midőn ismét Claudine
második Ura' minden vagyonjainak is örö-
kösse lett. Ezen özvegységben több eszten-
dőkig jámborúl élt Claudine, míglen V-dik
János Kazimér 1669-dik esztendőben alattva-
lóival kötött egygyességnél fogva 300,000 fo-
riót esztendőbeli tartás bér mellett a' Len-
gyel Koronáról lemondván, Párisba költözkö-
dött, a' szép özvegyet meglátni, és azonnal
bele szeretni, tsak egy pillantás munkája volt;
úgy hogy egy két nap múlva ötet feleségül
venné. A' Király 3 esztendő' múlva meghalá-
lozott, és Claudine Királyné, harmadik Urá-
nak is minden vagyonjaiban örökösödött.

Negyedik Urat már nem kívánt Claudine,
hanem mint özvegy, ki még mindenektől
tiszteltetett, és szerettetett, pompásan élte
napjait.

Az ember a' harang alatt.

The New Times nevű Angol Havi-írás-
ban, egy ifjúnak igen emlékezetes története

találtatik, ki a' harangozás közben a' torony harang alá szorúlt. Ő maga így beszéli el kényait: „Eggyik vasárnap társommal a' harangozó szobába menék, hogy a' délutáni imádságra harangozzunk. Már meghuzánk a' kötelet, midőn eszünkbe juta, hogy a' harang szíve, egy halotti harangozás miatt bevolt tekerődve. Társam tehát felküldé a' toronyba, hogy oldjam le a' kalap-posztót, melly ra volt kötve. A' közben, hogy én evvel bajlódtam, társomat alúlról elhívták. Éppen ki akarek bújni a' harangból, midőn az mozdulni kezdett. Mint a' villám, úgy érte ezen történet szívemet. Hirtelen, mintegy köszvényes rángatódzással leugrék a' harangból, és hanyatt a' harang alatt elterültem. A' harang szobája, mellyben lögga, nem volt nagyobb, mint a' hol az lóbóllodott megférhetett. Nem feküdtem még egy perczentésig a' harang alatt, midőn az bömbölni kezdett. — Irtóztató állapot! fölöttem az óriási ércz test, mellynek legkissebb megilletése össze zúzhatott; alattam a' pörhanyó padlat, melly a' harang rezgésétől szét omolhatott, a' midőn 50 láb mélységre estem volna más padlásra, melly ezen eséstől kétségkívül beszakadott volna, és ekkor 100 lábnyi mélységre zuhantam volna a' templomnak márvány padlájára. Rettegésemben egy órás juta eszembe, ki alatt a' templom padlása beszakadván, a' leszakadott teherrel a' Krypta boltozatját is beütötte, és az alatta fekvő Püspöknek sirjába esett. Ezen irtózást

más rettegés követte. Minden szempillantatban láttam a' harangot irtóztató testével egy hüvelknyire arczámtól elzuhanni. Valahányszor ekként felém közelíte, mindannyiszor remegve a' földhöz szorúltam, hogy össze ne szakítsa; ekkor ismét eszembe juta a' rossz padlás. Majd attól féltem, hogy a' gerendák, mellyeken a' harang nyugszik, össze omlanak, majd attól, hogy a' harang szíve rám szakad. Kevés időre a' harang bömbölése megzavarta eszemet. A' harang irtóztató szörnyetegnek tetszett, melly engemet elakar nyelni; majd ismét valamelly zajgó folyónak, melly magába sodorni készül. Valahányszor rá meresztém szemem (és azt bár mint erőlködtem, nem húnnyhatám be) mindég más más tsúf alakban jelent meg. Egyszer röpülő Sasnak, vagy az úgy nevezett Rock madárnak (az Arabiai rege szerént) lenni képzeltem, melly vijjogva felém terjeszté szárnyait; majd ismét végnélkül hosszú aláknak tetszett, melly a' távulságban sárkány formában jelen meg; majd azt gondolám, hogy a' tenger fölött a' szélvész ragad magával. Nints a' Fantasiának annyi képe, melly mind azon irtóztató alakokat elő teremthetné, mellyek egész a' kétségbe esésig gyötröttek. Végre megszűnt a' harangozás, 's midőn már megszökni akartam eszembe juta, hogy öt minútum múlva ismét megfogják húzni. Irtóztató kin! meg sem mertem mozdulni félvén, ne hogy az öt minútum már elmúlt. Hogy fessem félelmemet, míg ismét a' harang megkon-

dült. Az első verésre ordítani kezdék, mint az, a' kit újjonnan a' kínzó padra tesznek, azután pedig a' halál képei erőt vévén elménmen, magamon kívül feküdtem, míg a' bömbölés meg nem szűnt.

A' Hóldnak befolyása az állatokra, és növényekre.

Ezen tárgy a' Tudósoknak figyelmöket mindeddig csak kis mértékben foglalatoskodtatta. Több tengeri Tiszteknek megegyező bizonyításaik által megigazodik az, hogy ha az esztendőnek bizonyos részében, és bizonyos helyen egy állatot, még pedig szelidet a' tele hóldnak tiszta világára állít az ember, és néhány óráig ott hagyja, az egy egészen megromlott darab testet mutat, midőn egy más állat, melly csak néhány lépéssel van távolabb az elsőtől, de a' hold sugárainak nintsen kitétetve, legjobb állapotban vagyon. Nem külömbben tudjuk, hogy a' holdnak nagy befolyása van a' növények' tenyészésére, mivel észre vették, hogy az annak világára kitétetett gyümöls sokkal rosszabbul érik meg annál, mellyet a' holdvilág nem süt. Azonnal elevenebb színe leszen a' gyümölsnek, ha a' holdvilágra viszik. Edmonstone Úr, a' ki 30 esztendeig volt a' Demarary erdőknek felvigyázója, ezen idő alatt igen számos észre vételeket gyűjtött ezen tárgyról. Igen sokat

foglalatoskodtam, azt mondja ő, a' Holdnak a' fákra való befolyásával; mivel ez olly lát-szatós, és nagy, hogy lehetetlen észre nem venni. Ha az ember egy fát Hóld-töltével le-vág, azonnal elhasad, mintha mind a' két végén két nagy ékkel elhasították volna. E' miatt az illy fákat az építésre nem lehet használni. A' levágás után csak hamar bizonyos fereg esik bele, melly az Amerikai lisztben találtatóhoz hasonló. Sokkal hamarabb elrothad az illyen fa, mint a' más időben vá-gattatott. Ezen észrevétel minden fákra al-kalmaztatható, mellyek nyugot Indiában, és a' mellyek minden déli Amerikai Angol gyarmatokban nőnek, különbbfélék, és min-dég zöldek. Azért vágja az ember mindég a' Hóldnak csak az első, és utolsó negyedében, ha építésre akarja fordítani. A' fa nedve (mezgéje) Hóld-tölte alatt mindég felfelé me-gyen a' hegyéig, 's megint leereszkedik, mi-hent ez a' Planéta eltűnik.

Molierenek ítélete a' Szín-játékosok felől.

Noha Moliere különös nagy hajlandó-ságból, attyanak (egy szönyegesnek) akarat-ja ellen, Szín-játszó lett, sokkal kevesebbé ditsérte ezen élet módját, mint sem reményl-hette volna az ember. Egykor egy fiatal em-ber, ki színjátszó akart lenni, őtet meglá-togatta, értésére adván néki kívánságát: „Jó

módú szüléi vannak az Úrnak"? kérdezé Mo-
liere. — „Az atyám Prókátor"! felele az ifú.
„Miért nem akar maga is Prókátor lenni"?
Higye el, hogy a' mi állapotunknak belső
tekintete koránt sem olyan, mint külsője,
csak az a' ki más nem lehet, lesz színjátész,
többnyire olly emberekből állanak, kik a'
tanulást megúnták! Én még élek megfogom
bánni, hogy nemzetségem' ellenére színját-
szó lettem! Nints ezen élet módja mellett
áldás! Bennünket ugyan olykor megkedvel-
nek, és betsülnek is, de miként függünk mi
csak nézőinknek változó kedveiktől? Egy sze-
rentsétlen hibás jelennés egészen megsemmi-
síti hajlandóságokat, vége a' hírnek, min-
ket örökre megútálnak.

Új Hollandiai nép.

Új Hollandiában Brisbane folyó víztől
mintegy 4—500 Angol mértföldnyire egy Nem-
zetre találtak, melly majd tökéletes fejer,
és azon Világ szigetének minden lakosainál,
kik mind e'koráig ismeretesek, sokkal mivel-
tebbek, pallérozottabbak.

M e s e . .

Míg éltem és virágzottam,
Szép élet ketsegtete;
Fegyver által megrontattam,
Halva barmod élete.

J e g y z e t. Az 26-dik számbeli Rejtett
szó: Oldal.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(29.)

A' Nyírfa-víz (nyír-virits) használása.

Midőn a' Növények' Országába tekintünk, 's azoknak természetét vizsgáljuk, mintegy erőnket haladó ösztönnel köttetünk a' Nyírfához, és nem ok nélkül, mert ha ennek hasznát nem tekinthetnők is; természeté' ritka munkáit figyelem nélkül még sem hagyhatjuk: de a' Nyírfának haszna is, melyet vize ad, köz figyelemre méltó; mert a' Nyír-víz a' vért tisztítja; az étel' meggátolt kívánsát előmozdítja; a' nyári napok' hévségétől ellankadt testet frissíti; és ugyan a' hévségben alkalmatlankodó szomjúságot bizodalmasan, minden veszedelem nélkül, enyhíti. Veszprém' Vármegye' egyik szomszéd nemes Helységének, Szent - Gáznak, lakosi, a' Nyír-víznek köz figyelembe vett hasznát az eladásban tapasztalván, nevedő szorgalommal fáradoznak e' víz' gyűjtögetésében; melyet bizonyos észrevétel mellett ekképpen visznek véghez: Martius hónapban, midőn az idő enyhülni kezd, hordókkal és más kis-

sebb 's nagyobb töltögető edényekkel meg-
 rakott szekerekkel kimennek a' falu' erdejé-
 be, 's az úgy nevezett Magya dombon,
 melly nekik elég bő alkalmatosságot ad a'
 munkához, az élelmetesbb Nyír-fáknak gör-
 bere kanyúlt részén fejszéjökkel egy újni
 vágást tesznek, a' víz azonnal megered, és
 sűrű nagyobb tsöppökben, mint a' mely ol-
 vadásba jött hó a' ház-tetőkről, esik a' vágás
 alá helyezettett edényekbe, ezekből a' na-
 gyobbakba, 's végre hordókba töltögetik.
 A' töltögetéskor, mint a' sör, babot ver. —
 A' fiatal Nyír-fákat megszokták ugyan a' vá-
 gástól kémelleni; de mert a' természet mun-
 kája bennök meg nem fojtatik, mert az illy
 megkéméllettek a' gallyak' végén adják ki a'
 vizet, 's éppen ez az oka, hogy az erdőnek
 nyírfás részén az ember szárazon nem járhat
 mind addig, míg a' fák' első kised levelei
 ki nem fakadtak, mert ekkor ezen természeti
 munka a' Nyír-fákban tökéletesen megszű-
 nik, minthogy a' tápláló nedvet ezentúl a'
 kifakadt levelek kívánják a' fától. — Az idén
 Martius 28-kán kezdték a' munkát, 's négy
 nap alatt egy Gazda a' hozzá tartozóival nem
 nagy bajjal 12 akót gyűjtött össze, és így
 napjában 3 akót lehet össze gyűjteni. A'
 szegényebb lakosok, kik ez által pénzt kí-
 vánnak szerezni, Veszprémbe viszik, a' hól
 több érdemes házaknál esztendőnként bizo-
 nyos akó szám' beszolgáltatása kívántatik, 's
 akóját 30 xár ezüstért eladják. Nem kis nye-
 reség, midőn egy szegény Gazda, egy napi

munkájáért 1 for. 30 xrt ezüstben kereshet. És pedig a' Magya dombból esztendőnként 60—70 akó Nyír-víz hozatik ki. — Ez a' víz hevenyében édes, majd mint a' must, 's ennek tulajdonságával is bír, mert a' hordóban megforr, és a' felbontáskor az akonát szinte kiüti, későbbben megsavanyodik, és savanyú víz helyett borban is használják. A' víz' ízében még is megfogható különbség vagyon, mert a' tapasztalás szerint, a' síma és vékony héjú Nyírfának sokkal édesebb a' vize hevenyében, mint a' kérges héjúé. A' legnagyobb Nyírfából 3—3 $\frac{1}{4}$ akót is öszve lehet gyűjteni. A' Nyír víz' kedvellői az állandóság' fentartása végett azt szokták tselekedni, hogy egy akó Nyír vízbe 3—4 icze borsóprót töltenek, és így nem féltik a' megromlástól".

Az Arabsok.

Az Arabsoknak inkább gyakorlott, mint természetes erejük van, soványok, de igen egészséges emberek. Nagyságokra nézve majd minnyájan egyformák, és 5 láb, 2 hüvelktől csak 5. láb 4. hüvelkig különböznek egymástól. Ezen egyarányosság annál szembe tűnőbb, holott az Arabsoknak többnyire szép alkotású testök van. Az Arabsnak szép fehér bőre van, kivéven azon részeket, melyeket a' nap kettős erővel pörköl u. m. tulajdon melegsége, és a' homoknak vissza tsapása

által. Szakállá, szeme, és a' haja fekete, fogai, mellyek olly szépen vannak öszve foglalva mint a' gyöngy-lántz, hó fehérségűek; szép arcz-vonása; eleven tekintete; izmos nyaka, széles mellye, és válla vagyon az Arabsnak, térde' tsontjai egy keveset vastagabbak a' keresztbe vetett lábakon való üllés miatt. — Az asszonyoknak ollyan színű, de sokkal nagyobb szemök van mint a' férjfiaknak, szép fehér egésséges fogaik, szép karcsú ingadozó termetök, karok, kezök, lábak olly szépek, hogy a' remek műveknek követő példájára szolgálhatnának. De arcz-vonásaik, kivéven szemöket, nem igen jelesek, és koránt sem olly eleven, mint testöknek egyéb része, mellyet azon bevett szokásnak, hogy az Arabsnek is arczáikat szorgalmatosabban befödni tartoznak, mint testeiknek egyéb részeit, lehet tulajdonítani. Az orrok vastag, szájok nagy, sokan az által is megtsúfítják magokat, hogy az Amerikai népek' módjára arczájokat megpöttögetik. E' szerént ritkaságnálok valóságos szépségeket látni.

A' férjfiak, és vének tsinosabban öltözködnek, mint a' fiatalok; ezeknek ruháik sokkal vékonyabb, és drágább materiákból van. A' ruhának szabása mindég egyforma, ezen egyenlőség kedvelteti meg előttök nemzeti öltözetöket, olly annyira, hogy az eránt főkép a' tisztes öregek tisztelettel viseltetnek.

Az Arabs egy bő dolmányt, egy közönséges vászonból vagy pamukból varrott inget

visel, mellyet egy övvel keményen testéhez tsatol, testének alsó részit vászon-gatya fűdi. Le borotválván fejökről a' hajokat, azon Turbánt viselnek, egyébberánt szakállokat megnevelik, nyakok, 's karjaik mesztele- nek. Az északi Arabsok, kik Libiának pusztáin laknak, közönséges öltözetjök felett, egy fehér könnyű pamuk matériából készült köpönyeget viselnek. Mások Suez vidékin télen által ürű bőrt, mellynek első lábait elő tso- móra kötik, viselnek hátokon.

Az asszonyok, öltözetje egy hosszú ing- ből, melly felső ruha gyanánt is szolgál, egy Turbánból, és két fátyolból áll, ennek egyike szélesebb, 's a' fejökön keresztül van vetve; a' másik, melly keskenyebb, két sinór által, mellyek hátúl megköttetnek, orczájok, egyéb részét a' szemök alatt erőssen meg- fekszi, és elfűdi. Két ezüst, és többnyire kék üveg Perczek ékesítik karjaikat. Gyűrűik, fűlbe valóik, többnyire rézből, ezüsből, és tsak igen ritkán aranyból készültek. Ebből áll az asszonyi ékesség. Vannak némelleyek, kik örrokat keresztül fűrván, abban olly nagy gyűrűt viselnek, hogy az egyszer'smind szá- jokat is betakarja.

Azon bevett szokás, mellynek követke- zésében az asszonyok szem - pillájoknak szé- lét a' szem gödrétől kezdve, fekete fes- tékkel befestik, nem hogy keblemetlen vol- na, sőt inkább a' nagy és tüzes szemeik, még nagyobbaknak, és tüzesebbeknek lát- szanak. Ezen szokást ők alkalmasint az Egyip-

tomiaiktól tanulták, kiknek régi festett képeiken illy vonásokat lehet találni.

Az Arabsok, házi eszközeik igen tsekélyek, vagyon egy kézi malmok, egy vastáblájok, mellyen a' Rozsot pörkölik, és lenyeröket sütik, egy kávés fazék, egy bördör a' víz merítésére, egy fa tál, s több együgyű módon készült fa-tányérok, kis kávés findzsáik, egy hús főzésre való fazékok, egy szőnyegjök, melly ágyok, és takarójok is. Némellyiknek szövö - széke is van. Továbbá vagynak fegyvereik, egy 4 - 5 láb hosszúságú furuglyájok, tamborájok, melly kiégetett agyagból készült göröndből (cilinderből) áll. — Ezek azon eszközök, mellyeket egy Arabs sátorban találhat az ember. Ezen Sátorok 5—6 lábnyi magosságúak, és többnyire négy szegűek.

Az Arabsok közönségesen igen mértéktelések az eledelben, egy marok Török szilva, vagy pörkölt árpa, vagy rozs elegendő eledele egy napra. Némellykor megelégszik az Arabs Tevéjenek eledelével főtelen babbal, mellyet hogy könnyebben lenyelhessen, és megemészthessen apróra öszve töri. A' pusztaságokon 12—14 lat eledellel naponként beérik. — Ha termékenyebb tájékokra jönnek, többet is esznek: de keveset isznak. Egész nap is megtudják magokat az eledeltől tartóztatni, a' nélkül, hogy erejökben megtsökkenének.

A° Hernyók° elvesztésének igen könnyű, 's oltsó módja.

Noha ezen férgeknek elvesztésére sokféle módok használtatnak, mindazonáltal egyikkel sem lehet el érni hamarább, 's könnyebben a' czélt, mint nagy emlékezetű Kitaibel Pál Urnak, a' Pesti Királyi Universitásnál a' Chemiának, 's Fűvészségnek valaha egész Európában nevezetes Professorának azon módjával, mellyet nagy hasznára nézve a' Bétsi gazdaságbéli Ujság ismét közöl; melly abból áll: hogy egy közönséges, de erős madzag kényeső kenőttel (Ungventum Neapolitanummal) békenettetvén, azzal a' fának törzsöke keresztül kötessék, ettől a' kenőtstől igen irtódnak a' hernyók, és minden férgek, melyek a' földből a' fára mászni szoktak, úgy hogy a' kötést mint egy vég határt tekintvén azon egy sem mer túl menni. — Ezen könnyű, és oltsó mód által 1 garas ára kenőttel 100 fát is meglehet menteni a' hernyók', és férgek' pusztításaitól.

A° Faggyú olvasztására való katlan.

„Mechanics Magazine” nevű Anglus Journalban, a' faggyú olvasztására egy igen hasznos katlan ajánlatik, mellynek két oldal fala 's feneke van, a' közben lévő üresség vízzel megtöltetik, és a' víz által támadó gőz egy különös tsapon kipárollog, ez által az illy

latlanban a' fagygyú soha le nem ég, és bár
melly kis mennyiségben bátran kifőzettehetik,
a' nélkül, hogy fehérséget elvesztené.

A p r ó s á g o k.

Egy tudalékos Orvos egy előkelő Úrnál
avval ditsekedett, hogy ötét bizonyosan a'
köszvényből kigyógyítja. Ezen nagy ditse-
kedésére ezen jövevény Orvostól azt kérde
a' beteg: „ Miként jött a' városba ”? gya-
log Nagyságos Uram! e' volt a' felelet,
de erre a' beteg „,„Tehát tsak takarodjon in-
nen, mert ha az Ur a' köszvény meggyógyi-
tása' mesterségét tudná, hat lovas hintóban
járhatna”.

Londonban Weber Károly Maria Úr-
nak egy Concertet adtak; 's szszal kívántak
neki tisztelkedni, hogy a' Concertnek egész
első részét az ő Freyschütz nevű Operájából
szedték ki. Igen örvendező kiáltásokkal fo-
gadták. Az Angol Journálok bőven leírják
az ő személyét, 's meg azt sem felejtik fel-
jegyezni, hogy ő szem-üvegeket hordoz.

M e s e.

Én falak és hegy közt lakozom, nints nyelvem,
azomban,
Hogyha te szólsz, ismét vissza pörölve adom.

J e g y z e t. Az 28-dik számbeli Mese:
Széna.

D

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(30.)

Soterion, Ő Szentséges Tsászári Királyi Felsége Első FERENTZ Urunknak vissza nyert Egységéért, Aradon 9. Aprilisban 1826. tartott Megyei köz Te Deumkor!

Regem Honorate — et pro Illo Orate !

Dictum S. S. Petri et Pauli.

Mélj öröm Érzésben Versünk hangzása Zenegjen:

Redves Egységét nyerte még újra FERENTZ !

Drága Király — fejedelmi Atyánk, EURÓPA szerelme,
Osztrai - Ház legfőbb Tsillaga, fényes Erönk!

Isteni böltsesség szeretett Népére tekéntvén —

A' mi Királyunknak Léte továbbra haladt!

Hála Magosságban lakozó Felséges Atyánknek:

A' ki Ferentzünket vissza Hazánknek adá!

Jöjjetek oh Öregek, Fiatal, szüz gyenge virágok;

Aldozatok közepén így kiki szóra fakadj:

Tartsd még Isten FERENTZ Királt!

Hozzád Arad imígy kiált!

KAROLINA Hölgyével

Osztra - házi vérével:

A' Magyarnak örökre —

Hosszas béke Időkre !

Meg leve, mit kértünk — POSON, és BÉTS tellyes
örömmel

Bétele - illy példát tett Ma követve Arad! —
Mellyet ezen Város Díjjú Hivségget elő - ád: *)

Ég Ura mond kegyesen Földi Urunkra tekints!!!

Éneklette

Peretsényi Nagy László,
Szolgabíró.

Nagy Britanniai mostani Ministerek.

Ö Felségének a' Nagy Brittanntai, és
Irlandi Királynak Ministerei mostanában e'
következendők. — A' Kintstárnak első Lord-
ja, Gróf Liverpool; Lord Kancellarius, Gróf
Eldon; a' Tanátsnak Elölülője, Gróf Har-
rovby; a' Petsét őrző Lord, Gróf Vestmore-
land; a' belső dolgok' Status Titoknokja,
Sir Robert Peel; a' külső dolgok Status Ti-
toknokja, Sir Canning György; a' Szállítvá-
nyok, és Hadi dolgok Status Titoknokja,
Gróf Bathurst; a' Nemesség Kancelláriusa
Sir. Fred Tohn Robinsow, az Admirálisság
első Lordja, Wiscount Melville, Hadi Szerek
Fő Mestere, Vellington Herczeg; az Számo-
ló vagy Controlleria Hivatalnak Elölülője,
Sir. Chs. V. Villiams Vynn; Iankaszter Her-
czegségnek Kancelláriusa Lord Bexley; Ten-
geri Tárnok, és a' Kereskedőség Kamarájá-
nak Elölülője, Huskisson Villiam. Mind ezek,
és Viscount Sidmouth a' Kabinetnek is Tagjai.

*) Ezt K. Sz. Arad Várossa bémutatatta!

Ezekén kívül a' Királyi Ministerekhez számoltatnak még a' Fő Kamárás Úr, Herczeg Montrose ; a' Fő Udvari Mester Conyngham Marquis ; a' Fő Lovász Mester, Herczeg Dorset ; a' Hadi Titoknok Palmerston Viscount ; a' hadi Seregek fizető Mestere, Sir Chs. Longs ; a' Pénz-verető Mester, Sir Ths. Wallace ; a' kereskedés Kamarájának második Elölülője, Sir Grant Károly ; a' Fő Posta-Mester, Gróf Chichester ; Hadi szerek Fő Mesterének General Helytartója, Beresford Viscount ; az Ország jövedelmeinek első Komissariusza, Sir Chs. Arbuthnot ; a' Korona Prókátora, Joh Singleton Copley ; a' Fő Prókátor, Sir Chs. Vetherell.

Irlandra nézve ezek a' Ministerek : Irlandi Királyi Helytartó, Marquis Vellesley ; a' Lord Kancellarius, Lord Manners ; a' hadi seregek Fő Kormányozója, Lord Combermere ; a' Fő Titoknok Sir Golbourn Henrik ; a' Vice Tárnok Mester Sir G. Fitzgerald Hilt ; a' Korona Prókátora, Sir Vill. C. Plunkett ; a' Fő Prókátor, Joy Henrik.

Perui Asztali szokások.

A' Spanyol Dámák Peruban nem szoktak a' férjfiakkal enni, hanem míg a' férjfiak székeken az asztalnál üllnek, addig ezek keresztbe vetett lábakkal Esztradószonokon üllnek, (melly egy arasz magosságú harmad fél rőf szélességű szőnyegekkel bétakart, és a' szo-

ba falai mellett elnyúló felemelt hely): ide hozatnak kis asztalokon az asszonyoknak eledelei. 11 óra tájban délelőtt Rosolist, Missellát, vagy egy palaczk legerősebb Spanyol bort piskótával, vagy más egyébbel, a' mi az italhoz illik szoktak feladni, hogy a' nagy melegség ellen gyomrokat megerősítsék. Ez után azonnal az ebédre megtétetik a' rendelés. — Az egész délutánt víz ivással töltik, a' nagy hévség miatt, melly száraz kútakban tartogatott esső vízből áll; mert a' forrás kútakban a' vizek mind sósak, az ananásból, melly az erdőkben igen bőven terem, a' levét kinyomják, ez igen kellemetes hűtő ital, de minthogy igen is nagyon hűt, fa-héjat szoktak közéje keverni, hogy az által a' gyomor meghűlését elkerülhessék. A' Thea helyet reggel, és estvére Paraguay fűvel élnek, mellyet Amerikai tökből készült findzsából, (mellynek karimája szélessen arannyal, vagy ezüstel be van foglalva töltvén, abból arany vagy ezüst tsöveken, mellyeknek egyik vége a' findzsába, a' másik a' szájba tétetik) szokták inni. — A' gyümölcsök között legtöbbször betsültetik a' Chirimoya, melly sűrű levelű, és a' mi szilva fáinkhoz hasonló nagyságú fákön szokott teremni. Száránál alma gömbölyűségű, és innen tojás formára hegyesedik. Belőlről hó fehérségű, néhány fekete magokkal kevert friss írósvajhoz hasonlít. Ize felséges, mintha tsupa fűszerszámmal tele volna. Reggel, és estve Chokoláda előtt szokták enni, mert igen

nagyon hűt, azért a' Chokoládával szokták egy keveset hűtését mérsékelni. Ezenl áldott gyümölcstnek virágait ruha közé rakják, mint hogy igen kellemetes balzsamos illatja van.

A' fagyásban lévő víznek feszítő ereje.

Bizonyos Villiáms Úr, Quebecki Patantus Major, az utóbbi kemény tél alatt Canadába nevezetes próbákat tett, a' megfagyott víz feszítő erejéről, a' többi között, hogy a' megfagyott víznek feszítő erejét meghatározhassa, egy közönséges ágyú mozsarat, (Bombát) használt, mellynek külső átmérője $12\frac{2}{3}$ hüvelk, belső átmérője $9\frac{1}{12}$ hüvelk, a' sütő lyuka átmérője $1\frac{1}{2}$ hüvelk, és átaellenibe $2\frac{1}{6}$ hüvelk vólt. — Ezen mozsarat, minekutánna annak sütő lyukát egy vas vesszővel bedugta volna, vízzel megtöltötte, és a' fagyra kitette, annak megpróbálására, ha valjon az mozsárban megfagyott víznek volna e' annyi ereje, hogy azt széjre repeszthetné? A' sütő lyukban keményen belevert vas-vesszőt nem sokára kitsapta a' víz, és a' sütő lyukon a' víz jég vessző formába kinyomúlt. Ha pedig a' mozsár sütő lyukába tett vessző vas-pántokkal megerősítetett, a' mozsár egészen elpattant. — Ezen tapasztalások megmutatják, melly szörnyű ereje van a' víznek, midőn abba a' pontba jön, hogy megfagyjon, ez olly erő, melly minden erőszaknak ellent áll. De ha az ellen erőszak

olly nagy, hogy a' fagyláskor feszülő ereje a' víznek, azon erőt nem vehet, a' fagyás nem következhetik, és a' víz ha még olly nagy is a' hideg, folyó marad. A' víznek feszítő erejét továbbá megmutatja az $2\frac{5}{8}$ font nehezségű vas-vesszőnek, a' gyújtó lyukból 415 lábra lett kivetése. — Egy réz golóbitsal való próba, mellyet a' fagyló víz szét repesztett, azt bizonyítja hogy annak feszítő ereje 27, 720 fontra ment.

Doctor Maculloch' új találmánya, a' szőlő-vesszők' levéből az esztendőnek akár melly részében tsinált bort készíteni.

Doctor Maculloch nem régiben közre bocsátotta azon találmányát, melly szerint ő, az esztendőnek akár melly részében minde-
nütt, a' hol a' szőlő-tőke tenyészik, a' vennyegék' nedvéből bort készít. Ezen tudósítása szerint a' még éretlen szőlő fürtök, de még a' szőlő levelei, 's hajtása is alkalmas a' bor készítésére, mert ezekben, úgy-
mond a' czukron kívül mind azon részek foglaltatnak, mellyek az érett fürtben vagynak, és a' bort alkotják. Ha tehát a' hijánosság czukorral kipótoltatik, a' fent említett szőlő-tőke' részeiből kipréselt lé, az érett szőlő levével megegyez, mellyből ő olly bort készít, hogy a' termés- bortól meg nem lehet különböztetni. Ha a' Champaniai mód sze-

rént bánik az ember evvel a' lével, tehát Champaniai bort készíthet, melly annak tsipős élességével megegyez; úgy hogy a' második minéműségű borokkal egyforma. Ha ezen lének felforrása más módon intéztetik, a' bor majd erősebb, majd gyengébb lesz, és habzását elveszti. A' folyósága a' belé kevert czukor mennyiségétől függ. A' részeknek ismét más keverése által a' Moslai, Stadterin, és Montrachi borok minéműségéhez hasonlót készít. Angliában úgymond már több olyan esetek voltak, hogy az illy módon készített borok külföldi termés boroknak tartattak".

A' ki a' Gazdaságnak, Chemiának, és Technológiának Theoriájában, és Praxisában jártas, és a' bor készítés módját tökéletesen tudja, ezen új bor készítés' módját minden bizonnal kifogja nevetni. Mert ha bár az éretlen fűrtök' levelek', hajtások', és venyegék' nedveiben a' czukron kívül minden részek foglaltatnának is, (a' mi hibetetlen); mellyek az érett szőlő fűrtben vagynak, hibázik még a' nap' sugárainak, és melegségének balzsamos ereje, mellyet a' szőlő-szemek magókba szíván, a' bornak jóságát tsalhatatlanul nevelik.

Nevezetes Régiség.

A' közelebb múlt Januarius hónapban Acqui szomszédságában midőn ásnának, egy bévakolt sír-holtozatra találtak, hol a' jóféle

régi aranyozásnak nyoma látszott. Innen egy hamv-vedret ástak ki, melyben a' hamun kívül több ezüst szerek, hám-ékességek, és ezüst gyűrűk voltak; itt a' többi közt egy ilyen feljül írás találtatott:

Aug. Caesar Imp:

Öreg Bába.

Bajor Országban Resat kerületben Herrieden városkában, a' f. e. Mart. 16 ikán meghalt Krazer Katalin és egykor a' Város Bábája; élt 107. esztendeig 10 hónapig, és 6 napig. Bábaságát folytatta 1765-diktől — 1815-ig. Ezen idő alatt a' világra jöni segített 4535 gyermeket.

Rejtett szó.

Fejemet varga koptatja;
Vég felem' magyar nép lakja;
Az egészt nap és hold adja.

Jegyzet. Az 29-dik számbeli Mese:
Echo.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(31.)

Braziliának legújabb leírása.

Braziliának minden folyó vizei az ész-
tendőnek bizonyos részeiben kiszoktak önte-
ni, valamint Egyiptomban a' Nilus vize. Ez
az áradás Novembertől kezdve többnyire Ja-
nuarius közepéig szokott tartani, melly a'
lakosok' egészségére nézve igen veszedelmes,
és közönségesen hideglelést okoz; a' számos
tavak' dombos partjai igen hasznossan Ca-
caoval plántáltatnak.

Porto Seguronál a' közép melegség $17\frac{1}{4}^{\circ}$; Rio Janeiroban $18\frac{2}{3}^{\circ}$; Minas Geraes-
nél $14\frac{1}{4}^{\circ}$; a' Reaumur mértékje szerint. A'
fagy a' tenger színén 2500—3000 lábbal ma-
gasabb helyeken is nagy ritkaság, a' hideg-
ség azonban a' fagylaló ponton fellül 5° is
emelkedik, melly a' hosszabb ideig tartó
nedvesség miatt inkább behatván az emberbe,
majd eltűrhetetlen.

Igen kevés Tartományok, és legritkáb-
ban a' tenger partjai körül fekvők közül pa-
naszolkodhatnak a' szárazság ellen. Az égi-

háborúk Braziliában igen veszedelmesek, az óriási nagyságú régi fáknak kiszaggatásai, és ledűlései miatt.

Tsak Peruipénél, hol Freyreisz Úr Leopoldina Tsászárné' nevére neveztetett Gyarmatot telepítette meg, és valamint Frankenthali Schaffer Lovagnak szállításában lehet Rokos - pálmákat látni.

Braziliának véghetetlen buczkás mezősegei, mellyeken mostanában tsak állatok tenyésznek, a' szántásra vetésre igen alkalmatosak, főképpen ha a' Rhinában lévő mesterséges nedvesítésének módja Braziliába, mellynek fekvése ahoz igen hasonló, behozattatnék.

Braziliának vadonjai ott, a' hol az utak keresztül hasítják, koránt sem bővelkednek a' szoptató vadakkal, és madarakkal; mert a' Braziliai állatok természeti alkotások szerint közönségesen félénkek, leginkább a' majmok, mellyeket az Afrikai majmokkal öszve hasonlítván nagyon bátortalanoknak látszanak. Magok a' tsúszó-mászó állatok is Braziliában nagyon ritkák, 's sehol sints annyi ürge, és kigyó mint Cayennében. — Freyreisz Úr a' mérges kigyóknak tsak hat nemeit találta, mellyeket a' laponan öszve nyomott fejeikről, tekergős farkokról, a' mi test alkotásokat utálatosabbá teszi, de leginkább a' lusta mozgólásaikról, az első pillantatban megismértethetőknek lenni állít. — A' kutyák, és rabló állatok az apró, vagy tollas marhára, a' patkányok nemei pedig a' szántásokra nézve igen ártalmasok. — Vannak Braziliában sok

igen szép színű madarak, de csak igen kevés bájolja az utazót éneklésével. — A' Termiták', vagy fehér hangyák' tsudálkozásra méltó épületeit minekutánna a' lakosok kiégették volna, süto kemenczének használják, de még azután is tovább építik alúlról házaikat ezen férgek, mellyeknek kiirtása felettébb bajos. — Minas Geraesben illyen Termita hangyák által készült dombokból százakat talált Freyreisz Úr, mellyek 6—12 lábnyi magosságuak voltak. A' Méhek többnyire fullánk nélkül vannak, és igen fűszerszámos mézet készítenek.

Braziliának lakosi részint szabad, részint régi jobbágy lakosok, részint Európaiak, és azoktól származottak (Creolok) részint Szeretsen rabok, és szabad feketék. — Braziliának régi lakosi többnyire közép nagyságuak, és barnás sárga képűek, nem réz színűek, mint az Geographusok többnyire állítani szokták. Síma, és egy keveset kemény a' hajok, 's korom feketeségű, kajla szemeik többnyire barnák. Legfőbb külömböztető jeleik közé tartoznak a' Braziliai lakosnak az igen kiálló arcz-tsontok, mellyek miatt a' képeik igen szélesnek látszanak, ehez hozzá járulván síma kemény hajok, kajlás szemők, az Ásiai, és különösen a' Mongoli fajzathoz hasonlítanak. — A' Botocudos-ok, Puris-ok, és több Braziliai nemzetségek még mindég az agyon vert ellenségeiket megeszik, de a' természetesen meghalt holtak' testeit eltemetik. Ezek leginkább majom hussal élnek.

— Megmérgeztetett nyilaik ellen a' nád-méz legbizonyosabb orvosság. Ki hitte volna ezt, hogy a' nádméz illy hathatós orvosi szer lenne? — Az éjszaki határoknál ezen vad-emberek mind lóháton járnak, 's lovaiknak szörnyű szaporítása miatt, valóságos déli Amerikai Kozákok. — A' Koroatosok majd mindenkor, midőn fürödnek, egy hegyes törrel igen nagy jártassággal ereiket megvágják. — A' Braziliai közép fajokat e' következők teszik: 1-ör) A' M u l a t t o k, kiket, minthogy mulatto Braziliában tsűf név, P a r d o -nak (Barnának) neveznek. 2-or) A' M a m e l u k o k, kik az Amerikai, és Kaukazusi törzsök fajok keveredéséből eredtek. 3-or) A' C a r i b o c s -ok, kik az Amerikai, és Aethiopiai törzsök fajzatok' keveredéséből eredtek. 4-er) A' C u b r a s -ok, kik a' Mulattok, és Szeretsen (Aethiops) törzsök fajzatok' öszve keveredéséből eredtek. — Még eddig minden esztendőben közel 40,000 Szeretsen rabokat (Négereket) Braziliába hoznak, kik közül legalább 300-an Mosambiquéből kelet Afrika tenger partjairól vagynak.

Későn érő gyümölts-fák' gyümöltseinek hamarabb megérettetése' módja.

Egy nevetlen Anglus több esztendők előtt a' későn érő gyümöltsök' megérésének siettetésére azt javallotta: hogy a' korán érő gyümölts-fába szemeztessenek a' későn érő

gyümölcs-fák' bimbói, ez által ezen késő gyümölcsök olly tájokon is, hol különben meg nem érhetnének, megérnek. Így azt javalja, hogy hamar érő alma-fákba, későn érő alma szemei; így hamar érő körtve-fába későn érő körtve szemek szemeztessenek; ezt tanátsolja a' szöllőre nézve is, de a' többi között még azt is mondja, hogy korán érő almába narants' szeme szemeztessék, melly által ezen meleg éghajlatot kívánó gyümölcs is tökéletesen megérik, ez által a' külső növények inkább szaporíttatnának nálunk, melly különben magból neveltetvén sok időt kíván.

Francia Ország' Szállítványairól Statistikai Jegyzések.

Moreau de Jonnes Úr, a' tizen kilencedik századbeli kereskedésről írt könyvében, Francia Ország szállítványairól e' következő Statistikai jegyzéseket találhatni. Martiniquenek népesedése 10,000 fehér, 10,000 szabadon botsátott, és 80,000 rabszolgák, mind öszve 100,000. Guadeloupeben 12,000 fehér, 6,500 szabadon botsátott, és 101,000 rabszolgák, mind öszve 120,000 lakosok. — Bourbon-ban 15,000 fehér, 5000 szabadon botsátott, és 53,000 rabszolgák, öszvéen 73,000 emberek laknak. — Guianában 1000 fehér, 1500 szabadon botsátott, és 13,500 rabszolgák, mind öszve 16,000 emberek. — Mind öszve a' szállítványokban 38,

500 fehér, 23,000 szabadon bocsátott, 247,500 rabszolgák, a' vagy öszvesen 300,000 emberek laknak.

Martinique-nek kereskedése által a' kivitt portékák 32 milliom 500,000 Frankra: a' behozott portékák 32 milliom Frankra, öszvessen 64,500,000 Frankra mentek. — Guadeloupe kereskedése által kivetni szokott portéka 33 milliom Frankra, a' behozott portéka 30 milliom 500,000 Frankra, öszvesen a' kereskedése által 63,500,000 Frank tétett forgásban. — Bourbon-ban a' kivitel 3 milliom, bevitel 2 milliom 500,000; mind-öszve 5,500,000 Frank. — Guiana-ban a' kivitel 1 milliom 500,000, a' bevitel 1 milliom Frank, öszvessen 2,500,000 Frank. Ha ezen summákhoz az alattomos kereskedés által forgásban lévő pénz mennyiség hozzá számláltatik, a' Franczia szállítványoknak nemzeti, és külső kereskedése, a' kelet Indiai kereskedés, és a' Senegal vidéki szállítvány, kereskedésének kivételeivel, 150 milliom Franknál többre megy.

Ritka Puskák.

Bernhard Szász Vájmári Herczeg, Belgiumi Királyi szolgálatban lévő Generalis, és kelet Flandriának Hormányozója, a' ki mostanában éjszaki Amerikában vagyon, és ezen Tartományt különös figyelemmel vizsgálja, onnan időről időre külömbféle természet

historiai, és mesterségi ritkaságokat Belgiumba küldözget. — Így nem régiben Gent-be a' többi ritkaságok között egy Vadászó puskát, és egy Karabélyt, melyekből 8-szor egymás után löni lehet, édes attyának Ő Királyi Magasságának a' Szász Vajmári Nagy Herczegnek küldött, melyek Gentből Mártius 16-án a' Kir. Hgnek által küldettettek. Ezen Puskák' mesterséges alkotások igen közönséges, és egygyűgyű, a' töltés olly módon történik, mint a' más közönséges puskákban, tsak avval a' külömbséggel, hogy egyik töltés a' másiktól egy vastag bőr által, melly a' puskatsövének üregét befogja, szokott elválasztatni. Többnyire nagyságára, és külső formájára nézve a' közönséges puskáktól nem külömböznek.

A p r ó s á g o k.

A' 15-dik század végén, és a' 16-dik elején Német Országban viselt paraszt háborúban ök a' zászlóikon, és petsétjeiken semmi egyéb jegyet meg nem szenvedtek, hanem az eke-talyigának kerekét, mint az ő fő munkájoknak képét, de egyszer'smind mint a' hív állhatatosságnak jelét; mert úgy esküdtek, hogy elválfhatatlanúl egygyütt maradnak mint a' keréknek küllői. Ezen jelről mái napig is a' czimborálók' vezéreit kerék' hordónak (Rädelsführer-nek) nevezik.

Dumesnil Mária 1711-ikben híres énekesné volt. Meghaladhatatlanul jól játszott a' felháborodott, és kétségbe eső anyákat. Így Clytemnestra, Agrippina, Merope, Cleopatra személyeikben bámúlásra méltóképpen játszott. Midőn egykor Cleopatra' személyében a' legnagyobb dühösségre fakadván, azt mondá: „Én átkozom az Istent, a' ki engem a' világosságra hozott”; egy, a' játékszínen utánna álló, katona öklével hátban üté, és azt mondá: „Menny, kutya, minden ördögökhöz”.

Rejtett szó.

Öt betüből áll, és maga töltött étek; azomban
Első hármát ő maga is megtölti; az első
Nélkül a' késben, 's ollóban ketteje meg van;
Négy végsőt ettől származtatod; ah, de ke-
rűld el
Három végsőjét, mert az vesztetre ravaszság!

K. T.

J e g y z e t. Az 30-dik számbeli Rejtett
szó: Árnyék. — (írta Z. Pétsett).

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(32.)

Nemes Sághy Sándornak Budán Febr.
22-dikán 1826-ban történt Halálára.

Síri képzettől komorodva jajgat
Bús Melpoméném zokogó ajakkal
Gyász Cziprusodnak hideg éjjelében
Sándor! utánad.

Dült virágodnak kiaszott vidékin
Nagy reménységed düledéki közt a'
Máneseek csendes mohain ömölnek
Könnyeim érted.

Ah! korán ontott tüzed egybe téged,
Kedvesem! Pállyád sietél kifutni,
'S Verseginkhez vitt amarántba tölünk
A' rokon érzés.

Hány — kiének kedves vala életed — hány
Mondta néked; mért sietel Barátunk
Sándorunk! ah majd haza érsz hamar, 's gyászt
Hagysz szíveinknek.

Oh de te sasként kitörél a' lángszín
Csillagokhoz túl buta hájjogin e'
Földi életnek — szabadulva tested
Porköteleből.

'S égi érzések szelid edenébe
Szált ditső árnyék! buborek reménnye
Szép jövődönknek; magos elme 's lélek
Lakta Pupádat.

Tiszta vágyásid hevesen ragadtak
A' ditsőség fény Palotáiban; 's a'
Jó Mne mozine Laurus ezirádát
Füze fejedre.

A' Halál látott; 's irígyelt minékünk
Tégedet; tárgyúl veve, oh de Fama
Porlakatját szét darabolta, 's által
Verte nyilával.

A' komor sírnak fagyain berontott
Acheron vastag köde közt; 's a' bűzös
Rodhadás nyálkás üregén keresztül
Viva ki. — Él sz hát.

Él sz, 's neved tisztán ragyog a' Khaósnak
Gözzein túl a' szelid érdemek' tűz
Nimbuszában, tsak lerogyott porod tért
Vissza helyére.

Édesen szunnyadj Temetőd mohában
Sándorunk; kedves maradéka! Ró'sát
Szüljete hantok! pihenése dombján
Majd kikeletkor.

Angyán Mihály
a' Pápai Kollégiumban Tanuló.

Szomorú történet.

A' fegyverrel való vigyázatlan bánas, főképpen ha az éretlen eszű emberek által gyakoroltatik, melly szomorú történetekre adhat okot, e' következendő szomorú eset bizonyítja, és minden embert figyelemre gerjeszthet: Nemes Nagy Jónás 30 esztendő s ifjú, vadász ember, szegény de nemes szü- léktől származván kenyerét szolgálat által kénytelenítettven, keresni e. f. esztendőben Tettes A—K—Úrnál Baratskán Bars Várme- gyében szolgálathoz volt. Múlt Bőjt más ha- va 15-dik napján reggel ki ment az Uraság erdejébe vadászni, 's a' szőlőkhöz igen közel fekvő Hölvény nevezetű helység szöllejébe be- ment vadászat kedvéért. Itten öszve jött a' nevezett Hölvény P— helység' Tsöszének 15-öt esztendő s fiával, kit ő soha sem is- mért, 's viszont ez sem ismerte: legottan is- méretségét téven, a' két vadász tovább foly- tatta a' vadászatot, 's megjárván a' szőlő he- gyeket bementek a' szőlők allyához igen közel fekvő erdőbe foglyokra, 's amint egy keskeny gyalog úton Nagy Jónás elébb bal- lagott volna, ötét követő éretlen eszű, 's vigyázatlan 15 esztendő s legénykének a' fák gallyaiba akadván puskája véletlenül, de fe- llette szerentsétlenül, elsült 's előtte ballagó vadász társát Nagy Jónást az bal lapotzkája alá találván, agyon-lötte. Látván a' szeren- tsétlen, de véletlen gyilkos, társának elestét, részszerint bódultságból, és rémülésből, rész

szerint a' bor és pálinka gözctől (mellyet vadászat közben a' szőlőkben dolgozó szőlős-gazdák pintzéiben ittak) elkábulván, az elesett társának puskáját felkapá 's ötöt (ki már a' földön haldoklott) második lövéssel fejbe lőtte, 's így eszén kívül futott keresztül az erdőkön, és csak később vette magát észre, hogy mind a' maga, mind az elesett társának puskája kezében legyen, akkor azt a' hó vízzel megtelt árokba vetette, 's maga haza balagott.

A' meglövetett szerentsétlen vadásznak teste más nap az erdő Tsöszök által megtaláltatott azon helyen a' hol meglövetettet; körül véve 8. vadász kutyái által, mellyek nagy dühösséggel rohantak a' közelgető ismeretlen emberekre, 's körül fogván meghidegült urok' testét védelmezték, hozzája nem eresztvén az ismeretleneket; végtére valaki megismérvén a' holt vadászt, az Uraságot tudósíták. Erre az Uraság másik Vadássza, ki az előbbi napon odahaza maradott szolgálat végett, az inasokkal és több tselédekkel együtt érkezett. Kiket megismérvén a' vadász kutyák, elejökbe futottak, 's ordítással panaszolták vadásszok megölettetését.

A' Seb Orvosi bonczoláskor mind a' két seb halálosnak találtatott. Mint hogy pedighen senki ezen szomorú esetet nem látta vala, egyedül gyanúból azon emberek' vallásaik mellett, kik a' két vadászt az erdőbe, a' hol az eset történt, bémenni látták, és kijönni senki sem látta, a' 15 esztendő vadász le-

gényke elfogattatott, és tsak ugyan több napokig tartó sarkalások után megvallotta vét-két, 's az Uraság tömlöczébe által tétetett*).

Doctor Junker, és a' Szökevény.

Junker Hállai Doctor, és Professorhoz egykor két felakasztott szökevénynek holt testeit hozták, a' szokott felbonczolás végett. Ezeket ő tanuló szobája mellett egy kamarába tétette, ő szokása szerint éjtszaka tovább olvasgatván, éjféli tájban nagy zör-gést hallott, — ugyan azért gyertyáját kezé-be vévén, a' kamarába lépett, és nem kevésbé megilletődött, midőn azt a' lepedőt, mellyel a' holt testek betakarva voltak öszve szag-gatva, és két holt test helyett tsak egyet talált. Az ajtó, és ablak zárva volt, azért tolvajságot nem is gyaníthata. Körül vizsgál-ta tehát a' Kamarát, és legnagyobb borza-zására az egyik holt testet egy szegletben öszve zsugorodva találta. A' szerentsétlen szívreható zokogások között reszketve kö-nyörgött, hogy ötet el ne árulná, hanem kínos sorsán könyörülne. Junker kérdezte

*) Ezen hiteles előadás két Psychologiai észrevételekre szolgáltathat alkalmatosságot: 1-ör Hogyan vete-medhetik a' lélek arra, hogy ne talán gonosztévő-nek tartassék, valóságos gonoszt kövessen el? — 2-ör Mi viheti a' kutyákat arra, hogy holt Uro-kat éhen szomjan őrizzék, sőt isméretlenek ellen mérgesen oltalmazták is? Ez „expectatio casuum similitum” nem lehet. —

a' szökevényt bűnös tette eránt, 's ez neki azt mondá, hogy ő külső országi fi, és egy szerentsétlen órában a' katonasághoz beszegődött, de most szüleihez vissza kívánkozaszökní, és megfogattatott. Junker könyörületességre indúlt, és másképpen nem tudván a' szerentsétlenen segíteni, ötet felöltöztette, és köpönyeget adván reá, lámpást nyújta kezébe, és ötet biztató szavakkal szöllítván, mondá, hogy előtte lépegetne a' lámpással. Így Hálla kapuihoz jutott, hol minden tartóztatás nélkül ötet, mint valami veszedelmes beteghez siető Orvost lámpás-hordójával együtt kieresztették.

Megmenekedvén ekképen a' szerentsétlen az ötet kétségbe esésig k inzó új halálos kínoktól, sietve tovább szökött.

Junker 10—12. esztendő múlva Amszterdámba útazott. Itt a' nagy emberek tsoportja közűl egy legjobb idejű ember előre nyomulván, kérdeze ötet, ha valjon Junker Professor Urhoz volna e' szerentséje? mihent ez állítva felelt volna, az ember ötet különös barátsággal köszönté, és mint előkelő kereskedő, házához meghívta, minekutánna Junker itt igen gazdagon megvendégeltetett, ebéd után a' Házi-gazda vagyonának megmutatása után egy külön szobába hívta ötet, és az eránt kérdezősködött: ha valjon ötet nem ismeri-e? Junker nem emlékezhetett reá. Ekkor a' kereskedő azt mondá, hogy ő az a' szerentsétlen szökevény ki egyedűl neki köszönheti mostani életét. Elbeszélvén, hogy

megmenekedése után Amszterdámba kereskedéshez állván, tsak hamar Urának bizodalmat megnyerte. Ki minekutánna meghalálozott, annak özvegyét elvette, és most nagy kintseknek birtokossa. Ezen a' nagy változáson Junker igen megörült, a' Kereskedő pedig 500 aranyokkal mutatta meg háláadatosságát.

Corregio, és az ő Éjszakája.

Corregio híres Olasz Képművész, szülőföldéről a' Modénai Hercegségében lévő Corregio városától neveztetett: külömben Allegri Antal volt a' neve. Minekelőtte még elhíresedett, egykor ama nagy hírnök Rafaelnek munkáját nézegette, s mintegy belső érzéssel a' maga tehetségét hozzá hasonlítván, így kiálta fel: „En is Képművész vagyok”! „Anch' io sono pittore!” Corregionak, mint remek mesternek hét képei vannak a' Dreszdai Galériában, mellyek közül egyik az úgy nevezett Éjszaka (la notte di Corregio); ezen tsudálkozásra méltó kép a' Világ Megváltójának születését adja elő, hol a' Kisdéd jászolyban fekszik, két pásztor imádja, és egy Asszony szőlő-fürtöket viszen; Mária pedig ülve mind a' két kezével a' kisdédet fogja, és anyai szeretettel hozzá hajlik: minden világosság az Isteni kisdéd-től terjed az egész képre: a' levegőben ritka felhők között lebeg egy Angyal. A' többi részei ezen képnek setétes homályban vannak.

— Corregio meghalt 1534-dikben.

Párisi Ló Assecuratió.

Párisban egy Intézet állíttatott, melly a' lovak életét assecurálja. Ezen Intézetnek, a' lovakat tápláltatás, vagy hasznosabb eladás végett által lehet adni, és azon idő alatt, míg ott vagyon, a' lónak élete assecurálva va-
gyon.

Az elfagyott fáknak vízzel való meg- öntözése.

Sheffieldben Angliában, magassan fekvő kertekben az elfagyott fákon tapasztalásokat tettek. Megöntözék tudniillik, minden reg-
gel hideg vízzel, a' nap felkölte előtt, melly által azoknak életök ismét vissza tért, úgy hogy bő virágokat, és gyümölcsöket terem-
nének. A' hideg vízzel való megöntözésnek haszna leginkább a' Baraczk fákon volt látsz-
ható.

Rejtett szó.

Magam hat betüből állok;
Nem használsz, ha leestem,
Földből lettem, földdé válok,
Töredékeny a' testem:
Három első Nemzet neve;
Négye pedig fának neme:
Hol két végső jelen van,
Nintsen tsorbulás ottan.

J e g y z e t. Az 31-dik számbeli Rejtett
szó: Béles, bél, él, éles, les.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(33.)

A' szegény Király, és a' gazdag
Ministerek.

Első János Castiliának Királyja 1390-ik esztendőben meghalálozván, tizen egy esztendő fia hagyta az országglást, ki elérvén a' törvényes esztendőket, attyát a' Királyi Thronusban Harmadik Henrik név alatt követte. — Nem kis megilletődéssel tapasztalta: hogy még törvényes korát elérné, az Ország jövedelmeit, az Ország Nagyjai tulajdon hasznokra fordítván, abból meggazdagottak. Minden Pénz Tárok üressék voltak, és a' Király olly nyomorúságban élt: hogy egykor midőn a' vadászatból éhessen haza érkeznék, semmi eledelt sem talált. Midőn e' véget kérdezősködnék, azt felelték neki, hogy „nints se pénz, se hitel”: erre a' Király „adjatok el hát köpönyegemet, és adjatok nekem azért eledelt”, a' Történet írók azt vitatják: hogy erre a' szegény Királynak egy darab rossz Ürü húsból, és a' vadászaton öszve fogott fűrökből készült ele-

deleket tettek eleibe, ekkor némelyek megsajnálván a' Királyt értesére adták: hogy a' Toledoi Érsek, ugyan azon estvén igen fényes vendégséget fog adni, mellyen az Ország Nagyjai minnyáján jelen lesznek.

Mihent besetétedett ösmeretlen ruhákban öltözködött a' Király, hogy a' dolog valóságát maga kitanúlhassa, minthogy tulajdon szemeivel a' tudósítás valóságáról meggyőztetett, más nap Henrich mind azon Ország Nagyait, kik a' vendégségben jelen voltak, Palotájába hívatta; midőn minnyáján egybe gyűltek a' Király az Érsekhez fordúlt, és ekképpen szólította meg őtet: „Hány Castiliai Királyt látott már az Érsek”? — „Én hármát láttam felelt az Érsek, Felsőged öreg attyát, attyát, és Felsőgedet”. — Én (így felelt a' Király) noha sokkal fiatalabb vagyok az Érseknél már is húszat láttam; ti minnyáján Királyok vagytok, tsak én vagyok szegény, ideje már, hogy magam Országoljak”!!

Midőn ezen beszédét elvégezte volna a' Király, egy mellékes szobában váró katonáit előlhívatta, és a' megijedt Ország Nagyjaihoz ekképpen szólott: „Tulajdon személyem, és népeim boldogságának fentartása végett kötelességem, tiktetekt embertelen Tyranusai bánástoknak feláldozni. — Néktek minnyátoknak meg kell halni! „A' halál veríték kiverte a' bűnösöket mostan, ijedten minnyáján a' Király lábaihoz borúltak, és kegyelemért esdeklettek”. Jól van így felelt

a' Király, én megkegyelmezek néktek, tartások meg élteteket, és jószágaitokat, de a' mi az enyim, azt vissza kívánom". Ezután bezárattattak, és addig szabadságokat vissza nem nyerték, míglen az elidegenített Király is jövedelmeket vissza nem fizették.

A' számolásban némely gyermekek ritka tehetségei.

Tizen egy esztendőök óta már negyedszer külömbb, külömbbféle gyermekek fejbéli ritka sebességű számolásaikkal, a' közönségnek figyelmét magokra vonták. 1815-ik Esztendőben Bidder György, kilentz esztendőök gyermek Dovonshiréből Londonba utazott; és igen nagy figyelmet gerjesztett. Ezen gyermek ritka elméje tsak nyoltzadik esztendejében fejtődött ki. Minthogy szülei igen szegények voltak, több jöltévök a' gyermeket pártfogásokba vévén az Edinburgi Univerzitásban neveltették. Ezen ifjú utóbb York Herczeg szolgálatjában volt, és mai napig is a' számolásban olly készséggel bir, hogy abból édes attyát, és egész nemzetségét eltartja. 1816-dik Esztendőben Zerah Colborne, 10 esztendőök Amerikai gyermek, vonta magára a' köz figyelmet, ezen ifjú mostanában az Országlásnál hivatalt nyert, de mint mondatik a' fejbéli számolást már elefejtette. — A' harmadik gyermek mellynek számolásbéli tehetségei olly korán kifejtöd-

tek, egy Williams nevű Spitalfields-i szelyem Takátsnak leánykája volt, ki 1820-dik esztendőben 12 esztendő volt, és ritka tehetségével a' számolásban, mellyet ő nyilvánosságossan mutogatott attyát alkalmasint eltartogatta. Ezen gyermek szép volt, de számolásbeli tehetsége napról napra fogyott, és a' hírek szerint már meg is halálozott. — Mostanában valamely hat esztendő Noackes György nevezetű gyermek, rendkívül való nagy elmésségiért tsudáltatik. Mert ezen gyermek nem tsak hogy szörnyű sebességgel a' feladott számolásokat fejéből elvégezi, de egyszer'smind a' számolások külömbféleségéhez képest azon módokat is elől számlálja, mellyeket ő ez, vagy amaz fejbéli számolásban követett. Igen nevezetes ezen ifiúnak ritka tehetsége, kinek hevenyében a' legnehezebb számolások elkészítésére külömbféle módok készen vagynak. A' számolás alatt ezen gyermeknek figyelme a' körül állók beszédire, és mozdulásaira is ki van terjedve, és mennél nagyobb a' lármája, és beszéd, annál hamarébb látszatik elvégezni számolásait. Ezen gyermek egyszerre több számolásokat is felvesz, ezen tehetsége ötödik esztendejében lett legelőször szembetűnő. — A' gyermek igen deli alkotású, kellemetes, sokáig alszik, külömben igen egészséges. Doctor Spurzheim ezen tsuda gyermek koponyájának felső bőrit nem sokára megfogja vizsgálni.

Süllyedő Hegy.

Finnlandban , nem messze Abo fő városától egy meglehetősen magosságú hegy süllyedni kezd , és mint hogy naponkint 6. hüvelknyire lejjebb szál , azt gyanítják , hogy nem sokára egészen öszve omlik , de ha ez nem történne is , ha naponként ilyen mértékben folytatni fogja süllyedéseit , két esztendő múlva a' föld színével egyarányosságban jön.

Szétbontása a' leghíresebb négy Párisi Theátrum levegőjének , az egészségre nézve.

Cadex de Gassicourt , és Marc Urakra bízta a' Párisi egészségre ügyelő Commissió , hogy a' legnagyobb Theátrumoknak levegőjét vizsgálják meg , midőn tömve vagynak emberekkel , hogy megtudhassák , miből áll annak változása , és az egészségbe való káros befolyása. Ők tehát Augustus 24-kén 1820 , midőn a' Királynak neve napját ünnepelnék , és így a' Theátromba kinek kinek szabad be-
menetele lévén ; minden Játékszínek felette megtöltek , az úgy nevezetett „Opera , Feydeau , Théâtre - Français , és Vandeville , „nagy Theetrumokba elmenének , midőn már ott egy , másfél , és két óráig tartott az előadás , a' Theátrumnak legmélyebb , és legmagasabb helyeiről levegőt

szedtek ; azt szét bontogatván, a' levegőnek alkotó részeiben e' következendő külömbféléseget találtak :

A' hőség 25—28 gradus volt Reaumur szerint			
	(Savany-szesz (Oxyg)		20,312
Opera —	(Állat-szesz (Azoum)		78,938
	(Szénsavany —		0,750
	(Savany szesz —		20,840
Théâtre-Français	(Állati szesz —		78,410
	(Szén savany —		0,750
	(Savanyú szesz —		20,111
Feydeau —	(Állat szesz ' —		79,139
	(Szén savany —		0,750
	(Savany szesz —		19,278
Vaudeville —	(Állat szesz —		79,922
	(Szén savany —		0,800

Mellyből kitetszik, hogy ezen zárt helyeken, hol a' levegőnek hévsége annyira felhágott, hol a' nézők testének párolgása, izzadsága, a' haj-kenetekék, és más sokféle állati kipárolgások, a' világosításnak mesterséges göze, és füstje, a' levegőt sokfélekép megronthatá, az még is tsak igen keveset változott alkotó részeiben, t. i. tsak 0,722 részt veszített el az oxygeniumból, és a' szénsavany tsak keveset szaporodott. Így tehát a' levegőnek egészségtelen voltát, a' Theátrumokban, nem az ő alkotó részeinek megváltozásától kell származtatni; mert azok voltakép' igen keveset változnak, hanem annak megritkulásától, a' nedves, és ragadó gőzöktől, mellyekkel ollyankor megtelik.

Híres Piskolcz (antimonium) bányá. Spanyol Országban.

Spanyol országban három híres Piskolcz bánya vagyon. A' leghiresebb Santa Cruz de Modelanál. Ez egészen földszint vagyon, és az abból készített Piskolcz - mész (oxydum) tészta fehérségű; és semmi vasat sem foglal magában, mint az Auvergnei. — Egykor ottan valamelly forrás támadott, mellyből midőn a' parasztok innának, hasmenést kaptak. Ez által figyelmetessé tétetvén az ott való Orvos, vi'sgálódása után a' Piskolcz ereket fel találta, 's azolta olly könnyen dolgoznak benne, hogy sehol bánya még illy sints, mellyből ezen érczet olly könnyen megnyernék. Elejénte Santa Cruznak tulajdonossa munkáltatta, és annyi érczet kapott, hogy Madridban a' piskolcz fontja 2 krajczár (Sous) lett. Ezután Francziák bérelték ki, kik sokat hordatván Párisba, 20 krajczárra ment, Madridban az ára. 1774. egy Könyvnyomtató vette bérbe, ki naponként 2—3 mázsát nyert belőle. Az óta oltsúlt meg úgy ezen ércz, melly a' nyomtató betűkhez szükségképen megkívántatik.

A p r ó s á g o k.

Lord Nelsonnak hivatalos tudósításai-
ból tudjuk, hogy midőn l' Orient hajó, a'
Francziák, és Angolok közt Abukirnál a' Ni-
lus vizén történt tsatában a' levegőbe felvet-

tetett, rajta 600,000 font Sterling volt. Ezt most Bowring Ur, buvárok által a' vízben kerestetni akarja; 's az Egyiptomi Basa erre már Firmánt is adott neki.

Nem rég Svecziában Medve vadászaton 4 nagy medvét együtt heverve találtak, és a' vadászoknak nagy lármája sem indította meg őket, hogy egymástól eltávoznának. Azért mind a' négyet tsak nem egyszerre ejtették el.

Európából éjszaki Amerikába a' közelebb múlt 25. esztendőök alatt 240,000 Európai ember költözködött által.

Angliában olly bőven élnek a' nádmézzel, hogy esztendőnként minden személyre 20 fontot számlálnak.

Rejtett szó.

Tsak két bötü, ha van
Vasban, plántában is.
Nála nélkül késed
Nem jó, plánta vesz is.
Megfordítva asztalodra
Húsból teszik a' tálodra.

J e g y z e t. Az 32-dik számbeli Rejtett szó: Tserép, Tse, tser, ép.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(34.)

Lord Byron útazása.

Blonde Fregáta, mellyen Lord Byron Kapitány, az Angliában meghalt Sandvich szigetek Királynak, és Királynéjának holt tetemeit Voachuba (Ovahu-ba) vitte, ismét Portsmouth-ba megérkezett. A' Lord vissza jövetelében két szigetet fődözött fel, melyek még ez előtt ismeretlenek voltak. Ezeket bővebben megvizsgálván természet historiai leírásaikat, 's lerajzolásokat nem sokára közölni fogja. — Ezen Fregáta 1824-dikben ősszel indult útnak Angliából, 's midőn Valparaizoba megérkeze, Charlton Fő Consul Úr a' tsendes tengeren lévő Voahu szigetbe küldetett, hogy a' Király és Királyné halálát, valamint azt is megjelentse, hogy lelketlen testeik Blonde Fregátán fognak átal vitetni. A' lakosok azt állították, hogy Charlton Úr megérkezése előtt több rendkívül való természeti tűneményekből, úgymint a' tengernek szörnyű, és rendkívül való habzásaiból, és a' hold fogyatkozásaiból a' Király, és Királyné

szerentsétlen kimulását előre gyanították. Midőn a' Fregáta Hanaruru kikötőhöz 1825-dik esztendei Május hónapban megérkezett 16. ágyú - lövésekkel fogadtatott a' Várból. Lord Byron, Villiam Keith első Hadnagy, és több Tisztek késéretével, a' szárazra kilépett, és a' Thronus örökösének Kaukiauli 11. esztendős gyermeknek palotájába ment, ki a' Londonban meghalálozott Rio - Rio Királynak öttse volt. Midőn a' palotába lépének a' Vendégek, a' Thronusnak fiatal örököse üres kulimász - hordóban hemperegvén, mülatta magát. A' Herczeg igen nyájasan fogadta őket, és azon Vindsori uniformisokból, mellyeket a' Lord az Angol Király nevében neki által adott, noha teste a' kulimásztól egészen bevolt piszkolva, egyet magára vett, 's abban büszkén lépegetett. Minden előkelő Status, és Udvari Tisztviselők hasonló Uniformissal ajándékoztattak meg, mellyet ők a' Herczeg parantsolatjára azonnal magokra vettek. — Más nap a' Lord minden Tiszteivel együtt Karimoku Régensnek, Boki Gubernátor testvérjének, ki a' Királlyal Angliában volt, udvarlására ment, által adván neki a' Királyi ajándékokat. Május 23-kán négy nap múlva a' Fregáta megérkezése után a' Királynak, és Királynénak holt testeiket Byron Kapitány, és az egész Tiszti Kar parádés Uniformisban követvén, a' szárazra kitették, és két gyász kotsikra, mellyeket szigetbéli 40 lakosok vontak, helyheztek. A' koporsókat míg a' Kripta megkészül-

ne, Karimoku Régens Audientiás szálájába tették. Kaukiauli Herczeg, és Nahienäna Herczeg Asszony, mint a' kiket a' szomorúság leginkább illette, Lord Byron, és Charlton Anglus Consul Urak által vezettetlek, őket követte a' szigetbéli Lakosok' serege, valamint a' Fregátán lévő Tisztek is ünnepi öltözetben.

Ezen Fregáta Voahu szigetében 6. hétig mulatott, melly idő alatt Lord Byron a' sziget lakosainak tanács gyűlésökön jelen völt, ebben a' fiatal Thronus örökösének, és a' Herczeg Asszonynak jussaik a' Thronusra nézve vétettek tanátskozás alá. Ezen nevezetes tanátskozás a' választóknak' köz megegyezésével szerentsésen eldöntetett, a' midőn az állapíttatott meg, hogy a' törvények' értelme szerént továbbra is szorossan a' vérségbéli atyafiság, és a' törvényes örökösödésnél maradjanak. Egy vendégségben, melly a' Kapitánynak, és Tisztjeinek kedvökért adatott, a' Hirálynak örököse Kaukiauli Herczeg, és a' Sziget fő emberei jelen voltak, igen nagy neveletlenséget mutattak, az idő meleg völt, és a' Vindsori Uniformis, melly noha begombolatlanul volt rajtok, alkalmatlan kezdett lenni, ugyan azért a' Herczeg levette a' frakját, kinek példáját a' többi Voahurok követték, és tsak ekkor láttak szokások szerént a' számos ételekhez, melly alkalmatossággal az Adám villáját ugyan tsak használták. Minden vendégnél egy kantsó víz völt, mellyel ezek kezeiket az ételek kapko-

dása után megmosták. — Voahu a' Sandvichi szigetek közül legtermékenyebbnek tartatik, lakosai száma a' legújabb számolás szerint 40,000-re tétetik. — Voahu szigetből Ovaihi szigetbe evedzett a' Fregáta, melly ettől három napi távulságra fekszik; innen a' világnak legszebb öblében, (melly mostanában Byron öblének nevét viseli) vas-matskát vetett, Vancour öblébe, az előtte lévő szörnyű nagy Kalaris köszikla miatt, veszedelmes a' bevedzés. Ezen öböl az ő ritka gyönyörűségű, 's különös szépségű tájaira nézve a' Sandvich szigetek' Édenének neveztetik. A' körül belől lévő tartományok igen termékenyek, lakosai mindazonáltal még most is abban az állapotban vannak, mint 1779-dik esztendőben, midőn Cooc Kapitány azokat felfödözte. Fél esztendővel előbb, hogy sem a' Fregáta Ovaihiha evedzett, oda egy Amerikai Missionarius érkezett. Ovaihiból ismét Voahuba vissza tért Lord Byron, hogy a' Herczegtől, és a' sziget' Naggyaitól bútsút vegyen. A' sziget' lakosai megrakták a' Fregátát mindenféle élelemmel, 's azért semmit el nem akartak fogadni, Voahuból, Karakou öbölbe evedzett a' Fregáta, a' hol Cooc Kapitány életét vesztette. Itt Lord Byron a' világ' azon híres utazójának egy emlék-oszlopot emeltetett, de nem azon a' helyen a' hol meghalt, mert azt a' víz elfogta, hanem egy órányira a' partoktól egy dombon, hol a' vad-emberek Cooc Kapitány testét feldarabolták. Mint hogy a' sziget' lakosai mindnyá-

jan a' keresztény vallást felvették, megengedte a' sziget' Hornányozója a' Kapitánynak, hogy a' szent Kriptát meglátogathassa, és régi vallásoknak minden maradványait, és emlékeit, ha akarja magával elvihesse. A' Kripta kéz által készítettett több bálványokkal tele volt, mellyeknek egy része külföle fonásokkal, a' másik tollakból volt készítve, néhányak fából voltak faragva; továbbá voltak ezen Kriptában külföle tárgyak, mellyeket ezen Bálványoknak akkor áldoztak, midőn halászni, vagy vadászni mentek: ezek között egy Anglus dob is volt! Lord Byron elejénten Otohaiti szigetjét is megakarta látogatni, de az ellenkező szelek miatt szándékától elállott, és egyenesen Chili partjaihoz evezett. Ezen útjában Maldena, Husbruck, és Parry szigetjeinél vas-matskát vetett, ezeknek két elsője lakatlan, az utóbbit pedig tsak Otohaiti sziget' lakossai ismerik. Innen 4500 Angol mértföldnyi útját 3 hét alatt tsudálkozásra méltó rövid idő alatt elvégezte, és 7,693. mértföldnyi távulságról 49. nap alatt vissza jött.

Karinthiai tsudálatos Zirknitzi Tó.

Zirknitz Tava, Zirknitz Mező városánál Harinthisban fekszik, és tsudálatos tulajdonságaira nézve méltán a' Világon találtató legnevezetesebb tavak közé számláltathatik. Komor, és vad bérzes hegyek környékezik,

hossza 1, szélessége fél mértföld; mélysége közel 4. ölnyi. Vagyon ezen Tóban 3 sziget, és 8 patakokból ömlik belé a' víz. Tavasszal 25 napok alatt (föld alatti nyílásokon, melyeknek alkalmasint nagy földalatti víz-tartó üregekkel vagyon közösülések) ki folyván a' víz, egészen kiszárad. Míg a' víz lefuta' tóban igen bő az halászat. Továbbá nem telik belé egy hónap, hogy a' fű a' Tó ágyában megnöven az lekaszáltatik, ez után az egész tó ágya felszántatik, és árpával bevettettetik; az aratás után a' tó széles kiterjedésű vadon-ságában nagy vadászatokat tartanak, mind a' szárnyas, mind a' négylábú számos vadakra. Ősszel, midőn az esőzések elkezdenek, ismét sebesen megtelik az ágya; a' víz némelly nyílásokon olly nagy erővel fakad ki, hogy ugró kút módjára veti fel a' vizet, és 18—24 óra alatt az egész tó ágya ismét a' víztől ellepetik. Ezek után az éjszakról költözködő madarak lepik el a' Tavát. — Már erről a' tóról lehet mondani, hogy ugyan egy esztendőben benne halászni, kaszálni, szántani, aratni, és vadászni is lehet!

A' jól megjutalmaztatott Író.

Spencer ama híres Költő, egykor ismeretlenül Lord Sydney házába menvén, kéziratjaiból egyet olvasásra a' Lordnak beküldött. A' Lord az írást átal vévén azonnal olvasni kezdette, és a' versek szépségén nem

győzött eleget tsudálkozni, úgy hogy örö-
mében egészen magán kívül volt. Midőn több
részeit is a' kéz-iratnak legnagyobb gyönyö-
rűséggel olvasgatta, Udvari Fő mesteréhez
fordulván azt mondá: „Adjatok a' Szerzőjé-
nek 50 font Sterlinget”, erre tovább olvas-
ván ismét különös szép verseket talált a' mun-
kában: „Adjatok néki 100 fontot”.

Az Udvari Fő Mester ezen bökezűségen
nem győzvén eleget tsudálkozni, késett a' pa-
rantsolat tellyesítésével. — A' Lord az alatt
tovább olvasgatá, és mennyivel tovább ha-
ladt, annál kellemetesebb gondolatokra aka-
dott: „Adjatok néki 200 font Sterlinget”. —
Ekkor megnyitván az ajtót az Udvari Fő Mes-
terét illy szavakkal parantsolatjának tellyesi-
tésére kiigazította, tsak hamar hamar! ad-
játok a' Szerzőnek, a' mit parantsoltam;
mert, ha még tovább olvasom kéziratját, ta-
lán annyira felhevülök, hogy minden ingó
és ingatlan javaimtól megfosztom magam. —
(Ki lesz az az Író, ki Magyar Országban illy
megkedveltetést fog nyerni? de hol van Ha-
zánkban az a' Jutalmazó, ki illy nagy aján-
dékkal kész légyen ébresztteni a' Tudósokat?)

Udvarias megintés.

Doctor South, Második Károly Ang-
lus Királynak Udvari Káplánja, midőn egy-
kor az Udvarnak, melly többnyire a' legkor-
helyebb, és legrosszabb emberekből állott,

prédikállana, beszédje közben észre vette, hogy hallgatói mindnyáján alszanak; ugyan azért hangossabban folytatta beszédjét, és a között *L a u d e r d a l e* Lordnak nevét háromszor felkiáltotta. A' Lord erre felébredvén székeből felkelt. Kihez *South* igen nyájassan ezeket mondá: „Igen sajnálom, hogy a' Lordot álmából fel kellett költenem, de hordogása olly nagy volt, hogy féltem, ne hogy Ő Felségét álmából feleébressze”.

A p r ó s á g.

Besszarabiában az Orosz Uralkodás alatt a' kereskedés igen jó előmenetelben van; mert a' múlt esztendőben kivitel ára tett 3 millióm 677,382 Rubelt, a' bevétel ára pedig 1 millióm 791,965 Rubelt.

M e s é s K é r d é s e k.

- 1) Mi olly hosszú, hogy e' világot által éri; még is egy tyúk által lépi?
- 2) Mikor kukurikólt a' kakas akkorát, hogy a' világon lévő minden ember meghalotta?
- 3) Ha a' Hóldba felmehetnek, mitsoda Nemzetből visznek oda szántót?

J e g y z e t. Az 33-dik számbeli Rejtett szó: Él, lé.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(35.)

Bhertpur kelet Indiai város, és annak történetei.

Bhertpur egy igen nagy, és népes városa Agra Tartománynak, falai, mellyek legalább 20 lábnyi magosságúak 5. Anglus mértföldre terjednek, ezen város (Radzsája) Fejedelme a' Dzsautsi nemzetségnek egyik nevezetes feje. A' város lapályos helyen egy völgy, és egy széles, 's mély gödör mellett 50 mértföldnyi távolságra Agra váráról fekszik. Radzsájának nevezetes gazdasági birtokai Agra, és Mathura táján pedig Dzsemna vize jobb partján, több erősségei vagynak. Lord Lake 1804-ikben Bhertpur felé nyomult, és minthogy a' város Radzsája azt néki által adni nem akarta, ostrommal kívánta bevenni, de a' város nagy kiterjedése a' rendes ostromlásban meggátolta, azért Pattantyusai által ágyúztatta, és így a' vár falain egy nyílás esett, mellyen minthogy az Ingenieur Tisztek a' benyomulást lehetőnek lenni állították 1805-dik esztendőben Januarius 9-kén azon helyre rá rohantak: de no-

ha az Anglus katonák ritka bátorsággal nyomulának a' nyílás elejébe, onnan igen nagy veszteséggel vissza veretettek. Januarius 21-kén, Februarius 20-dik, és 21-dik napjain megújították a' rá rohanást: de akkor sem boldogulhattak. Ekkor az Anglusok avval mentgették magokat, hogy fal-törő ágyúik nem voltak elegendőképpen erőssek, a' városnak vastag falai betörésére. Több Brittus Regimentek, valamint a' Seapoy csoportok nagy károkat szenvedtek. Ezen 1805-dik esztendei táborozás Indiának történetében igen nevezetes helyet foglal. Lord Lake Britanniai seregeiből ezen ostromban többet vesztett, mint a' legnévezetesebb tsatákban, mellyek valaha az Anglusok, és Indusok közt voltak. Mind ezen győzelem mellett még is a' Radzsa Lord Laké-val békeségre kívánván lépni, tulajdon fiát a' város kultsaival a' Britanniai táborban küldötte, és megtérítvén az Anglusok Hadi költségeit mind a' két rész megbékült. — Most ismét az Anglusok ezen város Fejedelme ellen viaskodni kénytelenítettnek. Az Anglus seregeknek, mellyek most ellene munkálkodnak Lord Combermere a' Vezére, ő már December 10-én ezen város körül azon állásba helyeztette magát, mellyben 20 esztendővel ez előtt volt Lord Lake. Minthogy pedig akkor leginkább a' város körül lévő mélységes árkok vizei miatt nem lehetett hozzá jutni, mert az Anglus katonák csak kevesen, és azok is részszerint úzás, részszerint mély vizek gá-

zolása által juthattak a' vár falaihoz, nem pedig szoros rendben álva rohanhattak a' nyílásra, az őrizet őket könnyen az árkokba vissza dönthette: most pedig Lord Combermere már elfoglalta azon zsilipet, melyen által az árkokba eresztetik a' víz; ez már magában is igen kedvező nyereség, melyet még az is nevel, hogy Lord Combermere nagy, és erős Ármárával vagyon, és igen számos ágyúkkal, melly hadi tehetségét hihetőkép az ő nagy esze, buzgósága, és fáradhatatlan munkássága úgy fog a' célra használni, hogy rövid idő alatt remélhetni, hogy ezen kevély, és rettenetes vár az Anglusok kezére száll.

Ritka tulajdonságú Herczegi atya.

Franczia Országnak azon nevezetes Dauphinja, (első szülöttje) kit a' jámbor Fennlon Püspök nevelt, egykor gyermekeit azon Plébánia templomába vezette, a' hol a' Királyi Herczegek mindnyáján, és fiai is megkereszteltettek. — Itt ő az keresztelt könyvet elő kérte, és minekutánna fiainak a' beirattatásokat megmutatá, ekkép' szólt hozzájuk: „Ime nézzétek fiaim neveiteket az atyámnak legszegényebb alattavalói között. A' Természet, és a' Vallás senkit meg nem különböztet; egyedül az erkölts határozza el az embereknek egymáson fellül való érdemét. Ez talán, kinek neve legközelebb van a' ti neveitekhez, az Isten előtt sokkal

nagyobb tekintetbe lehet, mint ti valaha az emberek előtt”.

Nagy Britanniában az emberek³ szaporodása.

Nagy Britanniának 15. esztendőseitől kezdven — 60. esztendő emberekig 2,744,847. fegyver viselésre alkalmas lakossai vagynak. Esztendőnként 98,030 házasságok történnek; ezeknek 21-dik része magtalan. Meghalnak esztendőnként 332,708 emberek, (minden 50 asszonyokra 54 férfi). Férhez ment asszonyok tovább élnek, mint a' házasságon kívül élők. A' falukon közép számolás szerént minden házasságból 4. a' városokban két házasságból öt gyermekek születnek. Az asszonyi nemnek egy harmada, és a' férfiak közül három ötödrész házasságban él. Háromszor annyi özvegy asszonyok vannak, mint férfiak. Míg 7. özvegy asszony férhez megy addig csak 4 özvegy ember házasodik meg. A' születeknek fele nem éri el a' 17-ik esztendőt. Minden 65. szülések között esik egy ikerekkel (kettős gyermekkel) 3126 emberek közül csak egy éri el a' 100 esztendőt. Minden 96 férfi gyermekre 95 leány gyermeket lehet számlálni.

Meteorologiai Aphorismák.

Ha essőzés között a' Thermometrumban a' kéneső nem csak nem száll, hanem inkább emelkedik, tehát az esső nem lesz tartós.

Ha havazás között a' Thermometrumban a' keneső nagyon száll, tehát a' nagy hideg a' havazásnak véget fog vetni.

Igen magas égen álló könnyű sugáros felhők, inkább szeles, mint felhős időt jelentenek.

Ha nyár szakán az ég vékony hamvas, felhőkkel van bevonva, alább pedig sötétebb felhők nem látszatnak, tehát az hosszan tartó szárazságot jelent.

Ha az égnek azon részén, merre a' szél fúv, a' felhők nem nagyon csoportosodnak össze, tehát tovább is tiszta idő fog maradni.

Ha a' hegyeknek hosszában csak könnyű felhők lebegnek az égen, tehát a' tiszta idő tovább is el tart.

Ha nyugot felé a' felhős ég feltisztul, tehát tiszta idő lesz, ha bár kelet felé az ég felhős maradna is, leginkább pedig akkor, ha nyugot felül magas hegyek, nagy erdőségek, vagy vizek volnának.

Midőn nyugotról, vagy délről a' felhők igen alatt bolyognak, ha akkorában keletről jövő magossabb felhők látszatnak, tehát tiszta idő lesz, azért a' keleti szél el fog hatalmazni.

Ha a' sötét ég megszakad, tehát annál állandóbb tiszta időt reménylhetni, mennél lassabban oszlanak el a' felhők.

Hamar eloszló felhők nem ígérnek állandó tiszta időt. Mennél kerekdebbek a' vastag kemény fehér felhőknek széleik, annál kevesebbé lehet essőt várni. Az illyes felhők kemény felhőknek hivattatnak.

Ha a' nagy országos esső porzó essőre változik, tehát a' felhőknek eloszlása következik.

Holt testekkel való kereskedés.

Bath Úr nem régiben Londonban a' Törvény-székben lévén, akkoron olly bűnös tételt vétetett fel, mellyet csak Angliában lehet elkövetni. Egy ember, kit Angliában tréfából feltámasztó embereknek (Resurrection-Meni) neveznek a' Törvény-szék elejébe állítatott. Ez az ember a' mint a' törvényes vizsgálódásokból kisült, 6 esztendőtol ólta a' holt testek' kiásásából élt, és azólta 2000. testnél többet Anatomicus felmetszésekre eladott. Némellykor, midőn ezen eladó czikkely ritkább volt, 10. Guineát is kapott egy holt testért. Ezen bűnös tettért már huszonnyoltzszor állíttatott a' Törvény-szék elejébe, de kétszeren kívül olly szerentsés volt, hogy magát kimenthette. Ő egy segéd társával a' temető mellett házat bérlett, a' honnan kileste az holtak eltemettetését, és azt az alkalmatosságot, a' midőn bátran azoknak testeiket kiáshatta. Ebben a' foglalatosságban segédjével olly gyakorlott volt, hogy October utóljától, egész Februariusig, egy temetőből 45 holt testet kilopott. Ezek a' holt testek kosarakba pakoltatván, Pósta által Londonba küldettettek. Midőn ezen bűnös tétel reá kibizonyosodott, négy holt testeket, és

az Orvosok számára kifőzött temérdek sok emberi tsontokat találtak házában. A' vádolatott nem tagadta bűnös tettét, de keservesen panaszkodott az Orvosok ellen, kik ötét megtsalván a' sok kész munkáit nyakán hagyták. A' Törvény-szék vétkes tettiért esztendei fogságra, és 100 font Sterling fizetésre ítélte. Midőn ebbéli kemény büntetésének enyhítésére azon hasznokat elől számlálta, mellyeket ő különös kereskedésével az emberi nemzetre árasztott, ezeknek bizonyításául azt is elő hozta, hogy midőn Ő Felsége nem régiben betegeskednék, és Seb-orvosi segítségre szüksége lett volna, akkor Sir A. Cooper Királyi Orvosnak, a' metszésekben teendő próbálásokra négy holt testeket küldött.

Ritka nehézségű ember.

Nem régiben éjszak Amerikában Gloucester-ben Villiam Damrell Kapitány, életének 30-dik esztendejében meghalálozott. Ő kétségen kívül az egyesült Statusokban a' legnehezebb ember volt; mert halála előtt egy hónappal 444 fontot nyomott; koporsója 7 lábnyi hosszúságú, 3 lábnyi mélységű, és $3\frac{1}{2}$ lábnyi szélességű volt. Midőn eltemettetnék 10 ember alig bírta a' sírba lebotsátani. (Illy nehézségű ökör is ritka a' Magyar Országi Vásárokon !)

Az Úr, és a' Lovász.

Marlborough Herczeg, Marriot Hadi biztossal kilovagolván, az első utól érte, ugyan azért mind a' ketten szolgálóiktól köpönyegeiket kívánták. Az utolsónak szolgálója azonnal Urát a' köpönyegével befödötte, de Marlborough Herczegnek Lovássza éppen nem sietett a' köpönyeg kioldozásával. A' Herczeg még egyszer kívánta köpönyegét, és minekutánna ez még mindég a' szíjakkal, és tsatokkal vesződnék, azt mondá: „siess már, iszen esik” de a' szolga azt mondá ha mindjárt vas-villák hullanának is, még sem adhatom előbb a' köpönyegét oda, még fel nem oldozom a' szíjjakat. Marlborough ekkor Marriothoz fordulván azt mondá: „a' világ minden kintseiért fel nem venném magamra ezen gazember gondolkozásának módját”.

M e s e.

Nem adja senki magának,
Minden ember szereti.
A' ki birta 's elvesztette
Füben fában keresi.

J e g y z e t. Az 34-dik számbeli mesés
Kérdésekre felelet: 1) Kerék. 2) a' Noe bárkájában. 3) Magyarból; mert tsak a' Magyar tud holdat szántani.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(36.)

A' Carthagobeliek Hite.

Mänter Fridrik, Seelandi Püspök 1821-ben Koppenhágában ezen tárgyról tudós értekezést adott ki, illy czim alatt: „Religion der Carthager, von F. M. Bischof von Seeland Kopenh. 1821.”, melly azóta második kiadást is ért. Ezen Értekezésből e' következőket tanuljuk: „A' Carthagobeliek' hite a' Phoeniciaiaktól származott, és ága volt a' napkeleten messze elterjedett Tsillagzatok és Tűz-imádásának. A' tsillagzatok között leginkább a' napot és holdat tisztelték. Hogy más planétáknak is áldoztak volna, annak semmi nyoma nincs. Az ő istenségeik között, kiknek bálványait voltak, e' következők legnevezetesebbek: 1) Baal és Moloch, a' Görögök Kronosza, a' Deákok Saturnussa. Ezen istenségnek ők embereket áldoztak, melly szokást a' Carthagobeliek régi őseiktől vették. Az áldozat ezen módja náluk sokkal nagyobb divatban volt, mint más pogányoknál, jóllehet az egész Afrikára elter-

jedett. Úgy látszik, hogy azt a' rabszolgákkal való kereskedés szülte, vagy legalább gyámolította, mivel ezen szerentsétlen teremtetések életét éppen nem kíméltették. — 2) Melkarth, a' Görögök' Heraklese a' Deákok' Herculese. Ezen istenség a' Phoeniciaiak colonialis Istene volt. A' Carthagobelieknél a' kereskedésnek Istenévé is vált. A' Thasosi Emlék-pénzek szerint nyilazva adatik elő. Diodorus (IV. 17.) mythusá szerént a' Phoenicziaiak pallérozódásának előmenetelét képzi. — 3) Astarte vagy a' mindent szülő Természet a' Szerző szerént. Ezen Istenaszszony szarvakkal rajzoltatik, ugyan azért hihető, hogy az ő tiszteletével a' holdnak tisztelete volt egybekötve. — 4) Poseidon, a' Deákok Neptunusa, kinek tisztelete a' Lybiaiaktól maradt reájok. Mert, hogy a' Carthagobeliek idegen istenségeknek is aldoztanak, kitetszik abból, hogy ők később Ceresnek és Proserpinának is oltárokat emeltenek. De voltak náluk a' hajókázásnak tulajdon istenségei, melyeket ők Cabireknek, Patekeknek neveztek. — Voltak a' Carthagobelieknek Fél isteneik is, vagyis istenesült embereik. Ezek közé tartozik Dido, Jolaus, és a' Philának, kik Carthagonak hátaírait nagyobbították, mellyért oltárokat, és tiszteletet nyertenek. — Orákulumaik és Jövendő-mondóik is voltak: de hazai isteneik jövendőt soha sem mondtak. Tulajdonképp' való Papjaik nem voltak, valamint hogy olly Nemzetségek sem volt, melly ezen

hívatalt kirekesztve bírta volna. Úgy látszik, hogy a' nép Fejei, a' hit szokásaiban is fő hatalommal bírtanak. Ezen rövid előadásból kitetszik, hogy a' Carthágóbeliek Religiója a' régi Phoeniciaiak, és Lybiaiak, valamint a' későbbi Görögök, és Rómaiak hitbeli szokásainak vegyülete volt, tsak hogy mind azoknál kegyetlenebb, és vadabb. Mellynek okát résszerént a' lakosok vad szokásainak, résszerént az akkorában nagyon elhatalmazott rabszolgákkal való kereskedésben, résszerént a' háborúk sokaságában, és az azok között támadott Tyrannusok önhatalmaskodásokban kell keresni.

A' Braziliai Gyémánt bányák.

Ezen bányák a' legmagosabb hegyek cregeiben vagynak, mellyek az Országban Cerro do Frio név alatt ismeretesek. Itt a' gyémántos vidék nyugotról dél felé 16 órányira, és keletről éjszakra 8 órányira nyúlik.

Mind öszve nyolcz gyémánt bányák számláltnak. Ezek közül a' legnagyobb Tigitonhonba vize mellett fekszik, és Mandangának neveztetik. Az első pillantatra az ember egyebet nem lát, mint valami száz alaton gömbölyű, szalmával földözött, 's szerteszt épült házatskákat, egy hosszas négy szeget formáló, és majd a' földig nyíló tetejű, szénával földött fészert; egy oldalról szörnyű hegy omladékokat, a' másik oldalról a' fris

mosásból maradott föld rakásokat, végre egy sebesen folyó vizet, több oldal tsatornákkal,

Valamint az aranynál, úgy a' gyémántnál is kettős munka kívántatik: tudniillik a' Cascalhaonak kiásása, és megmosása; az ásás az esztendőnek száraz, a' mosás az esztendőnek nedves részeiben esik. Hogy a' Cascalhao kiásattathassék, a' tsatornát le kell tsapolni, f'lszáritani, és az iszapot letisztítani. A' kiásott Cascalhao egy masinán elhordatik, melly az úgy neveztetett kutyához hasonlít. Két taliga tudniillik szakadatlanul mozgásban vagon, az egyik fel, a' másik le megy. Illy módon ezen tetem (Massa) a' masina irányában rakásra töltetik. Ezen Cascalhao ugyan az a' mellyet az arany Bányákban is találhatni.

A' masinának ez a' formája: az egyik végénél a' közepén alúl rézsuntosan a' tsatornya keresztül folyik; ez vastag fenyő-fákkal be van takarva, mellyekre két három láb magosságnyira vetik a' Cascalhaot a' tsatornyából, a' masinának másik végéig deszkából készült 20 mosó teknyők vagynak, mellyek 3 láb szélességűek, és a' masinának egész alján elnyúlnak. Ezen teknyők úgy vannak alkotva, hogy azokba egy kis nyílásokon befolyván a' víz könnyen kiömlik.

A' masinánál három felvigyázók a' tsatorna, és Cascalhao felett vagynak, ezeknek egyforma távulságra felállított állásokon üléseik (hogy el ne aludhassanak) minden kar nélkül vagynak. Ugyan ekkor egy egy tek-

nyökhöz, a' kimosandó maszszának mennyiségéhez képest 3—6 Szeretsen rendeltetik. Ezek a' tekenyök széleire széjjel vetett lábakkal egymásután felállanak. Mind egyiknek a' kezében egy kurtá nyelű öt fogú vas horog van, mellyel eggyik a' másikhoz veti a' Cascalhaot, a' midön arra a' víz eresztetik, ekképpen habartatván a' víz alatt a' Cascalhao, mind addig míg a' föld belőle egészen kimosódik, ez a' sűrű víz a' mindég folyó tiszta víz által elhordatik. Midön a' víz már egészen tiszta, akkor a' megmaradt köves részeket szorgalmatossan megvizsgálják, 's a' köztök találta-tó Gyémánt darabokat kiszedik.

Ritka buzdítás, és könyörgés.

Z-ben a' Methodisták Kápolnájabeli Prédikátor a' világ fiai mostani elfajultságáról beszédet tartván, elragadtatása közben ekképen szóllott: bizonyára a' mi mostani állapotunk olly alávaló, és rossz, hogy mi világ fiai sokkal esztelenebbül, és Istent tagadó-ban élünk, mint az oktalan állatok, mellyektől mindazonáltal mi büszkélkedve minden ést megtagadunk. — A' barmok minden tekintetben sokkal fölül haladnak bennünket. — Mert a' barom nem gyilkol, nem árul ő el senkit se, ösmeretlen szép tulajdonságai előtt az önn haszon keresés, a' szívet epesztő gyűlölség, a' testi gyöngeségek mértékletlen kívánása, — de háládatosabb is a' barom Te-

remtőjéhez, mint mi, kik az ő hasonlatosságára alkottattunk. — Vigyázatok csak a' gelyvás tyúkra, nem de minden tsöp vízre mellyet szájába vesz, fejét felhajtván felfelé tekint, és tsendes hálaadó imádságával nyeli le kevés italát, holott mi háládatlan emberek gyakorta részegségig iván még sem emlékezünk meg Teremtőnkrol, oh Uram! engedd hogy a' gelyvás tyúktól tanulhassunk, Teremtőnkhez háládatosságot! „Oh Uram tégy bennünket gelyvás tyúkokhoz hasonlókká”! így kiáltozott a' buzgó Intő, ezen ájtatos Lelki Pásztor mondásaitól felbuzdulván a' nép ilyen közönséges ajtatos szívbéli hangos könyörgésre fakadott: „Oh Uram engedd meg, hogy minnyáján gelyvás tyúkok lehessünk”!

Óriási Tekenyős Béka.

A' zöld, és úgy nevezett, óriási Tekenyős Béka a' meghizlalt göboly ökör nagyságát eleri, hossza 9. szélessége 4. lábnyi, igen gyakran 1000 fontot is nyom, felső teknyőin több mázsákat el bir, és ha mindjárt 5—6 ember teknyőjire reá áll, azokkal tovább mászkál. Ezen neme a' Tekenyős Békáknak a' legnagyobb, és húsa legjobb ízű, úgy hogy a' legelső táblákon ritka tsemegeként eszik. — Ha fogják, hátára szokták vetni. A' nőstény szörnyű szapora, esztendőnként 1000—1200 tojásokat toj, mellyek e-

gyenként két akkorák, mint a' legnagyobb lúd-tojások, és pergament féle bőrrel vannak bevonva, e' végett a' nőstény, mint a' többi tengeri állatok, a' szárazra szokott ki járni. — Linné a' Teknyős Békák tizen öt nemeit fedezte fel, a' Természet Systemája újjabb kiadásában azonban 28 nemei adatnak elő.

Angliai Tsatornák, és annak hasznai.

Angliában a' kereskedésbeli közösülés előmozdítására ásandó tsatornák készítésére 80 Társaságok állottak össze; ezek közzül 23-an 3,734,910 font Sterlinget fordítottak a' tsatornák építésére. Ezek a' Társaságban részt vevő Tagokkal még semmi haszonban nem osztoztak. Más tizen négy Társaságok 4,073,078 font Sterlinget fordítottak a' tsatornyák készítésére, és 92,281 font Sterlinget osztanak el a' Társak között. Huszon két Társaságok 2,196,000 font Sterlinget költöttek, és ezek 162,400 font Sterling haszonban részesülnek. Tizen egy tsatornyák építésére össze állott Társaságok kiadása 2,073,300 font Sterlingre mégyen, és ezek a' kiadott Actiák után már 216,024 font Sterling haszonban részesítik a' Tagokat. A' többi tíz Társaságok a' tsatornyákra 1,127,230 font Sterlinget költöttek, és a' környülállásokhoz képest 311,554 font Sterlingből álló Actiaik után 20, és több font Sterlingeket száztól

fizetnek. Úgy hogy ezen Nemzeti, igyekezet előmozdítására fordított s \ddot{o} mma : 15,205,117 font Sterlingre megyen, egy olly t \acute{o} ke-p \acute{e} nz melly m \acute{a} r most is 782,257 font Sterling j \ddot{o} vedelmet 5 $\frac{3}{4}$ font Sterlinget, sz \acute{a} zt \acute{u} l sz \acute{a} m \acute{i} t \acute{v} án hoz, melly j \ddot{o} vedelem napr \acute{u} l napra ne \acute{v} elkedni fog.

A p r ó s á g.

Mid \acute{o} n Erzs \acute{e} bet Angliának Kir \acute{a} lyn \acute{e} ja egykor az iskol \acute{a} t megl \acute{a} togatná, egy Oven nevezet \acute{u} ifi \acute{u} t \acute{o} l, ki a' Kir \acute{a} lyn \acute{e} hez iskola t \acute{a} rsai nevekben d \acute{i} szes besz \acute{e} det tartott, azt k \acute{e} rdeze : h \acute{a} ny \acute{s} zor verettetett l \acute{e} gyen meg az iskol \acute{a} ba? A' fiatal sz \acute{o} sz \acute{o} ll \acute{o} ritka elm \acute{e} s \acute{s} eggel Aene \acute{a} s \acute{n} ak Dido Kir \acute{a} lyn \acute{e} hez mondott ezen szavaival felelt: Infandum, Regina, ju \acute{b} es renovare dolorem! —

Mes \acute{e} s K \acute{e} rd \acute{e} s \acute{e} k.

- 1) Merre \acute{u} szik a' B \acute{u} v \acute{a} r, mid \acute{o} n a' v \acute{i} zb \acute{o} l felbukik?
- 2) Hol tal \acute{a} lni meztel \acute{e} nt a' tollasban, vagy tollast a' meztelenben?
- 3) Mire sz \acute{a} ll a' mad \acute{a} r, ha nem akar r \acute{o} p \acute{u} lni?

Jegyzet. Az 55-diki sz \acute{a} mbeli Mese \acute{e} s Eg \acute{e} s \acute{s} eg.

Velenczének régi Politiája.

Daru Gróf a' Velenczei Respublika' történeteinek leírásában következő Anekdótát közöl. Egy előkelő útas Velenczében, midőn tőle nevezetes summa pénzt ellopának, boszúságában e'képpen nyilatkoztatta ki magát: „Sokkal jobb volna, ha a' Velenczei Politia kevesebbet kutatna az idegenek' lépései után, és inkább a' vagyonnak nagyobb bátorságára ügyelne.” Ez után néhány napokkal elhagyá a' várost, 's még a' szárazra nem ért vala, midőn a' gondolasok (béres hajósok) evedzeni megszűntek, és megállottak: az idegen inté a' hajósokat, hogy folytatnák útjokat, de ők azt mondák, hogy nékiek tovább evezni nem szabad, mert egy vörös vitorlás hajó utánnok siet, és nékiek jelt adott, hogy azt bevárják”. — Nem sokára a' Gondel-hez érkezett a' hajó, és az idegen egész bethűlettel megkérettetett, hogy az Országló-szék' hajójára által lépni méltóztatnék. Az idegen, az alattomos Törvény szol.

gáltatás eszébe jutván reszketve engedelmeskedék: Az Úr (így szólította meg ötöt egy fekete öltözetű ember kemény hideg vérűséggel) Graon Herczeg? — Igen is! — „Az Urat közelébb mult Pénteken meglopták”? — Igen is! — „Mennyit loptak el az Úrtól”? — Öt száz aranyat! — Miben volt az a' pénz? — Egy zöld erszényben? — Van-e valakire gyanúja? — Igen is azon szolgára, ki a' városban nekem szolgált! — Megismerné-e az Úr ötöt? — Igen is! — Ezen szavak után ezen Tanátsbeli személy lábával a' hajó padlóján lévő köpönyeget elvonta, melly alatt egy holt test feküdt, 's annak kezében egy zöld erszény vala. „Itt van a' pénze Herczeg! Vegye által, és utazzon szerentsésen; de vigyázzon, hogy többé abban az Országban ne mutassa magát, mellynek Hormányát kétségeskedésével és gunyoló beszédével megsértette.

Veszedelmes Képviselés.

Cornvall-ban Angliában, egy Molnár bizonyos nyughatatlankodóknak feje lévén, a' közelgető veszedelemtől méltán félvén, egyik legényét megszóllítja, hogy az ő személyét venné fel, és ha kérdeztetnék azt mondaná, hogy ő a' Molnár. — Nem sokára Kingston Antal fő Profosz a' Molnárt bűnös tselekedete végett a' malomban kereste, mi-dön a' molnárnak hol léteről kérdezősködnék,

a' legény elő állott, és magát a' molnárnak lenni állította, ugyan azért azonnal az Akasztófához vezette, ekkor vette a' nyomorúlt legény észre megtsalattatását: eleget vitatta most hogy nem ő a' Molnár, hogy ő csak annak legénnye, de a' fő Profosz, szavainak hitelt nem adván, azt mondá: „ha szolgája vagy a' molnárnak soha nagyobb szolgálatot nékie nem tehetsz, mint ha magadat érte felakasztatod”, ez után csak ugyan felakasztatott, és képviselői hivatalát az akasztófán végezte.

A' Marha Istálók' kitisztítására való legjobb mód, midőn a' marhák ragadós nyavalyában szenvednek.

Midőn a' marhák ragadós nyavalyában szenvednek, Istállójuk kitisztítására, a' gazdaságbeli Ujságnak 1825-dik esztendei 5-dik számjában, mint leghasznosabb mód úgy ajánltatik: hogy 1 font mész savany (chlorure d'oxyde de calcium) 40—50 Pint vízben eresztessék fel, ezen feleresztett lében spongyiát mártván, azzal minden deszkákat az Istállóban, a' Jászolt, saroglyát, még a' padlót is felkell jól mosni; midőn ezen nedvességet a' deszkák, és az Istállónak egyéb fabeli készületei beszíván, megszáradtak, akkor a' marhát ismét belehet az Istállóba kötni: ezen oltsó mód által minden ragadha-

tó részek eltávoztatnak, és a' márha a' dögleletes ragadó nyavalyától megmenekedik.

Persiai Ténta' készítésének módja.

Fenyő korom (Kienrusz), és Gálicz kő (Vitriol) egyforma mennyiségben vétetik, valamint ugyan annyi galles, és szorgalmatosan megtisztított Arábiai gumiból annyi, mint az előbbeni három alkotó részek öszvessen tesznek; mind ezen 4 szereket porrá kell törni, és egy márvány táblán dörgölni; és a' dörgölés között lassanként több, meg több vizet kell közé tölteni, és belé keverni, míg az egész keverék a' szükséges folyóságát megnyerte, illy könnyű módon legszebb, és legállandóbb korom feketeségű tentát készíthetünk, és azonnal használhatjuk.

Medicis Mária Királyné' Imádságos Könyve.

Medicis Mária Királyné híres Imádságos Könyve, hosszas vándorlások után valahára Szent Pétervárába jutott. Ezen imádságos Könyvnek kettős a' bötse: történetjére, és mesterségbéli ritkaságára nézve. 169. Pergament levelein a' Zsoltárok, és több imádságok deák nyelven vagynak írva, az írás' vonásai szerint, a' könyv legalább 400 esztendő. Találtatnak benne 58 nagyobb,

és tsudálkozásra méltó mesterséggel készült képek, mellyeket, a' mint mondják, Hemelik híres német Képiró 1450-dik esztendőbe készítette. A' Királyné ezen drága munkát alkalmasint Brüsszelben, hol 1642-ikbe meghalálozott, vásárlotta. A' levelek karimájának czifrázatja olly különös szép, hogy a' rajzoló, és képiró mesterségnek ezen ágából, még soha illy tökéletes szembetűnő szépségű munka nem készült.

A' szent Familia rajzolatja Corregiótól.

Angliának Nemzeti képes Gyűjteménye (Galleriája) Londonban nem régiben Corregiónak egy igen különös szép képével, melly a' Sz. Familiát ábrázolja, meggazdagított: ezen kép nem nagyobb, mint a' közönséges ablakokban lévő üveg táblák; elől a' Boldogságos Szűz Mária a' kis Jézussal, hátul Szent Jó'sef látszatik. Ezen kép egy azon igen kevés képek közül, mellyek nintsenek meghamisítva, és Corregionak tulajdon munkája. A' Franczia Revolutió alatt a' Spanyol Király birtokában volt, ettől Godoy (békeesség Herczege) vette által, kitől Rómába vitetvén, ott Vallacz Pikíornál tartatott, innen Párisba Pelletier Pénz-váltónak (Banquiers) Képes gyűjteményébe vitetett, kitől az említett Nemzeti Képes gyűjtemény számára 3800 font Sterlingért, mintegy 38,000 forintért E.

züstben, vagy 95,000 forintért Váltó Czédulában vásároltatott.

Különös Házassági Egyesség.

Midőn Rudolf, Sulzi Gróf 1605-dik esztendőben Ágotával Hanai Grófnéval házasságra lépne, e' következő egyezést kötötte vele:

„Én Rudolf, Sulzi Gróf betsületemre ígérem, hogy jövődöbéli Feleségemet valóságban meghagyom, és nékie semmi okot nem fogok szolgáltatni, hogy attól eláljon, külömben vigyen el az ördög. Van nekem fent a' padláson két Bibliám, ha avval meg nem elégszik, veszek néki még kettőt. Tsak szorgalmatosan, és bátran olvassgassa. Egyébb eránt én testiképpen, nem lelkiképpen házasodom, azért azon vallásomban, mellyben ifúságomban neveltetem, megmaradok, én tudom, hogy a' jó uton járok, ha ő nem akar az égbe, vándoroljon a' Pokolba”.

Különös jó mód, hogy a' víz fris állapotban megtartassék a' Tengerenken.

Egy Tonna vízben néhány marokkal óltatlan meszet vetnek, és így azt 5—6 napig tsendesesen hagyják, ekkor kitöltik a' tonnából a' meszes vizet, és kiöblitvén, fris-

sel megtöltik, ilyen módon Isle de France, és Bourbon szigetjeibe tett, és 6 hónapokig tartó tengeri utazás közben frissen maradt a' víz, mert az óltott mész által vékonyan bevonattatván a' Tonna dongái, az által a' víz a' rothadástól megmentődik.

Az Esső mennyisége a' föld külömbféle részeiben.

Caeni Professor Lamouroux 1821-ben Physikai Geographiát adott ki (Resumé d'un Cours de Geographie physique etc.), mellyben az essőről e' következő jegyzések találhatók: Az essős időnek hosszasága, és az essőnek mennyisége nagy részént a' szélesség grádusától; a' Hegyek' közellététől, és szél vonásoktól, a' folyók ágyától, a' szelektől's a' t. függ. Hosszas tapasztalások szerint, az essőnek mennyisége az aequatortól a' Polusok felé mindég nő. De az essős napok mennyisége éppen ellenkező. P. o. az éjszaki szélesség 12° — 43° alatt esztendőnt által 65--80 essős nap vagyon, a' 43° — 46° alatt száz-száz öt. Következendő Lajstromból ki fog tetszeni az esső mennyisége a' föld külömbféle részeiben: Upsala 43 Centimètres, Sz. Pétervára 46 — Páris 53. — London 53. — Utrecht 73. — Lille 76. — Velenče 81. — Liverpool 86. — Mailand 94. — Nápoly 95. — Pisa 124. — Genua 140. — Kendal 156. — Calcutta 205. — Sz. Domingo 273. — Granada 284. — Cap François 308. —

Papirost éghetetlenné tenni.

Akár írott, akár tiszta papiros legyen, továbbá akár pingált, akár nyomtatott, a' legkönnyebb módon éghetetlenné tehetjük, ha azt feleresztett timsó-vízbe mártjuk, és megszáritjuk; ha első bemártásra a' papiros elegendőképpen meg nem nedvesedett volna, illy módon mind addig, míg egészen át ázna, a' Timsó vizibe kell mártani. Ezen mód által a' papiros sem jóságát, sem színét el nem veszti, és éghetetlenné válik.

A p r ó s á g.

Nem régiben egy tartománybeli holtakat, és születteket feljegyző Újság tudósításait ekképpen botsátotta közre: Kováts N. Úrnál megérkezett egy fiú, a' napban. — Davis Úrnál a' felholdban egy leány. — El-útaztak a' mi régi jó szomszédunk Singleton Tamás, a' másvilágra, Korts Jeremiás ugyan oda, és így tovább.

M e s e.

Volt ugyan mind Apám Anyám;
És mikoron születtem,
Bár a' Világ minek nézzen,
Apámnak fija lettem:
De nézd a' tsúnya változást,
Róla te is tehetsz vallást,
Eggyiket sem követem.

J e g y z e t. Az 36-diki számbeli Kérdésekre felelet: 1) A' farka irányába. 2) A' Tyúkban és tojásban. 3) A' talpára.

foglal, és az fallal körül kerített faluhoz hasonlít; vagyon benne egy Metset, több 3—4 emelet magosságú tornyok, melyeken Európai mód szerént, de ráma, és üveg táblák nélkül való ablakok vagynak. Két ilyen tornyon kell előbb által menni, hogy a' Hormányozó épületéhez jusson az ember.

Ide nem számlálván azon számos kereskedő csoportokat (Karavánokat), melyek Afrikának minden részeiről ide seregelenek, Kano városának alkalmasint 30—40,000 megfészelt lakosai vagynak. A' vásár, a' mint látszik, igen jól elvagyon rendelve, a' portékák' minden nemeinek különös vásár állások vagynak, rendelve. A' kisebb portékák, a' vásár-állás közepén felállított Bódékban árúltatnak; a' marhák, és egyéb nagyobb tárgyak a' vásár szélén adatnak el.

Itt fa, széna, bab-szalma, bab, barna. kása (Holeus sorghum) kukoricza; amott ketskék, juhok, szamarak, ökrök, lovak, és tevék; a' harmadik piaczon tserép-edények, és Indigo, a' negyediken konyha-beli zöldségek, és minden némű gyümöltsők, Yams, édes krumpli, sárga, és görög-dinnyék, papajas, citrom, káschu (Acajou) diók; szilvák, mangos-ok, Török-szilvák, és több ilyenek árúltatnak. A' búza-lisztből háromféle képpen mézzel, vagy elolvasztott Írósvajjal készítik a' kenyeret, a' Riskását is kasonlóképpen dagasztják, és belőle pogácsákat készítenek. Ökrök, és ürök naponként vágattnak, Teve húst csak ritkán lehet kapni,

és akkor is igen soványat. — Az Arabsok ha a' teve hús kövér, legkedvesebb tsemegéjöknek tartják. A' helybéli születésű Mészárosok éppen olly jól tudják vevőiket körül venni, és megtsalni, mint az Európai városokban lévő, t. i. metszéseket tsinálnak a' húsban, és azt felfűvják, hogy vásárlóiknak a' hús kövérnek tessenek; sütt némellykor még a' ketske húrra is juh bőrt húznak, és azt ürü hús helyett adogatják. Ha a' vásárra vagy a' vágóba kövér bikát hajtanak, akkor annak szarvait vörösre megfestik; továbbá dobosokkal a' népnek értésére adják, hogy ismét bika vagyon a' vásárban. Ekkor sok nép gyűl össze a' híradásra. Ezek többekkel közölven a' bikának szépségét, kövérségét, igen kevés időbe telik, hogy a' bika bámulására, és vásárlására temérdek sok emberék jelennek meg a' piacon. A' mészár-székek körül igen sok Laczi-könyhák vannak, a' szabad levegő alatt. Ezeknek egész készületek csak egy tűz-helyből áll; fa-nyársokkal, melyekre kis darabokban kövér és sovány hús darabok vegyest vannak húzva, 's ezek vannak a' földbe szúrva. Az egész készület igen tiszta, és az ételhez kívánságot gerjesztő módra van alkotva. Az asszony találván egy tserép-tálba, le-gugorodik és térdein tartja a' tálat vendégeinek, kik körülötte leheverednek. A' barna kölesből készült víz közönségessen minden embernek, a' ki azt megtudja fizetni, méretetik. Ebből egy ital többnyire 20 Rauris, vagy is 2 $\frac{2}{5}$ Anglus fillér. A' kiknek hazaik

vagynak, ritkán járnak a' Laczi-konyhákra enni, valamint az asszonyok sem, kik külföldben még otthon sem szoktak a' férfiakkal enni. —

A' vásár közepén Bambus náddal fődött bódék vagynak, mellyek egyenes útszákát formálnak. Itt a' legdrágább portékákat szokták eladni; továbbá ezekben a' bódékban varják a' ruhákat, külömbféle mesterkéket készítenek, és a' megromlottakat meg is igazítják. — A' Muzsikások csoportonként fel, és alá járkálnak muzsika szóval az árus házak körül, hogy bizonyos bódékhoz a' vevőket ketsegtessék. Ezen bódékban goromba író-papírost, melly bizonyossan Franczia készítés, és Berbere tájékaról hozattatik; valamint késeket, ollókat, mellyek helyben készíttetnek, úgy durva ezint, vörös színű selymet, mellyből a' helybeliek öveket, és köteleket készítenek, vagy keskeny pántlika formába a' finom gyapjú szövetek közé vegyítik, árulnak; valamint kar, és harisnya szorító pereczeket, üvegeket, kalárist, és gyánta követ, czinból készült gyűrűket, és néhány ezüst czifraságokat; Tobes-t, Turkadis-t, és kendőket a' Turbány készítéséhez; mindenféle színű goromba pamuk portékák, és karton, (szeretsen mór) öltözetek, arany vonásokkal, és koczkákkal ékeskedő Egyiptomi vásznak, kard-vasakat, 's több e' félék árúltatnak. Ezek a' vásárok folyvást tartanak az egész héten, napkelettől fogvást, egész napnyúgotig, úgy hogy még Ünnepi napo-

kon is folyvást árulják, és veszik a' portékákat.

Demosthenes Apophtegmái.

Némelly társaságban, egynek a' többek közül, a' ki igen sokat beszélt: azt mondá: ha annyit tudnál meggondolni, úgy nem beszélnél annyit. — Kérdeztetvén, miben lett hasonlatos az ember az Istenhez? felelé: „a' jól tevésben, és igasságban”. — Látván egy igen fősvény életűt, mondá: „ez élvén nem élt, másnak élni éltet hagyott”. — Egykor a' többek közül egy nagy lármájú tudatlan Demogógust hallgatván, azt mondá: „ez azt gondolja, hogy a' nagy hangban van a' nagy Igasság; pedig az Igasság a' nagy hang”! — Ugyan ő mondá: a' jól gondolkozónak az okosságát a' kívánságok felett mindenkor jobbnak kell a' tselekedetek által kimutatni. — Szükséges, úgymond, nem az Igasságtalanság által: hanem a' valóságos szerentsétlenség által nyomatott embereken szánakozni. — A' kés ugyan metsz: de a' ravasság barátokat választ el egymástól. — Egy némelly azt mondá neki: a' szántó-földeddel nem is gondolsz, tsupán tsak magaddal! ő felelé: „azt gyakorlom, a' melly által a' földet szerzettem”. — Követségül küldetvén Athenebéliektől a' Maczedóniai Fülöp Királyhoz, nagy bátorsággal tellyes tekintettel beszélt; mire Fülöp azt mondá: nem félted-e,

hogy fejedet veszted? ő felelé: „ha te elvéteted, ugyan azt nékem a' Hazám halhatatlanul feltéteti”. — A' Haza'Lelkének a' Törvényeket tartá, 's azt állítá, hogy valamint a' Test Lelkétől megfosztva lerogyik, úgy az olyan Haza, a' mellynek Törvényei nincsenek, elvesz. — Láis barátnejának, a' ki tőle egy ízben 1000 drakmát kívánt a' vele való nyájas barátkozásért, ezt felelé: „kétszeres bánatot nem akarok magamnak olly drágán venni”.

Az Amerikai új szabad Státusok' fő Városinak távul léte.

A' déli Amerikában volt Spanyol Birokoknak felszabadulása óta, lakossainak iparkodása, és hasznos kereskedése által a' világon egy új szörnyű nagy hatalmasság kerekedett. Ezen Tartományoknak széles kiterjedése szembetűnőbb lészen Olvasóink előtt, ha a' Tartománybeli fő Városoknak egyenes lineán vett távul létét mértföldönként közöljük. Panama Várossa, melly a' Darien-ni Tenger szorulat déli partjainál az éjszaki szélességnek 8-dik grádussa, 49-dik minutuma alatt fekszik, melly városban, a' volt Spanyol Tartományok, lakosinak iparkodásainak most közös, és közönséges hasznokat találják, V a s c h i n g t o n Várossától, az egyesült éjszak Amerikai Státusok Congressussának helyétől 500 német mértföldnyire fekszik. Milly szörnyű tá-

vulság melly a' déli, és éjszaki szabad Státusok közép pontjait egymástól választja. Panamától Xalappa-ig a' Mexikói szabad Státusok Congressussának helyéig az út 300 német mértföldre nyúlik. Panamától Guatimalá-ig a' hol a' közép Amerikai szabad Státusok Congressusokat tartják, 180 német mértföld. Panamától Columbiának fő Városáig Bogotá-ig 115; Perunak fő Várossáig Limáig 355; Santiágo-ig Chili fő Várossáig 670; Potosi-ig a' Bolívar szabad Státussának fő Városáig, (melly felső Peru volt) 460; Buenos Ayres-ig a' Platai Státusok Congressussának helyéig 730 német mértföld; végre Panamától Port-Republikáin-ig Hayti fő Várossáig 200 német mértföld vagyon.

P r a n g o s.

Éjszak Indiai takarmánynak való plánta.

A' Prangos káposzta nemű, több esztendőig tartó plánta, és 18—22 hüvelyknyire terjedő bokrot hajt, megszámlálhatatlan bimbókból áll, mellyekből szörnyű sok kartsú, keskeny 2 láb hosszúságú levelek bujnak ki, ezek ha megszárittatnak olyan szaguk mint a' frissen lekaszált lóhere. Télen által a' bimbók, a' leveleknek czérna szál formájú szárai által egészen bevonattatnak, mellyek által mint egy maga a' plánta, természeti tulajdonságánál fogva őrizkedik az elfagyástól.

Több próbák szerint egy ilyen plánta fél font száraz takarmányt ad, és minthogy tsak négy □ lábnyi földet kíván, egy Anglus Acrén (1500 □ ölből álló hold földön) 3920 font takarmány megteremhet. A' Prangos többi jó tulajdonságai közé tartozik még, hogy a' középszerű jóságú földben is megterem. —

Minthogy ennek a' Plántának tenyésztése olly nagy szorgalmatosságot nem kíván, és a' gazdaságra nézve igen hasznos, a' kelet Indiai Társaságnak Londonban lévő Igazgatóinak ezen Plánta magvaiból két ládával küldöttek, kik a' Londoni kertész Társaságnak adták által. Ut közben úgy látszik hogy a' magok tenyésztő erejökben megfogyatkoztak, és azért ezen társaság nem igen reményli, hogy kifognának kelni, mint hogy azomban a' Plánta természetit már kitanúlták, remélhető, hogy Európában való tenyésztésére a' gazdálkodás után annyira törekedő Anglusok, e' részben is hasznos módokról fognak gondoskodni.

M e s e.

Aranynál Ezüstnél mindenkor szükségesb.

Rezet, vasat egykép' meghalad ereje
Színe ezüsthez hajt, ha nem közönségesb :
Természet nem adja, mégis nagy kelete.

J e g y z e t. Az 37-dik számbeli Mese t
Kappan.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(38.)

K a n o ,

Hussa (Sudan) belső Afrikai Tartomány' nagy
Kereskedő városának leírása.

Kano városa rendetlenül tojás formában, mint egy 15 Anglus mértföldre terjed, és 30 lábnyi magosságú vályogból készült falakkal vagyon körül vétéve, melly mellett mind belülről, mind kívülről széles, és mély száraz árok vagyon. A' városnak 15 kapui, mellyek fából össze alkotva, és vas táblákkal beborítva vagynak, rendszerént nap felkölte előtt kinyitvatnak, és lenyügta után bezárattatnak. A' falakon belől a' városnak csak $\frac{1}{4}$ része vagyon házakkal beépítve, a' többi részei szántó-földeknek, és kerteknek használtatnak. A' házak vályogból épültek, többnyire Morvai módra négy szegűek, mellyeknek közepén egy szobájok vagyon, mellynek födele Pálma ágakból van készítve. Ebben szokták ők a' vendégeket fogadni. A' Kormányozónak palotája igen nagy helyet

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(39.)

A' Rómaiak mértékletlen pazarlása
a' halakra, és halas tavakra.

A' Rómaiak, egykor a' világ Urai, a' közönséges épületekre, kertekre, mulató házakra, és fürdőkre temérdek summa pénzt elpazarlottak. — Mai napságig bámuljuk régi pompás alkotmányaiknak maradványait, és tsudáljuk az omladékok szépségeért a' régi Rómát minden Tudományoknak, és Szép Mesterségeknek annyát. — De ezeken kívül ők a' pazarlást némelly tárgyakra még mértékletlenebbül űzték. Így a' szörnyű nagy, és költséges halas tavakra, és halakra, rendkívül sokat költöttek. Tudniillik temérdek sokaságú halaknak igen drága tavakat építettek, és a' halakat olly szorgalommal tartottak, és nevelték, mint más az embereket. A' gyöngeségeknek minden mesterségei által megpühült Római ember mezei házának pompás építése, és készüllete, tsudálkozásra indíthatja a' nézőt, de mire indítsa az állatok-

ra tett haszontalan nagy pazarlása, és Lucullus halas tavának látásán, mit ítéljen a' vizsgáló?

Sergius, és Licinius' két előkelő Rómaiak, a' halak nevelése miatt annyira elhíresedtek: hogy az elsőnek nevét Arany piszt-ráng, a' másikat Meny-hal nevezettel, mint egy praedicátumokkal toldák.

Hinnius' legelőször kezdette a' Meny-halakat töben nevelni. Caesar, kinek Hinnius-nak nevelése megtetszett, maga is kívánt volna abból a' fajtából vásárolni, de Hinnius semmi kintsért sem adott volna el meny-halaiból csak egyet is. Néhány ezret mindazonáltal tartásra oda adott a' Caesarnak. Ugyan ezen Hinnius halas-tava körül lévő épületjeiből esztendőnként 12 millióm Sester-tiákat, mintegy 500,000 forintot a' mi pénzünkben vett be, ezt a' Somma pénzt egészen halak tartására költötte. Némellykor ezen kedves halakat ember hússal is tartották, ha valamelly rabszolgára vétkes tett világosodott ki, a' menyhalas-tóba (ad Murenas) vet-tetett.

Hortensius, és Lucullus két Római fényűzők a' halakra legtöbbet pazarlottak; Hortensius halait tengeri halakkal tartotta, és ha a' szélvészek miatt a' tengerben halakat nem fogattathatott, besózott tengeri halakat vettetett halainak eledelül, mellyeket már előre az ilyen esetekre készített: állandóan több halászsokat tartott, kikkel a' kis halakat a' nagyok eledelére öszve fogatta.

Lucullus, még tovább űzte a' halakra való pazarlást, tudniillik Józsiágán a' hegyeket ásatta keresztül, és halas-tavait a' tengerrel öszve foglalta, hogy bizonyos időkben halai a' tenger vizében megfrissüljenek. — Egy majorjában Nápoly mellett megparancsolá építő mesterének, hogy minden költség kímélés nélkül igyekezzen föld alatti tsatornák által halas-tavait a' tengerrel öszve kaptcsolni, mellyeken azok naponként a' tenger dagadásában, és lohadásában része-sülhessenek.

Nem egyedül a' kellemetes lakás végett építették a' Rómaiak (Villájokat) majorjokat közel a' tenger partjaihoz, sőt némellykor magába a' tengerbe is, hanem leginkább a' halászat', és a' halas-tavak' kedvéért. Mert e' szerint szobáik ablakaiból ereszhették ki a' tengerbe horgaikat, onnan vethettek halas tavaikba a' halaknak eledelt, és így mulathattak egész napokon, gyakran a' köz ügyek-ről, és a' haza' bajairól is megfelejtkézvén. Ugy hogy Cicero el nem hallgatván a' Rómaiak ebbéli gyengeségét, egykor beszédje között ekképpen szóllott:

„A' mi Nagyjaink azt gondolják, hogy az egekben vagynak, ha halas-tavaikban olyan bajuszos tengeri rózsa halak vagynak, mellyek kezeikből veszik ki az eledelt”.

Ezek a' halas-tavak szörnyű nagyok, és körös körül a' legdrágább márvánnyal voltak befoglalva, a' fenekein pedig a' halaknak külömbféle rekeszek készítve.

Tsontból őrlött liszt, mint Trágya.

Azon gazdaságbéli ünneplésen, melly közelebb múlt esztendőben October hónapban Bajor országban München mellett lévő Theresia mezőn közel 80,000 ember jelenletében tartatott, egy Veit Keller nevezetű ember (mint az 1826 dik esztendei 24 dik szám alatt lévő gazdaságbeli Újság bizonyítja) a tsontok' őrléséért nyerte a' hatodik jutalmat. Ez az ember közönséges olaj-malmához tsont-malmot alkalmaztatott, és két hónap alatt új találmányát olly tökéletességre vitte: hogy 24 óra alatt két mázsa tsont lisztet őrlhet. Egy mázsa tsont liszt 3 forinton ezüst pénzben árultatik, — Ezen alkalmatossággal a' fent említett gazdaságbeli Újság ismét emlékeztetbe hozza azon hasznokat, mellyeket a' tsontból őrlött liszt a' mezei gazdaságra áraszt, mellyet mind eddig a' mi mezei gazdánk, nem tsak hogy nem használnak, de többnyire nem is ismernek. Ezen tsont-liszt, a' benne foglalt sok állati részek miatt olly erős, hogy általa a' közönséges mezei plánták 3 héttel előbb megérnek, mint ha közönséges trágyával hintetett volna bé a' föld. A' gabona szalmája, és magja sokkal erősebb lesz általa. A' kalászos növények közé kell szórni, mikor kalászaikat hánnyák. A' krumpli áltetéskor, és a' többi konyha zöldségeknél a' magokkal vegyest kell vetni. Ezen lisztből 25 font, melly 45 ezüst krajczárba kerül, fel ér egy szekér legjobb trágyával. Ha

mind a' két trágya együtt használtatik, egy a' másiknak árt. Lóhere földeken, réteken főképpen az úgy nevezett savanyú réteken ezen trágya annyiban hasznos, hogy általa a' rossz, és savanyú fűvek kivesznek, 's hét esztendő múlva jó, édes, és ló- here nemű fűvek nőnek ki azok helyett. — Nem kisebb hasznót bajt a' gyümölcs-fák nevelésére, a' szőlők mívelésére: a' kertekben, és szántó-földeken négy, a' kaszállókon és réteken 8 esztendeig munkálódik, és pediglen a' második esztendőben hasznosabban, mint az eleőben. Különösen kiveszti az ártalmas fergeket, és belőle nem nő burján, mint más trágyából, melly a' szántó-földeket elszokta lepni.

A' Chinai Hadi Sereg.

A' Chinai sereg' hadi ereje számára nézve rettentőbb, mint vitézségére. A' regularis tsoportok a' lülömbféle fő nemzetségek szerint 4 fő testre vannak osztva. A' Mantschouok 67,800 ember, a' hadi sereg eleit teszik, és nagy megkülömböztetésekkel díszeskednek. A' második hadi test 21,000 Mongolokból áll. Ezek után jönnek azon Chinai seregek, mellyeknek Ösei, a' Matschou-nokkal egyetemben a' Chinai Birodalomnak elfoglalásában munkálódtak, ezeknek száma 27,000 emberre megyen. A' negyedik hadi osztály a' törökös régi Chinai lakosoktól származott 500,000

emberből áll. Ha ehhez a' 125,000 emberből álló felkelő katonaságot számítjuk, az egész Chinai sereg 740,000 fejre megyen, mellyek között 170,000 lovagok vagynak. Ezeken kívül vannak még Mongol lovagok, kik a' Don, és Ural mellet lévő Kozákokhoz hasonlitanak; ezeknek száma nem tudatik, mindazonáltal sokan 500,000 emberre betsülik. — A' Chinai katonák mindnyáján házasok, a' gyermekek születések után, mindjárt a' katonák' lajstromába iratnak, 's felnevelődven abba a' hadi testbe tartoznak beszegődni, mellynek lajstromába bé vannak iktatva. — Lovon, fegyvereken, valamint külön házon, és bizonyos mennyiségű Riskásán kívül, minden katona hónaponként a' három első hadi osztályokból 3—4 Lun-okat, mint egy 6—8. Tallért kap fizetésül az öltözetéről minden katonának magának kell gondolkozni, melly végett az egész sereg tarka, barka. A' negyedik osztálybéli katonaság, az Országglás által számokra kiosztott szántó földek műveléséből él. Nints a' világon egy Hatalmasságnak is kevesebb gondja az ujonczok fogattatásába, mint a' Chinai Tsászárnak, mert csoportonként gyűlnek az éhségtől nyomorgattatott Chinaiak és a' katonasághoz, mint életek megmentésére szolgáló bizonyos menedékhez önként beszegődnek. Noha ezen seregek tartása esztendőnként 15,000000 Tallérba kerül, még is a' táborban semmi rendet, legkisebb hadi bátorságot sem mutatnak.

Éjszak Amerikai Katholikus Szent- egyházak.

Az éjszak Amerikai egyesült Státusokban e' következendő Katholikus Püspökségek, és Intézetek vagynak a' Baltimore-i Érsek-ségben: Maréschal Érsek; két Seminarium, két tudományos Intézetek, a' Jesuitáknak 1. Novitiatusa, Boldog Asszony fogantatásának 1. Klastroma, 1. Irgalmas Szűzek Klastroma, 1. Karmeliták Klastroma, több szűkölködő szegények oskoláik, mind öszve 38 Katholikus Templomokkal. A' Bosztóni Püspökségbe 10. Templomok, és az Orsolya Szűzeinek Klastroma. — A' Philadelphia-i Püspökségben: Comvel Püspök; 14. Templomok, 1. Apácák Klastroma, és több szegények oskolái. — Bardstovn Püspökségben: Flaget Püspök, segédje Dávid, vagyon 20 Templom, 4 Szerzetes házak, 1. Klastroma a' Dominicánusoknak, 1. Seminarium, 2. Oskolák. — Luisiana-i Püspökségben. Dübours Püspök; 3. oskolai Intézetek, 1. Seminarium, a' Jézus szíve Apáczáinak 2. Klastroma, 1. Orsolya Szűzei Klastroma. — A' Richemonti Püspökségben: Kelly Püspök, 8. Templom. — Charlestov-i Püspökségben: England Püspök, 8. Templom. Végre a' Cincinaty Püspökségben Fenvik Püspök.

A p r ó s á g o k.

1452-dik Esztendőben 8-dik Henrik, Angliai Király egy különös Királyi parantolatot tétetett közönségessé, melly által megtiltotta, hogy az asszonyok a' pletykaságok, és emberek rágalmazása' elkerülése végett ne merészeljék egymást meglátogatni, és hogy minden férj köteles legyen feleségét otthon tartóztatni.

Fontenelle utolsó esztendeiben megsiketült, ha vendégek meglátogatták, azokat magok között mulatni hagyta, meglegedvén azzal, ha a' beszélgetés tárgyait kitudhatta: midőn végső napjaiban már szemei is gyengülnének azt mondá a' száz esztendős öreg: „En napról napra jobban elkészülök hosszú útamra, a' nehéz bagazsiámat már többnyire előre elküldöttem”.

Rejtett szó:

Kárhozatodra vagyok, fuss tülem, akárki vagy,
ember!

Ám de fejem nélkül tartom az életedet.

Jegyzet. Az 58-dik számbeli Mese:
Aczél.

H a s z n o s

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(40.)

Egy Anglusnak ritka jó Lelki-isméretűsége.

Egy előkelő Anglus Lord, egykor jószágaiból Salisburgon keresztül Londonba utazván, egyedül ült kotsijában, mert tselédjeit már előre útnak indította. Estvefelé két felfegyverkezett lovas ember a' kotsihoz közelítvén, a' kotsit megállította, es a' Lordtól az erszényét kéré az eggyik, e'képpen szólván a' Lordhoz: „Alázatosan engedelmet kérünk bátorságunkért, hogy útjában egy kevés ideig tartóztatni kéntelenítettünk. Nekünk egy kevés pénzre igen nagy szükségünk volna, mellyel a' Lord, mint gazdag ember, könnyen felsegíthetne bennünket. Ugyan azért nagy lelkűségére bízunk azon sommának meghatározását, mellyel bennünket rangjához képest felsegítsen”.

A' Lordnak éppen ekkor újonnan vert éz pénzekkel megtöltött erszénye volt. Ezt a' rablóknak adván, azok azt meg sem ekintek, hanem megelégedve elvágattak.

Ekkor sajnállotta meg a' Lord, hogy a' rablók bizodalmaival vissza élt, és igazságos vá-
rakoásokban megtsalta. Sajnálotta tettét,
és magát elszégyenlette. Azért azonnal a' rab-
lókát vissza hívatta, és megvallván tettének
megbánását, neki Guinékkal töltött er-
szényt adott. A' rablók vissza adák az előb-
beni erszényt, és égig magasztalván betsület-
érzését, megígérték a' Lordnak, hogy nagy
lelkűségét az Újságok által, mint a' követésre
igen méltó példát, közönségessé fogják tétel-
ni. Ezután a' Posta kotsisnak egy Guinét ad-
tak borravalót, hogy a' lovakat sebeseb-
ben hajtván azt az időt, melyet a' Lord
miattok eltöltött, kipótolja. Ez után sebeseñ
elvágtattak.

Üstökös Tsillag.

Azon nagy Üstökös-tsillag, melly taval
a' Bikának tsillagzatában felfödöztetett, Spei-
erben, és Manhaimban folyó esztendei Má-
jus 2-dikán; Augsburghban pedig ugyan Május
3-dikán, valamint a' Tsillag-vizsgálók jegy-
zései már előre kijelelték, azon a' helyen,
az égen a' déli éghajlat felé ismét feltetszett.
Minthogy a' farka mostanában elvagyon for-
dúlva, ezen Üstökös-tsillag mint világos
ködben úgy jelenik meg, de ez olly fényes,
hogy szabad szemmel is meglehetne látni,
ha alatti állása, melyet a' levegő gőzei vas-
tagon födöznek, nem hátráltatná. Ezen Üs-

tükös-tsillag éjjel tájban a' meridianus felett 8 grádusnyira megyen keresztül.

Ezen Üstökös- tsillagról Manbaimból Május 2-kán így írnak : A' Tsillag- vizsgáló tudomány Barátinál tudva leszen, hogy a' múlt esztendőben Julius hónapban a' Bikának tsillagzatában felfödöztetett Üstökös-tsillag, mellyet Európában October közepéig lehetett látni, azon túl pedig a' mi föld-színünkről, a' föld golyóbisának mi alattunk lévő színén lakozó emberek gyönyörűséggel láthatták. A' tudománynak theoriája szerint jövő tavasszal még nagyobb fényességgel a' mi látó körünkön az égen fel kell tetszenie, hogy még egyszer, minekelőtte Európa egészről végképpen eltávoznék, megláthassuk. Ezen tudományos következtetés betellyesedett. Múlt éjtszakán az idevaló Nagy Herczegi Tsillag-vizsgáló toronyból szerentsénk volt ezen vendéget ismét az égnék déli hajlatján szerentsésen feltalálni. Ezen Üstökös-tsillagot csak messze látó tsöveken lehet látni, igen halavány, nagyon borúlt, és egy homályos gömbölyűségű mintegy 3—4 minutum átmérőjű köd föltnak tetszik, a' fejét, és farkát nem lehet különböztetni. Pontosabb vizsgálások szerint következendő helyheztetése volt Május 1-ső napján 12 óra, 33 minutumkor : egyenes felemelkedése : $228^{\circ} 4'$, déli elterése $33^{\circ} 3'$ volt.

A' Méhek által hajtása.

Grätz-ben , Stájer Országnek fő városában , hol a' gazdaságbéli Tudós Társaság a' mezei gazdaság' minden nemeiben időről időre próbákat szokott tenni, az idén előbb Aprilis 30-kára , később Május 7-dik napjára határozta a' Méhekkel való nyilvánságos próbatételét, melly próbatétel az e' részben közre bocsátott hirdetések szerént abból fog ott állani ; hogy egy 1825-dik esztendei régi Kasból , mellyben a' viasz már egészen megfeleltedett, a' nélkül, hogy a' viasz között lévő fajzás kiöletnék, a' méhek egy más új kasba hajtassanak által ; ugyan ekkor egy árva kassal próba fog tétetni, mellynek következésében , a' méhek magoknak anya méh, vagy is Királyné választására fognak kényszerítettetni. Ezen próbatételre minden méhészek hivatalosak voltak. Mi is azért közöljük, hogy a' méhészség' barátainak hazánkban ezen tárgyról való gondolkodásra alkalmatosságot adjunk.

Iró Masina.

Azon híres Mester D r o z J a q u e t , nem régiben a' legnagyobb tsudálkozásra gerjesztette a' világot egy masinája által , melly egy két esztendős széken üllő gyermeket képzel , ez külömbféle kéziratok után , mint egy élő ember , ír. — Ezen író tsuda , maga bemárt-

ja tollát a' kalamárisba, a' tollba lévő felesleg tentát kirázza, és pontosan leírja mind azt, a' mit nékie eleibe tesznek, vagy arról el mondanak. A' kezdő betűket rendesen helyhez teti, a' szavak között elégséges hézagot hágy, ha egy sort elvégez, ismét mást kezd, és a' sorok között is illendő hézagot hágy. Midőn ezen tsuda Masina ír, szemei munkájára vannak függesztve, és ha az eleibe adott kéz-írat után kell írását folytatni minden betű leírása után szemét a' kéz-íráshoz fordítja, a' mellyet leírnia kell.

Evorai Tsont-ház.

Portugalliában Evora Városában, a' Barátok Klastromában, ember-koponyákkal felékesített tsont-ház vagy inkább Kápolna van. Ennek hossza 12. szélessége 6. öll. A' benne lévő 8 oszlopok, és falak tsupa ember tsontokkal, és koponyákkal mellyek erős enyv edzéssel össze vannak ragasztva) bevannak vonva. A' Kápolna sötétsége, az emberiség maradványainak illy szörnyű sokasága, a' néző szívét elfogja, és félelemmel tölti.

A' Chinai Apróságok.

A' Chinai Asszonyok.

A' Chinai Asszonyok legnagyobb szépségnek tartják az apró lábakat, ugyan azért

az előkelő szülék, leány gyermekeik lábait, még a' pólyában keményen öszve kötözzetik, és több esztendőig kendőkbe tekervén, fatzipellőkbe erővel benyomják, melly által természetes, hogy lábaik nem nőhetnek. A' Chinai Asszonyok ugyan ezért nem képesek vezetők nélkül járni. Ruházatjaikban nagyon tisztességesek, és rendtartók, mellyek nyakoktól fogva lábokig lefüggnek. Semmi legkissebb részét testöknek takaratlanul nem hagyják. Betstelennék tartják azt az asszonyt, ki a' férfi adományát szabad kézzel elfogadja, ha illyentén adományt elfogadni akar az asszony; azt a' férfinak le kell tenni, 's tsak úgy, befödött kézzel veheti magához.

A' Chinaiak tiszteletje Tsászáraik eránt.

A' Tsászárral beszélni és reá nézni, egy Chinai sem mer, a' Tsászárral tsak a' legfőbb emberek társalkodhatnak: szóval, minden kérelmek tsak írásban terjesztődhetnek a' Tsászár eleibe, ezen kérelem írásoknak pedig igen nagy pontossággal kell elkészülniök, mert tsak a' legjártasabb írók által készített írások lehetnek olly szerentsések, hogy a' Tsászár kezébe vegye, és megolvassa.

Minden esztendőben hódolnak a' Tsászárnak a' Chinaiak; ekkor minden városokban, és helységekben a' városi, és helység-

béli Tanács, és Elöljáróság bizonyos helyeken öszve gyűl, hol egy Tsászári thronus készítettik, melyre a' Tsászár Czimerét egy megaranyozott Sárkányt helyheztenek, ez előtt sokszor hajtogatják magokat, térdre esnek, és azt kívánják, hogy Uralkodójok tízezer esztendeig éljen.

Új Találmányok.

Clement Úr, a' Párisi Mesterségek' Conservatoriumában lévő Professor, az Intézetnek üllésében azt a' jelentést tette, hogy Brunel ama híres Mechanicus neki levélben tudtára adta sok próbatételei után azon szerentsés felfödözését, és számtalan akadályokon való győzedelmét, melly által már a' szén-savany gázt a' maga masinája által folyó állapotban is elő adhatja. Mivel pedig a' folyó szén-savany gázt ismét levegő formában elő állítani igen könnyű, és nem kívántatik több, mint a' forró víznek melegsége, az által olly nagy feszítő erőt lehet előállítani, melly a' legerősebb gőz-masinának erejével egyenlő. E' szerént tehát nem sokára a' gőz-masinákban hihetőképén nagy változás leszen.

Globe Újság jelenti, hogy Londonban próbát tettek a' legnagyobb világosság' készítésében. Tudniillik a' lángoló égett-bornak lángját bizonyos lámpásból savany tárgy-nak gázzán keresztül egy darab mészre eresztették, melly által ezen mész 80-szor jobban

világosított, mint hasonló nagyságú Argand³ lámpása. Ezen világosság olly bámúlásra méltó erővel birt, hogy 120 mértföldnyire is megláthatták. Ezen tüneménynek okát még fel nem fődözték: de úgy látszik, hogy nem csak a' mész, hanem más földi tárgyak is hasonló bánás által szinte nagy világításra juthatnak; nevezetesen a' czirkon föld igen alkalmas volna az illyen hathatós világításra, ha a' fellyebb jelentett mód szerént az égett-bornak lángja savany tárgy gázon keresztül eresztetvén a' czirkon földbe ütköznék. — Ha ezen találmány bővebben ki fog fejleni, igen alkalmas lesz a' meszszi^{re} adandó jeladásokra.

A p r ó s á g.

Orosz Birodalomnak a' múlt esztendei kivitel' ára az 1824-dik esztendei kivitel' árát fellül haladta 44 milliom 601,506 Rubellel.

M e s e.

Mindég tűz van bennem,

Bár fa nem élteti:

De hár tenger vize

Azt el sem öntheti.

J e g y z e t. Az 39-dik számbeli Rejtett szó: Véték, étek.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(41.)

T. Kolosváry Pál Úrhoz.

(B. A. Hava 25-dikén 1826. Székes - Fehér-
várott).

Itt élünk ma Fejedelmink'
Hajdani lakhelyében !

Itt vígadnak Derékeink
Az öröm nyílt ölében !

Nem árt nekünk szigorú fagy ;
Láng tűzeli bal felünk.

Jersze, ha jó hazafi vagy,
Befogad még kebelünk.

Zengő húrok emelgetik
Tánczra a' gyors lábokat ;

Arany tseppek egyengetik
Vígabbra a' dallokat,

Tellyes jó kedv fesztitgeti
Magasbra a' melyeket ;

Hév barátság érezteti
Itt a' földi mennyeket.

Nints a' szilaj dőlyfnek helye ;

Közös itt a' szeretet :

Szép érzésre gyúl kebele ,

A' ki reánk szemet vet.

Elragadás közt feledve

A' lét' búsabb óráit

Tisztán szedjük , 's elégedve

A' boldogság' rózsáit.

K o l o s v á r y n k ! nagy Lelkedet ,

Mellyet Hazánk rég ismer ,

Magasztaljuk , 's szép Nevedet ,

Míg erőnkben forr a' vér.

Hírt szerzél Te a' Nemzetnek ;

Hirdetünk mi Tégedet ,

Riben reményt sokan vetnek ;

Tartsa Isten Éltedet.

Passy.

Tsudálatos Szabadulás:

1823-dik Esztendőben Mártius hónapban, egy Szeretsenekkel megrakott rabló hajó a' nyúgot Indiai tengereken, egy Danus saluppot, melly Szent Tamásból Havannába rendeltetett, megtámadott. A' hajón volt népek nagy bátorsággal oltalmazták magokat, mellyért a' külömben is vért szomjúhozó rablók rajtok boszújokat még nagyobb dühösséggel töltöttek. A' kormányosnak szerentsétlenségére felesége is a' hajón volt, ennek megmen-téséért szörnyű mérészséggel, és a' legnagyobb elszánással igyekezett a' rablókon ke-

resztül törni, és a' Hajutéból (a' kormányosnak szobájából) feleségét, hol az megvonta magát, bátorságosabb helyre vinni; de minek-előtte szép kötelességét bételleyesíthette volna, a' dühös rablók által felkonczoltatott. Midőn a' szerentsétlen asszony Urának meggyilkoltatását látta, a' kajutéból egy lyukon a' hajónak legalsóbb sötét rekeszébe ugrott, itt egy üres boros hordóba bele bújt, annak fenekét beigazította, és a' hordónak tsaplyukán igyekezett élte fenntartására megkívántató lélekzetet venni. Ezen sötétségben megvonva észre vette, hogy a' hajó tetején az öldöklők' dühös lármája megszűnt; nagy tsendesség lett, és az öldöklésben kifáradt haramiák, már most a' hajón lévő portékákkal kivánták fáradságokat megjutalmazni; ugyan azért a' Hajutába beléptek a' Szeretse-nek, 's kinyitván a' hajónak alsó részére szolgáló nyilást, oda bementek, 's a' portékás ládákat, bálokat, és hordókat, onnan a' hajó tetejére felhempergették, hogy onnan hajójokra szállíthassák; azon boros hordót is, mellybe a' szegény özvegy elrejtette magát, felhemperítették, és mivel azt gondolták a' haramiák, hogy abban palaczkokba leszűrt drága borok lehetnek, különös szorgalommal sajkára szállították. Ki ki képzelheti a' hordóban hempergő özvegynek szörnyű félelmét!

A' hordó a' tengeri nagy rabló hajóhoz vitetett, és a' többi elrablott portékákkal, a' hajó fenekire tétetett a' haramiák ezután

vas-matskát vetettek, és az illy alkalmatossággal előforduló tengeri munkákkal annyira elvoltak foglaltatva, hogy az újonnan rablott portékák' megvizsgálásáról egészen megfeledkeznének. A' legnagyobb félelmekkel körül vetetett szegény özvegy, ki jól tudta, hogy ha ötet a' haramiák felfödözik, a' legundokabb gonoszságnak áldozatja lesz, nem tűrhétvén már tovább szomjúságát eltökéllette magában, hogy szabadításáról gondoskodni fog: midőn a' közönséges tsendességből azt gyanította, hogy már éjfél felé lehet, kibújt a' hordóból, körül belől a' legnagyobb setétség vőlt, tsak egy kis hasadékon nyomult be a' külső éjtszakának homályos világga, oda tekintvén azt tapasztalta, hogy ez a' világosság a' Rajuta, vagy a' mint feljebb említők, a' kormányos szobájának ajtaján jött keresztül: kinyitván ezt a' legnagyobb tsendességgel, nem kis borzadására a' haramiák' Kapitányát, ki előtt egy lámpás égett, az ágyán aludni látta, minekutánna azon ajtót, mellyen a' Rajutából felszoktak járni, bezárta volna, ritka bátorsággal arra a' gondolatra jött, hogy a' rablók' Kapitányát álmából lassanként felköltené: ez felébredvén, megdöbbent, hogy szobájában magán kívül, egy idegent látott; ugyan azért az ajtó felé sietett, de a' szerentsétlen özvegy térdre esvén előtte, 's lábaihoz borulván, a' legnagyobb sietséggel elbeszéllette nékie, hogy ki lenne, és miképp jött hajójára, kérvén ötet, hogy segítségét tőle meg ne vonná.

Minekutánna ezen Szeretsen első megháborodásából feleszmélkedett volna, a' legnagyobb indulattal halgatta az asszonyok siránczó könyörgéseit; 's azután az asszonyok azt monda, hogy az ő tekintete nem olly nagy emberei előtt, hogy őtet zabolátlan, 's embertelen bánásaiktól megtartóztathatná, ugyan azért úgymond maradjon csak az asszony előbbi rekeszében, míg a' hajóból eltávozhathat, azomban bizonyossá tette az özvegyet, hogy ételéről, 's italáról gondoskodni fog. Ezután maga a' rabló Kapitány bevezette őtet a' hajónak azon részébe, hol a' rablott portékák voltak, a' hordót maga egy olly helyre göritette, a' hol nem olly könnyen háborgattathatnék. Ezen helyheztetésben, minekutánna a' Kapitány néki eledelt, és bort adott, még két napig úgy megvonta magát a' szegény özvegy a' hordóban, hogy a' Szeretsen népek az ő ott létét, még csak nem is gyaníthatnák: minden éjtszaka a' Kapitány friss bort, és eledelt hozott az özvegynek; ekkor kibújhatott hordójából, és a' portékák közt volt kis üres helyeken sétálhatván, szabadabban szívhatta a' levegőt, reggelre ismét volt helyére vissza bűjt. Ezen kínos napok után valahára egy Spanyol hajót láttak a' tenger partjainál, a' Kapitány azonnal parantsolatot adott, hogy a' hajóval a' parthoz evedzenek, midőn oda érének kivezeté a' Kapitány a' szegény özvegyet kínos tömlöczéből a' hajó tetejére, és a' Szeretsenek' nem kis tsudájára a' Spanyol hajóra által vezette,

hol a' hajósokat megjutalmazván őket arra kérte, hogy ezen szerentsétlen özvegyet a' közel lévő kikötő helyig vinnék. Hük örömmel hajójokra vévén az özvegyet, mas napra Havannába kiszállították.

A' Chinaiak' halotti gyássa.

A' Chinaiak' gyász ruháik fehérek. Haa' gyermekek szülőiket gyászolják, durva kenderből készült köntöst vesznek magokra, és ez, valamint fej takarójok, és lábbeliök igen rondán van készítve. Testöket igen durva, és rosz kötéllel övedzik. Ezt a' gyászt három esztendeig viselik a' szüléktől vett jótéteményeknek köteles meghálálásáért, és háládatos megisméréséért azon három esztendőknél, melyekben szüleiknek karjain hordoztattak, és nekik legtöbb gondot, 's fáradságot okoztak, míg tulajdon lábaikon járni megtanultak.

Az előkelő Chinaiaknak koporsójok közönségesen márványkőből készíttetik, melyen külömbféle embereknek, és állatoknak, úgymint Elefántoknak, Tigriseknek, Oroszlányoknak, és Sárkányoknak fejei kivannak faragva. Az esztendőnek bizonyos napjain az atyafiak meglátogatják a' Kriptákat, 's ott szagos fűveket gyűjtanak, és külömbféle ajándékokat hagynak a' Kriptában a' holtak számára; végre a' szomorú emlékezetet Torral fejezik bé.

Természet Historiai nevezetességek.

September 3-dikán 1821-ben éjszak Amerikában New-havenben rettenetes só-fergeteg dühösködött, melly reggeltől fogva estig mindég nőtt, és éjfélkor hirtelen megszűnt, megszűnésekor sokan nagy tsattanást hallottak. Másnap az ablakok só-kéreggel voltak befödve; a' fák levelei mind elváltak égetve, kevés óra múlva pedig a' levelek össze zsugorodtak, és lehullottak. Octoberben a' fák új leveleket kezdenek hajtani, az ágak virágoztak, és a' dinnyék, 's uborkák új gyümölcsöket termettek. Némelly növényeken az érett gyümölcs mellett új virágok valának. — B' fergeteg után való reggel Hebronban (30 Angol mértföldnyire a' tengertől), a' fák leveleinek sós íze volt, és a' mint hitelesen bizonyítják, Northamptonban is 60 Angol mértföldnyire a' tengertől ugyan azt tapasztalták. (American Journal of Sciences V. IV. p. 172).

„Nouvelles Annales des Voyages” folyó írásnak 1822-dik esztendei Februárius hónapjában, egy Francia tengeri küldetésről vagyon szó, melly a' Magellán útjának partjaitól vissza térvén, a' Paragonusok között soká forgolódott, kikről azt mondja; hogy ott az asszonyokban olly különösséget lehet tapasztalni, mintha Hermaphroditák volnának.

Fulánk nélkül való Méhek.

Az Angoly Journálok szerint, új déli Vales-ből, Angliába nem régiben fulánk nélkül való méhekkel töltött gazdag Méh-kas hozattatott. Ezek a' méhek kisebbek az Európai méheknél, a' mézők ritka jóságával, de leginkább fűszerszámos ízével különbözteti meg magát. Minthogy az egy fulánkú munkás méhek Európában már gyakran embereket, lovakat, és más házi állatokat is, midőn az egész méh-kas lakosi azokat körül vették, mérges tsipéseikkel megölték, ezen fulánk nélkül való méheknek éghajlatunkhoz való szoktatása nagyon kívánatos volna.

A p r ó s á g.

A' Franczia Király azon híres, és pompás Egyiptomi Régiségek' gyűjteményét, melly Livornóban vagyon, 250,000 Frankon a' maga tulajdon eszénnyéből megvette.

Mesés Kérdések.

- 1) Mitsoda tűz okoz vizet?
- 2) Ki ad másnak azt, a' mi magának nints?
- 3) Mit nem bántot a' víz-özön?

J e g y z e t. Az 40-dik számbeli Mese:
Kova-

H a s z n o s .
M u l a t s á g o k .
1 8 2 6 .

(42.)

Szép Mesterségek.

Azon ditséretes igyekezet, melly mester-ségbéli nagy tökéletességgel előmutatott hat pár Rézmetszeteivel, mellyek Hazánknak részént élő oszlopai, részént elhunyt nagy Férj-fiai képeiket ditséretessen képzik, és egy idő-től fogva a' szép mesterségnek ezen ágát olly annyira megkedveltette Hazánkkal, hogy sok jó izlésű, és a' szépet, betsülni tudó Hazánk fiai által nem tsak előfizetésekkel gyá-molíttatnék, hanem egyes vásárlásokkal is ser-kentetnék, most ismét két réz táblákkal meg-örvendeztette Hazánkat.

Az első Tábla P á z m á n y P é t e r t, a' Ró-mai Szent Szék Kardinálissát, Esztergomi Ér-seket, és Magyar Hazánknak elfelejthetetlen nagy Primását szokott egyházi viseletében képzi, mellyet a' Tsászári Királyi Bétsi Könyvtárban lévő eredeti képe után Hof-mann festett, és Ehrenreich metszet.

A' második Tábla Maros Némethi, és Nádaskai Gróf Gyulai Ignác Úrat Ő Excellenciáját, Horváth, Dalmát, és Tóth Országi Bánt's a' t. melyet az eleven képeről Schedy festett's ugyan a' fent említett Ehrenreich Rézmetsző metszett Magyar Fő Hadi Vezéri öltözetben vitézi rendjeivel ékesítve képi.

Valamint az első, úgy az utóbbi Tábla, a' szép metszéssel, de különösen a' pontolás finomságával, mellyekhez a' képek rendes rajzolása, és szerentsés eltalálása is járul, a' már kijött szép képek között méltán helyet foglalhat, mellyért is a' netalán még ezen nevezetes élő, és elhunyt Hazánk nagy oszlopai képével nem bírójó Hazafiaknak ezeknek megvásárlását ajánlhatjuk.

A' Nagy lelkűségnek ereje.

Voisenon Abbéhez, ki munkái által elhíresedett, egykor egy más Író, ki Voisenonnak megkedveltetését irigyllette, és bosszúálló indulatját tovább nem titkolhatta, olly alacsonyagra vetemedett. hogy Voisenon ellen írt tsipkedő Szatyráját, nem átalította személyessen illy szavakkal által adni: „légyen ollyan jó az Úr, és nyilatkoztassa ki ítéletét munkám eránt” Voisenon az írást kezébe vévén írásztalához ment, és ezen szemtelen észszüleményt a' nagyobb lelkéhez illő nyugalommal olvasta, a' nélkül hogy tulajdon személ-

lye ellen való motsokolódások legkevesebbet is felháborítanak. A' munka, úgy mond a' mint látszik, csak hevenyében készült, és az ismételten Íróhoz fordúlván ezeket mondá: „engedelméből néhány változásokat fogok benne tenni.” A' szemtelen Szatyrikus fejhajlogatásaival megegyezését kijelentette. Ugyan azért Voisenon az erőtlén kifejezéseket megerősítette, a' gondolatokat imitt amott meg elmésítette, és néhány újabb vagdaló szatyrikus kifejezésekkel megebővítette, és ezután a' legnagyobb illendőséggel ezen szavakkal adá a' Pasquillust készítő szemtelen Irónak munkáját vissza: „Már most a' Szatyra az én ítéletem szerint igen jó, és, ha meg nem tsalatkozom, már most közönséges megkedveltetést fog nyerni, és elég nevetséges lesz.” Illy nagy lelkű bosszúállást az ismételten Író nem várván, annyira megszégyenült, hogy munkáját maga a' tűzbe veté, és Voisenontól gondolatlan mérészségéért bocsánatot kérvén, később legjobb barátjává lett.

A' Korszikai Szent.

Midőn a' Párisi Katona Oskolabéli ifiak, ugyan a' Párisi Érsek által bermáltattnának, a' többi ifiak bérnialása közben midőn az Érsek Napoleonhoz (ki ekkor ezen katonai intézet tagja volt) jönné, megkérdeze őtet, hogy a' Kereszttségben hogy hívják? ez azt mondá: „Napoleon.” Ezen rendkívül való Kereszt nevet az

Érsek nem értvén, még egyszer megkérdezte. Az ifiú szokatlan, 's a' többi ifiak feleletjök előadásátúl igen különböző mérész, és büszke hangon ismét úgy felelt: „Napoleon” a' Generalis Vicarius erre a' Praeposthoz azt monda: „én ilyen nevű Szentet nem ismerek” kihez Napoleon „magam is úgy gondolom, hogy nem isméri, mert Napoleon Korszikai Szent.”

Az Ágyú fa.

Az Ágyú fa Guyánába terem, és a' Brazíliaiak Pekíanak nevezik; gyümöltse vastagságára, és keménységére nézve 30 fontos ágyú golobishoz hasonlít. Ezen fa alatt a' járás igen veszedelmes, mert leszakadhatván véletlen ilyetén nehéz gyümöltse, halálos ütést okozhat. Ha ezen fa virágzik, virágainak szörnyű nagy kelyhe, és a' virág levelek színének kellemetes változása a' leggyönyörűbb virágos oszlophoz hasonlít.

Különös Tsalardság.

Rakel Herz zsidó leánynak története, már régen a' Kopenhágai lakosok köz beszélgetéseiknek tárgya vólt. Ezen leány finom, és módos tettetéseivel már 1807-dik esztendőtől fogva a' leghíresebb Orvosokat megtsalta, azt állítván, hogy ő varró tűt nyelt el,

mellyeket azok testének külömbbféle részeiből kimetazettek, úgy hogy ollykor hatvan darab számra vették ki testéből; majd magát szél ütöttnek, vagy képzelt halálban lenni tett-tétvén eledel nélkül élt, 's több ilyeneket szinlett, úgy hogy még Deák nyelven is több Orvosok ezen ritka betegnéről könyveket írának, és számos példákban lenyomtattatván, a' világnak minden részeire szétküldözgetnék. Ezen zsidó leány külömbben nagyelmebeli tehetséggel bír, a' Deák, 's más nyelveken nagy készséggel ír, és a' fájdalmakat annyira győzi, hogy akkor, midőn magát halottnak tetette az Orvos körme alá varró tűt szúrkaltt, annélkül, hogy legkissebb mozdulással jelét adta volna az életnek. — Minekutánna tsalárdsága kitudódék, kivilágosodott, hogy a' fájdalomnak eltűrhetésében magát számos esztendőig önként gyakorlotta.

A' Koldúsok Királya.

Londonban Április másodikán *Veston Andrá*s, ki több esztendők óta a' koldúsok Királyának neveztetett, részegségében meghalálozott. Noha ezen ember tsak 2 lábnyi magosságú Törpe vólt, mégis a' Londoni Orvosok holt testének vásárlásában vetélkedvén Április 7-dik napjain testét, mellyből a' sok ital üzte ki a' lelket, 2,500 font Sterlingre, mintegy 25,000 forintra ezüstbe, felverték. Az Orvosoknak ezen bőkezű ajánlása ritka történetre szol-

gáltatott alkalmatosságot ; azok mert kik a' koldúsok Királyát részegen haza vitték , és a' kiknek karjain adá ki bor seszsés lelkét , a' testét magokénak lenni álitották , de a' házi gazda , kinek a' boldogúlt házbérrel , és egyébbel tartozott , nem engedvén a' koldúsoknak a' holt testet az adóság fejében magánál kívánta tartani. A' nagy tsiti pati. után Pörre került a' dolog , és alkalmasint addig el nem döntettetik a' fenn forgó kérdés a' Bíróság által , míglen arról törvény nem hozattatik , hogy az ilyen esetben , a' midőn egy minden örökösök nélkül való koldús ember , illy rendkívül való módon meghal , kinek vagyon holt teteméhez legtöbb jussa ?

Az Ornitorhinque.

Kiki a' Parisi fűvész kertben ezen nevezetes állatot megláthatja , mellynek négy lába , és olyan bőre vagyon , mint a' közönséges négy lábú állatoknak szokott lenni. Orra és sarkantyúja olyan , mint a' madaré , melly mindazonáltal olly mérges , mint a' tsörgő kígyó fogai. Az Ornitorhinque Új Hollandiának motsárságaiban lakik , és magának a' gyökerekből , és mohból azon motsárságot környékező erdőkben fészket készít , ebben két fehér , és a' közönséges tyúk tojásnál kissébb tojásokat tojik , mellyeken igen sokáig üll , és a' tojásokból a' fiatal kölkeit olly módon szabadítja ki , mint a' Tsukok. Nem is szokta kölkeit elhagyni , kivéven a' legveszedelmesebb , s sürgő-

többebb esetekben. Ugyan azért közönséges az a' vélekedés, hogy mind addig, még a' kölykeit ki nem költi, minthogy sem fűvet, sem szemet nem szerezhethet, a' fészke körül való iszappal él; mert szét daraboltattván, ezen iszapon kívül gyomrában egyébb nem találtaott. Ha a' víz alá bukik, azonnal ismét a' színére fel jön, és mint a' kátsa fejét razogatja, ha a' motsárság partjain leselkedik a' szárazon, igen hamar eltakarodik, és igen nehezen lehet őtet megfogni; mert igen jó látása van, szemének szivárványa barnán feketéllő, gombja kék, és igen kitsin. Közönségesen tsak egy orra lyukán szivja a' levegőt, mintha a' másik orra lyukával egyedül tsak a' vízben venne lélekzetet. Fejét, és nyakát kutya módon hátulsó lábával vakarja. Ha megfogatik, minden oldalról harap, 's mar, de mint hogy madár orra vékony, és keskeny, tsak tsipkedhet, de nem sértheti meg az embert. A' kan, mellynek egyedül a' hátulsó lábán az említett sarkantyúja vagyon, avval oltalmazza magát. Az ez által okozott seb feldagad, és igen nagy fájdalmakat okoz, de mind eddig nintsen példa, hogy halálos lett volna.

A' Mésszel fehérített vászony megismerésének módja.

Sok helyeken a' vászony fehérítéséhez, vízhen feleresztett meszet használnak, mert ez által mind azon részek, mellyek külömbben a' fehérítést késleltetik, megetettnek, és a' vá-

szony hamarébb fehéredik. Ezen fehérités által a' vászony, és mindenféle matéria ha mindjárt tömöttebbnek, és erősebbnek látszik is, sokkal gyöngébb lesz, a' ki viseli nem sokára testiben viszketegséget érez, és testén kis pattanások támadnak, mellyeket a' mész savany okoz. Hogy tehát az illy vászna, melly nem csak hogy az egésségnek árt, de nem is olly tartós, kiki könnyen megesmérhesse, a' veendő vászonyból egy darabotskát egy pohárba kell tenni, és arra egynehány evő kanállal jó erős bor eczetet tölteni; ha ezen nedvességet forrással, és siseregve szivja be; úgy bizonyosan meszes az ollyan vászony.

A p r ó s á g.

Egy Új Hollandiai utazó onnan küldött Levelében bizonyos víz szakadásnak leírását közli, mellyhez képpest a' Niagara víz szakadása csak tsekélység, mert ez csak 152 lábnyiról, az ujonnan feltalált víz szakadás pedig mint egy egész folyó víz 800 lábnyirúl, tehát majd két annyi magosságról, mint a' Szent Gellérd hegye, szabad le a' mélységbe.

Rejtett szó:

Kérni ne menj, ha egész, aggódva szorítja
arannyát:

Fej nélkül járhat sz rajta, de ott se kotsin.

J e g y z e t. Az 41-dik számbeli Mesés Kérdésekre felelt: 1) A' Szerelem tüze. 2) A' Plébános feleséget. 3) A' halakat nem, noha mást mindent megrontott.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(43.)

A' Tsalás büntetése.

Egy kivándorlott Francia 1794-dik esztendőben a' kemény tél miatt útját nem mervén tovább folytatni, tanátsossabbnak tartotta, hogy Vesztfáliában egy faluban kitéleljen. Itt semmi fája sem lévén, megpillantott egy parasztot, ki egy kotsin fát vitt; 's magához szállítván ötét, kérdezte, hogy eladná-e, és mit kívánna a' fájért? a' paraszt a' rossz kimondásából azonnal észre vette, hogy vásárlója idegen, 's azonnal eltökéllette magában, hogy az alkalmatosságot használni fogja, és tsekély fáját jó drágán eladja. Ugyan azért minden további meggondolás nélkül fáját 3 Lajos aranyokra tartotta. Az idegen alkudott, alkudott, de a' vásott fejű paraszt nem engedett. Látván tehát a' Francia, hogy minden alkudozása sikertelen, de a' szokatlan hideg is nagyon nyomorgatván ötét, megfizette a' parasztnak a' 3. Lajos aranyat.

A' Paraszt nagy örömmel a' kortsmába ment, 's ott jó böven fölöstökömlt. Ivás

közben örömének okát kibeszéllette a' Korts-
márosnak, mondván, hogy egy idegen Fran-
cziát, ki tőle fát vett, jól megtsalt; mert
két tallért alig erő tüzelő fáért tőle 3 Lajos
aranyat vett. A' Kortsmáros igazságtalan bá-
nása módjáért a' parasztot megdorgálta: de
a' paraszt avval felelt, hogy a' fa az övé
volt, és tulajdonáért azt kívánhatta, a' mit
akart. Elvégezvén kövér fölöstökömét, a'
Kortsmárost előszóllítá, hogy mondaná meg,
mivel tartoznék? Ekkor a' Kortsmáros is 3.
Luidorokat kívánt. A' Paraszt nagy tüzesen
a' Kortsmárosra rohant, és ötet szidalmazván
zsarolásáért ezeket mondá: mitsoda lelkiis-
mérettel kívánhat tőlem 2 Snepfért, és egy
palaczk borért 3 Luidort? — De a' Korts-
máros felelete ez völt: Ollyan lelkiesmérettel,
mint kend kívánhatott az idegentől 2 tallért
erő tüzelő fájáért 3 Louisdort. De továb-
bá a' fölöstököm nékem olly tulajdonom,
mint kendnek a' fa, 's azért azt kívánhatok,
a' mit akarok. A' paraszt fenyegetődött,
hogy elmegy a' Biróhoz panaszra, de a'
Kortsmáros nem hogy megijedett volna fe-
nyegetődzéseitől, sőt akkép' nyilatkoztatá
ki magát, hogy, ha kívánsága szerént a' fö-
löstököm árát le nem fizetné, lovát hotsijá-
ból kifogván, azt az étel ital árában meg-
tartja. A' Paraszt látván, hogy nem tréfa a'
dolog, panaszra ment, 's a' Biró a' Korts-
márost magához hívatta, és nem is kérdez-
vén ötet, tsúfúl lepirongatta mértéktelen
zsarolásáért. De a' Kortsmáros elő adta ez-

után a' paraszt bánásának, és szemtelen zsarolásának módját. A' mit meghallván a' Biró, a' pénzt a' paraszttól elő kérte, és minthogy maga sem betsülte fáját többre 2 Tallérnál, azt nékie kifizette. Mivel pedig a' Kortsáros a' fölöstökömért semmit sem kívánt, a' többit a' kívándorlott Francziának vissza adatta.

A' paraszt gyalázatos tsalárdsága tsak hamar elhíresedett, minden háznál a' paraszt tettéről beszéllettek. A' paraszt azomban a' beszédet fel sem vette, örülvén, hogy fája ára mellett, ha mindjárt a' vélt nagy haszonban nem részesült is, legalább ingyen fölöstökömlt. A' hír az Erdő-mester fülébe is el jött, kinek erdeje akkor meglöpattatván a' parasztot gyanúba vette, 's ugyan azért megfogattatván, az tsak hamar megvallotta, hogy a' Francziának eladott fát, tsak ugyan azon erdőből lopta. Melly végett a' fenn álló kemény erdei büntetések szerént megbüntettetett.

Ritka nagyságú Kigyó.

A' Mexikói Újságok egy rendkívül való nagy kigyót említenek. Ezen kigyó 56 Yard a' vagy 168 láb hosszúságú, melyet egy Anglus a' végett vásárlott meg, hogy azt hazájában pénzért mutogathassa. Több irigyei az Anglus vásárlónak a' Mexikói Országláshoz folyamodtak, hogy ezen természeti nagy ritkaságot külföldre ne engedné kivitetni,

de az Országló - szék a' dologba belé nem avatkozott.

Az Angyal vára Rómában.

Ezen Vár, mellyet a' Vaticanumi Palotával IV. Sándor Pápa folyosó által öszveköttetett, hajdan Hadrian Tsászárnak, és az utánna következőknek temető helye volt. Az épület szépségére, és drágaságára nézve hasonlót találni nem lehetett. Minden emeletei márvány-kövel voltak kirakva, 's onnan gyönyörű oszlopokon nyugvó folyosók nyúltak ki. Ezen oszlopokat utóbb a' Szent Pál temploma ékesítésére fordították. Az oszlopokon kép sobrok állottak, és az hátúlsókon lapos kép faragások. Az épület' kerekdek födele, kupulája, alatt két oldalról öntött érczből készült, és erőssen megaranyozott két kotsik látszattak, mellyeket ugyan azon érczből öntött, és erőssen megaranyozott négy - négy lovak vontak. Az épület' tetején kinyíló és érczből készült, megaranyozott fenyő toboz, mellyben a' Tsászárnak hamvai voltak, fejezte be a' különös szépségű művet.

A' történet Irók ezen épületen 700 kép sobrokat, mellyek részint embereket, részint állatokat képzeltek, számlálnak, mellyekkel Belisar, midőn a' Gothusok által ostromoltatnék, magát Hadrian sírjánál, mellybe ő beszorúlt, mintegy fallal oltalmazta.

Már ma ezen emlék' épületnek tsak négy szegű talp falai állanak, és azon négy Toronyok közül, mellyek régenten rajta nyugodtak, most tsak az első all még. Ezen tornyon mostanában a' Római Szentegyháznak zászlója lebeg, és azon a' helyen, hol egykor az említett fenyő-toboz a' Tsászár hamvaival nyugodott, most egy Angyal emelkedik fel.

A' Konstantinápolyi Serály Kintsei.

A' Serálynak kintseivel, mellyek az úgy nevezett kintses Kamarában tartatnak, Királyságokat lehetne vásárolni. A' Birodalomnak arannya, és ezüstje, a' Követeknek ajándékai, mind ide halmoztatnak. — A' Szultánok országlása annyival szerentséesebbnek tartatik, mennél több kintseket gyűjtöttek. Esztendőnként az őszve gyűjtött erszények, őszve szedetnek, és különös ládába záratnak, mellyeket a' nagy Ur maga bepetsétel, és az esztendő számával megjegyzi. — Minden Nagy Úrnak halála után az ő Kintstára bezárattatik, és ezek iratnak ajtaja fölé: „Itt nyugszik N. N. Sultánnak kintse”.

A' Szerálynak ezen kintseihez tsak a' legnagyobb szükségben lehet nyúlni, és a' Török Tsászárok inkább a' legkegyetlenebb nódok által szokták alatt valóiktól a' pénzt kicsikarni, hogy sem a' félre tett kintsekhez nyúlának.

Jegyzések az új Üstökös Tsillagról.

W. Olbers Brémai Doctor Úr, Schumacher Altonai Professor Úrhoz a' tsillagos égről, igen érdemes tudósítást küldött Aprilis 24-dik napján t. i. „A' mi Biela Úr által Februarius 27-kén felfödöztetett Üstökös-tsillagot illeti, az reánk földi lakosokra nézve annyival nevezetesebb, holott alkonyodásakor tsonójának a' föld közönséges járásához való nagy közelítése bizonyos. Clausen Úr Ellipsise számolása szerént, melly a' folytatott vizsgálódásokkal jól megegyez, és a' valósághoz leginkább közelít, az említett Tsillagvizsgáló, azon köz tért, melly az Üstökös-tsillagnak a' világunk golyóbissához való legnagyobb közelítésével marad, közel a' földnek $133\frac{1}{3}$ fel által mérőjére teszi”: továbbá „ezen Üstökös-tsillag tehát mostanában egy kevéssel kétszernél távulabb jár, mint a' Holdnak legnagyobb távúlsága a' földünktől. Az 1680-dik esztendei Üstökös-tsillagon kívül még egy sem közelített, a' még eddig felfödözött, és megvizsgált Üstökös-tsillagok közül annyira a' földnek járásához, mint ez. Azon zavarások, mellyeket ezen Üstökös-tsillagnak útjában a' hatalmas Jupitertől szenvedni kell, ezen köz tért mindenkori forgásában megváltóztatják; mellyért ezen öszve ütközések által a' köz, vagy nagyobb, vagy kisebb lehet; ugyan azért éppen nem lehetetlen, hogy ezen Üstökös-tsillag egyszer olly nagyon közelítsen a' föld járásához,

hogy földünket gőz körével megillette. Reménytelen volna ugyan az illy történet az Üstökös-tsillag egyes pályájának eljárásában; mégis az bizonyos, és a' legnagyobb ügyességgel vitt számolásból készült, hogy az említett öszve ütközések által az Üstökös-tsillag' pályájának meg kell változni, melyből eredő közelítése a' földhöz köz figyelmet érdemel. — Ezen Üstökös-tsillag gőz-körének kiterjedése mostanában olly nagy, mint 1805-dikben láttuk, millyen nagy légyenvalósággal, azt csak akkor határozhatjuk meg, ha az Üstökös-tsillag pályájának akkori utját bővebben kitudhatjuk. Azon pont, a' mely ezen Üstökös-tsillagban a' kemény magot teszi, de bizonyosan nagy kiterjedése miatt nem mindenütt kemény, akkor igen kitsinnek találtatott. Továbbá legalább gondolhatni lehet, hogy késő maradékaink ezen Üstökös-tsillagnak a' földünk árnyéka által való megsetétülését fogják tapasztalni, és akkor az Üstökös-tsillagoknak valóságos világosságáról felhozott kérdést, voltaképpen megfejtetik, és meghatározhatják. Minden esetre ezen Üstökös-tsillag pályájának földünk utjához való közelítése, ha egyebet nem is, legalább azt a' hasznat fogja a' világra hozni, hogy ezen Világ nagy Testének még eddig mindig mérsékelt természetét bővebben kitanúlhatjuk.

Hirtelen savanyított Káposztát készíteni a' főzésre.

A' fejes káposztát annak módja szerint megtisztítván, 's vagdaltván, sózd meg; ennek levét nyomd ki, 's forró vízzel öntsd meg; ebből is jól kinyomván, savanyú borral, 's fele vízzel (a' bor többsége is lehet) a' fazékba téven, 's keveset megsózáván főzd meg a' Szakácsok törvénye szerint. Így két óra alatt savanyított káposztát készíthesz, 's ehetsz.

A p r ó s á g.

Egykor ama' híres Budaeus' szobájába beszalada az Inassa, és rémülve kiáltja: „Uram, a' Ház ég!” — A' Tudós egész ténnyel így szóla: „Menj, mond meg az asszonynak, tudod, hogy én a' házi dolgokra nem ügyelek.

M e s e.

Ketten vagyunk ugyan; de csak egyikünk jár;
Másik sem volna rest: de megkötí a' zár,
Egyikünk másikat nyomja:
De soha meg nem puhítja.
Más nyer velünk csak az kár.

J e g y z e t. Az 42-dik számbeli Rejtett szó: Fösvény.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(44.)

Fülöp Maczedoniai Királynak jeles
mondási.

Theofrásztus Fülöpről azt jegyzé meg, hogy valamint a' Fejedelmek között, úgy a' szerentsében, és egyéb módjaiban is, mindenkor nagyobbá, és mértékletesebbé lön.— Az Athenásbelieket boldogoknak tartá azért, hogy bár melly tsekély esetre tíz jó Hadivezéreket is kiállíthattak; ő pedig sok esztendők alatt is tsak egy alkalmas jó Hadivezért talált P a r m e n i o n t. — Egy napon igen sok szerentsés történetekről tudósíttatván, így kiáltott fel: Oh! szerentse! annyi jótéteményeid között egy kevés viszontagság is elviselhető lehetett volna! — A' midőn a' görögöket meggyőzte, némellyek azt tanátsolták, hogy a' várakba maga seregeiből rendeljen őrizetet. Ő arra eztfelelé: „inkább sok esztendőig jónak, mint kevés ideig Tyrannusnak kívánok tartatni”. — Némelly rágalmozót a' barátságos társaságból kiakartak üzni. „Ne tselekedjétek azt, mondá, ne hogy

ide, 's tova járván, többeknek is rosszat beszéljen. — Zmikythes Nikánort úgy adván be Fülöpnek, mint a' ki szünet nélkül motskos rágalmazásokkal illeti Fülöpöt minden társaival együtt. Fülöp kérdé: tsupán ő volna é tehát, mindenek fölött a' legrosszabb Maczedon? — Midön megtudá, hogy Nikánor a' szegénységtől nyomorgattatik, némelly ajándékot parantsolt néki adatni. Ekkor újabban Zmikythes a' sok ditséreteket, és magasztalásokat beszéllé el, a' mellyekkel Nikánor illeti. No látod e? azt mondá Fülöp, ugyan azoktól hallunk magunkról rosszat, a' kiktől jót is halhatunk. — Az Athenásbeli Demagogusoknak sokat köszönök, úgymond, hogy ők rágalmaznak, minthogy az által jobbitják gondolatimat, és erköltsimet; mivel azonnal igyekszem őket mind beszédjekben, mind tselekedetükben hazug vádolóknak mutatni. — A' háborúban a' bokája kificzamodván, az ötet gyógyító Orvosnak, a' ki naponként kért jutalmat: vegyél, mondá, a' mennyit akarsz; mivel a' kults nálad van. — Két testvéreket látván, a' kik közül az egyik okossággal tselekvő, a' másik pedig azzal tsak fényessen kérkedő vala: néked olyan-nak kell igyekezned lenni, a' millyen amaz, mondá, amannak pedig elég olyan-nak maradni a' millyen most. — Azokat, a' kik ötet arra kérték, hogy az Athenásbéliekkel keményen bánják, helytelen gondolkodásúak-nak állítá mondván: olyan embernek, a' ki minden tselekedeteit, és szenvedéseit a' di-

tsőségnak kívánja áldozni, annak Theátrumát megvetni nem lehet. — Két álnokokat kihalgatván egy ízben, az egyiknek azt parantso-
lá, hogy szöknék ki Maczedoniából; a' má-
siknak meg azt, hogy szünet nélkül üzze. —
Egy erős várat akarván megvenni, a' midőn
neki a' Kémek azt megvehetetlennek, a' hoz-
zá nem járulhatás miatt, állították lenni, mon-
dá: vallyon olly hozzá járulhatatlan e? hogy
egy kinttsel megterhelt számár sem juthatna
oda? — A' Tanátsosi közzül némellyek zúgo-
lódtek azért, hogy őket némellyek árulóknak
nevezék Fülöp előtt. „Igen durvák, felelé,
és oktanok azért a' Macedónok; mivel a'
Tsónakot is tsak tsónaknak nevezik.

A' pókhálónak Chemiai szét-bontása.

Midőn a' pókháló, gyertya világánál
elégettetik, fehér gözt terjeszt el. Ezen tu-
lajdonságáról egy névtelen (Annales of Phi-
losophy. Jan. 1822.) azon gondolatra vete-
medett, hogy abban elgőzölöghető só talál-
tatik. Ezután Chemiai próbákat tévén a' pók-
hálókkal, azt tapasztalta, hogy a' világos
helyekről vett pókhálók azoktól sokban kü-
lömböznek, mellyek sötét helyekről vetet-
tek. Az elsőbbeknek hideg vízzel való felol-
dozások sárgás volt, az utóbbiaké sötét bar-
na. Tovább is szét bontogatván, bennök me-
szet, só-savanyat, és kénkö savanyat talált.
Az első feloldozás kigőzölögtetvén rosz büzt

terjesztett el, melly a'hoz hasonlított, melyet valamelly állati rész tüzes vason szokott elterjeszteni, és nagyobb tűznél sok fehér gőz hajtatott ki, a' megmaradott szer pedig barna színű volt. E'hez a' meghülés után ismét hideg víz öntetett, és néhány minutáig felforraltatott. Ezen bánás módja közt nem szinesedett meg; de ha só-savanyú Baryta (Nehéz föld) adatott hozzá, az oldozásban tüstént üllepedés támadott; só szer savanyú Ammoniumtól hasonlóképpen leverés támadott; de salitrom-savanyú ezüstre nem. Az előbb említett megmaradott szerből valamitske ezüst-kanálon a' vörös lángig megmelegítettett, — a' midőn hamvas, földes szer maradott, melly mindazáltal kevesebb volt, hogy sem vele próbákat tenni lehetett volna. Igen hihető, hogy a' fehér gőzek só-savanyú Ammoniumtól támadnak, mivel a' salitrom savanyú ezüst leverést, vagyis leüllepítést nem okoz.

Rothadatlanság.

A' Kornvallesi Bányákban nem rég egy Bányásznak egészen ép holt testére akadtak, mellyen a' Gálicz-kő vize keresztül hatván egészen puha volt. De mihent felhozták a' Bányából azonnal megkeménykedett, mindnyáján elő hivattattak, a' Bányászok, de egy sem ismért reá; azt mindazonáltal említették, hogy egykor: de már régen, valami

bányász-legény a' leomlott föld által eltemet-
tetett, de hogy ez légyen e' az? azt nem
tudták. A' hír elterjedett az egész vidékben,
és egy öreg Anyóka is elő hivattatott, hogy
nézze meg a' testet. Alig pillantott a' holtra,
azonnal reá ismért; és ötet ez előtt 50 esz-
tendőkkel eltűnt mátkájának, és elfelejthetet-
len egyetlen egy kedvessének lenni álitván,
viszont látás örömétől majdan elájulván, szí-
ve jegyessének lelketlen testét forró könyv-
záporral áztatá.

Föld-indulás.

Folyó 1826-ik esztendei Majus 15-ik nap-
ján reggel $\frac{3}{4}$ -három után Gréczben föld-indu-
lás tapasztaltatott. Már közelebb múlt eszten-
dei December hónaptól fogva több, de kis-
sebb rázkódásokat éreztek. Husvét hetfőn dél-
után 2. órakor a' földindulás észrevehetőbb
völt, a' nevelő ház-falai megrepedtek, és
morgás hallatszott, noha az idő a' nagy éjszaki
szélen kívül igen kellemtes völt. Az említett
nap mindazonáltal reggel tapasztalt föld-in-
dulás sokkal nagyobb volt, homályos, és
mind inkább, inkább közelgető föld alatti
morgás után igen nagy föld-indulás, egy tá-
vul lévő ágyú morgásához hasonló tsattanás-
sál kezdődött, melly után, a' földnek előbb
ugyan igen nagy, későbbben később inga-
dozásai tapasztaltattak, mellyek utóbb el-
múltak. Ezen tsudálatos zördülés, és a' nagy

ingadozás Grécz várossa lakosait nem kis félelembe hozta, úgy hogy sokan lakó-házait elhagyván, a' szabadra futottak. A' föld rázkódásának nagyságán onnan is ellehet gondolni, hogy a' Tornyok lóbálódásai miatt az órák kalapátsaikkal a' harangokat szélteben ütötték; az alvók az ágyakból kivettettek 's a' t. A' levegő igen tsendes, az idő homályos, és igen nehéz felhők lebegtek a' város fölött, mellyek a' völgyekben többnyire eloszlottak.

Az Asszonyok gyengeségei.

Három Párisi Dámák, egykor azon vettélkedtek egymás között, mellyiknek volna közülök leggyengébb test alkotása. Az egyik úgy mond: „Egykor reggel egy hús Májusi reggel éjszakai pőre öltözetemben kertembe rózsza fáim közé paputsban mentem, szerentsetlenségemre egy rózsza-levél a' lábanra esett, az gyenge lábatskámat annyira megütötte, hogy a' végett tovább egy fertály esztendőnél sántitanom kellett. A' második: „Az én Szoba-leányom egykor gondatlanságból a' legvékonyabb Hollandus gyoltsból készített lepedőmön ránczot hagyott, 's éjtszaka éppen arra a' ránczra kellett oldalbordáimnak érni, mert azok úgy megnyomatattak, hogy a' 3. oldal helyre húzásán Seb-orvosomnak 4. hónapokig fáradozni kellett. — Végre az utolsó. Hát én hogy jártam:

„Noha haj-fodorítómnak mindég megparan-
tsoltam, hogy az Istenért vigyázzon, hogy
hajszálaimat egyformán osztaná el, mégis a'
minap a' gondatlan az egyik oldalon 3. szál-
al többet hagyván, az egyenetlen teher gyen-
ge hattyú nyakamat annyira megillette, hogy
fejem egy oldalra fűgvén, azt máig sem tu-
dom egyenessen tartani”. — Mellyik már leg-
érdemessebb ezen három Dámák közül a'
tsudálásra.

Kásémér Nyakbavető kendők (Sálok).

A' Tibeti ketskék, mellyeknek gyapjok-
ból Kásémérban a' Nyakbavető kendőket ké-
szíteni szokták, sokkal nagyobbak, és széles-
sebbek az Europai ketskéknél, szörök pedig
kívülről fekete, és igen durva, de ezen dur-
va szőr szálak alatt közel a' bőrhez igen
finom, 's lágy gyapjok vagyon.

A' nyakba-vető kendők mihent a' szövő-
székből kikerülnek Kásémirből mosatlanul
Umrulteerbe vitetnek, mert itt a' kendők'
mosásával, és öszve hajtogatásával sokkal
jobban tudnak bánni. Kásémirban állandóan
10,000 szövő-széken szönek, és minden szövő-
széknél legalább 3. ember foglalatoskodik.
Ezen Tartományban esztendőnként 80,000
Nyakba-vető kendők készülnek. A' legjobb
ketske-gyapjút, mellynek 24 fontja 20 Ru-
pián árultatik, Kásémirba Tibetből, és a'
Tatárságból hozzák, hol ezen különös jó

gyapjút termő ketskéknek van tulajdon természeti hazája.

A' gyapjút az asszonyok fonják, és szálokban megfestik. Az elkészült nyakba-vető Kendők a' Vám-háznál megbélyegeztetnek, és azoktól annnyival több Harminczadot kell fizetni, mennyivel mesterségesebb a' készítése, és nagyobb az értéke, közönségesen értékének egy ötöd részét fizetik. A' Kásmér Nyak-kendők készítésénél némellykor négyen is dolgoznak, kik a' szövő-szék mellé helyezett padokon ülve munkálkodnak. A' közönséges kendőkkel csak 2 Takáts dolgozik. Egy Nyakba-vető kendőn, melly virágokkal, és más ékességekkel szeltében meg van himezve, egy szövő-szék munkásai egész esztendeig is el dolgoznak. — A' Himezők fa-tükkal dolgoznak. Minden szövő-házban egy fő Szövőnek vagyon minden munkára gondja, ez adja ki a' nyak-kendőkre teendő himezések formáját, és vigyáz, hogy a' munkások a' szerént dolgozzanak. Különös, hogy midőn a' nyakba-vető kendők a' szövő-székeken himeztetnek, azoknak visszája vagyon fellyül.

M e s e.

Várat, házat őrzi egész,
Forogni kedvedre is kész:
Szárnya van: de nem repül,
'S midőn nyugszik, áll, nem üll.

J e g y z e t. Az 42-dik számbeli Mese:
Malom-kövek.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(45.)

Rendkívül való tűnemények a' szőlő
tenyésztésben.

A' Morva Országi Vanderer' kiadója Jurende Úr, Brünmben külömbféle nyilvánvaló levelekből következő ismereteket közlött a' Morva, és Sléziai gazdaságbéli leveleknek idei 9-dik száma alatt a' szőlő termesztésről, különösen a' fűrtök tsuda nagyságáról; a' mit annál inkább érdekessnek tartunk a' megemlítésre, minthogy a' bor-termesztésben majd minden Európai Országokat sokkal meghaladó édes Hazánkban is illy szép tűnemények bizonyára többek lesznek, de fájdalom, csak igen ritkán lehetünk olly szerentsések, hogy illyenekről tudósíttatván, azt az egész Hazával közölhessük.

1. Lord Selfry-nek jószágában nem messze Chichestertől Angliában 1819-ikben egy fűrt szőlő 7 fontot nyomott, ez talán nálunk se lészen olly nagy ritkaság.

2. Bizonyos Hovard Úrnak kertjében Ellford-Hallban, Staffordshiré-ben 1821-dik esztendei ősszel egy 15 fontos szőlő-fürt termett.

3. Rüdersheimban 1810-dikben olly nagy szőlő-fürt termett, mellynek egyenként sze-
mei 1 Lajos aranyat, és 8 Assit nyomtak, mellyből könnyen el-lehet gondolni, milly nehéz lehetett a' fürt.

4. Bar-le-duc-ban Franczia Országban 1810-dik esztendőben egy igen hosszú szőlő-fürt termett, melly 30 Centimeres, vagy is 1 Párisi láb hosszaságú, és köre 60 Centimeres, a'vagy 2 Párisi láb volt. Ezen fürt 2 Kilogrammát, a'vagy 4 fontot nyomott.

5. 1822-dik Esztendőben Dr. Brannt kertjében Poroszlóban olly nagy szőlő-fürt termett, hogy ezen Sléziai ritkaságot érde-
mesnek tartották, hogy Olasz országba vi-
tessék.

6. 1783-dik Esztendőben a' Portlandi Herczeg, Rockingham Marquisnak, Velbecki szőlő-kertjéből egy szőlő-fürtöt küldött, melly $19\frac{1}{2}$ fontot nyomott, az általmérője $19\frac{1}{2}$ hüvelk, hosszasága $21\frac{1}{2}$ hüvelk, és egész kerülete $4\frac{1}{2}$ láb volt. Négy napszámos vitte felváltva 20 Angol mértföldre, mintegy $4\frac{1}{2}$ német mértföldre Rockingham-nak nyári Kas-télyába.

7. Hohenvürzburgban, Aisch vize mel-
lett egy lugosról $2\frac{1}{2}$ akó bort reménylettek mellyen 76 egy láb hosszaságú fürtök voltak.

8. A' Reichenau-i szigeten 1818-dik esztendőben egy régi omlott fal mellett 18. hat esztendős szőlő-tőken 2000 szőlő-fürt termett.

9. Harlsruhéban 1819-dikben egy négy esztendős szőlő - tőken 251 szőlő - fürt termett.

10. A' szőlő - hajtásának nagy példáját adja Lang Alajos Úrnak Tyrolisban Botzenben lévő kertjében találtató 18 esztendős szőlő-tőkéje, melly 1820-dik esztendőben 12 ágain 501 szőlő-fürtöt termett, mellyekből 3 akó bor préseltetett.

11. Laybachban egy polgári Körtsmárosnak háza falánál lévő lugoson 651 tellyesen megérett szőlő-fürt termett, mellyekből 50 pint must préseltetett. Ez annyival nevezetesebb, hogy ezen a' vidéken tsak igen ritkán szokott a' szőlő megérni.

12. Poussanges-ben 1818-ban egy szőlő-tőken 784 fürt termett.

13. Kromauban (Morva Országban) 1818-dik esztendőben a' Gitterverki Vár falánál egy tőken 1155 szőlő-fürt termett.

14. Steffenben Vürtembergben a' ház-fala mellett 1796-dik esztendőben ültetett egyetlen egy szőlő-tőken, melly idővel a' falak mellé felnövéen több ágakra elterjedett, 1822-dik esztendőben 1291. egészen megérett szőlő-fürt termett.

15. Berlinben 1822-dik esztendőben Knecht nevű Polgárnak a' Hársfa útszában lévő kertjében egy szőlő-tőken 2710 szőlő-fürt termett.

16. Obergergenben egy szőlős-gazda az alma-fája mellé ültetett egyetlen egy szőlő-tökéről, melly az alma-fára felfutván, ott elterjedt, 3210 meglehetősen nagyságú, és jól megérett fürtöket szüretelt, mellyekből egy Saumot, mintegy 9 akót préselt.

17. Hamtoncourt-i Királyi kertben, nem messze Londontól, vagyon egy olly nagy szőlő-töke, melly egy egész meleg házat elfoglal, és a' jó esztendőkből 4000-nél több szőlő-fürtöt megterem. Midőn egykor a' Drury-lain Theátromban játszó Színjátékosok III-ik György Királynak tellyes meglegedését megnyernék, egyik a' társaság közül olly vakmerő volt, hogy a' Királytól ezen éppen említett szőlő-tökéről kétszer 12 fürt szőlőt kérni bátorkodnék; a' Király a' játékos' kérését meg nem vetvén, nékie 200-szor 12 fürtöt adatni rendelt, ha Udvari kertéssze a' szőlő-tökén annyit találna. De ez nem tsak hogy a' 200-szor 12 fürtöket a' Szín-Játékosoknak lemetszette a' tökéről, hanem a' Királynak még azt izente, hogy még 100-szor 12 fürtöt a' Felső számára lemetszhet, a' nélkül, hogy a' tökét végképpen megfosztaná ékességeitől.

18. A' mint tudva vagyon déli Olasz országban a' szőlő-tökek igen nagyra megnőnek, ha meg nem metszettetnek, mellyért a' régiek a' fák közé számlálták, és a' Poeták a' fák' Királya'vá tették. Olasz országban már ma is igen számosan lehet 100—200 esztendőszőlő-tökéket találni. Romagnában

Porticóban egy szőlő-tőke vagyon a' mellynek venyegéi 1000 Rőfnyire ki vannak terjedve, mellyek esztendőnként szőlő-fürtökkel tele vagynak. Palermóban ismét egy ember vastagságú szőlő-tőke vagyon, és a' földtől 10 Rőfnyire felnyúlik, és a' Barátok keresztjárásánál négy szegre oszolván venyegéit minden oldalról 50 Rőfnyire kinyújtja.

19. Éjszaki Amerikában a' szőlő-tőkék vadon Oriási nagyságra nőnek. Nem ritkaság itt olly szőlő-vesszőket látni, mellyeknek általmérője $1\frac{1}{2}$ láb, és olly magosan felfutnak a' fákra, hogy a' legmagosabb tser-fák' tetején látszatnak kattsaik.

Vajha még fiatal lehetnék.

(Elmesuttatás).

Ha még egyszer fiatal lehetnék, mit tennék, és mit nem tennék én mindent? Oh öregség, melly kemény, de egyszersmind melly irtóztató tanítóm vagy te nekem! Ha én fiatal koromban meggondolhattam volna, a' mit én később, és némellykor igen késő tudhattam ki; ha eszem hamarabb kinyílt volna; ha az élet nekem olly tsekélységnek nem tetszett volna; eleven képei az én képzelődéseimnek; ha a' Remény' tsalvetései olly sokszor el nem tsábitottak volna, mennyivel tovább, és valódiabban élhettem volna; mennyivel szerentsésebb lettem volna.

„Bár tsak még egyszer fiatal lehetnék! már most tudnám, hogy a' fiatal-ság örökké nem tart; nem kényeskedném személyemnek külső szép alkattatásában; nem büszkélkedném öseim által szerzett megkülömböztetésekben, és reám maradott kintsekben, nem biznám magamat a' pénz keritők betsületére, sem az Aszszonyok állhatatosságára, már most követném azon tanátsokat, mellyeket eddig kerültem; már most tudnám, hogy az embernek egész életét vadászatban, korhely társaságokban, mértéktelen tánczokban, vagy a' játszó asztalok mellett tölteni ártalmas, és hogy az ember másra, nem illy dombérozásokra, van teremtetve.

Bár tsak még egyszer fiatal lehetnék! már most tsak olly férfiakkal, és asszonyokkal társalkodnám, kik tiszteletre és betsületre érdemesek. Mindenképpen igyekezném jó példájokat követni, és hozzájuk mind inkább inkább magamat hasonlóvá tenni. Ellenben azon kedves pajtásoktól, kik tsak addig Barátok, míg vélők esztelenkedik az ifiú, és őket pénzzel, és egyebekkel tartja, Betsületem, egészségem, és értékem fenn-tartása végett nem tsak távoznám, de töllem el is tiltanám, mert már most tudom, hogy semmi annyira meg nem vesztegeti az ifiúságot, mint a' rossz társaság.

Bár tsak még egyszer fiatal lehetnék! valójában olly sok ostobaságokat, neveletlenségeket, és pajkosságokat nem követnék el, mint ez előtt. Szabómat,

Tsizmaziámot , Szijártómat , Kotsijártómat , és egyéb mesterembereket haszontalanságokért , vagy süségtelen jószágokért nem gazdagítanám. A' fény - üzésnek pazarló kívánságaira gyakran nevetséges új találmányaira nem költekezném , hogy több fiatal bolondoknak bämülását , vagy majmolását megérdemeljem.

Bár tsak még egyszer fiatal lehetnék ! nem nevetnék már most úgy , mint egykor a' társaságokban teli torokkal , de tsak mérsékelve sem ok nélkül , egyedül azért hogy hó fehérségű szép fogaimat mutogathassam. Inkább okos , és velős beszédeimmal az értelmes emberek' hajlandóságát keresném , hogy sem esztelen magam fitogtatásával , azoknak méltó bosszújokat gerszteném ; nem tsúfolnám én ki az éltés aszszonyságokat , és vén embereket , nem lennék én már most olyan , mint a' Szajkó , hogy minden titkokat kitsevegjek.

Bár tsak még egyszer fiatal lehetnék ! ugyan most sem fojtanam el szívemben a' szerelemnek legszebb érzéseit , de azért még is minden szép Római , vagy Görög orrú , kék , vagy kőkény-szemű kerekdek , vagy hosszúkás orcájú leányba , a' kit tsak 2 perczentésig láttam , bele nem szeretnék ; hanem olyan szívet keresnék , kivel az enyim megeggyez , kinek lelke az én lelkemmel öszve forhat. — Ha illy drága kints-re akadnék , akkor annak mindenemet szívesen feláldoznám.

A' gyümölts-fákat egészségesen megtartani, és azoknak gyümöltsőzését öregbiteni.

Véggy meszet, és keverd meg szarvas marha vizelletével. Ezen keveréket egynehány napig hagyd az edényben, de többször megkeverd. Ezen higsággal Februáriusban etsettel kend meg a' fának derekát tövétől fogva egész az ágazásig. Ezen megkenés után nem sokára észre veszed, hogy a' fáról minden moh lehull, a' férgek tojásai elvesznek, és a' fának kérge síma, és szép lesz: 's ennél fogva a' fa egészséges is. — Ugyan a' gyümöltsöztetésre nézve ezen kenőse szinte illy kedvező erővel bír. Ha pedig még ezen keveréket, a' mint az Angolok tselekszik, a' dió zöld héjjának kifőzött levével is fölereszted, és bele kormot, 's porrá tört kénkövet keversz, akkor ezen szer által bizonyosan egészen elvesztheted a' hernyókat.

M e s e.

Ifjú óhajtja: de vén megúnja,
Férfi büszkén viseli.

Sok nem kedvéből; Vallás törvényből
Hosszabbra is neveli.

J e g y z e t. Az 44-dik számbeli Mese:
Rapu.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(46.)

Mutató Magyarázat.

Pontusi Levelek' I-ső Könyvében

Fabius Maximushoz írt 2-ik Levélből.

Már negyed' éve, mióta erős téllal, dsida, nyillal,

Bal sorsal küszdök számkivetésem alatt.

Nints szünetje siralmamnak; tsak szinte halálos

Fásulás, 's tunyaság hogy ha elállja tagom'.

Bóldog vólt Niobé, noha minden gyermeke meghalt:

Mert kövé válván kint sose érze továb.

Tik is azok vagytok, kik testvérték' kiabálván:

Szátokat a' nyár fák' héja magába tsuká.

A' vagyok én, a' kit nem vesz be magába fa, kövé

Hasztalan óhajtnék lenni akárki szerént.

Bár te Medusa előmbe akadjal; mindazonáltai

Híjjában veszténéd mind valamennyi erőd'.

Élek; hogy kínzó érzésem tartson örökké:

Hosszas idő végett még vereségem erős.

Mint Tytius' máját a' Sas soha meg nem emészti;

Hogy sokszor vesszen; nem vesz el, újra ki nő.

Vélem, a' gondok' közös orvossága az álom,

Felszabadít bűmtől, 's lessz nyugodalmat adóm.

Álmodozásom ijeszt igazán követője bajomnak;

Ébrek az érzésim, kész nyavalyámra megint.

Vagy futok álomban Sarmátia' népe' nyilatól:
 Vagy kezemet nyújtom tenni bilintsbe nekik.
 Vagy ha ditsőbb álom képétől megtsalatok; jaj
 Drága hazám' képét hozza szemembe eszem.
 Most veletek szöllok tisztelte Barátaim: osztán
 Hív feleségemmel szöllok igen sok eránt.
 E' gyönyörűséggel hamisan mikor éltem; utánna
 Sorsom roszbább lesz, hogy eszembe juta.
 Már ha akár a' nap nyomorúltra reám süt; akár ha
 Zúzba fürödt lovait hajtja az éjjel elő:
 Mint a' sárga viasz a' tűznél olvad; örökké
 A' gondtól szívünk annyira olvad, eped.
 Sokszor kívánnék meghalni; könnyörgök azomban
 Ellene: Sarmata föld hogy ne fedezze tagom'.
 Hogy ha eszembe jön, a' Császár' jósága reménylek;
 Ad kikötöt mikoron gálya törésre juték.
 Fátumomat látván melly tartós; kis bizodalmam.
 Nagy félelmemben füstbe megy: öszve rogyok
 Nem bízek többhöz, 's nem kérek mást; hogy ezen roszt
 Helyből változzak: 's benne tovább ne legyenek.
 Már tsak ez, és nem egyéb a' mit próbálotok illik
 Píronság nélkül a' fejedelmem előtt.

Homonnay Imre.

A' Po'sonyi Pálya-futások.

A' Magyaroknál, mint marha tartó Nemzetnél, mindenkor szokásban volt a' pálya-futás. Ezt számtalanszor minden készület nélkül majd szörén a' lovakkal, majd kotsikon most is gyakorolják tsupán a' ditsőségre vagyásból a' falusi lakosok is. Illy ösztönből szebb készülettel már az idén másodszor vitették végbe némelly Fő Emberek Po'sonyban; a' pálya-futást; először ugyan Apr. 9-ikén, a' mi-

dön négy pár ló futott; u. m. 1) Gr. Eszterházy Mihály' fekete kanczája, és Gr. Eszterházy Károly' szürke lova, és az első lett nyertes. 2) Gr. Eszterházy Mihály pej kanczája, és Gr. Clam pej lova, és az első nyert. 3) futott Gr. Szécsényi István' setét sárga színű Prodigious tsödöre, és Gr. Clam pej lova; az első nyertes lett. 4) Futott Odescalchi Herzeguek sárga kanczája, és Gr. Kolowráth lova; és ezen utolsó lett nyertes.

Második pálya-futás tartatott a' f. e. Május 28-kán 11 órakor ugyan a' Nagy-Szombati lineán kívül. Legelőször futott Gr. Eszterházy Mihály' sárga kanczája Arandéka nevű; a' lovász veres öltözetű volt fejér sapkával; és Gr. Szécsényi István' szürke lova, Gawing nevű; a' lovász fejér öltözetű veres újjakkal, és kék sapkával. A' pálya tett 1 Angol mértföldet, és nyertes lett Arandéka. Másod' izben futott Gr. Eszterházy Mihály fekete kanczája, Black-Mare nevű; a' lovász öltözete veres volt fejér sapkával; és Gr. Károlyi György' sárga lova, Babieca nevű, a' lovász öltözete kék, veres újjak, és kék sapka volt; — nyertes lett Black-Mare. A' pálya tett 2 Angol mértföldet. Harmad' izben futott Gr. Károlyi György pej lova, Liberty nevű; a' lovász öltözete kék, veres újjak, és kék sapka volt; és Gr. Szécsényi István pej lova Traveller nevű, lovász öltözete fejér veres újjak és kék sapka. A' pálya volt 2 Angol mértföld,

és nyertes lett Liberty. — Negyed' ízben futott Gr. Károlyi György sárga lova, Arbitrator nevű; a' lovasz öltözete kék, veres újjak, és kék sapka; és Gr. Szécsényi István setét pej tsödöre Alpheus nevű; a' lovasz öltözete fehér, veres újjak, és kék sapka. A' pálya 1 Angol mértföld, és nyertes lett Arbitrator. — Ötöd' ízben futott Gr. Berchtold' pej lova, Alcibiades nevű; a' lovasz öltözete, fehér vonásos, és kék sapka; és Gr. Eszterházy Károly' pej kanczája Hyparet nevű; a' lovasz öltözete sárga, sapkája sárga, és kék. A' pálya 1 Angol mértföld, nyertes lett Alcibiades. — Hatod' ízben futottak Black-Mare, Arbitrator, Traveller, Gawing már fellyebb megjegyzett Uraknak lovaik, és Gr. Eszterházy Károlynak Veszedelem nevű szürke lova. A' pályája ezen ötös futtatásnak 1 Angol mértföld volt; és nyertes lett Gr. Károlyi Györgynek Arbitrator nevű sárga lova. — Az egész vetélkedés szerentsésen ment végbe, temérdek sokaságnak jelenlétében. A' játéknak nagy diszt adott Ferdinánd Kir. Fő Hg.nek lóháton való jelenléte.

Fülöp Maczedoniai Királynak jeles mondási.

A' fijának javasolá, hogy minél többeknek az ismeretséget, és hajlandóságát megnyerni igyekezzen; mert így mind a' hatal-

masokat, mind a' jókat, és rosszaszokat meg-
nyerhetné, 's az elsőket használni, a' mási-
kakokat pedig kerülni tudhatná. — Thébai Fi-
lonhoz a' ki neki jöltévője lett, mert idegen
létere, míg Thebában volt, kezességet aján-
lott; még is tőle semmi jutalmat azért el-
fogadni nem akart: „Ne kívánd azt velem
éreztetni, mondá, hogy én tetteidet, mel-
lyeket a' jutalomra minél érdemessebbeknek,
és méltóbbaknak tartok, annál inkább attól
megfosztatva lássam. — Euböai fő Lovász
mestere hirtelen meghalálozván némellytől
kérdetett felőle: Tsak magára nézve, fe-
lelé, halt meg idejében, reám nézve pedig
korán; mivel hamarább, hogy sem tetteinek
méltó jutalmát vette volna. — Sándor fia
kárhóztatá azért, hogy több feleségeitől nem-
ze gyermekeket, tehát azt mondá: e' szerént
sok Antagonistáid lévén, legyél jó, és er-
kölsös, hogy ne én általam, hanem te ma-
gadért lehess Uralkodó. — A' midőn Arisz-
totelesnél tanuló volt, a' Tanítódra jól vi-
gyázz, mondá, ne hogy sok ollyakat tsele-
kedjél, mellyekért nekem is bánkodnom kel-
lessék. — Antipaternek egy némelly barátját
Tanátsosnak választá, a' kiről észrevévén,
hogy szakállát, és utóbb a' fején a' haját is
megfesté, a' kit szőrében meghinni nem le-
het, mondá, ugyan azt hitelre méltónak a'
tselekedetekben sem lehet tartani. — Sándor
fijának, a' midőn, Bucefalus szilaj lévén,
mégis legelősször reá ülni látta, és hogy
baj nélkül megtért, azt mondá öröm könnye-

ket hullatván). Fijam keressél magadhoz méltóbb tartományt; mivel Macedonia téged ki nem elégíthet. — Mahaeta nevezetűnek ítéletet tartozván tenni, szundikált, azért hibáztatván az ítéletben, a' mellyért Mahaeta haragosan felszóllala: ha ébren vigyáztál volna mondá, nem tetted volna ezt az ítéletet, a' mellyet még újabban felvévén, a' végzést ugyan meg nem változtatá, hanem azt az ítélet szerint maga kielégíté. — A' midőn Arpalus a' maga tulajdon atyafija Kratites ellen, a' kitől megsértetett, a' kárhoztatást igazságosnak találá Fülep, és azért való elég tételt beadni parantsolta; egyébbaránt őtet szabadon bocsátotta a' büntetéstől, ne hogy rágalmaztassék, azt mondván „jobb, ő mondjon rosszat, minthogy mi ő érette halljunk rosszat”. — Bosszonkodának némely baráti azért, hogy az Olimpiákon őtet a' Peloponézusiak kifütyölték, felelé: az ő vétkes jussaikon nem akarom a' magamét építeni. — Szokott időn túl aludván a' táborban, midőn felkelt, azt mondá: bátran aludtam; mint-hogy Antipáter ébren volt. — Máskor is meg-esett, hogy tovább aludt, a' midőn a' Görögök zúgolódva gyülekeztek észve az ajtaja előtt: Parmenion, ne tsudáljátok, mondá, hogy most nyugszik Fülöp; mert míg mink aludtunk, ő volt addig ébren. — Egy éneklőtől azt kíváná, hogy vatsora fölött valamely nevezetes ütközetéről énekelne. Nem óhajtom, mondá az éneklő, olly visszás állapotodat, hogy azt én bennem jobban lás-

sad. — Egy szegény öreg özvegy asszony kéntelen lévén hozzá folyamodni dolgának megítélése végett, több ízben alkalmatlan-kodott. „Most nem tehetek róla, mondá; mert nem érek reá”. Mellyre az felkiálta: „Miért uralkodol tehát”? A’ minn elbámulván, mindjart tellyesítette kérését; többeknek bajaikon is azonnal segített.

Elias Theodor.

A’ Föld-színének változásáról.

Több jeleit láttuk már annak, hogy a’ föld-színe változik, ’s majd száraz lesz, a’ mit előbb a’ tenger borított; majd pedig a’ száraz ismét tengerre válik. Ennek leg szem-be-tünőbb nyomát láthatni Tüvingiában. Ha itt az ember ás, a’ trágyás föld alatt majd hamar tsiga, ’s béka fekvésekre akad, úgy hogy ezekben a’ tengernek vólt fenekét meg-ismérheti. Még négyszer, vagy ötször majd trágya föld, majd megint kö-erek kerülnek elő, ’s ezek alatt turfa vagyon, ’s a’ leveleket, a’ fák gyökereit tökéletesen meg lehet ismerni. Némelly kövekben láthatni a’ kövé vált gabona kalászokat, szilva magot, koponyákat, ’s egy szóval látni benne, hogy ezen földet ember lakta, és művelte, azután rá jött a’ tenger, ’s az eltakarodván, most újra lakható földdé vált.

Úgy felső Szász országban Churmarkban Braunsberg helységénél a’ föld alatt 160 lábnyira tölgy-fa törzsököket ástak ki.

Váratlan Öszve-jövetel.

Midőn a' Muszka Tsászár 3-dik Fridrik Vilhelm Burkus Királlyal 1802-ikben Junius hónapban Memel városában öszve jött, közönséges ruhákba öltözködvén mind a' két Fejedelem a' tenger öble partjainál sétálgatott; éppen akkor egy Angol Kapitány kikötött az öbölbe, és kiszálván hajójából, a' Fejedelmekkel öszve jött, ezek beszélgetvén a' Kapitánnyal, a' közben a' Muszka Tsászár a' Kapitány' mellyén függő Muszka rendet megpillantotta és megkérdezé őtet, hogy hol szerezte azon Rang czimerét! a' Kapitány azt mondá: Anconánál, 1799-ikben. Ekkor a' Burkus Király azt mondá a' Kapitánynak, hogy a' kérdező maga a' Muszka Tsászár. A' Kapitány nagy tiszteletet mutatott a' Tsászár-hoz; ezt látván a' Tsászár, azt mondá, hogy társa a' Burkus Király. Nem akarván hinni ezen különös öszvejövetelt, ezen szavakkal eltávozott: „Az Urak által magam bolonddá nem fogom tétetni”.

Rejtett szó;

Az egész ha harmad napos,
A' háznál bűdös leszen;
Négy elsője nemzet neve,
De nem nagy számot teszen;
Két végső van fejünk felett;
Ha ezzel első eggyé lett,
Mégvagyon az mindennek,
Nints egyedül Istennek.

Jegyzet. Az 45-dik számbeli Mese:
Szakáll.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(47.)

Nevezetes Angliai függő láncz-híd

A' Menay - tenger szorulaton keresztül tsudálkozásra méltó mesterséggel épített szörnyű nagy függő vas híd, folyó esztendei Januarius 30-án éjtszaka egy orakor elkészült, és a' közönségnek használására az által-járás megnyittatott. A' gyors szekér fegyveres emberektől őriztetvén, és sok útasokkal megterhelve Londonból Bangorba folytatván útját, a' kivilágosított hídon által ment temérdek sok embereknek szörnyő öröm kurjongatásai között, melyet a' szorult tengernek dühös morgása kettőztetett, vége hossza nem volt a' sok kotsíknak, lovagoknak, melyek ezen a' napon a' hídon által mentek.

Már a' mi magát a' hídát illeti, ezen óriási munka, melly méltán a' mostani század világ - tsudájának neveztetethetik, örökké fen fogja tartani Telfort Úrnak, mint alkotójának, nevét. A' lánczoknak legnagyobb hosszasága azon helytől mérve, a' hol azok a' kösziklába vannak eresztve, 's megerősítve

1600 lábnyi; a' tartó oszlopoknak magossága 52 lábnyi, az Ország-útja fölött; a' híd a' víznek legnagyobb magasságánál 100 lábbal fellyebb függ. A' hídon két kotsi-út vagyon, mellyeken a' menő, és jövő kotsik járnak, mindegyik 12 lábnyi szélességű, és a' közepében négy lábnyi szélességű gyalog út. A' kotsi-utak két boltozatok alatt mennek keresztül, mellyek 9 lábnyi szélességűek, és 15 lábnyi magosságúak, és az oszlopokon keresztül vannak építve. A' híd 16 lánczokon függ mellyek olly erősek, hogy bátran 2016 Tonna nehezséget megbírnak. A' lánczok tulajdon nehezsége 342 Tonnára megy, elbirnak tehát még 1674 Tonna nehezséget. Az egész híd 489 Tonnát nyom. — Ezen híd nem tsak mint mesterségbéli ritkaság nevezetes, mert a' mi korunkbeli legnagyobb művnek tekintethetik, de politikai helyhez-tetésére nézve is, minthogy általa Anglia Irlanddal egybe köttetik, és a' legnagyobb közösülést a' két atyafi országok között esz-közli, igen emlékezetes. Eddig Bangorból Holyheadig tsak tengeri hajókon, nagy költségekkel, de még nagyobb veszedelmek között kellett a' Menay tenger szorúlaton keresztül utazni, és mind a' mellett, hogy ez mindég nagy idő töltéssel, és sok költséggel történt, ezen tenger szorúlatban a' legkisebb szél által is annyira felháborított a' megszorúlt víz, hogy igen gyakran szerentsétlenségek is történtek. Holyheadból Dublinig az út tsak 65 Anglus mértföld.

Az Edinburgi Philosophiai Journál egy 125 láb hosszaságú hidnak rajzolatját közli, melly Maypo vize fölött nem messze St. Jagotól, Chili fő várossától függ; és minden képpen megegyez a' vas-hidakkal, tsak hogy ennek láncz szemei erős bival, 's más bőrből vágott szíjjakból vannak készítve.

Illyentén szíj hidakat a' Spanyolok már azon időkben midőn Amerikában tartományokat foglaltak, igen gyakran használtak, melyekhez noha a' láncz-hidak olly igen hasonlitanak, még is tsak most ébredett fel az a' gondolat, hogy ezt vashól is lehetne készíteni.

Ritka megegyezés.

Billericay-ban Essex-ben, még máiglan elő embernek két feleségével több esztendőig tartó házassági életében elő fordúlt ritka megegyezések :

Az első Feleségét Er'sebetnek hívták;

A' másodiknak neve is Er'sebet.

Az első Testvérei között legidősebb volt.

A' második is a' volt.

Az első kétszer idő előtt szült.

A' második is kétszer időnek előtt szült.

Az első Felesége kétszer ikereket szült.

A' második is kétszer.

Az első 10 gyermeket szült, kiket megkereszteltek.

A' második Feleségétől is 10 gyermekek elérték a' keresztiséget.

Az első asszonynak legidősebb fia 7. esztendő volt.

A' másodiké is 7. esztendő.

Midőn az első Felesége a' 13-dik gyermeket szülte, akkor 7. élő gyermekei voltak.

A' másodiknak is ekkor már 7. élő gyermekei voltak.

Az első Feleségével 7. esztendeig élt, és akkor meghalván felesége 7. élő gyermeket hagyott maga után.

A' második Feleségével most 7-dik esztendőben él, 's tsak ugyan 7. élő gyermekei vannak.

Londoni önn' gyilkosok.

Az Angoloknak komor természetök gyakran őket önn' gyilkolásokra készíteti, de még ezen különös elszánásban is a' szemes vigyázók különösséget tapasztalnak. Így Sir Charles Eduard, az Edinburgi Magazinumban azt a' megjegyzést közli: hogy Londonban azon Anglusok, kik életüket a' vizekben kívánják elveszteni, ha tsak lehet többnyire tiszta, és lassú vizeket választanak. Szolgálló-leányok New Niverbe, vagy is új folyó vízbe, és Paddigton-i Tsatornába. Szerelmesek a' Hyde Parki ugró-kútba, 's ligyós-tóba; a' pálczákon lovaglók (az Actiálkkal kereskedők) Vestminsterbe, vagy Blackfriars hídjánál; — az oskolában megbüntettetett, vagy kétségbe eső oskolás

gyermek a' víz-tartókba, és halász bárkákba szoktak ugrani; soha sem bátorkodik egy tséltsap is a' Londoni magos hídról, hol a' víz tisztátalanabb, és borzasztó, a' vízbe ugrani. Ha már ezen szerentsétlen szándékú emberek indulatjaiknak rabjai, 's bolondjai, még is erőt vesznek magokon, és avval kívánják magokat megkülömböztetni, hogy mind egyik más módon törekszik tulajdon elvesztésére, így egyik a' vízbe ugrik, és irtódik a' méregtől, a' másik mérget vesz, és a' vastól olly annyira fél, hogy inkább folytatná keserves életét, hogy sem magát avval kivégezné.

Mint betsülte 'Sigmund Tsászár a' Nemességet.

Fascellus Györgyöt, a' Törvények Doctorát, és Tsászári Tanátsost 'Sigmund Tsászár, ki a' Tudósokat igen szerette, és betsülte, nemesi rangra emelte, 's magával az Anyaszentegyház' közönséges gyűlésére Bâselbe el is vitte. Midőn egy fontos tanátskozás alkalmatosságával a' Tsászár megparantsolá, hogy a' Nemesek, és Tudósok gyűlnének össze, és mindenik Felekezet külön tanátskoznék, Fascellus a' Nemesekhez állott. — Alig látá ezt meg a' Tsászár, közelebb vonúla hozzá, 's azt mondá neki: „Kedves Doctor, mit tselekszel? Nem tudod, hogy én egy nap ezeret is tudok nemessé, és lovaga-

gá tennei? De nints annyi hatalmam, hogy ezer esztendő alatt tsak egyetlen egyetis tethessem tudós Doctorrá.

Helytelen maga meg-alázás.

Napoleon egykor udvari emberei között egyiknek, ki mindég igen alázatosnak mutatá magát, azt monda: „Én nem tudom, hogy lehet; ez az ember egy fejjel magosabb nálamnál: és valahányszor beszéllek vele, mindig le kell hajolnom, hogy érthessem mit mond”. — Hány ilyen udvari ember van minden rendben! Még kóldusok is vannak olyanok, kik nyomorúltak, bennák, midőn alalmaznát kéregetnek; de ha tovább haladtak, egyenesen, és jól tudnak járni, sőt szaladni.

Miként lehessen jó és sok saláta magot kapni.

A' magzó sálátát nem kell addig meghagyni, még mintegy egészen megtollásodjék, hanem mihent ezen állapotba lépni kezd, le kell metszeni, és kévétskébe kötven, egymásra rakni, hogy így jusson el a' tellyes megérésre. Ez által sok mag megmarad, melly különben kirázódnék, és szinte olly jól megérik, mint a' repcze mag szokott. Mindazáltal a' földön sem kell soká hevertetni a' kévétskéket, ne hogy az egerek több kárt tegyenek benne, mint lenne a' haszon.

Idő-járásnak jövendőlése.

Korneuburgi Dr. Fischer Úrszerint, a' jövő Nyár' Julius' közepétől fogva nagy hévségek és gyakori égi háboruk lesznek, 's azok után nagyobbára mind szép meleg és tiszta napok. A' már folyamatban lévő Juniusban, mint már elsőbb napjai is mutatják, a' nagyobbára uralkodó Keleti, és Éjszaki szél, sok felleges, borongó, 's hives napokat fog okozni, mellyek mellett azoközben, a' kevés tiszta napokon már Juniusban is nagy melegeket fogunk érezni. Az égi háboruk ritka délután maradnak ki mellyekre gyakori hives idők következnek. A' Junius tehát nem fog kedves lenni. Augustusban sokszor lesznek pásztás essözések. Tsak a' September, és Oktober fognak valóságos állandó tiszta, szároz, mérséklett, kedves idővel szolgálni. A' mi az ideji szüretet illeti, kívánni lehet, így szoll a' tisztelt Doktor úr, hogy az idén a' Szőlő kihajtásának 's nevedésének elkésése miatt, a' Szőlősgazdák szüreteléssel ne siessenek, hogy a' szép, és jó őszi idők hozhassék helyre, a' mit a' rossz tavasz elrontott, egy szóval, hogy Oktober' végét várják el a' szüreteléssel.

A p r ó s á g o k.

Scudeli Kisasszony egykor panaszolkodék, hogy valahányszor a' boltokba megyen

valamit vásárlani, mindenkor náthát kap; hi-
hetőképpen azért, mivel az ajtók mindég
nyitva vannak. Egy valaki ezt hallván, így
szólla: „Tessék tehát a' Kisasszonynak ünne-
peken, és vasárnapokon menni, midőn zár-
va vannak.

Bizonyos Abé a' P— városi theátrumban
a' parterren keresztül menvén, a' játszó-szín-
re helyezettette magát; ezt a' nézők látván,
így kiáltának: „Szálljon le, szálljon le,
Abé!“. — De ő az helyett, hogy leszállott
volna, egész illendőséggel így szólla a' né-
zőkhöz: „Uraim, a' multkor tölem egy arany
órát loptak el az Uraknak társaságában, azért
inkább itt akarok akár mit fizetni, hogy sem
a' papirosból készült piksisemet veszedelem-
be ejteni“.

Rejtett szó:

Vagy megeszed, vagy iszod, 's hónap mód-
jára fejezlik;
Vedd elejét, 's akkor gyász feketébe borúl.

Kováts Tamás.

Jegyzet. Az 46-dik számbeli Rejtett
szó: Vendég, Vend, ég, vég.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(48.)

A' Sorsnak különös útai.

Cambriston híres Vers Költő, Olasz országba folytatván útját, Piemontban a' haramiák által mindenétől megfosztatott. Illy helyezettetésben egy falura akadt, és a' Plébánushoz jutott, ki a' legnagyobb tsendességben élt vala. Azistenért, így kiáltott fel a' megijedt Plébánus, midőn Cambristont látá: mi esett az Úron? — Engemet a' haramiák mindenemtől megfosztottak, csak életemet hagyták meg. — „Az Úr sajnálkozásra méltó, maradjon nállam, itt sem ételben, sem italban deruházatban sem leszen fogyatkozása”. — De ugyan mondja csak meg, hogy tudott éppen erre a' szerentsétlen tájra jönni? Én, úgy mond Cambriston, Rómába akartam utazni, de a' mint már most tapasztaltam, nem a' legbátorságosabb utat választottam”. — Ezután a' Plébánus ruházatot, ételt, italt adatott, és Cambristonnak társaságában több napokig gyönyörködve mulatott; míglen útját ismét tovább folytatni kívánta. Ekkor nem csak úti

költséggel, és ruhával bőven kielégítette, hanem forró baráti kívánásokkal megölelvén, áldások között bocsátotta útnak. — Ezen Plébánus Alberoni Julius volt, ki utóbb V-dik Fülöp Spanyol Királynak igen híres Ministere lett, és a' kinek finom takarékosságának Spanyol ország akkori fennnyét, és méltóságát köszönhette.

De azt fogja valaki ellenvetésképpen mondani: miként lehetne ezt a' nagy forgását a' szerentsének elhinni, hogy egy idegen Országban a' mindég homályban élő Plébánus, usóbb Spanyol országai Minister legyen?

Igaz ugyan, hogy ez a' sorsnak különös útja, mellyre mindazonáltal a' következendő történet szolgáltatott alkalmatosságot. Cambriston, ki magában nem olly nagy ember volt, és szerentséjét verseivel kereste Olasz országban, hosszas vándorlásai után utóbb ama híres Duc de Vendomenel Titoknak lett. Ezen helyheztesésében a' Herczeggel ismét Olasz országba jött, ki győzedelmes zászlóit közel azon helyhez lobogtatta, hol Cambriston egykor megfosztatotta a' haramiák által, és nagy lelkű jótévőjét találta. Ekkor Cambriston igen elevenen vissza emlékezett az egykori nagy szerentsétlenségére, de még inkább a' közel lévő helységbeli Plébánus nemes gondolkozására, 's szíves barátságára, és elragadtatással beszéllé a' Herczegnek, mind szerentsétlen, mind szerentsés esetét. Erre VendomeHercze g, úgymond, igen sze-

retném ezt a' Plébánust ismerni, kinek nemes tetterül te nekem egész tsudálat beszélsz, vezesd ötet hozzám. A' Plébánus már ekkor Cambriston Vers-költörül majdan el is felejtkezett, vagy legalább azt gondolta, hogy a' táborozás végett talántán igen nyomorúlt állapotban leszen, a' midőn a' háládatos Barát szobájába dobbanván kinyújtott karokkal siet jóltévője ölelésére. Nem ismer, úgymond Chambriston, talán már Plébánus Úr? én vagyok azon szerentsétlen Vers-költő, kit Uraságod olly nemes lelkűen fogadott, és jóteteménnyeiivel tetézve bocsátott el magától. Épen most beszéllettem el az Úrral tett ismeretségemet a' Marschalnak, ő kívánja az Urat látni, ugyan siessen, siessen! bár tsak olly szerentsés lehetnek, hogy megkedvelvén az Urat a' Marschal, nyájas barátságában ismét örömmel élhetném napjaimat". Alberoni, barátja kérésének engedett, és vele a' Marschalhoz indúlt. Vendome Marschal, már az első beszélgetés közben igen megkülömböztette Alberonit, és nem sokára bizonyos tárgyak kidolgozására megkérte. Ezeket Alberoni nagy ésszel, 's pontossággal a' Marschal tellyes megelegedésére végezte. Ez által az ő tudománnját annyira megbe-tsúlta a' Herczeg, hogy tsak hamar barátjának választotta, így léptsönként egy méltóságról a' másikra emeltetett, 's széles kiterjedésű ismeretei 's nagy tudománya, de leginkább finom maga alkalmaztatása által Spanyol Országnak fő Ministere, Kardinális,

és a' Királynak legkedvesebb embere lett. Vallyon kételkedhetünk e' még a' sorsnak különös útairól?

Anhalt Uralkodó Herczegi Ház.

Ezen Háznak ős eleje Joachim Enest volt, Anhalti Herczeg, a' ki külömbféle familiáknak birtokait öszve kaptsolván 1586-ban meghalt. A' most is virágzó nemzetség három ágra vagyon oszolva: úgymint Anhalt Dessau, mellynek mostani Uralkodója Leopold Fridrik Herczeg, a' ki 1704-ben született, és 1817-ikben Leopold Fridrik Ferentz öreg atya után következett az országlásban, és 1818-ban Friderika Lajos Burkus Herczegnek leányával házasságra lépett, a' ki 1706-ikban született. — Ezen Herczeg a' Reformáta vallást követi. — A' második úgymint Anhalt Bernburg ágnak feje Elek Fridrik Heresztyény, a' ki 1767-ikben Juniusban született, és atya Fridrik Albert Herczeg halála után 1706-ikban lett Uralkodó Herczeggé, felesége volt Maria Friderika Hessen Kasseli Herczeg Asszony, a' ki 1768-ikban született, és vele 1704-ikben ösve kelt: de 1817-ikben tölle elválasztatott. Ezen ág az Evangelika vallást követi. — A' harmadik ág Anhalt Köthen, mellynek mostani feje Ferdinand Fridrik Herczeg, a' ki 1769-ben született, és atya Fridrik Erdmann Herczeg után Plesben 1797-ben; nagy Bátyja után pe-

dig Köthenben 1718-ban következett. Első felesége volt Mária Dorottya Holsteinbechi Herceg asszony, ki 1808-ban meghalt. Második felesége lett Julia Brandenburgi Grófné, kivel 1816-ban kelt öszve. Ez második Vilhelm Fridrik Burkus Királynak leánya Dönhoff Sofia Julia Grófnétól született 1793-ban. Ezen Anhalt Kötheni ág, a' Reformáta vallást követi. Az első Uralkodó Herczegi Háznak fő városa Dessau, mellynek 9,600 lakosi vannak. A' Bernburgi ágnek fő városa Bernburg, mellynek 5340 lakosi vagynak. A' harmadik ágnek fő városa Köthen, mellynek 5500 lakosi vannak. Átaljában mind a' három Herczegségnek nagysága 47 □ mértföld, mellyből Dessaura esik 10, Bernburgra 15. Köthenre 13. A' három Herczegségnek népessége az 1823-iki megszámlálás szerint 122100 lélekre ment, mellyből Dessaura esik 56,200, Bernburgra 38,000, és Köthenre 33,500. A' Vallásbeli külömbségre nézve a' Dessau, és Bernburgi Herczegségekben $\frac{2}{3}$ rész Református, $\frac{1}{3}$ rész Luteranus. Katholikusok 1100. Zsidók 1200. A' Kötheni Herczegségben az idei Almannach szerint hihető hibássan 18. Reformata Ekklesiák vannak megjegyezve, de a' Lutherána, és Katholika Plébániák nintsenek meghatározva, ha tsak a' nyomtatás hibáját a' kevert számokból kijobbítva 13 Katholika, 's 100 Luterana Plébániákra nem tesszük.

Sándor Arany-Bányája.

Sándor Arany-bányája, melly 1824-dik esztendőben Junius hónapban fődöztetett fel, és a' ditső nagy emlékezetű megholt Sándor Tsászár nevét viseli, a' Zlatovusti Bányák közepe táján vagyon. Miólta ezen bánya műveltetik belőle $34\frac{1}{2}$ pud arany ásattatott. Ezen idő közben 124. darab termés aranyra akadtak; 1824-dik esztendőben September 23-dik napján azon napon, a' midőn a' Tsászár személyyessen a' Bányát megtekintette, kevéssel eljövetele előtt, egy darab termés arany ásattatott ki, melly 8 fontot $17\frac{1}{2}$ Zolotnikot nyomott. Ebből a' bányából, még maiglan is igen sok arany ásattatik, és 100 Pud érczből közönségesen 1—5 Zolotnik tiszta arany kerül. De termés arany darabok is igen gyakran találtnak (legközelebb is a' mint már említettük). Mártius 26-dik napján egy 24 font 69 Zolotnik nehézségű termés arany darab ásattatott ki, melly $1\frac{1}{2}$ Arschinra, Singnyire, vólt a' föld színe alatt, közel azon helyhez, hol maga a' megboldogúlt Tsászár a' Bányás munkát elkezdette. Ezen a' helyen örökös emlékezetére Sándor Tsászárnak emlék követ kívánnak állítani.

Különös nagy gazdagság.

Bonduy Sámuel a' Hollandus Zsidó, múlt esztendőben Amsterdamban meghalt, és

olly nagy gazdagságot hagyott maga után, hogy abból 6 Línea 74 ágyús hajók elkészíthetnek, és felfegyverkeztethetnek. A' többi kintsei között 44 hordó külömbféle Országbeli aranyokat találtak. Ezeknek elválasztása, egy egész hónapig tartott, minthogy a' Világnak majdan minden részeiből öszve gyűjtött külömbféle Hatalmasságok aranyai voltak, azután 8 napokig tartott az öszve olvasása. Ezen 96 esztendőszörnyű gazdag zsugori, hosszas ideig mint Liferansa a' Francia Armádának azt Európában, Ásiában, Afrikában, és Amerikában követte, és kintseit gyűjtögette.

Anglus sebes futók.

Fairfeld sebes futó fogadást tett, hogy 450 Anglus mértföldet, 5 mértföldet egy német mértföldre számítván, következőképpen 90. német mértföldet 7 napok alatt elfut, és fogadását tsak ugyan meg is nyerte. Ezen futása alatt 11. Grófságokon keresztül menni, és lahásába vissza térni tartozott. Az első nap 70; a' második nap 66; harmadik nap 58; negyedik nap 69; ötödik nap 59 Anglus mértföldeket futott, és ekkor egy kis gyöngesség körül vette, de ezt hamar meggyőzven, hatodik nap ismét 62, és az utolsó nap: de már igen erőltetve 66 mértföldet futott.

A p r ó s á g o k.

Bizonyos fiatal leányzó szüleinek kora elhalása által rokoninak gondviselésére jutott; de ezek a' mellett, hogy a' személyre sok gazdagság jutott, az ő neveltetésére majd semmit sem fordítottak, mindazáltal mivel testi alkotása, és arczája elég kellemetes, és tetszős volt, B. ifjú Úr nagyon rajta volt, hogy feleségül vehesse, 's az által maga szűk jövedelmeit kipótolja; de társalkodás közben észre vevé, hogy szörnyű gyáva a' leányzónak elméje; azt gondolá tehát, hogy talán a' könyv-olvasás által felébresztheti elméjét, 's további tökéletességre vezetheti; kérdé tehát tőle: szereti-e a' könyveket? De melly nagyon elkellett bámúlnia, midőn a' leányzó viszont tőle kérdé: Mitsoda állatok azok a' könyvek?

G— Úr, a' ki előbb haj-fodorító vólt, utóbb valamelly bujdosó theátrumi társaságba álla. Midőn valaki őtet utóbb kérdezné: Mint tetszik neki a' theátrumi élet? azt felelé: A' ki mást is tanúlt, ebből élélhet.

Rejtett szó:

Kitsin állat vagyok, fákon ugrándozok;
Fordítva nagy leszek, és terhet hordozok.

Jegyzet. Az 47-dik számbeli Rejtett szó: Táj, éj.

M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(49.)

Theba városa' Omladéki.

A' Francziák' Egyiptomi táborozásainak örök emlékezete fen fog maradni azon kiküldöttségnek szép munkáiban, mellyre az Egyiptomi régiségek' felkeresése volt bízva. Ezen munkálódásoknak köszönheti a' Világ, hogy már most azon híres nemzetnek törvényeiről, szokásairól, de leginkább vallásáról alaposabb ismereteket szerezhet magának. A' szép példa több követőket talált, így Passalacqua Úr, igen gazdag Olasz, mint egy 20-ik esztendő korától fogva feláldozván nagy vagyonát, avval az egész emberiségnek, de leginkább a' tudósoknak hasznára, Egyiptomba utazott, és ott a' Basától nyert engedelem mellett, védő török katonák kíséretében egész Egyiptomot öszve járván, Theba városa omladékinak tulajdon költségén, folytatott kiásásán 6 esztendeig fáradozott, de nagy fáradozásai méltóképpen megjutalmaztattak; mert már most Passalacqua Úr kérdés nélkül mondhatja, hogy ő Euró-

pában az Egyiptomi régiségek' legdrágább, és legbötsösebb gyűjteményének birtokosa.

Ezen gyűjteményt mostanában Páris városa tsudálja. Ebben a' többi régiségeken kívül egy Egyiptomi halottas bólt vágyon, mellyet Theba városa omladéki között 1825-esztendei December 4-dik napján ásattatott ki a' fáradhatatlan Tudós. Minden tárgyak ezen kamarában azon a' helyen vannak, mellyen ez előtt 30 Századdal, 25 lábnyi mélységre, a' föld színe alatt épített sírban vóltak. Különösen emlékezetre méltók a' benne talált három lábnyi hosszaságú fából faragott, és megfestett bárkák, mellyeknek építése' módja Herodot, és Sziczilii Diodor Iróktól hátra maradott leírásokkal egészen meg egyez. Ez az egyetlen egy halottas maradvány minden kétséget eloszlat; mert általa megvalósodik, hogy a' Nilus vizén való hajózás kétféleképpen történt, a' mint az éppen említett régi Irók is bizonyítják; tudniillik, a' víz folyása ellen evedzőkkel, és két kormány evedzővel a' víz folyásán lefelé való hajózásra. Az említett két bárkákban a' hajós legények, evedzők, vitorlák, árbocz, és egyebb fák pontosan kivannak metszve.— Ezen kamarában talált holt test (Mumia) aszony volt; azon arany, mellyel a' képe be volt vonva, és egy gyönyörű a' legnagyobb mesterséggel készített arany-láncz, melly nyakán volt, és Lazull, Topaz, és Karniol kövekből faragott Egyiptomi Istenségekkel ékeskedik, a' halottnak nagy méltóságáról

akár kit meggyőzhetnek. A' láncz a' maga nemében megbőtsülhetetlen nagy kints: mind ez, mind a' többi tárgyak megmutatják, milly nagy mesterségbéli tökéletességgel birtak az Egyiptomiak. Vannak ezen gyűjteményben még igen sok más, de nem olly drága Egyiptomi nyak-lánczok, 700 Egyiptomi, és Arabiai emlék pénzek, 1. Papyrus tekerts, mellyen a' tizenkettődik Pharáo országlásának történetei, és az egyiptomi jövedelmek' állapota foglalta ik. Vannak továbbá több bebalzsamozott Mumiák, különös nagyságú egyiptomi gyümölcsök; mezei 's szántó-vetőséghez szükséges eszközök. Egy kézi patika, mellyben külömbféle balzsamok vannak. Ezek most fognak Kimia szerint megvizsgáltatni; továbbá külömbféle madarak, márvány, ércz, arany, 's gránitból készített figurák. — A' Párisi Királyi Tudományos Társaság ezen fiatal Tudóst különös megbizottság által részes Tagjává (*membre associé*) nevezte, és arany érdem pénzzel megtisztelte.

Baudrut, és a' Bordeauxi Praesidens.

A' Bourdeaux Praesidens egykor Baudrut meglátogatni kívánván, mindjárt az ajtonál kérdezé Baudrut inassát, hogy Ura itthon volna é? az inas igennel felelt, és befutott Urához jelentést tenni a' Praesidensnek jöveteléről; Baudrut azt mondá inassának: mond a' Praesidensnek, hogy nem vagyok itthon.

Jaj Uram, mondá az Inas, én már itthon létéről tudósítottam a' Praesidenst; tehát mond néki, hogy beteg vagyok. Az Inas kimenvén a' Praesidenshez, értésére adta Ura' betegségét. Erre a' Praesidens: én nem gondolok avval, mond Uradnak, hogy nékem kell ötet látnom". — Az inas megviszi Urának a' hírt, 's ez ismét elútasítá az inassát, hogy azt mondaná a' Praesidensnek, hogy ő meghalt. Az inas kijön a' Praesidenshez, és azt mondja, hogy Ura éppen ebben a' szempillantásban meghalt. Ha mindjárt meg is halt, még is megkell Uradot még ma látnom. Az inas erről is tudósította Urát. Már most Baudrutnak nem vólt mit tenni, hanem a' helybéli szokás szerént az ágyban lefeküdvén magát a' lepedőbe burkólta. Ekkor a' Praesidens belépett a' szobába, és úgy tette magát mintha Baudrut halálát bizonyosnak tartaná, 's ugyan azért pulsussához nyúlt, és elmondván a' szokott halotti imádságokat, a' helyett, hogy egy kevés szentelt vízzel megfetskendezte volna, egész kanna vizet reá töltött, Baudrut, mind ezt békességesen türte. Más nap történetből Baudrút egy társaságban megjelent, a' hová egyszer'smind a' Praesidens is hivatalos vólt. Midőn a' Praesidens Baudrút meglátná imígy kiáltott fel: „Hogy hogy lehet az, hogy egy halott olyan hamar feltámadjon". De Baudrút azt mondá: Azt csak Praesidens Úrnak köszönhetem; mert olyan nagy víz-özönt méltóztatott reám botosítani, hogy vándorló lelkem a' habokon

keresztül nem úszhatván, régi szállására vissza térni kényszerítettetett.

Trajanus Tsászár' Oszlopa.

Ezen emlék - oszlopot Trajánus Tsászár a' Dákusokon nyert győzedelme után emeltette. Ez a' Római Birodalomban felemelt számos emlékek között különös szép építéséért, és gazdag kitsinosításaért méltán a' legszebbnek tartathatik. Nagy hírét leginkább a' falból felényire kiálló képfaragások nevelik, mellyek 2,000 figurákból állanak. Ezen emlék oszlop egy nagy négy - szegű piacon áll, a' honnét 140 láb magasságú hegy levonattatott, és a' mint egy léptsőn máiglan olvasható felirásból kitetszik, a' Tsászár temető - helyének rendeltetett. A' keresztényi számolás szerint 174-dik esztendőben építetett, és Konstantin Tsászár harmadfél század után is, mint Rómának legdíszesebb épületét, úgy betsülte.

Ezen oszlop fehér márványból épült, 12 szörnyű nagy kövekből álló talpköve nyolcz garáditsokkal környékeztetik; az oszlopon belől 200 léptsőkből álló garádits van, melly 44 ablak által világíttatik, és egészen a' tetejéig felvezet, magassága olyan nagy, mint az előtte állott, 's levonatott hegy. Ennek helye most Forum Romanum nevet viseli.

A' Tsászár' és hitelezői.

Midőn harmadik Fridrik 1474-dik esztendőben Augsburgon keresztül a' Vürtzburgi Ország-gyűlésre utazna, Günzburg kis város-kában közel a' Dunához különös esete volt. Az Augsburgi Kovácsok tudniillik, és más Mesteremberek, kiknek a' Tsászár tartozott a' lovát, és úti-kotsiját megállították, és addig tovább botsátani nem akarták, míglen adósságait ki nem fizetné. Több Urak a' Tsászár, és Maximilian Fő Hg. követségéből tsúfossan megverettettek, megsebesítettek, és sárral öszve dobáltattak. Úgy hogy a' Tsászár azon éjjel vatsora nélkül maradt; mert konyhabéli emberei mind elszéllesztettek, és konyha eszközei öszve törettek. A' nagy zűrzavar ballottára az Augsburgi Tanács megjelent, és más módon le nem tsillapíthatta a' felindult hitelezőket, mint az adósságnak kifizetésével azért azonnal 15,000 forintot lefizetett, a' többi adósságot 6700 frtot pedig a' többi városok öszve hozták, és tsak az után botsátották el a' Királyt, és Tsászárt a' Hitelezők.

A' Juh-trágyának külömbbféle ereje.

Drewsen Úr a' Dániai juh-tenyésztésről írt Értekezésében ezen figyelemre méltó állítást adja elő: hogy sokkal hasznosabb a' juh-trágyát sokáig a' föld színén hagyni,

és alá nem szántani, mivel a' levegőnek egyenes munkálkodása, a' trágyának erejét neveli. A' gazdaságbeli Ujság ezen vélekedést egyenesen jóvá hagyja, és azt állítja, hogy a' föld sokkal nagyobb hasznót mutat, ha nem az utolsó szántás előtt trágyáztatik meg, hanem a' gabona utolsó szántás után bele vetetvén, minekelőtte kihajtana, a' juhok reá eresztenek a' földre. E' végből próba tétetett, és egy holdnak fele a' juhok által megtrágyáztatván, 's azután felszántatván, bevettetett; második fele pedig minden előbbi trágyázás nélkül felszántatott, és bevettetett, és azután, minekelőtte kikel a' gabona, a' juhok rá eresztettek. Illy kétféle szántás, és trágyázás azt a' következtetést hozta, hogy a' szántó-földnek nem az a' része termett bővebben, mellybe a' juh-trágya alá szántatott, hanem az a' része, melly a' vetés után a' reá hajatott juhok által megtrágyáztatott. Mondhatná ugyan valaki, hogy ezen különbséget a' juhoknak, a' földön való tipródása okozhatta, melly a' porhanyó földön mindenkor hasznos lehet; de a' termés' bővségének különbsége olly nagy volt, hogy azt egyedül a' juhok' tipródásának tulajdonítani nem lehetett. Mindazonáltal észre kell venni, hogy annyi juhot eresszünk a' földre a' vetés után, a' mennyi annak megtrágyázására elégséges. Igaz ugyan, hogy ősszel a' megtiprott vetés silányabbnak látszik, de tavasszal annál nagyobb erővel hajt, és bővebben terem. A' ki ezen próbát tette a' Holsteini Herczég-

ben, azt állítja, hogy ez előtt egynehány esztendővel, midőn Holsteinban a' búza nagy részt télen által kiveszett, az ő búzája, mellyre ősszel a' juhait reá hajtatta, és ez által meg is trágyáztatta, meg is tipratta, nem tsak megmaradt, hanem igen jól is termett.

A p r ó s á g.

Broglie Marsal egykor éppen az el-
lenségnek állását nagy figyelmetességgel viz-
sgálta: közben jött egy ifjú Adjutánsa nagy
sietséggel, és kérdezé, hogy nem akar-e
neki valamit parantsolni? — A' meghábori-
tott Marsal ezt mondá: „Menjen pokolba!”
De tsak hamar észrevette magát, és meggyőz-
vén heveségét, tsendességgel így szóla:
„Maradjon itt, mert úgy veszem észre, olly
derek Katona, hogy kész engedelmeskedni.

Rejtett szó:

Szádba veszed, ha egész; tüzet éleszt kette-
je; háрма
Házat 's várat, erős talpa ha van, kiemel.

Jegyzet. Az 48-dik számbeli Rejtet-
szó: Evet, teve.

H a s z n o s M u l a t s á g o k.

1 8 2 6.

(50.)

Anglus pállya-futások.

Az Anglusoknak legnagyobb mulatságok közé tartozik a' lovak pállya-futása. Minden személy válogatás nélkül a' legfőbb rangúak, és közönséges emberek, a' dus-gazdagok, és szegények egyformán kedvet találnak azokban. Ezen pállya-futások leginkább abból állanak: hogy 4—6 lovak bizonyos kört háromszor egymás után körül futnak. A' nézők többnyire lóháton jelennek meg, és ezenként kísérik a' futókat irtóztató nagy lármával.

A' futó lovak lovászai tisztán, és könnyen vannak felöltözve közönségesen a' futtatás előtt megmázsáltatnak, és a' mennyiben egyik a' másiknál könnyebb volna, annyi nehezségű ónot tartozik a' könnyebb zsebébe venni, hogy e' szerént pajtásának természetes nehezségével megegyezzen. A' lovak' futásának sebessége szörnyű nagy, melly végett a' lovagok jobb kezökkel minden erővel hadarásznak, hogy a' levegőt meghasít-

tsák, mellyben a' sebesség által olly annyira megütköznek, hogy sokan a' lélekzetet is elvesztik. A' legnevezetesebb pálya-futók külföldös neveket kapnak; képeik nem csak lefestetnek, hanem a' különbözőféle pálya-futtatások alkalmatosságával nyert jutalmak' aláírásával rezre metszetnek, és pénzért szeltében árultatnak. Ilyen képekkel vannak közönségesen Angliában a' falukon a' Kortsmák, és az Árendások' lakásai felekesítve.

A' pálya-futtatásoknak legnevezetesebb helye egész Angliában New market, melly Cambridge-től éjszak felé 7 órányira fekszik. Az esztendőnek azon részében, mellyben a' pálya-futtatások szoktak tartatni, nem csak igen számos Uraságok, hanem maga a' Király is megjelenik, kiknek számára még II-dik Károly Király által készítettett tsinos épület vagyon. Már hajnal hasadtával ellepi a' nagy síkságot a' nézők' sokasága, és a' Pályát futni kívánók igen-számosan készen vannak a' futásra. — Mind a' nézők, mind a' pálya-futók, előkelő, aljas, 's közönséges emberekből állanak, ha valaki Pályát futni kíván, elégséges character a' Polgárság, nem szégyenli itt a' Nemes ha a' Polgár a' futtatásban meggyőzi. Egy útas nem régiben egy Vargát, egy nagy méltóságban lévő Urral pályát futni, és a' Varga által meggyőztettni látott. A' temérdek sokaság a' nyert győzelem után a' Vargát körül vette, 's borostyánnal megkoszorúzta, és daldaldalmassan vitte ide, 's tova. Ezen Varga.

igen eleven ember vólt, és esztendőnként a' téli 6 hónapokban mesterségét üzte, a' nyári 6 hónapokat pedig külömbbféle falukon tartatott pálya-futtatásokra löháton megjelenvén, töltötte, és hol 50, és több Guineát, hol egy lovat, vagy nyerget nyert, és akár nagy, akár kis fogadásokra mindég kész.

A' Newmarkt-i pálya-futtatás' helye egyenes, és száraz, 's karfákkal körül van véve, hogy a' sokaság a' pálya-futó helyre ne nyomúlhasson, a' pálya-futás' helye közönségesen négy Anglus mértföld; és azon helyen, a' hol elkezdik a' futást, 3-szor keresztül futván el is szokták végezni a' pályát. A' ki leghamarébb elfutja a' pályát, az nyeri a' jutalmat. A' lovak sebességét majd lehetetlen leírni, nem futás ez, hanem inkább repülés, mert alig érintvén lábaival a' földet ezen hosszú pályát közönségesen 7—8 minutum alatt elfutja. Nem régiben Cumberland Herczegnek egy 16,000 forinton vásárlott paripája 4 minutum, és 32 secundum alatt futott el illy hosszú pályát.

Reménytelen viszonzlás.

Bizonyos Franczia Stabális Tiszt, 1812-dik esztendőben a' Muszkák által elfogattatván, mint hadi fogoly Rigába vitetett. A' fogolynak itt semmiben sem volt fogyatkozása, sőt mint elmés, és igen kimívelt embert, külömbféle kedvezésekkel különböztették.

meg a' lakosok. A' legnevezetesebb Polgári, és Katonai házakban szabad bejárása volt. Midőn egykor ilyen katona házban fölöstökömlőne, gazdája újságképpen azt mondá: „újságot mondok az Urnak: Vandamme Generalis a' Muszka fogságba esett, és már Moszkva felé hozattatik". A' Franczia fogoly Tiszt, nem akarta az újságot elhinni, és minthogy a' Muszka tovább is bizonyította a' mondott újság valóságát, illy szavakra fakadott: „Vandamme Generalis nem olyan ember, a' ki magát egy könnyen meghagyná fogatni, bizonyosan tévedésben vannak személye eránt, és betsülvén Uraságának híradását, én részemről mind addig el nem hiszem Vandamme elfogattatását, míg tulajdon szemeimmel ötöt fogolyképpen nem láthatom".

Erre a' Muszka elhallgatott, és beszédét más tárgyakra fordította.

Más nap reggel egy Kibítka (kotsi) megállott a' franczia Tiszt ajtajánál, és egy Rozák hozzá belépven, ötöt megszóllítá, hogy a' kotsira ülne. A' fogoly Tiszt meg nem foghatta lakhelye illy hamar megváltoztatásának okát, azért ellenkezni akart: de végre a' Rozák kemény parantsolatjának kén-telen engedelmeskedett. A' Rozák felvigyázása alatt igen sebesen haladt a' kotsi, úgy hogy tsudálkozásra méltó rövid idő alatt Moszkvába érkezett a' fogoly Tiszt. Itt a' Tisztnek a' kotsiból ki kellették szállani, és a' Rozákkal a' Kormányozóhoz menni; a' Kormányozó egy szót sem szóllott a' fogoly

Tiszthez, hanem a' Kozák által kezéhez szolgáltatott levelet olvasván, Adjutánsához egy két muszka szót szóllott. Erre az Adjutans' eltávozott, de nem sokára ismét megjelent. Ekkor a' Kormányozó intett a' Franczia fogoly Tisztnek, hogy ötet követné, és egy más szobába lépett, a' hol Vandamme Generalis volt. A' franczia Tiszt Generalisát megakarta szóllítani, de a' Kormányozó e'kép tiltotta: „Egy szót sem szabad az Úrnak, a' Generálissal szóllani, tsak látni kívánta az Úr, nem pedig vele beszélni”. Ezután a' Franczia Tiszt eltávozni, és a' Ribitkába beülven ismét Rigába vissza utazni kénytelenítetett.

Mind eddig megorvosolhatatlannak vélt Kőszvény ellen való orvosság.

Bizonyos 90 esztendőös Franczia, híres Orvos, Cadet-de-Vaux Úr által a' kőszvény ellen következő hasznos orvosságot tétette közönségessé: Tizenkét óráig egymás után igyék a' beteg minden fertály órában egy fél fontnyi vizet olly melegen, a' mint azt tsak lenyelheti; következőképpen 12 óra alatt 24 font meleg vizet. Ez által szörnyű nagy izzadás okoztatik, és igen gyakori vizelés. A' gyógyítás alatt semmit sem szabad a' betegnek enni. Ezen együgyű orvossággal két Düszseldorfi Doctor 12 óra alatt meggyógyúlt. Ajánlja továbbá ezen Orvosságot Vilhelmi Düszseldorfi Orvos Doctor Úr

Mi folyó esztendei Május 12-dik napján a' Rhénus Vesztfáliai Jegyzőnek (Rheinisch Westfaler Anzeiger) 30-dik számában ezeket közli: „Már rég óta köszvényben szenvedtem; folyó esztendei Februárius hónaptól óta pedig, kivéven jobb karomat, egész testemet olly annyira elfogta a' köszvény fájdalma, hogy egészen megmerevedtem. Minden orvosi szerek sikeretlenek voltak; három hónapi kínlódásaim után Aprilis 24-dik napján reggel három órakor elkezdtem, és minden fertály órában 8 Uncia forró meleg vizet bevettem, és 48 pohárig folytattam. Midőn ezen gyógyítást elkezdém a' szörnyű fájdalomtól egész testemben meggyengülvén, csak jobb karomat forgathattam. A' meleg víznek időről időre való ivása alatt pedig már enyhülést éreztem fájdalmaimban; a' köszvénytől öszve húzattatott fájdalmas tagjaim előbbeni hajlékonyságokat vissza nyerték, és midőn három órakor délután az utolsó 8 Uncia forró vizet bevettem, a' gyengeség erőt vévén rajtam elszunnyadtam, és egy álló óráig édesen aludtam. Ezen álmomból felébredvén minden segítség nélkül, mintha újonnan születtem volna, magam felkeltem ágyamból; semmi legkissebb fájdalmat nem érezvén, magam felöltöztem, és mint az előtt, vezető nélkül jártam. A' következő éjtszaka annyi-
val jobban aludtam, holott betegségem alatt a' nagy fájdalmak miatt többnyire álmatlanul töltöttem az éjtszakákat, ez által most ismét megerősítettvén más nap olly vig, olly meg-

elégedett voltam , hogy magamat továbbá othon meg nem tartóztathatván , a' szabad levegőre kimentem. Azomban a' gyógyítás alatt nagy vigyáztalanságot követtem , mert jobb karomat , mellyel a' meleg vizes pohárhoz nyúltam , szüntelen kin hagyván a' takaróból , azon az izzadság vissza verődött , mellyért Aprilis 27-dik napján azon nagy daganat támadott , és ismét szörnyű fájdalmakat érzettem. Aprilis 28-án ismét 28 portió forró meleg vizet adattam magamnak , és az ivás közben fájdalmas karomat köszvény Tafotába , és pamukba takartam , és legnagyobb öröömömre az által fájdalmimat elvesztettem , a' daganat időről időre megapadt , és már most egészen elmúlt. Ettől az időtől fogva kivéven testemnek gyengesését , melly mindazonáltal napról napra múlik , semmi bajom sincs , és szívemből óhajtom , hogy a' köszvényben szenvedők , valamint én , olly könnyű módon szabaduljanak meg fájdalmaiktól.

A p r ó s á g o k.

Midőn Napoleon 1815-dik esztendőben Párisba vissza tért , a' Caroussel piaczon két napig mustrálta fegyveres katonáit. Ezen hadi gyakorlás látására temérdek sok nép öszve gyűlt , és ezek között Mars nevezetű leghíresebb szín-játékos leányzó is. Midőn ezt , ki a' sokaság által majdan a' katonák sorai közé nyomattatott , Napoleon meglátná , a'

szín-játékos leányhoz ment, és azt mondá neki: „ugyan mit tsinál a' Leányasszony itt? ez a' hely nem igen illendő magához"! — De az elmés szín-játékos leányzó azonnal megfelelt Napoleonnak mondván: „Meguntam már Felséges Uram a' Theátrumbeli Vitézeket, most egyszer valóságos bajnokokat kívántam látni".

Angelo Mihály, ama híres Olasz Képiró, olly különös kedvet talált a' Római Belvederi régiségek 's emlék kövek látásában, hogy ezen híres gyűjteményt naponként meglátogatná. Midőn megöregedvén már maga he nem járhatott, naponként bevitette magát, utóbb noha szeme-világától megfosztatott, ha mindgyárt nem is láthatta kedvelt régiségeit, legalább öröme völt, ha azokat megtapogathatta, vagy körül övedzhette, 's keserves sorsát azokra bocsájtott könyv-záporával megkönnyíthette,

M e s e,

Akár tserép, akár yas,
Nyáron mindenkor ayas
Bár a' szemnek tetszhetik,
Avval még meg nem telik
Gazdánál a' kas,
Ha ketske szarvát emeli
Vízöntő kantsót vesz teli
Akkor kedves,
Már nem redves,
Erdő élteti.

Jegyzet. Az 49-dik számbeli Rejtet-
szó: Falat.

H a s z n o s
M u l a t s á g o k.
1 8 2 6.

(51.)

T. Igaz Sámuel Úrnak, T. Ns. Zem-
plény Vármegye Tábla-Birájának
halálára.

Nem vagy tehát már óh I g a z ! — hü 's igaz
Magyar te! a' nagy végezet újja el

Intett, 's elalván a' szövétnek,
Révre kelél az örök hazába.

Egy hant-üreg, porló szuvat, új honod.

Azon bogár zsong, 's zsenge bokor soron

Zefyr sóhajt, — és a' Kereszten

Ülve, busong vele Nyetimene.

Fenn, — túl azúrkékén ama végtelen

Tanyának, — Idvesség mezején lebeg

Lelked, ditsőül a' Szeráphok

Vigadozó kebelén ragyogva.

A' Mú'sa sír; — sír Hébe az árva, te

Utánnad, Érdemnek koszorús fia!

Síratva ásztatják könnyükkel

Hamvedered fedelét Barátid!

Nagy veszteségünk! — Bús Erebusz dühös
Leánya, munkás életet ölt vasod; —

Te nagy tsapást mértél reánk: a'
Litteratúra sokat veszejtett.

Ottan, hol a' honszó idegen, 's taron
Maradt kivált vendég, — Robozának az
Ezüstje, szép hon hangon, édes
Nemzeti nyelve díszére zengett.

És olly korán múlt! — a' nyomorú agyag
Kelentze, egy gyengédke lehés, alélt
Lét, — a' mit életnek mi mondunk, —
Mellybe szorult, be hamar tapad le!

Tsak hang, enyészet, több nem, az álom itt.
Alig jelen meg 's fut, — fut azonnal el;
Mezők zomántz hullámin által
A' szaladó ködök árnya így fut.

Igy tűnt ölünköl nyelvmívelők I g a z
Örökre el, legszebb kora még alig
Virúlni kezdő hajnalában!
Él kebelünkben azért, 's fog élni!!

Él ő igen, még tsak Magyar él, — honot
Szeretni tudó, a' kibe nemzeti
Szív 's lélek érez, — mert belőle
Még az idő sem emészti H í r é t.

Nátly Jó'sef
Szegeden.

Kávé behozatása.

Hamburgha, a' kávénak 10 esztendőök
olta való behozatása tudniillik a' közönség

Európai békessegnek vissza állítása óta né-
mü nemü figyelemre érdemes ; ugyan is
1815-dik esztendőben 31 milliion font. 1816
— 29. — 1817 — 26. — 1818 — 27. — 1819
— 23. — 1820 — 22. — 1821 — 20. — 1822
— 27. — 1823 — 25. — 1824 — $38\frac{1}{2}$ font
hozattatott be. Mind ezen behozattások esz-
tendei külömbféleségeit öszve vevén egy esz-
tendőre közép számlálás szerint 27 milliion
font kávé esik. A' kávé árát a' legkedvelte-
nebb pénz változások sem tsökkentették meg.
Közelebb múlt 1825-dik esztendőben 34 mil-
liom font kávé hozattatott be, következés-
képpen $4\frac{1}{2}$ milliion fonttal kevesebb mint az
előtte való esztendőben. 1824-dik esztendő
végével megmaradt $9\frac{1}{2}$ milliion font kávé.
1825-dik esztendő végével $8\frac{1}{2}$ milliion font,
melly többnyire Braziliai, 's Domingói ká-
vé volt. Ezeknek öszve hasonlításából azt a'
következtetést lehet kihozni: hogy 1825-dik
esztendőben 4 milliion font kávéval kevesebb
küldetett Hamburgból, Európa belsejébe,
mint 1824-dik esztendőben, mellynek alkát-
masint az lesz az oka, hogy Európa belse-
jében a' kereskedők portékáinak mennyisége
megtsökkent, és kevesebb kelt el.

Egyiptomnak mostani tudományos helyheztetése.

Mahomed Ali, Egyiptomi Vice Király
Hairéban, könyvnyomtató műhelyt állíttatott,

mellyből nem régiben egy kézi-könyv a' gyalog, 's lovag Tisztek neveik lajstromával, valamint több hadi munkák Egyiptomi nyelvre fordítva, a' katona Tisztek oktatására jelentek meg. Már előbb egy Olasz, Arábiai, és Arabs - Olasz Szótár nyomtatott ezen műhelyben, melly most megbővítve ismét kiadatott, 's az elsőbbnél sokkal tökéletesebbnek tartatik. Továbbá egy Tiszti Újság kiadásáról beszéllenek, mellyet a' Moniteur szerint kívánnak alkalmaztatni. E' lesz az első Török Journál; előladása Arabs, 's Olasz nyelven leszen, hogy a' Francziák is, kik Egyiptomban naponként szaporodnak azt olvashassák, és a' benné foglalt tudósításokat tovább terjeszthessék.

A' hajó- törést szenvedőknek bátor megmentetése.

Múlt esztendei November 30-dik napján a' szélvész Krisztina Muszka Brigantint Frederik kikötőtől fél mértföldnyire szét zúzta. Mihent a' helybéli Polgár-mester a' szerentsétlen esetről tudósított, azonnal Kalmár nevezetű hajóst magához hívatta. Ez legkissebbet sem késett, hanem egy tsónakot kotsira téven a' helybéli legjobb hajóssal a' tengerhez sietett. Itt Bag Ur igen nagy sommát ígért azon hajósnak, ki a' szerentsétlenek megmentésére elszánná magát. Sokan voltak a' jelenlévők: de egy sem akar-

ta életét kockára tenni; az alatt Kalmár, és annak barátja Uebersax megjelent, és elhatározták magokat olly módon a' nemes tételre, hogy az egyik a' szerentsétlenek' megmentésére siessen; a' másik pedig a' tenger partjainál várjon tsónakjával, 's a' netalán történendő veszély alkalmatosságával siessen barátjának segítségére. Uebersax a' kösziklás partról legelőször ugrott a' tsónakba, és noha a' tenger szörnyű dühös nagy habjai többször egészen befődték tsónakját, még is 3 óráig tartó vergődés után a' hajóhoz ért, hol a' Kapitányt, és 3 Matrozokat tsónakjába felvett, 's velök szerentséssen vissza tért; útközben még 4 emberek, kik a' tsónakba bele kapaszkodtak, és bele ugrottak, megmentettek. Az éjszaka: de leginkább a' dühös szélvész gátolta, hogy a' habok által hanyattatott még egy Matrozot meg nem menthette, de ez már annélkül is fel holt volt.

Ugyan múlt esztendei November 27-dik napján éjtszaka a' Jütlandi partokhoz 28 lábnyira tsapott egy Muszka Brigantint a' szélvész, minthogy éppen azon a' helyen a' tenger partjainál szörnyű nagy kösziklák voltak, mellyek igen magossak, és meredek, a' segítségre öszve futott lakosok mindnyáján kétségesskedtek a' megmentés lehetőségéről. Ugyan azért a' nagy zűrzavar, és esső miatt gunyhóikba vissza tértek. Már három embert a' szerentsétlen Brigantinból a' tengerbe szórt a' szélvész, a' többiek a' leg-

nagyobb kétségbe esés között az árbocz fára másztak, midőn a' Starholmi Helység part felvigyázója Hjorth valóságos bajnoki elszánással a' kőszikláról letsúszott, és szörnyű nagy bajlódással a' kősziklához kötött kötéltre husángot szorítván általa szerentsésen a' veszélyben lévő hajóhoz vetette magát, és egyenként a' Kapitányt, és 4 Matrozot megmentett. Az ötödik Matrozot is egészen a' parthoz kihozta: de az erejében megfogyatkozván, szabadítójának egyik lábát megfogta, 's ez a' nedves kősziklán megsúszott, és majd mind a' ketten csak a' legnagyobb bajjal vergődhettek ki a' bizonyos halálból. — Kalmár, és Uebersax hajósok említett bátor elszánásokért a' Danneborgsmanni Keresztrel; Hjorth az emberséges tettek arany érdem pénzével; és még 11 más emberek, kik az említett két szélvész szerentsétlenségekben a' szerentsétlenek megmentésében fáradoztak, a' Dániai Királytól Ő Felségétől öszvessen 120 Tallérokkal jutalmaztattak meg.

A' Kigyó-evő Madár.

(Falco Serpentarius.)

A' Jó Reménység fokáról Cap városból jött levél szerint, ezen madár közel a' kigyóhoz leszáll, 's jobb szárnyát felemelgeti. Mihent a' kigyó a' fejét felemeli, kinyújtott szárnyával azonnal reá vág,

Melly által ez elszédülven, öszve rogyik: de még ekkor prédájának felkoncezolásához nem mer kezdeni, hanem mind addig vára-kozik, még a' kigyó ismét magához jöven, megmozdul. Ekkor ismét megüti szárnyával, hozzá ugrik, és lábaival öszve tapodja; végre körmei közé fogván, magossan felszál, és onnan leejti, és csak ezután lát prédája fel-falásához.

Második Károly, és az Udvari Prédikátorja.

II-dik Károly Angliai Király Stillingfleet Udvari Prédikátorát egykor megszöllibtá mond-ván: „Mért nem mondja a' Prédikátióit könyv-nélkül, minek olvassa mindég”? a' Prédikátor erre azt mondá: „a' félelem miatt Felséges Uram, ne hogy illy nagy, 's fényes gyüle-kezet előtt, helytelen szókat ejtsek: de meg-engedi e' Felséged, hogy én is hasonló kér-dést tehessek? miért olvassa Felséged a' Par-lamentomban beszédjeit, holott nagyobb Urak előtt; mint maga, azt nem mondja, és azoktól félni nem tartozik? — Bizonyyára, úgymond a' Király, a' kérdés helyes, de feleletem se legyen helytelenebb, azért: mert midön ol-vasok, szemeim a' papirosra vannak függeszt-ve, már pedig ez által elkerülöm azt a' kel-lemetlen helyheztetést; hogy alattvalóimnak, kiktől annyi sok segedelmeket kértem, és azok nékem azt pontossan tellyősítették, sze-

meikbe nézzek; mert valójában mi állunk,
egymás szemébe nézni.

Európai legmagossabb Toronyok.

A' legmagossabb torony egész Európában az Ulmai, melly 452 láb (Párisi) magosságú. A' Straszburgi Katedrális Templom tornya 440; Bétsben a' Szent István templomának tornya 415; a' Római Szent Péter templomának tornya 405; a' Florenczi Káptalan templomának tornya 361; a' Mailandi Káptalan templomának tornya 355; a' Londoni Pál templomának tornya 326; a' Velenzei Szent Márton templomának tornya 308; a' Berlini Szűz Mária templomának tornya 286; a' Noter Dámák templomának tornya Párisban 225 láb magosságú.

Rejtett szó:

Nem szeretek mást, én, sőt a' boldogra harragszom:

Egy tagomat mégis gyenge sebedre adom.

Bérczy János.

Jegyzet. Az 50-dik számbeli Mese: Kályha.

(Vége az Első Félesztendőnek 1826.)

M u t a t ó T á b l a

a' Hasznos Műlatságok

1 8 2 6

Első Félészttendejére.

I. A' Magyar Nyelv.

1.) Dallok.

A' Bográts (Fársángi Dall)	Lap.
A' Lepkéhez	49
A' szalmás Üveg	113
Kolosvári Pál Úrhoz	201
Serbus Dall	321
	217

2.) Ódák.

Horvát István Úrhoz	9
Mélt. és Fő Tiszt. Horváth János Úrhoz	73
Fő Tisztelendő Dertsik Úrhoz	81
Zirtzi örvendezés	89
Mayer Jó'sef temetésére	209
Ns. Sághy Sándor halálára	249
T. Igaz Sámuel Úr halálára	401

3.) Epigramma.

T. Balla Károly Úrhoz, midőn Regéit kiadá	1
---	---

4.) Értekezés a' Nyelv dolgában.

Elmélkedés a' Magyar nyelv' előmeneteléről	16
--	----

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1.) Poézis.

Mindegy (Versezet) Rác Doctor által	65
A' Selyem-bogár, és a' Pók (Mese)	182

)

Soterion Ő Felségének vissza nyert egészségéért	Lap. 233
Pontusi Levelek mutatóban	361

2.) Szép Mesterségek.

Magyar Országi Tájak' festése könyomásban	25
A' Gymnastikának előmenetele Franczia Országban, és Helvetiában	54
Pannonia név alatt Muzsika Gyűjtemény	107
Rézre metszett Képek	138
Veszprém Vármegyei Magyar Nóták	169
Corregio, és az ő Éjtszakája	255
A' Szent familia rajzolatja Corregiótól	293
Pázmán Péternek, és Gr. Gyulay Ignácznak képei	329

III. Természeti Tudomány.

A' Czethalnak leírása	6
Gruithuisennek a' Holdról, és annak állatiról való véleményei	19
A' Kigyók' vedlése	19
A' törpe madár	22
A' Bengalai Tigris	37
A' Hyäna' természete	37
Aqua Tofána	38
Némelly szemeknek érzéketlensége bizonyos színek eránt	53
Némelly füleknek érzéketlensége bizonyos hangok eránt	54
A' pipatsnak kábító ereje	68
A' tüzes vasnak mágneses ereje	69
A' Német Természet vizsgálók Egyesületének Lipsiában megállapított törvényes rendszabásai	74
Rafflesia Titan nevű plánta	85
Humboldtnak véleménye a' termékek' különbbféleségéről az ég-öv különbbfélesége szerint	90
A' Természetnek kifogyhatatlan gazdagsága	101
Az idő-járásnak jegyzéke 1801—1825-ig	121
Ásvány Cantehom (gummi elasticum)	132
A' megfagyott tagokra való hasznos ír.	135
Természet - Historiai Ritkaságok	150
A' fügefával való bánásról	105
Az elefánt dühösségének újabb példája	177—185
A' kutya-düh, és annak mind eddig leghathatósabb gyógyító módjai	193
Kauki fa	197
A' Holdnak befolyása az állatokra, és növényekre	222
A' fagyásban lévő víznek feszítő ereje	237
Szétbontása a' leghíresebb négy Párisi theátrum' levegőjének az egészségre nézve	261
Meteorologiai Aphorismák	276

	Lap.
Az első mennyisége a' föld' külömbbféle részeiben	295
Prangos plánta	303
Természet- Historiai nevezetességek	327
Az ágyú-fa	331
Ornitorhinque állat	334
Jegyzések az új üstökös tsillagról	342
A' pókhálónak chemiai szethontása	347
A' föld' színének változásáról	367

IV. Kézi 's egyéb hasznos Mesterségek.

Az aranyat tisztítani	129
A' Hegyről a' fát leszállítani	141
Faggyú olvasztására való katlan	231
A' Gyöngy' fejtérése	141
Gyertya-gyújtó szálla fa készítése	158
Helyre-hozása a' megromlott hordóknak, hogy azokba bor, és más italok bátran tölthessenek	183
Házi Orvosságok, az el sózott levest ismét helyre hozni, és a' kotsizás által okozott imelgést eltávolztatni	189
A' Keményítőnek betse Angliában	138
Hirtelen savanyított Káposztát készíteni a' főzésre	344
Kásemér nyakba vető kendők	351
A' mésszel fejtérített vászón megismérésének módja	335
Angliában a' masináknak fontossága, és nagy használása	215
Mac Ádám ország útjai	142
Papírost eléggetlenné tenni	206
A' szőlő vesszők levéből akár mikor bort készíteni	233
Persiai Ténta készítésének módja	292
Különös jó mód, hogy a' víz friss állapotban megtartassék a' Tengeréken	294

V. Házi 's Mezei Gazdálkodás.

Az elfagyott fákat vízzel öntözni	256
Gipsnek, mint Trágyának újabb használása	148
Későn érő gyümölcsfák' gyümölteinek hamarébb megérettetésének módja	244
A' gyümölcs-fákat egészségesen megtartani, és azoknak gyümölcsozását öregbíteni	360
A' Hernyók elvesztésének igen hasznos, és könnyű módja	231
A' Kolompért sokáig eltartani	174
A' Napra forgónak hasznai	119
A' Nyírfa-víz (nyírviríts) használása	225
A' marha istállók kitisztítására való legjobb mód, midőn a' marhák ragadós nyavalyában szenvednek	291
A' méhek' által hajtása	316

	Lap.
Fulánk nélkül való méhek	528
A' szén, és mész trágyáról	130
Miként lehessen sok, 's jó saláta magot kapni	374
A' nagy tsalánnak használása	206
Tsonból örlött liszt, mint trágya	308
A' Juh trágyának külömbféle ereje	390
A' Tiheti ketskék	103-106
A' Vakandok túrás ellen	157

VI. Új Találmányok 's Felfödözések.

Tsomó A. B. C. a' Vakok számára	40
Új Ércz keverék	23
Író masina	316
Mind eddig megorvosolhatatlannak tartott köszvény ellen való orvosság	397
Különös len fonás	16
Nevezetes Régiség	239
A' szén-savany gáznak feszítő ereje	319
Hasznos Találmány	79
A' víz ágya megvizsgálásának módja	149
A' legnagyobb világosság' készítése	319

VII. Élet Irások.

Éjszak Amerikai Respublikának Praesidensei	14
Ulysses Aldrovand	29
Mind, a' matska festő	46
Bolivár Pradt szerént	61
Lady Stanhoupe	95
Egy Szeretsen leánynak megkereszteltetése Görlitzben	114

VIII. Külömbbféle Értekezések.

A' köszvény' érdeme	87
Világi boldogság	108
A' Státus' gazdasága	155
A' Rómaiak mértékletlen pazariása a' halakra, és halas tavakra	305

IX. Historiai, Topographiai, és Statistikai Nevezetességek.

Parry Tengeri Kapitánynak tudósítása az Eszkimokról	13
Sziberiának új felosztása, 's népessége	33
Az Orosz Dynastiák	35
Köszeg Városának ostromlása	41
Hány ház van Angliában, 's hány ember lakik azokban	72
Némelly Amerikai tájaknak nevezetessége	86
A' Pesti tanuló-Ifiúsgnak felszámolása 1825/6 iskolai esztendőre	70

	Lap.
A' mostani Magyar Tartományokból származott régi Római Császárok	100
A' Világnak 100 legnépesebb Városai	115
Nép számolás Berlinben	111
Az első német Dramaticus Zsidó	120
Misisippi folyója	126
A' Kinai karavánok	127
Szentirási nevezetességek	128
Trieszt népességének szaporodása	135
Afrika kebelében tett utazások	145
A' Haza szeretete' példája	157
Nagy Sándor' Plánumai	161
Erdélyi Török levél	170
Némelly észrevételek a' Perui kereskedésről. Londoni elkelések	171—174
Londoni drágaság	188
Vera Crux leírása	204
Afrikáról újabb ismértek	211
Orosz megtelepedés Pekingben	215
Colbert Franciaországban vetette legelőször harminczad alá a' dohányt	215
Új Hollandiai nép	224
Az Arabsok	227
Nagy Britanniai mostani Ministerek	234
Braziliának legújabb leírása	241
Franciaország' szálitványairól Statistikai Jegyzések	245
Párisi ló assecuratio	246
Hires Piskolcz bánya Spanyol országban	263
Amerikába költözködött Európaiak	264
Angliában a' Nádméz kelete	264
Besszarábia' mostani kereskedése	272
Bhertpur kelet Indiai város	273
N. Britanniában az emberek szaporodása	276
Braziliai gyémánt bányák	283
Angliai tsatornák	287
Az Amerikai új szabad Státusok fő városainak távul léte	302
A' Kinai hadi sereg	309
Éjszak Amerikai katolikus Szentegyházak	311
Orosz Birodalom' kereskedese	320
A' Konstantinápolyi Seraly kintsei	341
Anhalt uralkodó Herczegi ház	380
Sándor' arany bányája	382

X. Természet, 's Mesterségbeli Ritkaságok, és Tsudák.

Egy asszony 5 gyermeket szült	136
Bartlay sörháza Londonban	131

	Lap.
Öreg Bába	240
Oriási Tekenyös Béka	286
Evorai Tsontház	317
Különös nagy gazdagsága egy Zsidónak	322
Nevezetes Angliai függő láncz-híd	369
Süllyedő hegy Finnlandban	261
Új Hollandiai legnagyobb víz szakadás	336
Ritka nagyságú kigyó	359
Medicis Mária Királyné Imádságos könyve	292
Optikai üvegek a' vadak' fogására	39
A' Plántáknak kő lenyomásai	50
Párisi ritkaságok	153
Ritka puskák	246
Róma mellett kiásott Régiség	107
A' számolásban némelly gyermekek ritka tehetségei	59
Svecziában több szobákból álló réz alkotmány ké-	
szítették	95
Rendkívül való tűnemények a' szőlő tenyésztésben	555
Rothadatlan test	346
Új üstökös Tsillag	200—314
Természeti ritkaságok	168

XI. Nemzeti szokások, régi Épületek, 's Hely-írások.

Az asszonyi nemnek minden éghajlat alatt a' föld hátán gyakorlott maga mázolósa, vagy festése	86
Az angyal vára Romában	340
Anglus pálya-futások	303
Lord Byron utazása Sandvich szigetekbe	265
A' Carthagobéliek' hite	281
A' Chinaiak halotti gyássa	326
Durga Isten asszonynak ünnepe a' Gangesi Indusoknál	1—10
Az Indusok' Mythológiája	17
Az Indus asszonyok házasságheli törvényeik	165
Katharinenhof nevű vár leírása	94
Karintiai tsudálatos Zirkmitzi tó leírása	269
Kano városának leírása	297
Malyorha szigetének éghajlata	15
Az Oroszok' új hívség-esküvése	129
A' Párisi Bastille	20
Perui asztali szokások	235
Pozsonyi pálya futások	302
Theba városa omladéki	345
Trajánus Tsászár' oszlopa	329

XII. Ritka Történetek, 's elmés Apróságok.

Napolcon Suezben	23
Nápolcon az Eszlingi tsatában	48

	Lap.
Nagy Sándor' fontos mondási	66-77
A' Chinaiak' tsalárdsága	70
A' maga hibáját megfizető	82
1816-iktól fogva 19 Uralkodó Fejedelem halt meg	95
New-Providenceben ambrát találnak véletlenül	96
Egy könyvkötő betsületes tselekedete	111
Madame Genlisnek Napoleon pensiót rendel	112
A' négyes számnak nevezetességei	119
Dumouriez adósságai	120
A' kutya, mint vádoló	127
A' fősvény másoknak él	133
A' Hang Mester	134
N. Péter, és Jagusinsky	147
Az emberi szív kúltsa	150
Egy Franczia nyereg-jártónak ritka embersége	166
Jean Paul munkái	167
Egy sertésnek rendkívül való szaporítása	167
Drága két toll	175
Newton' drága foga	176
Delfin az Elbe vizében	176
Hidegvérűség	184
A' ki keres többet is talál, mint elvesztett	187
A' Strázsa, 's Napoléon	189
A' rablás' jutalma	190
A' Döghalál ellen való Doctorok	191
Vad-disznó vadászat a' Volgánál	196
Különös Testamentomi irás	197
Két seb-orvosnak nemes gondolkodása	198
Haydennek különös megillettetése	212
Legrand híres színjászó Párisban	216
Egy paraszt leánynak különös szerentsége	218
Az ember a' harang alatt	219
Eketalyiga czimer	247
Szomorú történet a' puskával	252
Dr. Junker, és a' Szökevény	253
A' szegény Király, és a' gazdag Ministerak	257
Pénzkereset a' Nilusban	263
Svédziai medve vadászat	264
A' jól megjutalmaztatott író	270
Udvariás megintés	271
Ritka tulajdoságú Herczegi Atya	275
Holt testekkel való kereskedés	278
Ritka nehézségű ember	279
Az Úr, és a' Lovász	280
Ritka huzdítás és könyörgés	285
Oven felelete Erzsébet Királynénak	288
Velenczének régi politiája	289
Veszedelmes képviselés	290
Különös házassági egygyesség	294
Demosthenes' Apophthegmái	301

	Lap.
8-dik Henrik Ang. Király' parantsolata	312
Fontanelle utolsó esztendeiben	312
Egy Anglusnak ritka jó lelkiesméretűsége	314
Tsudálatos szabadulás	322
A' nagy-lekűségnek ereje	330
A' Korszikai Szent	331
Különös tsalárdtság	332
A' Koldusók' Királya	333
A' tsalás büntetése	338
Fülöp Maczedoniai Királynak jeles mondásai	345—364
Az Asszonyok' gyengeségei	350
Vajha még fiatal lehetnék (elme futtatás)	357
Váratlan öszve jövetel	368
Ritka megeggyezés	371
Londoni önn gyilkosok	372
Mint betsülte 'Sigmond Tsászár a' Nemességet	373
Helytelen maga meglázás	374
A' Sorsnak különös útjai (Alberonról)	377
Anglus sebes futók	383
Rosz nevelés	384
Baudrut, és Bordeauxi Praesidens	387
A' Tsászár, és hitelezői	390
Broglia Marsal' maga mérséklése	392
Reménytelen viszón látás	395
Napoleon, 's a' színjátékos leány	399
Angelo' vonzódása a' Régiségekhez	400
A' hajótörést szenvedőknek bátor megmentése	404
A' kigyó evő madár	406
II-dik Károly, és udvari Prédikátorja	407

XIII. Rejtett szavak.

Kút, út, kú 32. Gát, tág 40. Tóka 48. Késem, kés, kém, mesék 56. Tsiga 72. Testvér 88. Kenyér 104. Kan-dal-ló 120. Fazék, fa, ék 128. Falat 136. Borda, orda, bor, Bora 152. Vadász 160. Karvas 176. Kertésza 200. Oldal 224. Árnyék 248. Béles, bél, él, éles, les 256. Tserép, Tse, tser, ép 264. Él, lé 274. Vének, étek 312. Fösvény, ösvény 344. Vendég, vend, ég, vég 376. Téj, éj 384. Evet, teve 392. Falat 400.